

Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion eläkelainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi valtion eläkelaki, joka korvaisi nykyisen valtion eläkelain, valtion perhe-eläkelain sekä niihin liittyviä lakeja. Lainsäädännön rakenne ehdotetaan uudistettavaksi siten, että se sopii yhteen vuoden 2007 alusta voimaan tulevan yksityisten alojen palkansaajien uuden eläkelainsäädännön kanssa, ottaen kuitenkin huomioon valtion eläkejärjestelmän erityispiirteet.

Eläketurvan sisältöön kuten eläkkeen karttumiseen, eläkeikään, eläkkeen laskentatapaan tai eläkkeen saamisedellytyksiin ei ehdoteta muutoksia, vaan ne jäisivät vuoden 2005 alusta lukien voimassa olleen lainsäädännön mukaisiksi. Ennen vuotta 2007 voimassa ollut valtion eläkelainsäädäntö ehdotetaan pääosin kumottavaksi niin, että sen säännökset kuitenkin jäävät edelleen koskemaan ennen vuotta 2007 voimassa olleista palveluksista ennen vuotta 2007 karttunutta

eläketurvaa.

Eläkkeiden muutoksenhakua koskevat säännökset muuttuisivat sen takia, että ensimmäisenä muutoksenhakuasteena oleva valtion eläkelautakunta lakkautettaisiin ja yhdistettäisiin yksityisen alan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan ja kuntien eläkelautakunnan kanssa yhdeksi yhteiseksi eläkelautakunnaksi, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnaksi.

Työnantajan eläkemaksun yhteydessä ehdotetaan, että aletaan periä hoitokuluosaa, jolla rahoitettaisiin valtion eläketurvan toimeenpano.

Laki valtion eläkerahastosta ehdotetaan säädettäväksi uudestaan, koska eläkkeiden rahoitusta koskevat säännökset otettaisiin uuteen valtion eläkelakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö.....	4
2.2. Nykytilan arviointi.....	5
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	5
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	5
3.2. Keskeiset ehdotukset	5
4. Esityksen vaikutukset.....	6
4.1. Taloudelliset vaikutukset	6
4.2. Organisaatiovaikutukset	7
4.3. Työntekijöiden ja eläkkeensaajien asemaan kohdistuvat vaikutukset.....	7
5. Asian valmistelu	7
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	8
1. Lakiehdotusten perustelut	8
1.1. Valtion eläkelaki	8
1 luku. Lain tarkoitus ja soveltamisala	8
2 luku. Eläke- ja kuntoutusetuudet	9
3 luku. Eläkkeen määräytyminen.....	24
4 luku. Perhe-eläke.....	32
5 luku. Sotilaseläkkeet	38
6 luku. Eläkkeiden hakeminen ja ennakkopäätökset	40
7 luku. Viimeinen eläkelaitos	42
8 luku. Eläkkeen maksaminen	43
9 luku. Eläketurvan rahoitus	49
10 luku. Hallinto.....	51
11 luku. Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito.....	52
12 luku. Muutoksenhaku.....	55
13 luku. Voimaantulo.....	59
1.2. Laki valtion eläkelain voimaanpanosta	59
1.3. Laki valtion eläkerahastosta.....	66
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	68
3. Voimaantulo	68
4. Sääntämisyjärjestys	68

LAKIEHDOTUKSET	69
Valtion eläkelaki	69
valtion eläkelain voimaanpanosta	111
valtion eläkerahastosta.....	115

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yksityisten alojen palkansaajien työeläketurvaa koskeva lainsäädäntö on uudistettu kokonaan vuoden 2007 alusta voimaantulevalla uudella työntekijän eläkelailalla (TyEL, 395/2006). Tällä lailla yhdistettiin yksityisten alojen työeläkelait yhteen lakiin. Lailla yhdenmukaistettiin, ajanmukaistettiin ja selkiytettiin työeläkesäännöksiä. Vaikka lain sanamuotoihin on tehty muutoksia, tarkoituksena on ollut säilyttää vakiintunut tulkinta. Siten tarkoituksena ei ollut tehdä olennaisia muutoksia eläkeoikeuksiin tai eläkkeen määritymiseen.

Eläkkeiden uusi laskentatapa niin sanotun koko työuran mallin mukaisella periaatteella on jo toteutettu vuoden 2005 alusta lukien. Uusi TyEL sisältää lisäksi myös säännöksiä muutoksenhausta eläkeasioissa ja lukuisia eläkkeenhakijan ja -saajan oikeusturvaa koskevia uusia säännöksiä. Edelleen kyseiseen hallituksen esitykseen sisältyi muun muassa eläkkeiden rahoitustapaa koskevia muutoksia ja eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen asemaa koskevia muutoksia. Uuden TyEL:n rakenne on entiseen työeläkejärjestelmän peruslakiin työntekijän eläkelakiin (TEL, 395/1961) verrattuna kokonaan uudistettu. Tästä johtuen valtion eläkejärjestelmää koskevien lakien lukuisat eri viittaukset TEL:iin ja muihin työeläkelakeihin muuttuvat vuoden 2007 alusta lukien vanhentuneiksi eivätkä enää vastaa aiempaa tarkoitusta. Lisäksi valtion eläkelainsäädäntöön on työeläkejärjestelmien yhtenäisyyden vuoksi yleensä tehty vastaavat muutokset kuin yksityisen alan eläkelainsäädäntöön. Näistä syistä aiheutuu tarve muuttaa myös valtion eläkelainsäädäntöä perusteellisesti.

Valtion eläkelaki (VEL, 280/1966) tuli voimaan vuoden 1967 alusta. Tänä aikana sitä ja siihen liittyvää valtion työeläkelainsäädäntöä, kuten valtion perhe-eläkelakia (VPEL, 774/1968), on muutettu toista sataa kertaa. Tämän seurauksena erityisesti nämä kaksi lakia ovat systematiikaltaan jo vanhanaikaisia ja epä johdonmukaisia. Kun lisäksi esimerkiksi TyEL:n johdosta tehtävät muutokset aiheuttaisivat muutoksia lähes kaikkiin

VEL:n pykäliin, on aiheellista kumota vanhat lait ja yhdistää niiden säännökset uuteen valtion eläkelakiin (VaEL). Kun VaEL:ssa ehdotetaan suuri osa valtion eläkerahastosta annetun lain (VERL, 1372/1989) pykälistä siirrettäväksi VaEL:iin, on aiheellista myös säätää VERL kokonaan uudestaan, sen sisältöä kuitenkin olennaisilta osin muuttamatta.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Valtion eläkejärjestelmän perinteet ulottuvat aina 1700-luvun lopulle ja 1800-luvun alkuun saakka, jolloin ensimmäiset eläketurvaa koskevat säännökset annettiin. Ensimmäinen siviilivirkakuntaa koskenut yleislaki säädettiin vuonna 1924 ja eläketurvaa täydennettiin vuosina 1950 ja 1960. Kun TEL säädettiin vuonna 1961 todettiin, että valtion eläkejärjestelmän eläketurva on monilta osin erilainen kuin TEL:n eläketurva. Jo tällöin nähtiin, että on tarkoituksenmukaista, että eri eläketurvajärjestelmät mahdollisimman hyvin niveltäytyvät toisiinsa. Siksi päädyttiin säätämään VEL ja VPEL, jotka ovat nykyisin valtion eläkejärjestelmän peruslait.

VEL:n ja VPEL:n lisäksi noin 30:ssa laissa on olemassa säännöksiä siitä, että tiettyihin henkilöryhmiin sovelletaan VEL:a ja VPEL:a. Suuri osa näistä on kuntien peruskoulujen ja lukiodien opettajia. Loppuosa on pääosin yksityisten valtionapulaistosten henkilöstöä, joka työskentelee lähinnä opetuksen ja terveydenhuollon alalla.

Valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvassa palveluksessa oli vuoden 2005 lopussa poikkileikkaustilanteessa lähes 180 000 henkilöä. Heistä noin 125 000 on valtion tai valtion liikelaitosten palveluksessa, lähes 40 000 kuntien palveluksessa pääosin ennen vuotta 1970 syntyneinä peruskoulujen tai lukiodien opettajina ja vajaat 10 000 erilaisten yksityisten valtionosuutta saavien yhteisöjen palveluksessa. Heidän lisäksi on vielä yli 600 000 sellaista henkilöä, jotka ovat joskus olleet valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvassa palveluksessa mutta eivät vielä ole eläkkeellä. VEL ja VPEL kaikkine niihin

tehtyine muutoksineen tai VEL:iin liittyvä hajallaan noin 30:ssa eri laissa oleva lainsäädäntö koskee noin 800 000 henkilöä. Valtion varoista saa eläkettä yli 300 000 eläkkeensaa- jaa. VEL:n piirissä olevien henkilöiden lukumäärä vähenee tulevaisuudessa hitaasti muun muassa valtion 1990-luvulla tehtyjen yhtiöittämisten, entisten valtion ammattikoulujen kunnallistamisten ja opetustoimeen tehtyjen muutosten vuoksi.

Valtion eläketurvaa on vuosien kuluessa yhtenäistetty muiden työeläkejärjestelmien kanssa niin, että uusissa palveluksissa eläketurvan taso on sama sekä julkisella että yksityisellä alalla, maanpuolustukseen liittyviä tehtäviä lukuun ottamatta. Merkittävimmin eläketurvaa muutettiin vuosien 1993 ja 1995 alusta lukien niin sanotuissa VALTO-uudistuksissa, jolloin uusissa palveluksissa siirryttiin eläkkeen karttumisen ja eläkeiän osalta yksityisen alan tasoiseen eläketurvaan. Merkittäviä muutoksia tehtiin myös vuoden 2005 suuressa työeläkeuudistuksessa, jolloin kaikkien alojen työeläkelakeihin tehtiin pääosin samat muutokset.

2.2. Nykytilan arviointi

VEL ja VPEL ovat niihin tehtyjen lukuis- ten muutosten johdosta systematiikaltaan jo vanhanaikaisia. Kun niitä jälleen olisi TyEL:n takia muutettava perusteellisesti, on tarkoituksenmukaista säätää yksityisen alan tapaan kokonaan uusi laki, jossa eläketurvasta säädettäisiin mahdollisimman kattavasti. Samoin ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi uusi laki VERL:in tilalle.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Tavoitteena on uudistaa valtion työeläkelainsäädäntö. Useita vanhoja lakeja kumottaisiin ja niiden sisältö yhdistettäisiin yhteen uuteen lakiin (VaEL). Uusi laki olisi rakenteeltaan pääpiirteissään yhteneväinen kunnallisen eläkelain (KuEL, 549/2003) kanssa. KuEL on nykyaikainen laki selkeällä systematiikalla. TyEL:n rakenne on varsin saman-

lainen. Ehdotettavan VaEL:n lukujaon tavoitteena on muodostaa selkeitä asiakohtaisia kokonaisuuksia ja näin helpottaa lain sovellettavuutta ja luettavuutta. Rakenteellisissa muutoksissa seurattaisiin myös TyEL:iin tehtyjä muutoksia, joissa lainsäädännön termistöä pyritään selkeyttämään ja yksinkertaistamaan. Säännöksiä, joita ei käytännössä juurikaan ole sovellettu, karsitaan ja lain soveltamista ja toimeenpanoa ohjaava vakiintunut tulkintakäytäntö kirjattaisiin tarvittaessa lakiin.

VaEL:ssa säädettäisiin pääasiassa lain voimaantulon jälkeen tapahtuneen palveluksen eläketurvasta. Vanhojen edunsaajien eläketurva jäisi vanhojen siirtymäsäännösten varaan siten, kuin laissa VaEL:n voimaantulon säädettäisiin. Täten esimerkiksi vanhan lainsäädännön tekemä jako uusiin ja vanhoihin edunsaajiin 1993 säilyisi. Ennen vuotta 1993 eläketurva laskettiin kahdella eri tavalla: lisäeläketurvan tai peruseläketurvan mukaisesti. Lisäeläketurvan mukaisen eläkkeen sai jos jäi VEL:n mukaisesta palveluksesta suoraan eläkkeelle. Jos erosi ennen tätä tai vaihtoi toisen työeläkejärjestelmän piiriin, sai peruseläketurvan mukaisen eläkkeen. Lisäeläketurvan mukaisen eläkkeen eläkeikä oli 63 vuotta, eläkkeen karttuma 2,2 prosenttia vuodessa ja eläkkeen tavoitetaso 66 prosenttia. Peruseläketurvan mukaisen eläkkeen eläkeikä oli 65 vuotta, eläkkeen karttuma 2,0 prosenttia vuodessa ja eläkkeen tavoitetaso 60 prosenttia. VALTO-uudistuksissa 1993 ja 1995 edunsaajat jaettiin uusiin ja vanhoihin edunsaajiin. Uusia olivat 1992 jälkeen palvelukseen tulevat. Vanhoilla edunsaajilla lisäeläketurvan edut säilyivät osaksi, jos sen saamisen edellytykset täyttyivät. Uudet edunsaajat tulivat täysin TEL:n tasoisten etujen piiriin. Koska tämä ja monet muut siirtymäsäännökset poistuisivat VaEL:sta, selkeytyisi lain sisältö huomattavasti.

VERL korvattaisiin uudella lailla, josta olisi poistettu ne pykälät, jotka siirtyvät VaEL:iin.

3.2. Keskeiset ehdotukset

VaEL ehdotetaan koskemaan vuodesta 2007 alkaen ansaittua uutta eläketurvaa. Sen voimaantulolailla jätettäisiin voimaan siir-

tymäsäännökset koskien niitä työntekijöitä, jotka ovat kartuttaneet eläkettä jo ennen vuotta 2007. Täten eri siirtymäsäännöksillä säilytetyt vanhat ja usein paremmat eläke-edut säilyisivät. VaEL koskisi kaikkia valtion eläkejärjestelmän piirissä olevia henkilöitä, joko suoraan tai muissa laeissa olevien viit- tausten vuoksi.

VaEL jaettaisiin lukuihin siten, että 1 lu- vussa säädettäisiin lain tarkoituksesta ja so- veltamisalasta, 2-5 luvuissa eläketurvan sis- äällöstä, 6 luvussa eläkkeiden hakemisesta ja ennakkopäätöksistä, 7-11 luvuissa olisi hall- innollisia ja menettelyllisiä säännöksiä ja 12 luvussa säädettäisiin muutoksenhausta. Elä- keturvan sisältöön kuten eläkkeen karttumi- seen, eläkeikään, eläkkeen laskentatapaan tai eläkkeen saamisedellytyksiin ei ehdoteta muutoksia, vaan ne jäisivät vuoden 2005 alusta lukien voimassa olleen lainsäädännön mukaisiksi. Lailla on tarkoitus yhdenmukais- ta, ajanmukaistaa ja selkiyttää valtion eläke- järjestelmää. Vaikka lain sanamuotoihin on tehty muutoksia, tarkoituksena on ollut säi- lyttää vakiintuneet soveltamiskäytännöt.

Eläkkeiden muutoksenhakua koskevat säännökset muuttuisivat hieman sen takia, et- tä ensimmäisenä muutoksenhakuasteena ole- va valtion eläkelautakunta ehdotetaan lak- kauttavaksi. Se yhdistettäisiin yksityisen alan työeläkeasioiden muutoksenhakulauta- kunnan ja kuntien eläkelautakunnan kanssa yhdeksi yhteiseksi eläkelautakunnaksi, työ- eläkeasioiden muutoksenhakulautakunnaksi. Tästä yhdistymisestä ja uudesta lautakunnas- ta säädettäisiin omassa laissaan sosiaali- ja terveysministeriöstä annetulla hallituksen esityksellä. Itse muutoksenhausta säädettäi- siin VaEL:ssa.

Työnantajan eläkemaksun yhteydessä eh- dotetaan perittäväksi hoitokuluosaa. Tällä maksulla olisi tarkoitus kattaa valtion eläke- turvan hoidosta Valtiokonttorille aiheutuvat kustannukset. Nykyisin valtion virastot ja lai- tokset sekä valtion eläketurvan piiriin kuulu- vat kuntien ja yksityisten laitosten henkilöstö saavat eläketurvan hoidon maksutta, koska se rahoitetaan valtion talousarviosta Valtiokont- torin toimintamenomomentilta. Koska yksi- tisyisellä ja kunnallisellakin alalla työnantajat maksavat eläketurvan hoidosta, ei valtion tu- lisi vääristää kilpailua tukemalla valtion elä-

kejärjestelmän piiriin kuuluvia työnantajia maksamalla eläketurvan hoito suoraan valti- on talousarviosta. Hoitokuluosan perusteet määrättäisiin valtioneuvoston asetuksella ja hoitokuluosan suuruuden määräisi valtiova- rainministeriö.

Uuteen VERL:iin tulisivat ne nykyisen VERL:n pykälät, jotka koskevat pääosin ra- haston hallintoa, sijoitustoimintaa, rahaston ohjausta, valvontaa ja tilinpäätöstä. Lisäksi laissa viitattaisiin rahaston tulojen ja meno- jen osalta VaEL:iin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esitys vaikuttaa työeläkejärjestelmien toi- meenpanossa käytettäviin tietojärjestelmiin ja aiheuttaa muutostarvetta lisääntyvän vält- tämättömän yhteistyön myötä muun muassa työeläkejärjestelmän eri osapuolten välisiin yhteisiin sanomaliikenne- ja laskentasovel- luksiin. Edelleen se aiheuttaa koulutus- ja tiedotustarvetta, mutta samalla myös paran- taan mahdollisuuksia kansalaisten sähköisen palvelun lisäämiseen.

Suomessa on VEL:n piiriin kuuluvien noin 180 000 henkilön lisäksi noin 600 000 sel- laista henkilöä, jotka ovat joskus olleet VEL:n piirissä, mutta eivät vielä ole eläke- keellä. Vuoden 2004 loppuun saakka karttu- nut eläketurva tulee vuoden 2005 työeläke- uudistusten vuoksi laskea valmiiksi. Tätä ei toistaiseksi vielä ole laskettu. Ehdotettu muu- tos yhdessä voimaantulevien TyEL:n mu- kaisten vanhenemissäännösten ja eläkeote- menettelyn kanssa aiheuttaa tarpeen laskea nämä vanhat VEL-vapaakirjaeläkkeet suun- niteltua nopeammin valmiiksi sähköisen pal- velun perustiedoiksi. Tämä aiheuttaa noin 3 miljoonan euron lisäyksen valtion eläketur- van toimeenpanokustannuksiin. Kustannusli- säys ajoittuu vuosille 2007–2008. Muut lisä- kustannukset valtion eläkejärjestelmän toi- meenpanomenoihin ovat noin 800 000 euroa ja ne kohdistuvat pääasiassa vuoteen 2007. Valtion eläkemenoon tulevaisuudessa muu- toksella ei ole vaikutusta.

Valtion eläkelautakunnan lakkauttaminen aiheuttaa sen menojen poistumisen valtion talousarviosta. Määräraha on vuoden 2006

talousarviossa 368 000 euroa. Sen sijasta Valtiokonttorin tulee maksaa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan toiminnasta oikeushallintomaksua, joka on suunnilleen samansuuruinen kuin valtion eläkelautakunnan toimintamenot ovat olleet. Oikeushallintomaksu perittäisiin työnantajilta työnantajan eläkemaksun hoitokuluosan yhteydessä.

Valtion eläketurvan toimeenpanokulut valtion talousarviossa Valtiokonttorin toimintamomentilla ovat olleet noin 20 miljoonaa euroa vuonna 2005. Työnantajan eläkemaksun hoitokuluosa näkyy valtion talousarviossa siten, että vuoden 2006 menoarvioon verrattuna Valtiokonttorin toimintamenoista ja valtion eläkelautakunnan toimintamenoista poistuisi vuodesta 2007 alkaen valtion eläketurvan hoidosta johtuvat noin 25 miljoonaa euroa. Vastaava summa tulisi maksettavaksi valtion eläketurvan piiriin kuuluvien työnantajien maksamien palkkasummien mukaisessa suhteessa. Hoitokuluosan suuruus olisi noin 0,4 prosenttia palkkasummasta. Valtion virastojen ja laitosten hoitokuluosan suuruus olisi yhteensä noin 16,2 miljoonaa euroa. Tämä olisi tarkoitus kompensoida kasvattamalla toimintamomentteja vastaavalla määrällä. Valtion liikelaitoksille tulisi lisäkustannuksia noin 1,4 miljoonaa euroa, kunnille noin 5,9 miljoonaa euroa ja yksityisille laitoksille noin 0,9 miljoonaa euroa. Kunnallisten ja yksityisten laitosten yhteensä 6,8 miljoonan euron lisäkuluista valtionosuus käyttämömenoista kattaisi noin 3,8 miljoonaa euroa. Täten nettolisäykseksi kunnille jäisi noin 3,1 miljoonaa euroa ja yksityisille laitoksille noin 0,4 miljoonaa euroa.

4.2. Organisaatiovaikutukset

Valtion työeläketurvaa koskeva lainsäädäntö selkeytyisi ja sen luottavuus paranisi. Suuri osa ennen VaEL:in voimaantuloa karttuneesta eläketurvasta jäisi kuitenkin voimaan-

panolaisissa säädetyin tavoin vanhojen siirtymäsäännösten varaan. Organisatoriset vaikutukset ovat vähäisiä. Muun muassa työeläkelaitosten rooli eläketurvan toimeenpanijoina jäisi pääosin nykyiselleen. Muutoksenhakulautakuntien yhdistäminen yhdenmukaistaa muutoksenhakua tulevaisuudessa.

4.3. Työntekijöiden ja eläkkeensaajien asemaan kohdistuvat vaikutukset

Ehdotettavat muutokset ovat pääosin nykyisen vakiintuneen käytännön saattamista lakiin sekä lain toimeenpanon helpottamiseksi tehtäviä muutoksia. Niistä ei aiheudu työntekijöille tai eläkkeensaajille olennaisia taloudellisia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä valtion henkilöstöä edustavien keskusjärjestöjen kanssa. Esityksestä on myös käyty yhteistoimintaneuvottelut valtion eläkeneuvottelukunnassa, jossa valtion henkilöstöä edustavat keskusjärjestöt ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat edustettuina. Esityksestä on pyydetty työnantajan eläkemaksun hoitokuluosan osalta lausunnot Kuntaliitolta ja valtion eläkelain piirissä olevien yksityisten laitosten työnantajaliitoilta.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnalle on annettu erikseen sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu esitys työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta (HE 91/2006 vp). Tällä lailla yhdistetään yksityisen alan, valtion ja kuntien eläkelautakunnat. Tässä laissa ehdotetaan muutoksenhakusäännöksissä otettavaksi huomioon kyseisessä ehdotuksessa esitettävät muutokset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Valtion eläkelaki

1 luku. Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §. Lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin valtion palveluksessa olevan työntekijän oikeudesta vanhuus-, osa-aika- ja työkyvyttömyyseläkkeeseen sekä kuntoutukseen. Pykälässä säädettäisiin myös työntekijän edunsaajien oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Lisäksi tätä lakia sovellettaisiin myös muihin kuin valtion palveluksessa oleviin siten kuin 3 pykälässä ja sen perusteluissa todetaan. Nykyisin tästä säädetään VEL 1 §:n 1 momentissa.

2 §. Yleiset määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin laissa useimmin esiintyviä käsitteitä. Luettelo ei olisi tyhjentävä vaan määritelmiä sisältyisi myös pykäläteksteihin. Säännökseen koottaisiin ne käsitteet, jotka esiintyvät laissa toistuvasti. Tämä olisi uusi säännös, jota ei ole voimassa olevassa VEL:ssä.

3 §. Lain soveltamisala. Lain soveltamisalaan kuuluisivat 1 momentin mukaan kaikki virka- tai työsuhteessa valtioon olevat työntekijät sekä valtion liikelaitosten henkilöstö. Myös ne työntekijät, jotka eivät ole virka- tai työsuhteessa valtioon, olisivat oikeutettuja tämän lain mukaiseen eläketurvaan, mikäli jossakin muussa laissa on näin säädetty erikseen. Tällaisia ovat esimerkiksi ne kunnallisen peruskoulun ja lukion opettajat, joiden eläketurva määräytyy eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain (662/1998) perusteella tämän lain mukaisesti ja eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetussa laissa (382/1969) mainitut valtionapulaitoksen palveluksessa olevat henkilöt.

Pykälään ehdotetun 2 momentin mukaan tämä laki koskisi myös sellaista kirjallisen tai suullisen toimeksianto- tai konsulttisopimuksen tai vastaavan järjestelyn perusteella tehtävää työtä, jossa työpanoksen antaa ja rahallisen vastikkeen saa luonnollinen henkilö toimimatta yrittäjänä eikä toimintaa harjoiteta yhtiön tai muun yhteisön lukuun. Yrittäji-

en eläkelain (468/1969) piiriin kuuluminen ratkaistaisiin edelleen yrittäjien eläkelain mukaan ja tämän lain piiriin kuuluisi vain sellainen toiminta, joka jää yrittäjien eläkelain ulkopuolelle.

Pykälän 3 momentin mukaan tätä lakia sovellettaisiin myös eduskuntaan virka- tai työsuhteessa olevaan henkilöön sekä eduskunnan oikeusasiamieheen ja eduskunnan apulaisoikeusasiamieheen.

4 §. Lain soveltamisalan rajoitukset. Pykälän 1 kohdan mukaan tämän lain mukaisen eläketurvan piiriin kuuluminen alaikäraajaksi säädettäisiin 18 vuotta. Säännöksen 2 kohdassa säädettäisiin eläketurvan piiriin kuulumisen yläikärajasta, jonka mukaan tämä laki ei koskisi työntekijän palvelusta sen kuukauden jälkeen, jona hän täyttää 68 vuotta. Säännökseen ehdotetun 3 kohdan mukaan tämä laki ei koskisi palvelusta, joka otetaan huomioon eläkettä varten muun lain nojalla. Tämän mukaisesti eläkettä ei kertyisi tämän lain mukaan palveluksesta, joka otetaan huomioon esimerkiksi työntekijän eläkelain tai merimieseläkelain (72/1956) taikka muun työeläkelain mukaista eläkettä varten. Tämä estäisi kaksinkertaisen eläketurvan karttumisen samasta palveluksesta. Pykälän 4 kohta muutettaisiin vastaamaan EY:n sosiaaliturvaasetuksen (1408/71) ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten määräyksiä. EY-asetuksen pääsäännön mukaan henkilö kuuluu sen valtion sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, jonka alueella hän työskentelee. EY:n sosiaaliturva-asetuksen II osaston 13 artiklan 2 kohdan d-alakohdan mukaan virkamiehet ja sellaisina pidettävät henkilöt kuuluvat sen jäsenvaltion eläketurvan piiriin, johon heidän työnantajanaan toimiva hallinto kuuluu. Suomen osalta säännöstä on tulkittu siten, että virkamiehet ja sellaisena pidettävät ovat henkilöitä, jotka ovat virka- tai työsuhteessa valtioon, kuntaan tai kirkkoon. Täten määritelmä koskisi lähes kaikkia tämän lain soveltamispiiriin kuuluvia työntekijöitä. Muutoksen tarkoituksena olisi saattaa EU-alueella, ETA-alueella ja Sveitsissä Suomen valtion palvelukseen palkatut Euroopan unionin, Euroopan talousalueen ja Sveitsin sekä

EU-maiden alueella laillisesti asuvien kolmansien maiden kansalaiset tasavertaiseen asemaan Suomen kansalaisten kanssa. Säännöksen 5 kohdan mukaan laki ei edelleenkään koskisi valtion palvelukseen Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen taikka Sveitsin alueen ulkopuolelle otetun muun kuin Suomen kansalaisen palvelusta. Edelleenkään ei ole perustetta järjestää Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen taikka Sveitsin ulkopuolelta, asemamaasta palkattujen työntekijöiden eläketurvaa tämän lain mukaisesti, elleivät he ole Suomen kansalaisia. Eläketurva joudutaan yleensä järjestämään asemamaasta ja näin ollen kaksinkertaisen eläketurvan välttämiseksi tämän lain mukainen eläketurva ei ole perusteltua. Mikäli eläketurvaa ei kyetä järjestämään paikan päällä, voidaan sitä täydentää ylimääräisellä eläkkeellä. Nykyisin soveltamisalan rajoituksesta säädetään VEL 2 §:ssä.

5 §. Poikkeavan eläketurvan järjestäminen. Pykälän 2 momentissa olisi VERL 3 §:n 3 momentin säännös poikkeavan eläketurvan järjestämisestä. Tätä säännöstä ei ole käytännössä sovellettu.

6 §. Eläkeoikeuden siirto Euroopan yhteisöihin. Pykälän mukaan Euroopan yhteisöjen palvelukseen menevällä olisi oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeus yhteisöihin siten, kuin laissa eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä säädetään. Siltä osin kuin tämän lain ja eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain säännökset poikkeavat toisistaan, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain säännöksiä. Tästä säädetään nykyisin VEL:n 29 §:ssä.

7 §. Eläketurvan syntymisen tai eläkemaksujen maksuvelvollisuuden kiertämisen estäminen. Pykälässä säädettäisiin eläketurvan syntymisen tai eläkemaksujen maksuvelvollisuuden kiertämisen estämisestä. Säännöksen mukaan jos oikeustoimelle on annettu sellainen sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta, eläketurvan ole-

massaoloa tai eläkemaksujen maksuvelvollisuutta ratkaistaessa meneteltäisiin asian todellisen luonteen ja tarkoituksen mukaisesti. Niissä tapauksissa, joissa on epäselvyyttä siitä, onko työntekijään sovellettava tätä lakia, ratkaisee asian Valtiokonttori asianomaisen työnantajan tai työntekijän hakemuksesta. Nykyisin tästä säädetään VEL 3 §:n 2 momentissa.

2 luku. Eläke- ja kuntoutusetuudet

Vanhuuseläke

8 §. Oikeus vanhuuseläkkeeseen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen ikärajoista. Työntekijällä olisi oikeus jäädä valintansa mukaan vanhuuseläkkeelle 63 vuoden ja 68 iän täyttämisen välisenä aikana. Oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle olisi aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Nykyisin tästä säädetään VEL 4 §:n 1 momentissa. Lisäksi säädettäisiin, kuten nykyään VEL:n 8 §:n 4 momentin 4 kohdassa, että työntekijällä olisi oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle jo mainittua aikaisemmin, mikäli hän on saavuttanut eroamisikänsä. Oikeudesta varhennettuun tai lykättyyn vanhuuseläkkeeseen säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Varhennettu vanhuuseläke myönnettäisiin aikaisintaan 62 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta siten vähennettynä kuin 10 §:n 2 momentissa säädetään. Vanhuuseläke myönnettäisiin lykättynä 68 vuoden täyttämisen jälkeen, jolloin eläkettä korotettaisiin siten kuin 10 §:n 4 momentissa säädetään. Nykyisin tästä säädetään VEL 4 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan sekä varhennettuun että lykättyyn vanhuuseläkkeeseen sovellettaisiin varhennusvähennystä ja lykäyskorotusta lukuun ottamatta samoja säännöksiä kuin vanhuuseläkkeeseen. Voimassa olevassa VEL:ssä tästä säädetään VEL 4 §:n 3 momentissa. Pykälän 4 momentin mukaan vanhuuseläkkeen ja varhennettun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä olisi, että työntekijä on tosiasiallisesti lopettanut palveluksensa siinä tämän lain mukaisessa palveluksessa, josta hän on jäämässä eläkkeelle. Uuden palveluksen voisi aloittaa välittömästi eläkkeeseen oikeuttavan palveluk-

sen päätyttyä. Pykälän 5 momentiksi ehdotetaan otettavaksi uusi säännös. Siinä säädettäisiin tilanteesta, jossa työntekijällä on useampia tämän lain mukaisia palveluksia. Jos hän 63 vuotta täytettyään päättää niistä vain osan siirtyäkseen vanhuuseläkkeelle, hänellä myönnettäisiin 4 momentin estämättä vanhuuseläkkeelle siirtymisajankohtaan mennessä karttunut eläke myös siitä tai niistä valtion palveluksista, joita hän edelleen jatkaisi. Vanhuuseläkkeen aikana jatkuvista palveluksista olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen 68 vuoden iästä 1,5 prosentin vuotuisella karttumalla.

9 §. *Vanhuuseläke varhennettuna samasta ajankohdasta muusta pohjoismaasta myönnetyn vanhuuseläkkeen kanssa.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisen sopimuksen valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta (SopS 96/2002), jäljempänä sopeuttamissopimus, perusteella vanhuuseläkkeeseen oikeutettu voisi saada tämän lain mukaisen varhennetun vanhuuseläkkeen aikaisintaan 60 vuotta täytettyään. Sopeuttamissopimuksen tavoitteena on, että eläkesyyt eivät estäisi siirtymistä valtion palveluksesta toiseen Pohjoismaahan valtion palvelukseen. Sopeuttamissopimuksen 4 artiklan mukaan eläkkeeseen oikeutettu voi halutessaan saada kaikki karttuneet eläkkeensä siitä ajankohdasta lukien, jolloin hänellä on oikeus vanhuus- tai perhe-eläkkeeseen siinä maassa, josta hän siirtyy eläkkeelle. Vanhuuseläkettä voi sopeuttamissopimuksen perusteella saada aikaisintaan 60 vuoden iästä lukien. Ennen vuotta 2005 voimassa olleiden VEL:n säännösten mukainen uusien edunsaajien vanhuuseläkeikä on 65 vuotta ja vanhojen edunsaajien vanhuuseläkeikä on henkilökohtainen 63 ja 65 vuoden välille porrastettu eläkeikä. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen näiden säännösten perusteella on oikeus viisi vuotta ennen henkilökohtaista eläkeikää eli 58 ja 60 ikävuoden välillä. Tällöin eläkettä vähennetään 0,4 prosenttia jokaiselta varhennuskuukaudelta. Vuoden 2005 alusta VEL:n mukainen vanhuuseläke voidaan myöntää varhennettuna vanhuuseläkkeenä aikaisintaan 62 vuoden iän täyttämisen jälkeen, kun taas sopeuttamissopimuksen perusteella henkilölle

voi jatkossakin syntyä eläkeoikeus myös hänen Suomessa ansaitsemaansa VEL:n mukaiseen vanhuuseläkkeeseen jo 60 vuoden täyttämisen jälkeen. Jotta tämä laki ei olisi ristiriidassa pohjoismaiden sopeuttamissopimuksen kanssa, lakiin olisi syytä lisätä säännös, joka mahdollistaisi varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen niille alle 62-vuotiaille, joilla on siihen oikeus sopeuttamissopimuksen perusteella. Tällöin eläkkeestä vähennettäisiin 0,6 prosenttia jokaiselta varhennuskuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen kuin työntekijä täyttää 63 vuotta ja eläkkeeseen tehtäisiin VEL:n muuttamisesta annetun lain (679/2004) voimaantulosäännöksen 9 momentissa tarkoitettu muunto.

10 §. *Vanhuuseläkkeen määrä.* Pykälän 1 momenttiin otettaisiin uusi säännös. Sen mukaan vanhuuseläkkeen määrä olisi eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke, jos vanhuuseläke alkaisi 63–68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin varhennusvähennyksen määrästä. Eläkettä varhennettaisiin 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen 63 vuoden iän täyttämiskaukautta seuraavan kuukauden alkua. Enimmillään varhennusvähennys voisi siten olla 7,2 prosenttia eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaitusta eläkkeestä. Jos työntekijä jatkaa jotakin palvelustaan varhennetulle vanhuuseläkkeelle jäätyään ja myös tämä palvelus päättyy ennen 63 vuoden iän täyttämistä, tästä palveluksesta karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen varhennettuna tämän uuden eläkkeen alkamisajankohtaan. Varhennusvähennys vähentää pysyvästi eläkkeen määrää. Nykyisin eläkkeen varhentamisvähennyksestä säädetään VEL 10 a §:n 1 momentissa. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin sanamuodoltaan muutettuna nykyisen VEL:n 10 a §:n 3 momentissa oleva säännös, jonka mukaan työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentin mukaisiin lisäpäiviin oikeutetulla vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneellä työntekijällä olisi oikeus saada vanhuuseläke 62 vuoden iässä ilman varhennusvähennystä. Tuolloin eläkkeeseen liitetään myös tulevalta ajalta laskettu eläkkeenos. Vuosina 1950 - 1959 syntyneen edunsaajan eläkkeeseen tehtäisiin

kuitenkin VEL:n muuttamisesta annetun lain (679/2004) voimaantulosäännöksen 9 momentissa tarkoitettu muunto, jos tällainen työntekijä hakee vanhuuseläkettä ennen henkilökohtaisen eläkeiän eli 65 vuoden iän täyttämistä. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin lykkäyskorotuksesta. Jos vanhuuseläkkeen alkaminen lykkääntyy 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläkettä korotettaisiin lykkäyskorotuksella sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jona työntekijä täyttää 68 vuotta. Lykkäyskorotuksen määrä olisi 0,4 prosenttia eläkkeestä jokaiselta kuukaudelta, jonka eläkkeen alkaminen lykkääntyy. Lykkäyskorotus laskettaisiin siitä eläkkeestä, joka on karttunut 68 vuoden täyttämiskuukauden loppuun. Nykyisessä VEL:ssä lykkäyskorotuksesta säädetään VEL 10 a § 2 momentissa.

11 §. Vanhuuseläkkeen alkaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen alkamisajankohdasta. Vanhuuseläke ja varhennettu vanhuuseläke alkaisivat sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jona työntekijä on täyttänyt vanhuuseläkkeeseen tai varhennettuun vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja lopettanut palveluksen, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä. Takautuvasti vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke voitaisiin myöntää kolmelta eläkkeen hakemiskuukaudelta edeltävältä kuukaudelta ja pätevältä syystä eläke voitaisiin myöntää myös pidemmältä ajalta takautuvasti. Säännös poikkeaisi nykyisestä siten, ettei edellytyksenä kolmen kuukauden takautuvalle myönnölle enää olisi, että eläkettä olisi haettu kolmen kuukauden sisällä palveluksen päättymisestä. Siten edellytykset saada vanhuuseläke takautuvasti lieventyisivät nykyiseen nähden. Nykyisin vanhuuseläkkeen alkamisesta säädetään VEL:n 8 §:n 1 momentissa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen alkamisesta, jos työntekijä jatkaa työn tekemistä 68 vuotta täytettyään. Tällöin vanhuuseläke myönnettäisiin eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien. Näissä tilanteissa ei edellytettäisi, että työntekijä on lopettanut työn, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa VEL:ssä. Pykälän 3 momentiksi ehdotetaan otettavaksi nykyisen

VEL:n 8 §:n 2 momentti sanamuodoltaan muutettuna. Sen mukaan vanhuuseläkkeen aikana alkaneen työsuhteen työansioista karttuneeseen eläkkeeseen olisi oikeus hakemuksesta aikaisintaan 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

12 §. Vanhuuseläkkeen lakkauttaminen. Säännös olisi uusi. Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Jos määräaikaisesti työkyvyttömäksi lähellä 63 vuoden ikää tullut työntekijä kuitenkin haluaisi jatkaa työn tekemistä työkyvyttömyytensä päättymisen jälkeen, hän voisi hakea vanhuuseläkkeensä lakkauttamista. Edellytyksenä olisi, että hänelle olisi myönnetty kuntoutustuki sellaisen määräaikaisen työkyvyttömyyden vuoksi, jonka on kuntoutustukea myönnettäessä arvioitu jatkuvan vielä sen jälkeen, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Työntekijän tulisi hakea vanhuuseläkkeen lakkauttamista kuukauden sisällä työkyvyttömyyden päättymisestä. Jos lakkauttamisen edellytykset täyttyisivät, työntekijälle karttuisi eläkettä lakkautuksen jälkeisestä työskentelystä saaduista työansioista 4,5 prosenttia vuodessa. Työntekijän palattua lakkautetulta vanhuuseläkkeeltä töihin, säilyttäisi hän vanhan edunsaajan aseman, jos hän sellainen on ollut eläkettä myönnettäessä. Uusi vanhuuseläke työntekijälle myönnettäisiin hakemuksesta. Vanhuuseläkkeen myöntäminen ennen 68 vuoden ikää edellyttäisi palveluksen päättymistä.

13 §. Vanhuuseläke julkisista eläkejärjestelmistä. Pykälän 1 ja 2 momentteiksi otettaisiin sanamuodoltaan muutettuna nykyisen VEL:n 8 §:n 6 momentti. 1 momentissa säädettäisiin julkisissa eläkejärjestelmissä ansaitun vanhuuseläkkeen vastavuoroisesta laukeamisesta. Jos henkilölle on karttunut VEL:n mukaista eläkettä ja hänellä on myös oikeus johonkin muuhun julkisen järjestelmän mukaiseen eläkkeeseen siten, että tämän julkisen järjestelmän eläkkeen karttuma ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 1995 on karttunut 11/60 prosenttia kuukaudessa, hänen VEL:n mukaisena eläkeikänään pidetään muun julkisen järjestelmän eläkeikää. Näin ollen tällaisella henkilöllä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle myös alle 63-vuotiaana. Pykälän 2 momentin mukaan vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä 1 momentin ti-

lanteissa olisi, että työntekijän tämän lain mukainen palvelus on päättynyt. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin nykyisen VEL:n 8 §:n 6 momentin säännös, jonka mukaan 1 momentin mukaisissa laukaisutilanteissa työntekijän eläkeikänä pidettäisiin hänen eläkeikänsä eläkkeen ensiksi myöntäneen julkisen alan eläkejärjestelmässä.

Osa-aikaeläke

14 §. Oikeus osa-aikaeläkkeeseen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen saamisen ikärajoista ja edellytyksistä. Osa-aikatyöhön siirtyneellä työntekijällä olisi oikeus jäädä osa-aikaeläkkeelle 58 vuotta täytettyään. Oikeus osa-aikaeläkkeeseen päättyisi työntekijän täytettyä 68 vuotta. Nykyisin tästä säädetään VEL 9 d §:n 1 momentissa. Momentin 1 kohdan mukaan osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttäisi, ettei työntekijä saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä tai vastaavaa ulkomaista taikka kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuvaa etuutta. Omaan työskentelyyn perustuvana eläkkeenä pidetään myös rekisteröityjä lisäeläkkeitä, mutta ei rekisteröimättömiä lisäeläkkeitä. Nykyisen VEL 9 d §:n 1 momentin 1 kohdan säännökseen nähden tämän edellytyksen sanamuotoa täsmennettäisiin. Voimassa olevassa laissa mainitaan estävänä eläkkeenä VEL:n mukainen eläke ja TEL:n 8 §:n 4 momentin mukainen peruseläke tai muu siihen verrattava työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke. Säännöstä on sovellettu siten, että ulkomailta myönnetty työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke on rinnastettu TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaiseen peruseläkkeeseen. Näin ollen ulkomailta myönnetty työeläke on estänyt osa-aikaeläkkeen myöntämisen nykyisenkin lain tulkinnan mukaan. Lisäksi ratkaisukäytännössä on katsottu voimassa olevankin sanamuodon sisältävän sen, että kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuva eläke estää osa-aikaeläkkeen myöntämisen. Sanamuodon täsmennys ei siten merkitsisi muutosta nykyiseen soveltamiskäytäntöön.

Momentin 2 kohdan mukaan osa-

aikaeläkkeen myöntämisen edellytyksenä olisi, että työntekijä jäisi osa-aikaeläkkeelle suoraan valtion kokoaikaisesta palveluksesta ja että tämä palvelus olisi jatkunut vähintään kuusi kuukautta ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä. Lisäksi hänellä ehdotuksen mukaan tulisi olla osa-aikaeläkkeen alkamisvuotta välittömästi edeltäneiden viiden vuoden aikana tämän lain alaisia ansioita kolmena kalenterivuonna vähintään 12 000 euroa vuodessa. Kokoaikaisena palveluksena pidetään sellaista työtä, jossa työansiot ovat vähintään 1000 euroa kuukaudessa. Rahamäärät on ilmoitettu tämän lain 2 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisesti vuoden 2004 tasossa. Viimeisen kuuden kuukauden karenssivaatimusta tarkasteltaessa myös sairausaika otettaisiin huomioon. Momentin 3 kohdan mukaan osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttäisi, että työntekijän ansiotulo on vähentynyt niin, että hänen osa-aikatyöstään saamansa työansiot olisivat 35–70 prosenttia kokoaikaisen ansiotyön yhteenlasketuista vakiintuneista ansioista. Ansiotulon tulisi kuitenkin olla vähintään 229,34 euroa kuukaudessa. Rahamäärä on ilmoitettu samoin kuin 2 kohdan perusteluissa on todettu. Työajan vähentyminen ei saisi merkittävästi poiketa ansioiden vähentymisestä. Harkinnassa otettaisiin huomioon alakohtaiset erityisolosuhteet eikä tarkoituksena ole muuttaa nykyistä soveltamiskäytäntöä. Ehdotetut 2 ja 3 kohdan edellytykset ovat voimassa olevan VEL:n 9 d §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdissa.

Momentin 4 kohdan mukaan osa-aikatyö olisi järjestettävä niin, että työntekijä ei olisi yhdenjaksoisesti poissa töistä kuutta viikkoa pidempää aikaa. Opetustyössä sallittaisiin yhden kurssin pituinen poissaolo, vaikka kuuden viikon jakso ylittyisikin. Tällöin kuitenkin edellytetään, että opetustyössä pitää olla joka toinen kurssi. Kuuden viikon poissaoloaikaan ei luettaisi vuosilomaa eikä aikaa, jolta osa-aikaeläkkeen saajalla on oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan. Säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavaksi siten, ettei tähän poissaoloaikaan luettaisi myöskään aikaa, jolta työntekijä on saanut sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa ansionmenetykskorvausta tai tapaturma-

vakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa. Liikennevakuutuslain ja tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet ovat ensisijaisia sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan nähden. Kun työntekijä saa liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain mukaista edellä mainittua etuutta, hänelle ei makseta sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa sen vuoksi, että mainitut etuudet ovat ensisijaisia. Siten nämä tilanteet ovat asiallisesti samantilaisia kuin tilanne, jossa työntekijä saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Jos työnantaja maksaa työntekijälle sairausajalta palkkaa, sairausvakuutuslain mukainen päiväraha maksetaan työnantajan hakemuksesta työnantajalle. Tällaisessakin tilanteessa työntekijällä on oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan, vaikka päiväraha maksetaan hänen työnantajalleen. Näiden etuuksien saantiaikaa hyväksyttäisiin poissaoloaikaa enintään 12 kuukauden ajalta.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin sitä mitä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetaan työansioiden vähentymisellä. Jos työntekijän kokoaikaiseen työansioon sisältyy ylityökorvauksia, sunnuntai-, yötyö- tai vuorolisää tai muuta lisää tai korvausta, joka ei sisälly osa-aikatyön ansioon, tällaista korvausta ei otettaisi huomioon, kun arvioidaan täyttääkö osa-aikatyön ansio osa-aikaeläkkeen saamisedylytykset. Säännös olisi uusi.

Pykälän 3 momentin mukaan otettaisiin 1 momentin 2 kohdassa mainittua kuuden kuukauden määräaikaa laskettaessa huomioon valtiollistamista edeltänyt kunnallinen tai yksityinen palvelus ja kolmen vuoden ansioita laskettaessa otettaisiin huomioon valtiollistamista edeltäneestä kunnallisesta tai yksityisestä palveluksesta saatu ansio. Nykyisin tästä säädetään VEL 9 d §:n 7 momentissa.

15 §. Osa-aikaeläkkeen määrä. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin sanamuodoltaan muutettuna nykyisen VEL:n 10 b §:n 1 momentti. Sen mukaan osa-aikaeläkkeen määrä olisi puolet vakiintuneen ansiotason ja työeläkeläisen alaisen osa-aikatyön ansiotulon erotuksesta (ansion alenema). Pykälän 2 momentin mukaan vakiintunut ansio määriteltäisiin tulevan ajan eläkkeen perusteena olevan työansion perusteella. Myös tarkasteluajana saadut palkattomilta ajoilta maksetut etuusansiot otettaisiin huomioon. Nykyisin tästä sääde-

tään VEL 9 d §:n 3 momentissa. Pykälän 3 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 10 b §:n 2 momentin säännös sanamuodoltaan muutettuna. Momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen määrästä tilanteissa, joissa edunsaajalla on samanaikaisesti osa-aikaeläkeoikeus useamman eläkelain mukaan. Tämän lain mukainen osa-aikaeläkkeen määrä olisi sama suhteellinen osuus vakiintuneiden ansiotulojen ja osa-aikatyöstä saadun ansiotulon erotuksesta kuin tämän lain mukaisten työansioiden osuus on vakiintuneessa ansiossa huomioon otetuista niiden lakien mukaisista työansioista, joiden perusteella osa-aikaeläke myönnetään.

16 §. Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen enimmäismäärän laskemisesta, josta nykyisin säädetään VEL 10 b §:n 2 momentissa. Osa-aikaeläke voisi olla enintään 75 prosenttia sen alkamisajankohtaan mennessä karttuneista työeläkkeistä. Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärää laskettaessa otettaisiin huomioon työeläkekarttuman lisäksi se eläkekarttuma, joka on kertynyt valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaan osa-aikaeläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Työntekijän saama ensisijainen etuus pienentää 75 prosentin enimmäismäärää, koska enimmäismäärä lasketaan eläkkeestä, josta on vähennetty työntekijän saama ensisijainen etuus. Enimmäismäärää tulisi tarkistaa niissä tilanteissa, joissa osa-aikaeläkkeen saajalle myönnettäisiin ensisijainen etuus tai jos enimmäismäärää laskettaessa huomioon otetun ensisijaisen etuuden määrä muuttuisi. Voimassa olevassa VEL:ssä ei säädetä enimmäismäärän tarkistamisesta näissä tilanteissa, vaikka eläke on näissä tilanteissa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarkistettu. Säännöstä tarkennettaisiin nykyiseen nähden tältä osin.

Enimmäismäärää laskettaessa huomioon otettavaan eläkkeeseen rinnastettaisiin 2 momentin mukaan Euroopan Unionin tai Euroopan talousalueen maassa karttunut vastaava etuus. Voimassa olevassa VEL:ssä ei mainita erikseen ulkomailta karttuneen eläkkeen huomioon ottamista osa-aikaeläkkeen 75 prosentin enimmäismäärää laskettaessa.

Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan Suomessa karttuneeseen eläkkeeseen on kuitenkin rinnastettu Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen maassa karttunut eläke. Tämä soveltamiskäytäntö on ETA-maiden osalta perustunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimien (EY-tuomioistuimien) ratkaisuihin, joiden mukaan tarkasteltaessa henkilön oikeutta etuuteen hänen työuraansa tulee tarkastella kokonaisuutena. Lisäksi EY-tuomioistuin on ratkaisukäytännössään korostanut EU-kansalaisten yhdenvertaista kohtelua. Säännöksen soveltamiseksi tarvitaan tieto Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen maassa karttuneesta eläkkeestä. Jos tällaisen eläkkeen määrästä ei saataisi riittävää selvitystä, enimmäismäärää laskettaessa huomioon otettavana eläkkeenä voitaisiin käyttää eläkettä, joka työntekijälle olisi karttunut, jos hänen Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen maassa vakuutusajaksi laskettava työskentelynsä olisi ollut tämän lain alaista työskentelyä (teoreettinen eläke). Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa työntekijällä on osa-aikaeläkeoikeus useamman eläkelain mukaan ja 75 prosentin enimmäismäärä vähentää osa-aikaeläkkeen määrää. Tällöin vähennys tehtäisiin työntekijän osa-aikaeläkeoikeuden perusteena olevien lakien vakiintuneessa ansiotulossa huomioon otettujen työansioiden suhteessa. Säännös vastaisi sanamuodoltaan muutettuna nykyisen VEL:n 10 b §:n 3 momenttia.

17 §. Osa-aikaeläkkeen alkaminen. Osa-aikaeläke myönnettäisiin sen saamisedellytysten täyttymistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Osa-aikaeläke voitaisiin edelleen myöntää takautuvasti enintään kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista. Osa-aikaeläkkeen alkamisesta säädetään nykyään VEL:n 15 §:n 2 ja 3 momentissa.

18 §. Osa-aikaeläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuus. Pykälän sisältö vastaa VEL:n 26 a §:n 4 momentin säännöstä osa-aikaeläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta. Voimassa olevaa säännöstä täydennettäisiin siten, että osa-aikaeläkkeensaaja olisi velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille myös sellaisesta yli kuuden viikon mittaisesta työstä poissaolosta, joka ei johdu vuosilomasta tai sellaisesta sairaudesta, jonka perusteella osa-aikaeläkkeen saaja saa sairausvakuutus-

lain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain mukaista ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa.

19 §. Osa-aikaeläkkeen määrän tarkistaminen. Pykälän 1 momentin 1 kohdaksi otettaisiin nykyisen VEL:n 13 §:n 2 momentin säännös sanamuodoltaan tarkennettuna. Osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin, jos osa-aikaeläkkeen saajan osa-aikatyön ansioissa tapahtuisi pysyvä muutos, joka olennaisesti poikkeaa yleisestä palkkakehityksestä. Vakiintuneessa soveltamiskäytännössä olennaisesti yleisestä palkkakehityksestä poikkeavalla muutoksella tarkoitetaan yli kymmenen prosentin muutosta ansioissa. Jos osa-aikatyön ansiot nousisivat tai alenisivat yli kymmenen prosenttia verrattuna palkkakerrotoimella tarkistettuihin osa-aikaeläkkeen myöntämisen perusteena oleviin ansioihin, mutta osa-aikatyön ansiot pysyisivät osa-aikatyölle edellytetyin 35–70 prosentin rajoissa koko-aikatyön vakiintuneesta ansiosta, osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin. Momentin 2 kohdaksi ehdotetaan otettavaksi uusi säännös. Sen mukaan osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin myös silloin, kun osa-aikaeläkkeen saajalle myönnetään osa-aikaeläke sellaisen työeläkelain tai eläkesäännön mukaan, jonka mukaan hänellä ei aikaisemmin ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen. Säännös vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan eläkkeen tarkistaminen tehtäisiin muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta tai kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, jos muutos tapahtuisi kuukauden ensimmäisenä päivänä. Jos ansiotulojen muutos todettaisiin vasta vuosivalvonnan yhteydessä eikä selvitystä muutoksen ajankohdasta saataisi, osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin sen vuoden alusta lukien, jona ansiot ovat muuttuneet. Jos osa-aikatyön ansiot eivät enää pysy 35–70 prosentin rajoissa, osa-aikaeläke lakautettaisiin. Pykälän 3 momentin mukaan osa-aikaeläkkeen määrää tarkistettaessa, vakiintuneena ansiona pidettäisiin sitä ansiotuloa, joka oli perusteena osa-aikaeläkettä ensimmäisen kerran myönnettäessä. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa VEL:ssä.

20 §. Osa-aikaeläkkeen keskeyttäminen. Pykälän 1 momentin mukaan osa-aikaeläkkeen saaja voisi hakea osa-aikaeläkkeensä keskeyttämistä, jos hänen osa-aikatyön ansio tai työstä poissaoloaika muuttuisi tilapäisesti siten, etteivät osa-aikaeläkkeen edellytykset täyty. Voimassa olevassa VEL:ssä ei tällaista keskeyttämismahdollisuutta ole, vaan tällaisessa tilanteessa osa-aikaeläke tulisi lakkauttaa. Säännös lisäisi joustavuutta osa-aikaeläkkeeseen, koska se sallisi tilapäiset osa-aikatyön muutokset. Osa-aikaeläke keskeytettäisiin muutoksesta lukien. Perusteettomasti maksettu osa-aikaeläke perittäisiin takaisin siten kuin 130 §:ssä säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan jo keskeytettyä osa-aikaeläkettä ryhdyttäisiin eläkkeensaajan ilmoituksesta maksamaan siitä lukien, kun osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset jälleen täytyisivät. Keskeytys ei voisi jatkua pidempään kuin kuuden kuukauden ajan. Jos osa-aikaeläkkeen uudelleen maksamista ei olisi pyydetty kuuden kuukauden kuluessa keskeyttämisestä lukien, eläke lakkautettaisiin keskeyttämisaikajankohdasta lukien.

21 §. Osa-aikaeläkkeen lakkauttaminen ja uudelleen alkaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen lakkauttamisesta. Säännöstä täsmennetään nykyiseen nähden siten, että osa-aikaeläkkeen lakkauttamisaikajankohdasta säädettäisiin nyt laissa. Lisäksi pykälässä todettaisiin nimenomaisesti se, että osa-aikaeläke voidaan lakkauttaa myös takautuvasti. Osa-aikaeläke lakkautettaisiin sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana eläkkeensaaja ei enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Jos edellytykset osa-aikaeläkkeelle lakkaisivat kuukauden ensimmäisenä päivänä, osa-aikaeläke lakkautettaisiin siitä lukien. Jos lakkauttaminen johtuisi ansiotulojen kasvusta eikä tulojen muutosajankohtaa voitaisi osoittaa, osa-aikaeläke lakkautettaisiin tulojen muutosvuoden alusta lukien. Osa-aikaeläkettä ei kuitenkaan lakkautettaisi, jos muutos olisi tilapäinen ja osa-aikaeläkkeen maksaminen voitaisiin 20 §:n mukaisesti keskeyttää. Nykyisin osa-aikaeläkkeen lakkauttamisesta säädetään VEL 18 §:n 7 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisen VEL:n 18 §:n 8 momentin säännöstä vastaa-

va säännös, jonka mukaan työntekijällä, jonka osa-aikaeläke on lakkautettu, olisi oikeus saada osa-aikaeläke uudelleen, kun hän täyttää sen saamisen edellytykset. Voimassa olevan säännöksen mukaan, jos osa-aikaeläke alkaa kuuden kuukauden kuluessa aikaisemman osa-aikaeläkkeen päättymisestä, eläke myönnetään entisin perustein. Tämä säännös otettaisiin pykälän 2 momenttiin siten muutettuna, että osa-aikaeläke myönnettäisiin entisin perustein, jos se olisi ollut lakkautettuna enintään kuusi kuukautta. Säännöksen vähäinen sisältömuutos helpottaa sen toimeenpanoa.

22 §. Työkyvyttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen. Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa osa-aikaeläkettä saavalle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke. Jos työkyvyttömyyseläke myönnettäisiin samalle ajalle, jolta on jo maksettu osa-aikaeläkettä, osa-aikaeläke otettaisiin huomioon työkyvyttömyyseläkkeen osasuorituksena. Vastaava säännös on nykyisen VEL:n 18 §:n 7 momentissa.

23 §. Siirtyminen osa-aikaeläkkeeltä vanhuuseläkkeelle. Pykälän 1 momentin mukaan myös osa-aikaeläkkeellä olevilla työntekijöillä vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että työntekijä lopettaa osa-aikatyön ja hakee vanhuuseläkettä. Lisäksi vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että työntekijä on ennen osa-aikaeläkkeen lakkaamista ja osa-aikatyön päättymistä saavuttanut iän, jolloin hänellä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle. Pykälän 2 momentin mukaan, jos työntekijä jatkaa osa-aikatyötään vielä 68 vuoden täyttämisen jälkeen, jatkettaisiin eläkkeen maksamista osa-aikaeläkkeen suuruusena, mutta eläkkeen nimike muuttuisi vanhuuseläkkeeksi. Työntekijän lopettaessa osa-aikatyön laskettaisiin vanhuuseläke hakemuksesta uudelleen. Nykyisin siirtymisestä osa-aikaeläkkeeltä vanhuuseläkkeelle säädetään VEL:n 18 §:n 7 momentissa.

Työeläkekuntoutus

24 §. Oikeus työeläkekuntoutukseen. Pykälässä säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä työntekijällä olisi oikeus saada ammatillista kuntoutusta. Voimassa olevassa VEL:ssä tästä säädetään VEL 18 b §:ssä. Pykälän 1 mo-

mentin sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että sen mukaan alle 63-vuotiaalla työntekijällä olisi oikeus saada tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi, jos asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti aiheuttaisi sellaisen uhkan, että hän tulisi työkyvyttömäksi. Lisäksi edellytyksenä työeläkejärjestelmän antamalle kuntoutukselle olisi, että työntekijällä on työskentelystä saatuja ansioita siten, että hänen tulevan ajan ansiensa olisivat vähintään 25 133,40 euroa. Rahamäärä on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotettaisiin palkkakertoimella. Koska lakisääteinen tapaturma- ja liikennevakuutus ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia, ei työntekijällä olisi oikeutta tämän lain mukaiseen ammatilliseen kuntoutukseen, jos hänellä olisi oikeus kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka on otettava huomioon, kun arvioidaan kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta. Huomioon tulisi ottaa työntekijän ikä, sairaus, vika tai vamma, aikaisempi toiminta ja koulutus ja vakiintuminen työelämään. Säännöstä on täsmennetty nykyisin voimassa olevaan säännökseen nähden siten, että voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 2 momentissa oleva yhteys työelämään on muutettu vakiintumiseksi työelämän. Nuoren henkilön osalta tarkasteltaisiin, miten hän on ennättänyt kiinnittyä työelämään. Tällöin huomioon otettaisiin se, moneltako vuodelta hänelle on kartunut työeläkettä työntöön perusteella. Mitä pitempään työntekijä on työskennellyt samassa ammatissa ja mitä suppeampi ammattitaito ja koulutus hänellä on, sitä enemmän työkyvyttömyyden arvioinnissa painaa hakijan kykenemättömyys jatkaa nykyisessä työssään. Tällainen vakiintuneeseen työhön tai ammattiin liittyvä työkyvyn menettämisen uhka puoltaa ammatillisen kuntoutuksen aloittamista. Nuorilla ja niillä, joilla jo on koulutusta tai kokemusta myös muuhun työhön, työkyvyttömyyden uhkaa arvioidaan myös muuhun työhön, jonka suorittamista heiltä on kohtuullista edellyttää. Kuntoutusarvioinnissa otetaan huomioon myös työuran pituus. Lisäksi ammatillisen kuntoutuk-

sen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon, voidaanko ammatillisella kuntoutuksella siirtää tai estää työkyvyttömyyden uhkaa ja että ammatillisella kuntoutuksella on todennäköisesti eläkemenoa säästävä vaikutus. Ammatillisella kuntoutuksella pyritään myös parantamaan kuntoutujan toimeentuloa.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 2 momentin alkuosan säännökset, joiden mukaan työkyvyttömyyden uhkalla tarkoitetaan tilannetta, jossa on todennäköistä, että työntekijälle lähivuosina tulisi ilman ammatillisia kuntoutustoimia myönnettäväksi tämän lain mukainen täysi työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke. Työntekijän työkyvyttömyys arvioidaan 35 §:n 1 momentissa olevan työkyvyttömyysmääritelmän mukaisesti. Edellytyksenä olisi, että sairaus, vika tai vamma aiheuttaa lähivuosina objektiivisesti todettavissa olevan todennäköisen uhkan työkyvylle. Tällöin tarkoitetaan sairaudella diagnosoitua sairautta, jonka osalta hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen toteutuksen mahdollisuudet on otettu huomioon. Lähivuosilla tarkoitetaan noin viiden vuoden ajanjaksoa ja ”uhkalla työkyvylle” tilannetta, jossa työntekijällä on arviointihetkellä sellainen sairaudesta johtuva työkyvyttömyyden uhka, että hänelle lähivuosina ilman ammatillisia kuntoutustoimia tulisi myönnettäväksi täysi työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke. Työkyvyttömyyden uhkan todennäköisyyttä arvioitaisiin käyttämällä ammattitautien diagnostiikassa sovellettavaa asteikkoa (erittäin todennäköinen, todennäköinen, mahdollinen, epätodennäköinen ja erittäin epätodennäköinen).

Kuntoutusoikeus edellyttää pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisesti, että työntekijän tulevan ajan ansiot ovat vähintään 25 133,40 euroa. Pykälän 4 momentissa määriteltäisiin, miten nämä tulevan ajan ansiot arvioidaan. Kuntoutusoikeuden tutkimista varten tulevan ajan ansiot määräytyisivät samoin kuin silloin, jos työntekijä olisi tullut kuntoutushakemuksen tullessa vireille työkyvyttömäksi. Siten huomioon otettaisiin työntekijän työansiot kuntoutushakemuksen vireille tulovuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden ajalta. Palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien pe-

rusteena olevia tuloja tai 63 §:n 4 momentissa tarkoitettuja tuloja ei kuitenkaan otettaisi huomioon 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja ansioita määrättäessä. Voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 1 momentin 2 kohdassa määritellystä kuntoutustapahtumapäiväkäsitteestä luovuttaisiin. Ehdotetulla muutoksella pyritään selkeyttämään ja yksinkertaistamaan kuntoutusoikeuden saamisedellytyksiä tältä osin.

Myös jo työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla työntekijällä voisi olla oikeus kuntoutukseen. Jos työntekijä olisi jo työkyvyttömyyseläkkeellä, hänen tulevan ajan ansionsa kuntoutusoikeutta määriteltäessä määräytysivä samoin kuin tulevan ajan ansiot ovat määräytyneet hänen työkyvyttömyyseläkkeessään. Tästä säädettäisiin pykälän 5 momentissa, joka vastaa sisällöltään voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 1 momentin 2 kohdan loppuosaa. Tulevan ajan oikeuden edellytyksen katsottaisiin täyttyvän myös silloin, kun työntekijän eläkkeessä on otettu huomioon tuleva aika ennen 1 päivänä tammikuuta 2005 voimassa olevan VEL:n 5 a §:n mukaisena. Tästä säädettäisiin tämän lain voimaantulossa.

25 §. Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma. Pykälän 1 momentissa luettelaisiin ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteet. Luettelo ei olisi tyhjentävä. Voimassa olevaan VEL:n 18 b §:n 4 momenttiin nähden luettelosta poistettaisiin lääkinnällinen kuntoutus varsinaisena ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteenä. Sitä voitaisiin kuitenkin tukea edelleenkin silloin kun se on välttämätöntä kuntoutuksen onnistumiseksi. Luetteloon lisättäisiin työkokeilu, joka käytännössä on runsaasti käytetty ammatillisen kuntoutuksen muoto. Lisäksi voimassa olevassa laissa todettua elinkeinotuen antamista täsmennettäisiin siten, että kyse olisi tuesta elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Momenttiin otettaisiin myös voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 4 momentin loppuosan säännökset kuntoutumisen aiheuttamista tarpeellisten ja välttämättömien kustannusten korvaamisesta. Jos Valtiokonttori on päättänyt ammatillisen kuntoutuksen tukemisesta, se myös korvaa ne tarpeelliset ja välttämättömät kustannukset, jotka kuntoutuksesta aiheutuvat.

Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisen kuntoutuksen käynnistäminen edellyttäisi, että työntekijä esittää Valtiokonttorille suunnitelman kuntoutuksesta. Tämä säännös selventäisi työntekijän toimimisvelvollisuutta kuntoutusasiassa. Valtiokonttori tukisi kuntoutussuunnitelman laatimista antamalla ohjeita ja neuvoja. Lisäksi Valtiokonttori voisi tukea kuntoutussuunnitelman laatimista rahoittamalla kuntoutustutkimusta, kun se työntekijän työhön paluun tai työssä jatkamisen suunnittelun kannalta on välttämätöntä ja tarvittaessa tukemalla 30 §:n mukaisella kuntoutusavustuksella. Tarpeen mukaan Valtiokonttori voisi olla yhteydessä työnantajaan. Jos työntekijä ei voisi jatkaa omassa työpajassaan, työntekijä ohjattaisiin tarvittaessa työvoimatoimistoon tai kuntoutuksen palveluntuottajalle kuntoutussuunnitelman laatimiseksi työelämässä jatkamista varten. Säännös olisi uusi.

26 §. Korvaus työhön valmennuksessa satuneesta tapaturmasta tai saadusta ammattitaidista. Kun työntekijä on 25 §:n 1 momentissa tarkoitettussa työhön valmennuksessa eikä hän ole palvelusuhteessa valmennuksen järjestäjään, ei hänellä olisi turvaa tapaturman varalta. Pykälään ehdotetaan otettavaksi nykyisen VEL:n 18 b §:n 6 momentin säännökset tapaturmavakuutuslain mukaisten korvausten suorittamisesta valtion varoista. Valtiokonttori käsitelisi tällaista korvausta koskevat asiat ensimmäisenä asteena.

27 §. Kuntoutusraha. Pykälässä säädettäisiin kuntoutusrahasta ja sen määrästä. Pykälän 1 momentissa todettaisiin samoin kuin voimassa olevan VEL:n 18 c §:n 1 momentissa, että työntekijällä on oikeus kuntoutusrahan niiltä kalenterikuukausilta, joilta hän on estynyt tekemästä ansiotyötä kokonaan tai osittain ammatillisen kuntoutuksen takia. Pykälän 2 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 18 c §:n 2 momentin säännös kuntoutusrahan suuruudesta. Kuntoutusraha olisi yhtä suuri kuin niiden työntekijän työeläkelakien mukaisten peruseläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen vireilletulohetkellä. Kuntoutusrahan määräytymistä selkeytettäisiin ja yksinkertaistettaisiin siten, että voimassa olevan lain usealla eri tavoin

määritellystä kuntoutustapahtumakäsitteestä luovutettiin ja kuntoutusrahan suuruus määräytyisi pääsääntöisesti kuntoutushakemuksen vireilletulohetken perusteella. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa työntekijä olisi jäänyt sairauslomalle työsuhteessa ollessaan ja kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa, kuntoutusraha määräytyisi sairausloman alkamishetken perusteella. Tästä säädetäisiin pykälän 3 momentissa. Säännöksellä varmistettaisiin, että sairauslomajakso ennen kuntoutuksen alkamista ei alenna kuntoutusrahan määrää. Lisäksi säännös varmistaisi sen, ettei kuntoutusraha voisi jäädä määrältään pienemmäksi kuin se työkyvyttömyyseläke, jonka työntekijä saisi, jos hänen kuntoutuksen sijaan katsottaisiinkin tulleen työkyvyttömäksi. Säännös vastaa voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 1 momentin 2 kohdan loppuosaa sanamuodoltaan muutettuna.

28 §. Osakuntoutusraha. Pykälään otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 c §:n 3 momentin säännös osakuntoutusrahasta. Jos kuntoutujan ansiot olisivat ammatillisen kuntoutuksen aikana enemmän kuin puolet vaikiintuneesta työansioista, kuntoutusrahan määrä olisi puolet täyden kuntoutusrahan määrästä.

29 §. Työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotus. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 c §:n 1 momenttia vastaava säännös sanamuodoltaan täsmennettynä. Sen mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla ammatillisen kuntoutuksen saajalla ei olisi oikeutta kuntoutusrahan. Työkyvyttömyyseläkkeen saajalle maksettaisiin kuntoutusajalta työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi kuntoutuskorotus. Kuntoutuskorotus olisi 33 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeen määrästä. Nykyisessä VEL:ssä työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksesta säädetään VEL 18 d §:ssä. Pykälän 2 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 18 §:n 5 momentin viimeisen virkkeen säännös, jonka mukaan osatyökyvyttömyyseläke voitaisiin maksaa ammatillisen kuntoutuksen ajalta täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruusena ja korotettuna 33 prosentilla.

30 §. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työntekijälle voitaisiin myöntää kuntoutusrahaa työkyvyttömyys-

eläkkeen suuruusena harkinnanvaraisena kuntoutusavustuksena kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta voitaisiin maksaa myös kuntoutussuunnitelman laatimista varten. Kuntoutusavustuksen maksaminen kuntoutussuunnitelman laatimista varten voisi olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun Valtiokonttori arvioi kuntoutussuunnitelman todennäköisesti johtavan työeläkejärjestelmän tukeman ammatillisen kuntoutuksen käynnistämiseen. Käytännössä Valtiokonttori on saattanut maksaa kuntoutusavustusta myös hoitosuunnitelman laatimista varten. Kuntoutusavustus on tarkoitettu työntekijöille, jotka ovat ammatillisessa kuntoutuksessa. Sen vuoksi kuntoutusavustuskin tulisi suunnata vain ammatilliseen kuntoutuksen liittyviin tilanteisiin. Säännöksestä poistettaisiin mahdollisuus maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta työntekijän työllistymisen edistämiseksi, koska tätä säännöstä ei ole juurikaan sovellettu. Jos kuntoutuja ei työllisty kuntoutuksen jälkeen, työntekijän toimeentuloturvasta vastaa työtömyysturvajärjestelmä. Kuntoutusavustus olisi työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen eikä siihen maksettaisi kuntoutuskorotusta. Siten sitä voitaisiin maksaa myös osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruusena, jos työntekijä on samaan aikaan töissä. Pykälän 2 momentin mukaan kuntoutusavustusta maksettaisiin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden erikseen laskettuna kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta voitaisiin kuitenkin maksaa pidemmältäkin ajalta, jos se on kuntoutuksen turvaamiseksi perusteltua. Nykyisin harkinnanvaraisesti kuntoutusavustuksesta säädetään VEL:n 18 e §:ssä.

31 §. Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 18 b §:n 2 momenttia vastaava säännös sanamuodoltaan muutettuna. Sen mukaan kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotus voitaisiin lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyisi ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttäisi

tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä. Vaikka kuntoutuskorotus tai kuntoutusraha pääsääntöisesti lakkautettaisiin, lakkauttaminen jäisi Valtiokonttorin harkintaan. Joissakin yksittäisissä tilanteissa takautuva lakkauttaminen voisi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen, minkä vuoksi lakkauttamista ei ehdoteta säädettäväksi pakolliseksi. Pykälän 2 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 18 h §:n säännös sanamuodoltaan täsmennettynä. Sen mukaan oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaisi aikaisintaan kun oikeus ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavaan kuntoutusrahaan on päättynyt.

32 §. Valtiokonttorin ilmoitusvelvollisuus. Valtiokonttorin tulisi ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle antamastaan ammatillisesta kuntoutuksesta sekä kuntoutusrahaa ja -korotusta koskevasta päätöksestään.

33 §. Kuntoutusta koskevat muut säännökset. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin voimassa olevan VEL 18 d §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta sekä niiden saajaa koskisivat pääsääntöisesti samat säännökset kuin työkyvyttömyyseläkettä ja työkyvyttömyyseläkkeen saajaa. Siten kuntoutusetuutta tulisi hakea samoin kuin työkyvyttömyyseläkettäkin Eläketurvakeskuksen vahvistamalla lomakkeella ja hakemukseen tulisi liittää lääkärinlausunto. Valituskelpoisiin kuntoutusta koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta samoin kuin eläkepäätöksiin ja kuntoutusraha myönnettäisiin entisin perustein, jos kuntoutusraha aiemmin saaneelle myönnettäisiin uuden kuntoutuksen perusteella kuntoutusraha kahden vuoden kuluessa entisen päättymisestä tai myöhemminkin saman sairauden perusteella. Myös kertakorotusta, palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottamista, ensisijaisten etuuksien vähentämistä, etuuden maksamista kuntoutujalle itselleen tai muulle taholle, viivästyskorotusta, takaisinperintää ja tietojen antamista ja saamista sekä työkyvyttömyyseläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset koskisivat myös kuntoutusrahaa, kuntoutuskorotusta ja niiden saajaa.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 d §:n 3 momentin viimeinen lause, jonka mukaan työkyvyttömyyseläkettä koskevista säännöksistä poiketen kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus voitaisiin

maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta. Lisäksi momentissa todettaisiin, että kuntoutusrahan maksaminen alkaisi kuntoutuksen alkaessa. Siten sairausvakuutuslain mukainen ensisijaisuusaika ei vaikuttaisi kuntoutusrahan maksamisen alkamisaikaan. Pääallekkäisiä etuuksia kuntoutuja ei tältä ajalta kuitenkaan saisi. Eläkkeen maksamista koskevaan 8 lukuun ehdotetaan säännöstä tilanteesta, jossa kuntoutusraha tai -korotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Tällaisessa tilanteessa kuntoutusraha ja kuntoutusavustus maksettaisiin sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se määrältään vastaa samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Lisäksi 2 momentissa todettaisiin, ettei kuntoutusraha-ajalta kartu eläkettä siten kuin työkyvyttömyyseläkeajalta karttuu, vaan siten kuin 62 §:ssä säädetään eläkkeen karttumisesta palkkatomilta ajoilta. Kuntoutusetuuksia ei myöskään otettaisi perhe-eläkkeen perusteeksi, vaan perhe-eläke määräytyisi edelleen työkyvyttömyyseläkkeen tai vanhuuseläkkeen perusteella.

Työkyvyttömyyseläke

34 §. Työkyvyttömyysetuudet. Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyden perusteella myönnettävistä eläkkeistä eli toistaiseksi myönnettävästä työkyvyttömyyseläkkeestä ja määräajaksi myönnettävästä kuntoutustuesta. Nykyisin tästä säädetään VEL 9 §:n 2 momentissa. Pykälän 2 momentin mukaan kuntoutustukeen sovellettaisiin myös, mitä tässä laissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta. Vastaavat säännökset ovat nykyisin VEL:n 9 §:n 3 momentissa.

35 §. Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksistä. Nykyiseen VEL:n 9 §:n 1 momenttiin nähden säännöksen rakennetta ja sanamuotoa muutettaisiin. Työkyvyn alenemisen sijasta käytettäisiin ilmaisua työkyvyn heikkeneminen. Muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen sisältöä eikä nykyistä soveltamiskäytäntöä. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen olisi henkilöllä, joka tulee valtion palveluksen kestäessä työ-

kyvyttömäksi virkaansa tai työhönsä (ammattillinen työkyvyttömyys). Jos henkilön valtion palvelus on päättynyt, työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että henkilön työkyky olisi heikentynyt niin, että hän ei pysty hankkimaan itselleen ansiotuloja sellaisella työllä, jota voitaisiin pitää hänelle sopivana tai kohtuullisen toimeentulon turvaavana huomioon ottaen muun muassa hänen ikänsä, ammattitaitonsa, koulutuksensa ja muut seikat (yleinen työkyvyttömyysmääritelmä). Määritelmä vastaa työntekijän eläkelain mukaista työkyvyttömyyden määritelmää. Työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksenä on, että työkyvyttömyyden kokonaiskesto on vähintään yhden vuoden.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 9 §:n 7 momentin säännös 60 vuotta täyttäneen työntekijän työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnista. Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otettaisiin huomioon työntekijälle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä hänen työnsä vaativuus ja vastuullisuus silloin, kun virka- tai työura on pitkä, ja nämä seikat yhdistyneenä sairautteen, vikaan tai vammaan tekevät työn jatkamisen kohtuuttomaksi. Työn vaativuudella ja vastuullisuudella tarkoitettaisiin tekijöitä, joilla on julkisen hallinnon eräiden tehtävien erityisluonteen vuoksi merkitystä yksilöllistä kokonaisarviota tehtäessä. Säännös tulisi sovellettavaksi sekä täyden että osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksiä arviotaessa. Säännös koskisi tämän lain mukaisen palvelussuhteen kestäessä työkyvyttömäksi tulevien lisäksi työntekijöitä, joiden palvelussuhde on päättynyt jo aiemmin.

Pykälän 4 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke voitaisiin myöntää joka täytenä eläkkeenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen olisi oikeus henkilöllä, joka on tullut työkyvyttömäksi virkaansa tai työhönsä tai jonka työkyky on heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla. Jos työkyky on heikentynyt vähintään kahdella viidesosalla, henkilöllä olisi oikeus osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Nykyisin oikeudesta täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen ja osatyökyvyttömyyseläkkeeseen säädetään VEL:n 9 b §:n 1 momentissa.

36 §. *Työkyvyttömyyseläke muun työeläkelain mukaan myönnetyn eläkkeen perusteella.*

Pykälässä säädettäisiin niin sanotusta laukaisuperiaatteesta. Jos henkilö on mennyt valtion palveluksen jälkeen muuhun palvelussuhteeseen tai harjoittaa yritystoimintaa, hänellä olisi tämän lain mukaiseen oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hän saa oikeuden tähän eläkkeeseen jonkun muun työeläkelain mukaan myöhemmästä palveluksesta. Nykyisin asiasta säädetään VEL:n 9 §:n 1 momentin d-kohdassa.

37 §. *Kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen.* Pykälään otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 3 momentin alussa oleva säännös Valtiokonttorin velvollisuudesta varmistaa ennen työkyvyttömyyseläkeasian ratkaisua, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen ei olisi tarpeen, jos työntekijän terveydentilan perusteella on selvää, ettei hän ole kuntoutettavissa työelämään.

38 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen määrä.* Pykälän ensimmäinen virke olisi uusi. Siinä todettaisiin, miten täysi työkyvyttömyyseläke määräytyy. Pykälän toisessa virkkeessä todettaisiin, että osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 9 b §:n 2 momentin viimeisessä virkkeessä.

39 §. *Täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen.* Pykälään otettaisiin sanamuodoltaan tarkistettuna VEL 15 a §:n 1 momentin säännökset täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan täysi työkyvyttömyyseläke alkaisi sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan jälkeen. Säännös olisi tarpeen sen vuoksi, että työntekijä ei saisi samalta ajalta päällekkäisiä etuuksia. Pykälän 2 momentin mukaan täysi työkyvyttömyyseläke alkaisi työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta silloin, jos eläkkeenhakija on tehnyt työkyvyttömyyseläkehakemuksen ennen kuin sairausvakuutuslain mukainen ensisijaisuusaika on vahvistettu tai jos sairauspäiväraha-hakemus on hylätty eikä hylkäämisen jälkeen sairauspäivärahaa ole maksettu vähintään kuukaudelta yhdenjakoisesti. Nykyisen VEL:n 15 a §:n 2 momenttiin verrattuna säännöksen sanamuotoa muutettaisiin, mutta muutosta nykykäytäntöön ei säännöksellä ole tarkoitus tehdä. Pykälän 3 momentissa sää-

deittäisiin sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavasta ulkomaisesta etuudesta. Se otettaisiin huomioon työkyvyttömyyseläkkeen alkamisaikaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha. Tällöin se otettaisiin huomioon kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusajkaan saakka. Nykyisessä VEL:ssä tästä säädetään VEL 15 a §:n 8 momentissa.

40 §. Osatyökyvyttömyyseläkkeen alkaminen. Pykälässä säädettäisiin osatyökyvyttömyyseläkkeen alkamisesta. Säännös olisi uusi, mutta vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä. Osatyökyvyttömyyseläke alkaisi eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alusta, kuten nykyisinkin, eikä sairausvakuutuslain mukainen ensisijaisuusaika siis vaikuttaisi osatyökyvyttömyyseläkkeen alkamisaikaan. Pällekkäistä etuutta työntekijä ei kuitenkaan saisi. Siltä osin kuin osatyökyvyttömyyseläke myönnettäisiin takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, takautuvasti myönnettyä osatyökyvyttömyyseläketä maksettaisiin vain siltä osin kuin sen määrä ylittäisi sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määrän. Tästä säädettäisiin 41 §:n 3 momentissa. Jos työntekijälle olisi myönnetty sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa niin pitkälle ajalle eteenpäin, että osatyökyvyttömyyseläketä tulisi maksettavaksi samalta ajalta muutoinkin kuin takautuvasti, osatyökyvyttömyyseläke vähennetään sairauspäivärahasta sairausvakuutuslain 12 luvun 4 §:n mukaan.

41 §. Työkyvyttömyyseläkkeen takautuva maksaminen. Pykälän 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläketä ei ilman pätevää syytä maksettaisi takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta. Voimassa olevan VEL:n 15 §:n 2 momentin mukaan työkyvyttömyyseläketä ei ilman pätevää syytä myönnetä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Käytännössä työntekijä saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa noin vuoden ajalta ennen kuin hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Siten työntekijä hakee käytännössä eläketä sairausvakuutuslain päivärahakauden päättyessä eikä eläketä yleensä tule myön-

nettäväksi pitkälti takautuvalta ajalta. Jos eläke myönnetään takautuvalta ajalta, se useimmiten maksetaan jollekin viranomaiselle, joka on maksanut työntekijälle samalta ajalta muuta etuutta tai korvausta.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisen VEL:n 15 a §:n 6 momentin säännös sanamuodoltaan muutettuna. Sen mukaan takautuvasti myönnettyä työkyvyttömyyseläketä ei makseta samalta ajalta, jolta työntekijä on saanut kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin osin nykyistä VEL:n 15 a §:n 5 momentin säännöstä vastaava säännös tarkennettuna. Takautuvasti myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläketä tai osatyökyvyttömyyseläketä maksettaisiin vain se osa, jonka eläkkeen määrä ylittää päivärahan määrän, jos työntekijä olisi samalta ajalta saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai osasairauspäivärahaa.

42 §. Kuntoutustuen kestoajasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuntoutustuen kestoajasta vastaavasti kuin nykyisen VEL:n 9 §:n 3 momentissa. Jos työntekijän työkyky on heikentynyt vähintään vuoden ajaksi, mutta määräajaisesti, myönnettäisiin kuntoutustuki niin pitkäksi ajaksi kuin työntekijän kuntoutuminen kestää ja hän on työkyvyttömyystyöhönsä. Voimassa olevien säännösten sanamuotoa tarkennettaisiin siten, että pykälästä kävisi ilmi, että kuntoutustuki on tarkoitus myöntää ajaksi, jonka kuluessa työkyvyn arvioidaan palautuvan. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Valtiokonttorin velvollisuudesta varmistaa kuntoutustukea myönnettäessä, että työntekijälle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Hoito- tai kuntoutussuunnitelman valmistelun ajaksi työkyvyttömälle työntekijälle voitaisiin myöntää kuntoutustuki.

43 §. Työkyvyttömyyseläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuus. Pykälään otettaisiin selaisenaan VEL:n 26 a §:n 2 momentissa oleva säännös, joka koskee työkyvyttömyyseläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuutta.

44 §. Selvitys työkyvyttömyyden jatkumisesta. Työkyvyttömyyseläkkeen saaja olisi velvollinen käymään Valtiokonttorin määräyksestä työkyvyttömyyden jatkumisen selvit-

tämistä varten tutkittavana Valtiokonttorin nimeämän laillistetun lääkärin luona tai Valtiokonttorin osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Asiasta on nykyisin säännös VEL:n 18 §:n 2 momentin viimeisessä virkkeessä. Pykälän sanamuotoa täsmennettäisiin nykyiseen nähden siten, että Valtiokonttorin nimeämän lääkärin tulisi olla laillistettu lääkäri. Lisäksi sanamuotoa täsmennetään siten, että tällainen Valtiokonttorin määräys käydä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämiseksi tutkittavana tulisi kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Määräyksen antaminen edellyttäisi, että Valtiokonttorilla olisi perusteltu syy olettaa, että eläkkeensaajan työkyky on palautunut. Nykyistä säännöstä vastaavasti säädettäisiin, että kun Valtiokonttori määräisi tällaisen tutkimuksen, sen olisi korvattava työntekijälle tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Tutkimuksesta ja matkoista aiheutuviin kustannuksiin kuuluisi myös päiväraha, jos tutkimus tehtäisiin toisella paikkakunnalla.

45 §. Työkyvyttömyyseläkeoikeuden tarkistaminen. Pykälän 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyvyn muuttuessa, hänen oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeeseen tarkistettaisiin joko hänen hakemuksestaan tai Valtiokonttorin aloitteesta. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 18 §:n 4 momentin alussa. Pykälän 2 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 18 §:n 3 momentin säännös sanamuodoltaan täsmennettynä. Sen mukaan työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyn muuttumista tai palautumista arvioitaessa otettaisiin huomioon hänen työansioissaan tapahtuneet muutokset. Työntekijällä ei olisi oikeutta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen ajalta, jolloin hänen työansionsa ylittävät 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta, eikä täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen ajalta, jolloin hänen työansionsa olisivat enemmän kuin 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta. Vakiintuneella keskiansiolla tarkoitettaisiin pääsääntöisesti tulevan ajan ansiota. Lisäksi muutosten edellytyksenä olisi, ettei ansiorajan ylitys olisi aivan tilapäistä.

46 §. Työkyvyttömyyseläkkeen määrän

muuttaminen. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 18 §:n 1 momentin säännös sanamuodoltaan muutettuna. Jos täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuisi vähintään vuoden ajaksi siten, ettei hänellä enää olisi oikeutta täyteen, vaan osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, täysi työkyvyttömyyseläke muutettaisiin osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa osatyökyvyttömyyseläkettä saava työntekijä tulisi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi vähintään vuoden ajaksi, täysi työkyvyttömyyseläke myönnettäisiin sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan jälkeen siten kuin 39 §:ssä säädetään. Nykyisin vastaava säännös on VEL:n 15 a §:n 3 momentissa.

47 §. Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen. Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamisesta. Jos eläkkeensaajan työkyky palautuisi siinä määrin, ettei hän enää täyttäisi eläkkeen saamisen edellytyksiä, työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin työkyvyn palautumista seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 18 §:n 2 momentissa. Kun työkyvyttömyyseläke lakkautetaan tai kuntoutustuki päättyy, sitä voitaisiin työhön paluun tukemiseksi jatkaa osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena kuntoutustukena vuotta lyhyemmältäkin ajalta. Nykyisin tästä säädetään VEL:n 18 §:n 5 momentissa.

48 §. Työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttäminen. Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos eläkkeensaaja olisi ansiotyössä ja ansioiden määrä olisi muutoin kuin aivan tilapäisesti yli 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta. Vakiintuneella keskiansiolla tarkoitettaisiin pääsääntöisesti tulevan ajan ansiota. Joissakin tilanteissa tulevan ajan ansion käyttäminen tämän säännöksen yhteydessä voi johtaa väärään lopputulokseen. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun työkyvyttömyyseläke myönnetään nuorelle henkilölle, jonka työhistoria hänen koulutustaan vastaavassa ammatissa on jäänyt lyhyeksi sitä edeltävän opiskelun vuoksi ennen työkyvyttömäksi tuloa. Tällöin tulevan ajan ansio voi olla olen-

naisesti pienempi kuin työntekijän ansio hänen viimeisessä, ammattiaan vastaavassa työssä. Tämänkaltaisessa tilanteessa työkyvyttömyyden aikaisia ansioita voitaisiin verrata niihin ansioihin, jotka työntekijälle ovat ennättäneet vakiintua hänen koulutustaan vastaavassa ammatissa ennen työkyvyttömyksi tuloa. Eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää myös silloin, kun eläkkeensaaja ei noudattaisi Valtiokonttorin määräystä käydä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämiseksi tutkittavana Valtiokonttorin nimeämän lääkärin luona tai Valtiokonttorin osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa eikä kieltäytymiseen olisi hyväksyttävää syytä. Lisäksi eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää silloin, kun työntekijä ei toimittaisi mainitun tutkimuksen tuloksia Valtiokonttorille tämän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Edelleen eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos eläkkeensaaja kieltäytyisi kuntoutuksesta tai koulutuksesta. Voimassa olevassa VEL:ssä eläkkeen keskeyttämisestä tilapäisen ansiotyön perusteella, tutkimuksesta kieltäytymisen perusteella sekä sen vuoksi, että työntekijä on kieltäytynyt kuntoutuksesta tai koulutuksesta, säädetään VEL:n 18 §:n 2 momentissa.

49 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen takautuva tarkistaminen, lakkauttaminen tai keskeyttäminen.* Pykälään otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 §:n 4 momentin loppuosan säännös sanamuodoltaan muutettuna. Sen mukaan työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin, sen määrä tarkistettaisiin tai sen maksaminen keskeytettäisiin enintään vuoden ajalta takautuvasti. Jos kuitenkin lakkauttavaksi tulisi työkyvyttömyyseläke, jonka maksaminen on jo keskeytetty, eläke voitaisiin lakkauttaa tai tarkistaa keskeyttämisaikahodasta lukien.

50 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen vanhuuseläkkeeksi ja oikeus työkyvyttömyyseläkkeen aikana karttuneeseen uuteen eläkkeeseen.* Pykälän 1 momentin mukaan täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iän tai tätä alemman eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta viimeistään kuitenkin virkasuhteessa olevan eläkkeensaajan täyttäessä eroamisikänsä. Samasta ajankohdasta myös osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi täyttää työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi van-

huuseläkkeeksi. Työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi säädetään voimassa olevan VEL:n 20 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 9 §:n 8 momentin säännös työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työskentelystä karttuneen eläkkeen saamisesta. Jos työntekijä on työskennellyt työkyvyttömyyseläkkeensä aikana ja tästä työskentelystä on karttunut uutta eläketurvaa, eläke myönnettäisiin aikaisintaan siitä ajankohdasta lukien, kun eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 1 momentin mukaisesti. Tällöin edellytettäisiin, että työntekijä lopettaa työskentelyn siinä palveluksessa, josta on jäämässä eläkkeelle.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan nykyisen VEL:n 15 a §:n 1 momenttia vastaavaa säännöstä työkyvyttömyyseläkkeenä myönnetyn eläkkeen maksamisesta vanhuuseläkkeenä 63 vuoden iän täyttämistä. Jos työntekijä täyttää 63 vuotta sairausvakuutuslain mukaisena ensisijaisuusajana, hänelle myönnettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen sijasta suoraan vanhuuseläke. Eläke laskettaisiin työkyvyttömyyseläkkeenä, ja eläkettä karttuisi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja 63 vuoden iän täyttämisen väliseltä ajalta. Eläke alkaisi kuitenkin vanhuuseläkkeenä ja se alkaisi 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Ehdotetun 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iän, tätä alemman eläkeiän tai viimeistään eroamisikänsä täyttämisen jälkeen. Tästä syystä 63 vuotta täyttäneelle ei ole enää perusteltua myöntää työkyvyttömyyseläkettä, vaan eläke myönnettäisiin suoraan vanhuuseläkkeenä ja se alkaisi 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, koska vanhuuseläkkeen myöntäminen lakkauttaa oikeuden sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan. Säännöstä täydennettäisiin siten, että eläke lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä ja myönnetään vanhuuseläkkeenä myös silloin, kun 63 vuotta täyttäneelle työntekijälle ei vahvisteta sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:n perusteella ensisijaisuus-aikaa.

51 §. *Ohjaus kuntoutukseen.* Pykälään otettaisiin täsmennettynä nykyisin VEL:n 18 §:n 3 momentissa oleva säännös, jonka mukaan

Valtiokonttorin tehtävänä on huolehtia siitä, että työntekijälle annetaan tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista ja että hänet ohjataan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan muuhun kuntoutukseen tai muihin palveluihin, jos eläkehakemus tai työeläkekuntoutusta koskeva hakemus hylätään. Lisäksi Valtiokonttorin olisi noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

3 luku. Eläkkeen määräytyminen

52 §. Eläkkeen karttuman perusteet. Pykälässä säädettäisiin kokoavasti se, mistä tämän lain mukaista eläkettä karttuu. Työeläkettä karttuisi 1 momentin 1 kohdan mukaan tämän lain mukaisista työansioista, jotka työntekijä on ansainnut 18–68 vuoden iän täyttämisen välisenä aikana. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan eläkettä karttuisi myös 62 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta. Näillä palkattomilla ajoilla tarkoitettaisiin aikoja, jolta työntekijä saa äitiys-, erityisäitiys, isyys- ja vanhempainvapaan ajalta maksettua päivärahaa, vuorotteluvapaan ajalta maksettua vuorottelukorvausta, työttömyyden ajalta maksettua ansioon suhteutettua päivärahaa, ansiotukea, koulutuspäivärahaa tai aikuiskoulutustukea, kuntoutuksen ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta, sairauden ajalta maksettua sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa ja tapaturman, liikennevahingon tai sotilastapaturman perusteella maksettua ansionmenetykskorvausta. Palkaton aika -sanontaa ei käytetä voimassa olevassa laissa, mutta muilta osin vastaava säännös on VEL:n 6 §:n 1 momentissa. Lisäksi momentin 3 kohdan mukaan uutta eläkettä karttuisi työkyvyttömyyseläkkeellä ja osaaikaeläkkeellä oloajalta. Voimassa olevassa VEL:ssä eläkkeen karttumisesta säädetään VEL:n 5 §:n 1 momentissa.

Eläkkeeseen eivät kuitenkaan oikeuttaisi 2 momentin mukaan työkyvyttömyyden alkamisvuonna saadut ansiot, jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä tuleva aika on luettu eläkkeeseen oikeuttavaksi. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 5 §:n 1 momentin loppuosassa.

53 §. Eläkkeen karttumisprosentit. Pykälässä säädettäisiin eläkkeen karttumisesta työan-

sioista silloin, kun työntekijä ei saa samanlaisesti eläkettä. Kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevia työansioita nimitettäisiin vuosiansioiksi. Eläkettä karttuisi näistä vuosiansioista 1,5 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 53 vuotta. Työntekijän 53-vuotissyntymäpäivää seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien eläkettä karttuisi vuosiansioista 1,9 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta ja 63-vuotissyntymäpäivää seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien eläkettä karttuisi vuosiansioista 4,5 prosenttia aina sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jonka työntekijä täyttää 68 vuotta. Eläkkeen karttumisprosentit ovat nykyisen VEL:n 10 §:n 1 momentissa, eikä niihin ehdoteta muutosta.

Pykälän 2 momentti on uusi. Siinä tarkennettaisiin eläkkeen karttuman laskemista silloin, kun eläkkeen karttumisprosentti muuttuu kalenterivuoden aikana. Tällöin eläkettä karttuisi 1 momentin mukaisten karttumisprosenttien perusteella laskettavan keskimääräisen karttumisprosentin mukaan muista kuin vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen ansaituista ansioista. Vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen ansaituista ansioista eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia siitä lukien, kun vanhuuseläke alkaa. Keskimääräinen karttumisprosentti saataisiin siten, että 1 momentissa mainitut karttumisprosentit otettaisiin huomioon niiden kalenterivuoteen sisältyvien kalenterikuukausien lukumäärän suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat.

Pykälän 3 momentti on uusi. Siinä säädettäisiin teoreettisen eläkkeen laskemisesta. EY:n sosiaaliturva-asetus edellyttää muissa EU- tai ETA-maissa tehdyn työn rinnastamista Suomessa tehtyyn työhön myös eläkkeen karttumisesta määrättäessä. Siksi myös teoreettisen eläkkeen laskemisessa otettaisiin huomioon 1 momentin mukainen 1,5 prosentin karttumaa suurempi karttuma sen jälkeen, kun työntekijä täyttää 53 tai 63 vuotta. Tämä toteutettaisiin siten, että 1,5 prosentin karttumalla laskettuun teoreettiseen eläkkeeseen lisättäisiin suurempien karttumisprosenttien ja 1,5 prosentin mukaisen karttumisprosentin erotuksesta laskettu erillinen lisä. Erillinen lisä laskettaisiin Suomessa ansaitujen työansioiden perusteella.

54 §. *Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta.* Eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia vuodessa 62 §:ssä tarkemmin määritellyiltä palkattomilta ajoilta. Nykyisin eläkkeen karttumisesta näistä etuuksista säädetään ehdotettua säännöstä vastaavasti VEL:n 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

55 §. *Eläkkeen määräytyminen tulevalta ajalta.* Työkyvyttömyyseläkkeen tulevalta ajalla tarkoitetaan aikaa, joka lasketaan sen kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuoden iän tai tätä alemman eläkeiän tai eroamisian. Työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi luettaisiin tuleva aika, jos työntekijällä on työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden aikana työeläkelakien mukaisia työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa. Rahamäärä on vuoden 2004 tasossa. Säännös vastaa vuoden 2005 alusta voimaantullutta VEL:n 5 a §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tulevan ajan eläkkeen karttumisprosentit. Tuleva ajan eläke laskettaisiin jäljempänä 63 §:ssä määritellystä tulevan ajan perusteena olevasta ansiosta 1,5 prosentin karttumalla vuotta kohden siltä osin, kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tulevan ajan eläkkeen karttumisprosentti olisi 50 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden tai tätä alemman eläkeiän tai eroamisian loppuun 1,3 prosenttia vuotta kohden. Tulevan ajan karttumisprosentteista säädetään nykyisin VEL:n 10 §:n 4 momentissa.

56 §. *Eläkkeen karttuminen eläkkeen aikana tehdystä työstä.* Eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia vuodessa sekä julkisten että yksityisten alojen mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä, osatyökyvyttömyyseläkkeellä, vanhuuseläkkeellä tai niitä vastaavalla ulkomailta maksettavalla eläkkeellä oloajalla ansaitusta vuosiansiosta. Eläkettä karttuisi tämän pykälän mukaan myös niissä tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen olisi keskeytetty 48 §:n perusteella, koska keskeytysaika katsottaisiin eläkeajaksi. Jos keskeytetty työkyvyttömyyseläke tulisi myöhemmin lakkautet-

tavaksi keskeyttämisaikajankohdasta lukien, myös eläkettä karttuisi lakkauttamisaikajankohdasta lukien siten kuin 53 §:ssä säädetään. Eläkkeen karttumisesta eläkeajalta säädetään nykyisin VEL:n 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

57 §. *Eläkkeen karttuminen päättyneeltä työkyvyttömyyseläkeajalta.* Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta karttuisi eläkettä, kuten nykyisinkin. Karttuvan eläkkeen perusteena käytettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansiota. Nykyisin asiasta on säännös VEL:n 5 c §:n 1 momentin alussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkeajalta karttuvan eläkkeen karttumisprosentteista. Eläkettä karttuisi työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta eläkkeen päättämiskuukauden loppuun. Karttuma olisi 1,5 prosenttia vuodessa siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Sen jälkeen eläkettä karttuisi 1,3 prosenttia vuodessa työkyvyttömyyseläkkeen päättämiskuukauden loppuun. Myös osatyökyvyttömyyseläkkeen ajalta karttuu eläkettä koko tulevan ajan ansion määrästä. Vastaava säännös on nykyisen VEL:n 10 §:n 5 momentissa.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 5 c §:n 1 momentin lopussa oleva säännös tulevan ajan ansion määräytymisestä sanamuodoltaan muutettuna. Jos työntekijä saa työkyvyttömyyseläkettä myös muun työeläkelain kuin tämän lain mukaisena. Tällöin tämän lain mukainen tulevan ajan ansio saataisiin laskemalla sama suhteellinen osuus työntekijän saaman eläkkeen tulevan ajan ansiosta kuin tämän lain alaisten työansioiden osuus on työeläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan eläkkeeseen ei edellä kuvattua huolimatta oikeuttaisi työkyvyttömyyseläkeajaksi, jos työntekijä olisi saanut työkyvyttömyyseläkettä aiheettomasti. Vastaava säännös on VEL:n 5 c §:n 1 momentin toisessa virkkeessä.

58 §. *Eläkkeen karttuminen osa-aikatyöstä ja osa-aikaeläkkeen ajalta.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen rin-

nalla tehtävästä osa-aikatyöstä karttuvasta eläkkeestä. Osa-aikatyöstä sekä osa-aikatyön aikaiselta palkattomalta ajalta karttuisi eläkettä samoin kuin sellaisesta työstä, jota ei ole tehty minkään eläkkeen rinnalla. Nykyisin asiasta säädetään VEL:n 10 §:n 6 momentissa.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen karttumisesta osa-aikaeläkkeen ajalta. Karttuman perusteena olisi vakiintuneen työansion ja osa-aikatyöstä saatavien työansioiden erotus, toisin sanoen ansion alenema. Vanhuuseläkettä karttuisi tästä ansion alenemasta 0,75 prosenttia vuodessa ja työkyvyttömyyseläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä osa-aikatyön rinnalla tehtävästä työstä karttuvaan eläkkeeseen luettaisiin mukaan tuleva aika, tuleva aika laskettaisiin myös ansion alenemaan. Nykyisin asiasta säädetään VEL:n 10 §:n 7 momentissa.

59 §. Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 7 §:n 1 momentin säännös eläkettä kartuttavista työansioista. Pääsääntö olisi, että työansioita määrättäessä otetaan huomioon palkka tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Eläkkeeseen oikeuttaviin ansioihin luettaisiin siten peruspalkka, joka voi määräytyä ajan tai työsuorituksen tai molempien perusteella. Myös työntekijän työsuorituksen perustana provisio tai bonus maksetaan korvauksena työstä. Eläkkeeseen oikeuttaviin työansioihin luettaisiin myös erilaiset palkan lisät ja korotukset, esimerkiksi olosuhdelisä, vuorotyölisä, ilta- ja yötyölisä sekä ylityökorotus, sunnuntaityökorotus ja hälytysluonteisesta työstä maksettava korotus. Lisäksi työstä maksettavaksi korvaukseksi katsottaisiin erilaiset varallaolokorvaukset, arkipyhä- tai vapaavuorokorvaukset sekä rahana maksetut korvaukset siitä, ettei työajan lyhentämiseksi sovittu ja vapaita ole voitu pitää. Työansiona otettaisiin huomioon myös erilaiset ylimääräiset palkkaerät, jotka maksetaan työntekijälle sopimuksen mukaan tai vakiintuneesti. Sen sijaan työnantajan työntekijän merkkipäivän tai muun vastaavan henkilökohtaisen syyn perusteella antamat tavanomaiset esine- tai rahalahjat eivät ole vastiketta tehdystä työstä.

Nämä lahjat olisivat eläkepalkkakäsitteen ulkopuolella riippumatta niiden verotuskohteesta.

Perinteisesti palkkaa maksetaan tehdyn työn perusteella. Viime vuosina aika- ja suorituspalkan rinnalle on tullut enenevässä määrin erilaisia tulospalkkioita, joissa maksetun palkkion määrä ei ole suoraan riippuvainen yksilön tekemästä työstä, vaan palkkion määrä voi määräytyä työntekijäryhmien tai työyksiköiden aikaansaannosten perusteella. Vaikka tällaisen palkkion määrä ei ole suoraan riippuvainen yksilön tekemästä työstä, kyse on yleensä niin sanotusta tulospalkkauksesta. Tällaista tulospalkkausta ovat esimerkiksi ryhmätasolla maksettava bonus, tuotantopalkkio ja tuotantolisä. Lisäksi työnantaja voi täydentää aika- ja suorituspalkkoja tulospalkkiolla tai tulospalkkiolisällä, jotka yleensä ovat ryhmäpalkkaa ja joiden käyttämisestä, sisällöstä ja rakenteesta työnantaja päättää. Työntekijä voi kuitenkin työpanoksellaan vaikuttaa tulospalkkion suuruuteen, joten palkkio on selkeästi vastiketta työntekijän tekemästä työstä ja tulospalkkioerät luettaisiin eläkkeeseen oikeuttaviksi työansioiksi.

Työstä maksettuna palkkana pidettäisiin vuosilomapalkkaa sekä lomarahaa tai muuta sitä vastaavaa etuutta. Myös työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus luettaisiin aina eläkkeeseen oikeuttavaksi työansioiksi.

Työstä maksettavana vastikkeena pidetään myös luontoisetuja. Siten esimerkiksi asunto-, ruoka- ja autoetu luettaisiin eläkkeeseen oikeuttaviksi työansioiksi riippumatta siitä, suoritetaanko niitä rahapalkan lisäksi tai yksinomaisten vastikkeena työstä. Luontoisedut arvioitaisiin rahaksi verohallituksen vahvistamien perusteiden mukaan. Ne luontoisedut, joiden arvoa verohallitus ei vahvista, arvostettaisiin käypään arvoon.

Palkka tai muu vastike, joka on sovittu maksettavaksi korvauksena työstä, luettaisiin eläkepalkkaan kuuluvaksi myös silloin, kun sen suorittaa edunsaajalle työnantajan sijasta konkurssipesä, palkkaturvalaissa tarkoitettu palkkaturvasta huolehtiva viranomainen tai muu maksaja (sijaismaksaja). Sijaismaksaja käsitteellä pyritään varmistamaan, ettei se, että palkan maksaa teknisesti muu maksaja kuin itse työnantaja, vaikuttaisi edunsaajan eläkkeen perusteena oleviin ansioihin. Siten

työnantajan konkurssipesän maksama palkka tai palkkaturvan kautta maksettu palkka luetaisiin eläkkeen perusteena oleviin ansioihin. Säännöksellä tarkoitetaan vain tilanteita, joissa sijaismaksaja maksaa työnantajan sijasta palkan. Säännös sijaismaksajasta olisi tarpeen, koska osalla yksityisten laitosten henkilökuntaan kuuluvilla on oikeus valtion eläkelain mukaiseen eläkkeeseen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan nykyisen VEL:n 7 §:n 2 momentin esimerkinomaista luetteloa eristä, joita ei oteta huomioon eläkkeeseen oikeuttavia työansiota määrättäessä. Työansioihin ei luettaisi sellaisia etuja tai suorituksia, jotka saadaan työsuhteen perusteella, mutta muuten kuin varsinaisena työstä sovittuna vastikkeena. Eläkkeeseen oikeuttavaksi työansioksi ei luettaisi esimerkiksi työnantajalta saatua henkilökuntaetua. Henkilökuntaedulla tarkoitetaan työnantajan työntekijöilleen muussa muodossa kuin rahana antamia, yleensä jatkuviksi tarkoitettuja etuuksia, jotka yleensä eivät ole työsuhteen ehtoja. Koska nämä edut eivät ole palkkaan rinnastettavia luontoisetuja, niiden raharvoa ei ole vahvistettu verohallituksen vuosittain antamassa luontoisetupäätöksessä. Tällainen henkilökuntaetu voi olla henkilökunta-alennus tai liikennettä harjoittavan yrityksen henkilökunnalleen maksuita tai alennettuun hintaan antama matka. Työnantaja voisi myös tukea työntekijöidensä virkistys- ja harrastustoimintaa sekä järjestää maksuttoman terveydenhoidon tai työntekijöiden lapsille tarkoitettua päivähoitoa.

Eläkkeeseen oikeuttavaksi työansioksi ei myöskään luettaisi työmatkasta saatua päivärahaa tai muuta kustannusten korvausta. Kuitenkin päivärahojen verollinen osuus ja kustannukset ylittävä määrä kustannusten korvauksista otettaisiin huomioon työansioina.

Työsopimuslaissa (55/2001) tarkoitettua odotusajan palkkaa sekä työsopimuksen tai virkasuhteen päättämisestä maksettavaa korvausta tai muuta vahingonkorvausta ei myöskään luettaisi eläkkeeseen oikeuttavaan työansioon. Valtion virkamieslain (750/1994) ja työsopimuslain mukaan työnantaja voidaan määrätä maksamaan korvausta palvelussuhteen perusteettomasta päättämisestä. Lisäksi työnantaja ja työntekijä voivat keskenään sopia työsuhteen päättämisestä ja sen johdosta

työntekijälle maksettavasta korvauksesta. Kyseiset erät eivät ole vastiketta tehdystä työstä, vaan korvauksia kustannuksista tai vahingosta. Odotusajan palkka on koron luonteinen suoritus, jota työntekijällä on oikeus saada, jos hänen palkkansa maksu tai muu työsuhteesta johtuvan saatavan suoritus viivästyy työsuhteen päättyessä.

Myöskään ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erityisolosuhteiden perusteella suoritettavia korvauksia ja korotuksia ei luettaisi eläkkeen perusteena olevaan työansioon.

60 §. Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ulkomaantyössä (vakuutuslasku). Pykälä olisi uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi ulkomaantyön eläkettä kartuttavasta työansiosta (vakuutuslasku). Vakuutuslasku olisi tarkoitettu koskemaan Suomesta ulkomaille lähetettyjen työntekijöiden tekemää tämän lain mukaista työtä. Valtion palveluksessa olevat lähetetyt virkamiehet ja työntekijät kuuluvat tämän lain mukaisen eläketurvan piiriin. Lähetetyn työntekijän palkka saatetaan maksaa myös asemamaan palkkatason mukaisena. Jos työskentely ulkomailla kestää pitkän ajan, saattaisi tällainen järjestely johtaa joissakin tapauksissa kohtuuttomaan lopputulokseen eläkkeensaajan kannalta. Tämän vuoksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan lähetetyn työntekijän eläkkeen perusteena olevan työansiona voitaisiin pitää sitä palkkaa, jota vastaavasta työstä olisi maksettava Suomessa. Jos vastaavaa työtä ei olisi Suomessa, työansiona pidettäisiin sitä palkkaa, joka muutoin katsottaisiin vastaavan kyseistä työtä. Vakuutuslaskua ei erikseen tarvitse määritellä sellaisille komennuksille, joissa komennuksen ajaksi ei ole sovittu erillistä palkkaa ja työntekijän palkka maksetaan edelleen Suomesta normaaliin tapaan lisätynä mahdollisilla verottomilla ulkomaanpäivärahoilla. Vakuutuslaskusäännös ei koskisi asemamaasta palkattuja työntekijöitä, vaikka heihin sovellettaisiin tätä lakia.

61 §. Työntekijän eläkemaksun vähentäminen vuosiansioista. Eläkettä laskettaessa kunkin vuoden työansiosta vähennetään määrä, joka vastaa kyseiselle vuodelle vahvistettua työntekijän työeläkevakuutusmaksua. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on erisuuruinen alle 53-vuotiailla ja 53 vuotta

täyttäneillä. Myös eläkettä laskettaessa vähennettävä työeläkevakuutusmaksuprosentti määräytyisi työntekijän iän mukaan. Vastava säännös on nykyisin VEL:n 7 b §:ssä.

62 §. *Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi asiasällöltään voimassa olevan VEL:n 6 §:n säännöksiä vastaavat säännökset eläkkeeseen oikeuttavista palkattomista ajoista. Pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä eläkkeen karttumiselle palkattomilta ajoilta olisi, että työntekijällä on ennen eläketapahtumavuoden alkua työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita vähintään 12 566,70 euroa vuoden 2004 tasossa. Työeläkettä ei siten voisi saada pelkästään palkattomien aikojen perusteella. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että palkattomalta ajalta karttuvan eläkkeen perusteena olisivat palkattomalta ajalta saadun etuuden perusteena olevat tulot. Ne oikeuttaisivat eläkkeeseen siltä osin kuin työntekijä olisi tällaisia etuuksia saanut 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden jälkeen ennen eläketapahtumaa edeltävän kalenterivuoden loppua. Vanhuuseläkettä laskettaessa nämä etuuksien perusteena olevat tulot kuitenkin kartuttaisivat eläkettä vanhuuseläketapahtumakuukauden loppuun saakka.

Pykälän 3 momentissa lueteltaisiin nämä tulot sekä se, millä edellytyksillä ja miltä osin sosiaalivakuutusetuuden perusteena oleva tulo kartuttaa eläkettä. Pykälän 3 momentin 3 kohdassa mainitulla työttömyysturvalain mukaisella ansioon suhteutetulla päivärahalta tarkoitettaisiin kaikkia niitä työttömyysturvalain mukaisia etuuksia, jotka on sidottu ansiosidonnaisen päivärahan määrään. Työttömyysturvalain 10 luvussa tarkoitettua koulutuspäivärahan perusteena olevasta ansiosta karttuisi kuitenkin eläkettä siten kuin 3 momentin 5 kohdassa säädetään. Pykälän 3 momentin 8 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi osasairauspäiväraha vuoden 2007 alusta voimaan tulevan sairausvakuutuslain muutoksen perusteella. Osasairauspäivärahan perusteella karttuisi eläkettä samoin kuin sairauspäivärahan perusteella kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo olisi puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta työtulosta.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan, että jos

äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainraha on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, karttuman perusteena olisi 523,61 euroa kuukaudessa. Rahamäärä on vuoden 2004 indeksissä. Siinä tapauksessa, että vanhempainetuus on työhön paluun vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, karttuman perusteena olisi edunsaajalle maksettu vähimmäispäiväraha. Näissä tilanteissa eläkettä karttuisi sekä palkan että vähimmäispäivärahan perusteella. Eläkkeeseen eivät 5 momentin mukaan oikeuttaisi ne etuudet, jotka edunsaaja on saanut muulla kuin perhe- tai osa-aikaeläkkeellä ollessaan eivätkä eläketapahtumavuoden työansiot tai etuudet.

Eläkkeen karttumisesta tapauksissa, joissa työntekijällä on oikeus eläkkeeseen kahden tai useamman työeläkelain mukaan säädettäisiin 6 momentissa. Tällöin palkattomilta ajoilta karttuneen eläkkeen osan maksaisi 109 §:ssä tarkoitettu viimeinen eläkelaitos tai jos viimeistä eläkelaitosta koskevia säännöksiä ei sovellettaisi, työntekijän eläkelain 106 §:ssä tarkoitettu eläkelaitos. Siinä tapauksessa, että työntekijällä ei ole yksityisten eläkelakien mukaisia työansioita, viimeinen eläkelaitos olisi se eläkelaitos, jossa eläketurva on järjestetty viimeisen ansiotyön perusteella. Momentissa säädettäisiin myös siitä, miten näistä etuuksista karttuneista eläkkeistä syntynyt vastuu jaetaan eri eläkelaitosten kesken. Vastuu palkattomilta ajoilta maksettujen etuuksien perusteella ansaitusta eläkkeestä jaettaisiin vuosittain eläkelaitosten kesken kunakin vuonna eläkelaitoksissa vakuutettujen palkkasummien suhteessa. Tästä säädetään työntekijän eläkelain 178 §:ssä, johon tässä momentissa viitattaisiin.

63 §. *Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat työansiot määrättäisiin niiden työntekijän saamien työeläkelakien mukaisten työansioiden ja palkattomilta ajoilta saamien etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, joita työntekijällä on ollut tarkasteluaikana. Tarkasteluaika olisi eläketapahtumavuotta edeltävät viisi kalenterivuotta. Tulevan ajan ansio kuukautta kohden olisi työansioiden, palkattoman ajan etuuden perusteena

olevien tulojen ja 4 momentissa mainittujen tulojen summa jaettuna kuudellakymmenellä. Nykyisessä VEL:ssä asiasta säädetään VEL:n 5 a §:n 2 momentissa. Pykälän 2 momentin mukaan tulevan ajan ansiota määrättäessä palkattoman ajan etuuden perusteena oleva tulo otettaisiin huomioon 100 prosentin suuruisena lukuun ottamatta äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahan perusteena olevaa tuloa, joka otettaisiin huomioon 117 prosentin suuruisena siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle ja 17 prosentin suuruisena siltä ajalta, jota etuus on maksettu työnantajalle. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan VEL:n 5 a §:n 3 momenttia ja VEL 6 §:n 2 momentin alkuosaa. Silloin kun palkattoman ajan etuus olisi ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, tämä etuus otettaisiin huomioon 523,61 euron suuruisena kuukaudessa. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Voimassa olevassa laissa asiasta säädetään VEL:n 6 §:n 2 momentin loppuosassa.

Pykälän 4 ja 5 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 5 a §:n 4 momentti. Jos työntekijä olisi tarkasteluaikana saanut työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea tai työttömyysturvalain peruspäivärahan suuruista koulutuspäivärahaa tai julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista perustukea, tulevan ajan ansiota määrättäessä otettaisiin tulona huomioon 1047,22 euroa jokaiselta täydeltä kuukaudelta, jolta tällaista etua on maksettu. Rahamäärä on ilmoitettu vuoden 2004 tasossa. Vastaavalla tavalla otettaisiin huomioon sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, jos se olisi myönnetty työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan suuruisena. Jos tarkasteluaikana ei ole lainkaan työansioita, ei tulevan ajan ansioita voida määrätä pelkästään palkattomilta ajoilta maksettujen etuuksien perusteella, vaan lisäksi edellytettäisiin myös työeläkelakien mukaisia työansioita. Tästä säädettäisiin pykälän 6 momentissa. Vastaava säännös on VEL:n 5 a §:n 5 momentissa.

64 §. *Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan eläkkeeseen.* Pykälään otettaisiin VEL:n 5 a §:n 6 momentin säännös sanamuodoltaan täsmennettynä. Jos työntekijän työansiot oli-

sivat tarkasteluaikana hänen vakiintunutta ansiotasoaan pienemmät sen vuoksi, että työntekijä on hoitanut tänä aikana alle kolmevuotiasta lastaan ja jos tällä seikalla olisi vähintään 20 prosentin vaikutus työntekijän eläketurvaan, työntekijän hakemuksesta tulevan ajan eläkkeen perusteena olevana ansiota käytettäisiin sellaista työansiota, jota lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt. Työansioita otettaisiin tällöin kuitenkin huomioon enintään kymmeneltä viimeiseltä vuodelta.

65 §. *Tulevan ajan eläkkeen määräytymisen alle viiden vuoden ansioiden perusteella.* Pykälään otettaisiin sanamuodoltaan täsmennettynä voimassa olevan VEL:n 5 b §:n poikkeussäännökset niitä tilanteita varten, joissa työntekijällä ei ole tarkasteluaikana työansioita viideltä vuodelta. Pykälän 1 momentin mukaan, jos työntekijällä ei ole tulevan ajan ansioita määrättäessä huomioon otettavia ansioita muulloin kuin työkyvyttömyyden alkamisvuonna tai sitä edeltävänä vuonna, otettaisiin huomioon myös työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot sen kuukauden loppuun asti, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa työntekijä tulisi työkyvyttömäksi ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jona hän täyttää 23 vuotta. Tällöin tarkasteluaikana pidettäisiin 18 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alkamisen ja työkyvyttömyyden alkamiskuukauden päättymisen välistä aikaa. Tulevan ajan ansio olisi tänä tarkasteluaikana saatujen työansioiden summa jaettuna samaan ajanjaksoon sisältyvien kuukausien lukumäärällä.

66 §. *Tulevan ajan ansion jakautuminen.* Jos työntekijän eläkkeeseen tulisi tuleva aika useamman eri työeläkelain perusteella, tämän lain mukainen tulevan ajan ansio olisi työeläkelakien mukaisesta tulevan ajan ansioiden yhteismäärästä yhtä suuri osa kuin mikä on tarkasteluaikana tämän lain mukaisten työansioiden osuus julkisten ja yksityisten alojen eläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä. Vastaava säännös on VEL:n 5 b §:n 3 momentissa.

67 §. *Eläke entisin perustein.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka

on alkanut ennen kuin kuntoutusraha-kauden päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Tällaisessa tapauksessa työkyvyttömyyseläke määrättäisiin siten kuin se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutusraha-kauden alkaessa. Vastaava säännös on voimassa olevan VEL:n 5 c §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen määräytymisestä entisin perustein. Uusi eläke myönnettäisiin entisen suuruisena, jos työntekijälle myönnettäisiin uusi työkyvyttömyyseläke uuden työkyvyttömyyden perusteella, jos tämä uusi työkyvyttömyys olisi alkanut ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Samoin meneteltäisiin, jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle tulisi myöhemmin maksettavaksi työkyvyttömyyseläkettä saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aikaisempi eläke. Vastaava säännös on voimassa olevassa VEL:n 5 c §:n 2 momentissa. Säännöstä sovellettaisiin myös kuntoutukseen 33 §:ssä olevan viittauksen perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke. Jos vanhuuseläke alkaa ennen kuin työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, vanhuuseläke myönnettäisiin samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempi työkyvyttömyyseläke. Vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleen VEL:n 5 c §:n 2 momentin lopussa. Säännöstä sovellettaisiin myös kuntoutukseen 21 §:ssä olevan viittauksen perusteella.

68 §. Ulkomaisen eläkkeen tai sitä vastaavan etuuden vähentäminen. Pykälän 1 ja 2 momenteiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 10 §:n 9 ja 10 momenttia vastaavat säännökset. Sen mukaan valtion palvelukseen ulkomailta otetun työntekijän ulkomailta tuleva eläke vähennettäisiin tämän lain mukaisesta eläkkeestä. Ulkomainen eläke vähennettäisiin tämän lain mukaisesta eläkkeestä valtiovarainministeriön vahvistamien laskentaperusteiden mukaan.

69 §. Eläkkeen karttuminen eläketapahtumavuodelta. Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan VEL:n 7 a §:n säännökset eläketapahtumavuodelta karttuneen eläkkeen laskemisesta. Pykälän 1 momentin mukaan,

jos työntekijällä on tämän lain mukaisia ansioita kolmena perättäisenä kalenterivuotena ennen eläketapahtumavuotta kunakin vuonna vähintään 6000 euroa (vuoden 2004 tasossa), eläke karttuisi eläketapahtumavuodelta eläketapahtumavuotta edeltäneen vuoden ansioista. Edellisen vuoden ansiot kerrottaisiin eläketapahtumavuoden alusta eläketapahtumakuukauden loppuun olevien kuukausien lukumäärällä ja jaettaisiin luvulla 12.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos eläketapahtumavuotta edeltäneen vuoden ansiot kuitenkin poikkeaisivat kahden sitä edeltäneen vuoden keskiansioista yli 10 prosentilla, ei sovellettaisi, mitä 1 momentissa säädettäisiin. Tällöin eläke karttuisi eläketapahtumavuodelta eläketapahtumaan mennessä maksetuista tämän lain mukaisista ansioista. Voimassa olevaan VEL:iin nähden säännöstä täsmennettäisiin siten, että eläke karttuisi eläketapahtumavuodelta eläketapahtumaan mennessä maksetuista tämän lain mukaisista ansioista myös silloin, kun työntekijällä on eläketapahtumavuoden aikana ollut oikeus 62 §:n mukaisiin palkattomien aikojen etuuksiin tai valtion varoista suoritettavista eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta ja tai opiskelun ajalta annetun lain mukaisiin etuuksiin. Täsmennys olisi tarpeen päällekkäisen karttumisen välttämiseksi.

70 §. Palkkakerroin. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan VEL:n 7 c §:ssä olevat säännökset siitä, että ansiorajat ja rahamäärät tarkistettaisiin vuosittain tammikuun alussa palkkakertoimella. Nykyiseen tapaan palkkakerroin määrättäisiin palkkatason muutoksen ja hintatason muutoksen perusteella siten että palkkatason muutoksen vaikutus olisi 0,8 ja hintatason vaikutus 0,2. Palkkatason muutosta laskettaessa käytettäisiin indeksiä, joka mahdollisimman hyvin vastaa vakuutusmaksun ja eläkkeen perusteena olevia ansioita sisältäen muun muassa tulospalkkiot ja niitä vastaavat palkkiot. Hintatason muutosta laskettaessa käytettäisiin indeksiä, joka painorakenteeltaan mahdollisimman hyvin vastaa kotitalouksien kulutusrakennetta Suomessa. Palkkakertoimen vahvistaisi vuosittain sosiaali- ja terveysministeriö työntekijän eläkelain 100 §:n mukaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan eläkettä laskettaessa vuosiansiot tarkistettaisiin

siin palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Pykälän 3 momentin mukaan tämän lain ansiorajat ja rahamäärät vastaisivat palkkakertoimen arvoa yksi vuonna 2004. Vuotta 2004 pidettäisiin vertailuvuotena, jotta nykyisen lainsäädännön mukaiset ansiorajat ja rahamäärät eivät muuttuisi.

71 §. Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus. Pykälässä säädettäisiin nuorten työntekijöiden työkyvyttömyyseläkkeiden ja kuntoutustukien korottamisesta erityisellä kertoimella. Kertakorotusta koskevan säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin 1 momentissa vuoden 2005 alusta voimassa olevaan VEL:n 7 d §:n 1 momentin sanamuotoon nähden siten, että korotus tehtäisiin eläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta. Korotus ei siten edellyttäisi, että työkyvyttömyyseläke olisi maksussa viisi vuotta ennen korotuksen tekemistä. Niissä tilanteissa, joissa eläkkeen maksamisessa on välillä katkoja, mutta eläke myönnetään uudelleen entisin perustein, katkot eivät katkaisisi pykälän tarkoittaman viiden kalenterivuoden kulumista. Kertakorotus tehtäisiin ensimmäisen kerran vuonna 2010.

Pykälän 2 momentin mukaan kertakorotus laskettaisiin työntekijälle tämän lain mukaan myönnetyn eläkkeen perusteella. Kertakorotuksen määrä riippuisi eläkkeensaajan iästä korotusvuoden alussa. Korotuksen voisi saada aikaisintaan 24-vuotiaana, jos työkyvyttömyys on alkanut 18 vuoden iän täyttämisenä vuonna. Korotus olisi tällöin 21 prosenttia tämän lain mukaisesta eläkkeen määrästä. Korotus pienenesi 0,7 prosenttiyksiköllä kutakin ikävuotta kohden. Näin ollen korotusta ei enää myönnettäisi, jos työkyvyttömyys alkaa 50 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Lisäksi pykälässä todettaisiin, ettei kertakorotusta lisätä kuntoutuskorotukseen.

72 §. Elinaikakerroin. Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan VEL:n 7 §:n säännökset vanhuuseläkkeen määrään vaikuttavasta elinaikakertoimesta. Pykälän 1 momentin mukaan eläketurva sopeutettaisiin eliniän odotteen muutokseen siten, että vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnettaisiin työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos vanhuuseläke alkaa 62 vuotta alemmassa iässä,

vanhuuseläke muunnettaisiin eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla kertoimella. Ensimmäisen kerran elinaikakertoimella tarkistettaisiin vuonna 2010 alkavia eläkkeitä. Eläke tarkistettaisiin elinaikakertoimella 2 momentin mukaan myös silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi tai kun osa-aikaeläkkeen saajalle myönnetään vanhuuseläke. Tällöinkin käytettäisiin eläkkeensaajan 62 vuoden iän täyttämivuodeksi vahvistettua kerrointa. Jos kuitenkin työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta, tarkistettaisiin eläke sille vuodelle vahvistetulla kertoimella, jona eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Pykälän 3 momentin mukaan elinaikakertoimena käytettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden vuosittain työntekijän eläkelain 83 §:n nojalla vahvistamaa elinaikakerrointa.

73 §. Eläkkeestä vähennettävät ensisijaiset etuudet. Yhteensovitus muuttui jo vuoden 2005 alusta voimaantulleiden työeläkelakien muutoksella siten, ettei eläkkeitä enää yhteensoviteta toisten eläkkeiden kanssa. Lainmuutosten yhteydessä todettiin, että eläkkeiden yhteensovitus poistuu. Edelleen työeläkkeet kuitenkin yhteensovitetaan tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilassivustamain mukaisten korvausten kanssa. Nämä korvaukset ovat ensisijaisia työeläkkeisiin nähden siten, että ne maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti. Työeläkettä maksetaan näiden korvausten kanssa yleensä samanaikaisesti vain siltä osin kuin työeläkkeen määrä ylittää näiden ensisijaisten etuuksien määrän. Koska yhteensovittamisen sisältö on muuttunut jo vuoden 2005 alusta lukien siitä, mikä se oli aikaisemmin, yhteensovitustermistä ehdotetaan nyt luovuttavaksi. Lain läpinäkyvyyden ja selkeyden lisäämiseksi luvussa ehdotetaan säädettäväksi yhteensovituksen sijasta ensisijaisten etuuksien vähentämisestä eläkkeestä. Nykyisessä VEL:ssä yhteensovituksesta säädetään VEL:n 12 §:ssä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan eläkkeestä vähennetään työntekijän saama ensisijainen etuus. Ensisijainen etuus vähennettäisiin aina valmiiksi lasketusta eläkkeestä. Tältä osin nykyistä soveltamiskäytäntöä muutettaisiin

lain toimeenpanon selkeyttämiseksi. Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että jos ensisijainen etuus vähentää työeläkettä ja työeläkettä myönnetään kahden tai useamman työeläkelain mukaan, vähennys jaetaan näiden peruseläkkeiden suhteessa. Pykälän 3 momentin mukaan ensisijaisena etuutena pidettäisiin myös ulkomailta maksettavaa vastaavaa etuutta. Lisäksi säännöksessä säädettäisiin kahdesta tai useammasta valtiosta myönnettävästä tulevan ajan eläkkeen päällekkäisyyden estämisestä.

74 §. Ensisijaisen etuuden muutoksen vaikutus eläkkeen määrään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tämän lain mukaisen eläkkeen määrä tarkistettaisiin, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin uusi ensisijainen etuus tai jos jo aiemmin myönnetyn ensisijaisen etuuden määrä muuttuisi. Eläkkeen määrä tarkistettaisiin myös, jos tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuisi tai jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin uusi työeläke ja tämän lain mukaisesta eläkkeestä olisi vähennetty ensisijainen etuus. Osatyökyvyttömyyseläkkeestä ei kuitenkaan vähennettäisi päivärahaa, joka perustuu osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana sattuneeseen tapaturmaan.

Pykälän 2 momentin mukaan eläkkeen määrä tarkistettaisiin siitä ajankohdasta, jolloin 1 momentissa tarkoitettu muutos tapahtuisi. Jos muutos tapahtuisi ulkomaisessa etuudessa, eläkkeen määrä tarkistettaisiin sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jonka aikana Valtiokonttori saa tiedon ulkomaisen etuuden myöntämisestä tai sen määrän muuttumisesta. Pykälän 3 momentin mukaan eläkkeen määrää ei tarkistettaisi, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin uusi ensisijainen etuus tai sen määrä muuttuisi lyhyemmäksi ajaksi kuin neljäksi kuukaudeksi. Voimassa olevassa VEL:ssä asiasta säädetään VEL:n 13 §:ssä.

75 §. Eläkkeen indeksitarkistus. Maksussa olevan eläkkeen määrä tarkistettaisiin kunkin kalenterivuoden alussa työeläkeindeksillä, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8. Vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleen VEL:n 16 §:ssä.

4 luku. Perhe-eläke

Valtion perhe-eläkelaki (VPEL) ehdotetaan kumottavaksi ja perhe-eläkettä koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi tähän lakiin omaksi luvukseksi. Säännösten kirjoitus tapaa ja sanamuotoa muutettaisiin, mutta tarkoitus ei ole muuttaa perhe-eläkesäännösten sisältöä eikä vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

76 §. Oikeus perhe-eläkkeeseen. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Jos työntekijällä olisi ollut kuollessaan oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen tai jos hän sai eläkettä, hänen edunsaajillaan olisi oikeus tämän lain mukaiseen perhe-eläkkeeseen. Vastaavat säännökset ovat voimassa olevan VPEL:n 1 §:n 1 momentissa ja 2 §:n 1 momentissa.

77 §. Edunsaajat. Pykälän 1 momentin mukaan perhe-eläkkeen edunsaajia olisivat edunjäntäjän leski, entinen puoliso ja alle 18-vuotiaat lapset. Edunsaajalle myönnettävää eläkettä kutsuttaisiin leskeneläkkeeksi tai lapseneläkkeeksi. Edunsaajana ei voisi olla henkilö, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjäntäjän kuoleman. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Nykyisin vastaavat säännökset ovat VPEL:n 2 §:ssä ja 4 §:n 2 momentissa.

78 §. Lesken eläkeoikeus. Pykälän 1 momentin mukaan leskeneläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että edunjäntäjän ja lesken avioliitto on solmittu ennen kuin edunjäntäjä on täyttänyt 65 vuotta ja että heillä on tai on ollut yhteinen lapsi. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lesken oikeudesta leskeneläkkeeseen tilanteissa, joissa edunjäntäjällä ja leskellä ei ole eikä ole ollut yhteistä lasta. Tällöin leskellä olisi oikeus leskeneläkkeeseen edellyttäen, että lesken ja edunjäntäjän avioliitto on solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta ja edunjäntäjä 65 vuotta ja että avioliitto oli ennen edunjäntäjän kuolemaa jatkunut vähintään viisi vuotta. Lisäksi edellytettäisiin, että leski on edunjäntäjän kuollessa vähintään 50-vuotias tai on saanut vähintään kolmen vuoden ajan työkyvyttömyyseläkettä. Lesken oikeudesta lesken eläkkeeseen säädetään nykyisin VPEL:n 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa sekä 3 §:n 1 momentissa.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VPEL:n 4 §:n 1 momentin alkuosan säännös, jonka mukaan leskellä ei olisi oikeutta leskeneläkkeeseen yhteisen lapsen perusteella, jos lesken ja edunjättäjän yhteinen lapsi on annettu perheen ulkopuolelle ottop lapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa. Leskeneläkeoikeutta ei olisi myöskään sellaisen edunjättäjän lapsen perusteella, jonka leski on ottanut ottop lapsekseen vasta edunjättäjän kuoltua.

Pykälän 4 momentin mukaan leskellä olisi oikeus perhe-eläkkeeseen vain yhden edunjättäjän jälkeen. Jos leski edunjättäjän kuollessa saa jo perhe-eläkettä aikaisemman avioliittonsa perusteella, hänellä ei olisi oikeutta enää uuteen perhe-eläkkeeseen. Nykyisin asiasta säädetään VPEL:n 4 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä.

79 §. Entisen puolison eläkeoikeus. Edunjättäjän entisellä puolisollla olisi oikeus perhe-eläkkeeseen ainoastaan silloin, kun edunjättäjä oli kuollessaan velvollinen maksamaan hänelle määräjain elatusapua tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai tuomion perusteella taikka sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella. Entiseen puolisoon sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä leskestä ja lesken oikeudesta perhe-eläkkeeseen tässä laissa säädetään. Vastaava säännös on nykyisin VPEL:n 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

80 §. Lapsen eläkeoikeus. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VPEL:n 2 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan sekä 3 §:n 3 momentin säännökset. Perhe-eläkkeeseen olisi oikeus alle 18-vuotiaalla lapsella. Paitsi edunjättäjän omalla lapsella myös edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa asuneella lesken lapsella olisi oikeus perhe-eläkkeeseen.

Lapseneläkettä maksettaisiin aina ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen eikä lapsella voisi olla oikeutta lapseneläkkeeseen useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos lapsi jo saisi lapseneläkettä kahden edunjättäjän jälkeen silloin kun hänelle tulisi myönnettäväksi perhe-eläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen myönnetty perhe-eläke lakkaisi siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä perhe-eläke alkaisi.

Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Vastaava säännös on nykyisin VPEL:n 3 §:n 3 momentissa.

81 §. Perhe-eläkkeen peruste. Perhe-eläkkeen perusteesta säädetään voimassa olevan VPEL:n 5 §:n 1 momentissa. Osin vastaavat säännökset ehdotetaan otettavaksi pykälän 1 ja 2 momenttiin. Niissä tilanteissa, joissa edunjättäjä olisi kuollessaan saanut tämän lain mukaista vanhuuseläkettä tai täyttää työkyvyttömyyseläkettä, perhe-eläke määrättäisiin tämän eläkkeen perusteella kuitenkin niin, että perhe-eläkkeen perusteena olevana vanhuuseläkkeenä pidetään sellaista vanhuuseläkettä, jota ei ole muunnettu 72 §:n mukaisella, työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertomella. Jos edunjättäjä sai kuollessaan työttömyyseläkettä tai työkyvyttömyyseläkkeeksi muuttunutta työttömyyseläkettä, eläkkeeseen lisättäisiin perhe-eläkettä määrättäessä tulevan ajan eläkkeenos. Jos edunjättäjä olisi työskennellyt eläkkeellä ollessaan, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan eläkkeeseen lisättäisiin työskentelystä karttunut uusi eläke. Jos edunjättäjä ei olisi kuollessaan ollut eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettaisiin sellainen työkyvyttömyyseläke, joka edunjättäjälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut kuolinpäivänään työkyvyttömäksi.

VPEL:n 5 §:n 1 momentin mukaan perhe-eläkkeen perusteeksi voidaan määritellä myös sellainen työkyvyttömyyseläke, joka edunjättäjälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut aikaisemmin kuin kuolinpäivänään työkyvyttömäksi, jos edunsaaja esittää selviytyksen aikaisemmasta työkyvyttömäksi tuloajasta. Säännös on turvannut sen, että edunjättäjän eläkkeeseen on tullut tulevan ajan eläke siinäkin tapauksessa, että edunjättäjä ei kuollessaan enää sairauden takia ollut työssä. Tulevan ajan eläkkeen laskeminen on muuttunut vuoden 2005 alusta voimaantulleiden lainmuutosten perusteella siten, että tulevan ajan eläke lasketaan perhe-eläkkeeseen edunjättäjän kuolemaa edeltäneiden viiden kalenterivuoden ansioiden perusteella. Siten tulevan ajan eläkeoikeus säilyy selvästi pidempään kuin aikaisemmin, eikä mainitulle säännökselle enää ole tarvetta.

Pykälän 3 momentin mukaan perhe-eläkkeen pohjana oleva eläke otettaisiin

huomioon sen määräisenä kuin se on ennen 73 §:n mukaista ensisijaisen etuuden vähennystä. Vastaava säännös on voimassa olevan VPEL:n 7 a §:n 3 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotuksen huomioon ottamisesta perhe-eläkettä määrättäessä. Jos edunjättäjä olisi kuollessaan ollut työkyvyttömyyseläkkeellä, johon ei sisälly 71 §:n mukaista kertakorotusta, kertakorotus lisättäisiin perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän työkyvyttömyyseläke ja sen perusteella myönnetty perhe-eläke yhdessä olisivat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos edunjättäjä ei kuollessaan olisi ollut eläkkeellä, vaan perhe-eläkkeen perusteena olisi edunjättäjän laskennallinen työkyvyttömyyseläke, laskennalliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen lisättäisiin kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä perhe-eläke olisi jatkunut viisi kalenterivuotta. Kertakorotusprosentti määräytyisi sen mukaan, mikä edunjättäjän ikä olisi korotushetkellä. Säännöksen sanamuotoa on täsmennetty, mutta sisällöllisesti säännös vastaa VPEL:n 5 a §:ää.

82 §. Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä. Leskeneläkkeen määrä olisi 1 momentin mukaan ilman ensisijaisten etuuksien vähentämistä ja leskeneläkkeen omien ansioiden aiheuttaman vähennyksen vaikutusta puolet edunjättäjän eläkkeestä, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi. Leskeneläkkeen määrä vähenee, kun edunsaajina olevien lasten määrä lisääntyy. Leskeneläkkeen määrä olisi 5/12, kun edunsaajina olisi lesken lisäksi kaksi lasta, 3/12, kun lapsia on kolme ja 2/12, kun lapsia on neljä tai enemmän. Voimassa olevassa laissa vastaava säännös on VPEL:n 5 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin entisen puolison eläkkeen määrästä. Entisen puolison eläkkeen määrä olisi osuus 1 momentin mukaan määrätystä leskeneläkkeestä. Osuus olisi sama kuin, mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta elatusavusta on edunjättäjän eläkkeestä. Jos edunsaajina olisivat sekä leski että entinen puoliso, entisen puolison tai, jos heitä on useita, entisten puolisojen eläkkeiden yhteismäärä voisi olla enintään puolet les-

keneläkkeen määrästä. Yhteismäärä vähennettäisiin leskeneläkkeestä ja jos entisiä puolisoita on useampia, jaettaisiin se heidän kesken elatusapujen suhteessa. Vastaava säännös on voimassa olevassa VPEL:n 5 §:n 5 momentissa.

83 §. Lapseneläkkeen määrä. Lapseneläkkeen määrä riippuisi edunsaajina olevien lasten lukumäärästä. Ennen ensisijaisten etuuksien vähentämistä lapseneläkkeen määrä olisi 4/12, jos edunsaajana olisi vain yksi lapsi. Jos lapsia olisi kaksi, lapseneläkkeen määrä olisi 7/12 edunjättäjän eläkkeestä, jos lapsia olisi kolme, se olisi 9/12 ja jos lapsia olisi neljä, 10/12 edunjättäjän eläkkeestä. Vastaava säännös on voimassa olevassa VPEL:n 5 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin nykyisin voimassa olevan VPEL:n 5 §:n 4 momentin mukaisesti, että lapseneläke jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

84 §. Perhe-eläkkeen tarkistaminen. Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistettaisiin, kun edunsaajien lukumäärä muuttuu. Eläkkeen määrä tarkistettaisiin muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta. Siten esimerkiksi lesken eläkkeen määrä suurenee, kun lapseneläkettä saavien lasten määrä vähenee. Kun perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään kertakorotus, perhe-eläkkeen määrä tarkistettaisiin samasta ajankohdasta kuin kertakorotus lisätään. Nykyisin voimassa olevaa VPEL:n 10 §:n säännöstä tarkennettaisiin kertakorotuksen lisäämisen osalta.

85 §. Perhe-eläkkeestä vähennettävät etuudet. Perhe-eläkkeestä vähennettäisiin 73 §:ssä tarkoitetut ensisijaisia etuuksia vastaavat perhe-eläkkeet tai korvaukset. Lisäksi perhe-eläkkeen määrä tarkistettaisiin, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin ensisijaista etuutta vastaava perhe-eläke tai jos hänelle myönnettäisiin uusi työeläkelakien mukainen perhe-eläke ja tämän lain mukaisesta eläkkeestä olisi vähennetty ensisijainen etuus. Ehdotettu säännös vastaa nykyisen VPEL:n 6 §:ää.

86 §. Leskeneläkkeen vähentäminen. Pykälässä säädettäisiin lesken tulojen huomioon ottamisesta leskeneläkettä määrättäessä. Nykyisin asiasta säädetään VPEL:n 7 §:ssä.

Voimassa olevassa laissa asia on nimetty eläkesovituksiksi. Eläkesovitus-sana ei kerro selvästi sitä, että kyseessä on lesken eläkkeen vähentäminen lesken omien työeläkkeiden perusteella. Tämän vuoksi eläkesovitus-sanasta ehdotetaan luovuttavaksi.

Voimassa olevia säännöksiä tarkennettaisiin ulkomailta saatujen etuuksien huomioon ottamisen osalta. Voimassa olevan lain mukaan ulkomailta maksettavien etuuksien huomioon ottaminen eläkevähennyksessä on ehdollisessa muodossa, eli tällainen etuus voidaan ottaa huomioon. Lisäksi kansainvälisen järjestön ja EY:n toimielimen palveluksessa maksettavaa eläkettä tai etuutta ei voimassa olevassa laissa mainita lainkaan. Nyt nämä etuudet ehdotetaan otettavaksi huomioon aina, jotta eläkevähennyksen alkuperäinen tarkoitus toteutuisi. Tällainen jatkuva etuus olisi perusteltua ottaa huomioon myös sen vuoksi, että työntekijät olisivat samanlaisessa asemassa riippumatta siitä, onko työntekijä työskennellyt ainoastaan Suomessa vai onko hän työskennellyt myös ulkomailta tai kansainvälisen järjestön taikka EY:n toimielimen palveluksessa. Jos tällainen etuus myönnettäisiin kertakorvauksena, etuus otettaisiin huomioon 3 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa leski saa omaa eläkettä. Leskeneläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon lesken ansiotyönsä perusteella saamat työeläkelakeihin ja niihin rinnastettaviin lakeihin perustuvat eläkkeet. Lesken saamat työeläkkeet otettaisiin huomioon ennen 73 §:n mukaisten ensisijaisten etuuksien vähennystä. Tästä säädetään nykyisin VPEL:n 7 a §:n 3 momentissa. Lisäksi osatyökyvyttömyyseläke otettaisiin huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräisenä. Mainittua eläkettä vastaava ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella leskelle maksettava etuus otettaisiin myös huomioon.

Pääsääntöisesti leskeneläke maksettaisiin vähentämättömänä edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuuden kalenterikuukauden ajan. Tämän jälkeen leskeneläkettä vähennettäisiin. Kuitenkin, jos leski olisi edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa omaan työskentelyyn perustuvaa työeläkettä, les-

keneläkettä vähennettäisiin edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Leskeneläkettä ei kuitenkaan vähennettäisi, jos edunjättäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu, edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa edunjättäjän kuollessa asunut lapsi olisi tuolloin alle 18-vuotias. Tällaisessa tilanteessa leskeneläkettä vähennettäisiin vasta, kun nuorin lapsista täyttää 18 vuotta. Asiasta säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa leski ei vielä saa omaa työeläkettä. Tällöin leskeneläkettä vähennettäisiin lesken laskennallisen eläkkeen perusteella. Laskennallinen eläke on se työeläke, joka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä. Ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palveluksessa työskentelyn osalta lesken eläkkeenä pidettäisiin sellaista eläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hänen ulkomailta, Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palvelukseen perustuvaan vakuutusaikaan luettava työskentelynsä olisi tämän lain alaista.

Lesken omat työeläkkeet tai hänen laskennallinen työeläkkeensä vähentää myös muiden työeläkelakien mukaan myönnettävää leskeneläkettä. Kun leski työskentelee tai on työskennellyt muiden työeläkelakien mukaisissa töissä, muu eläkelaitos voi pyytää Valtiokonttorilta tiedon lesken laskennallisen eläkkeen määrästä. Leskellä ei voimassa olevien säännösten mukaan ole mahdollisuutta saada tästä laskennallisen eläkkeensä määrästä valituskelpoista päätöstä. Muutoksenhakuasteet ovat lisäksi todenneet, ettei tällainen Valtiokonttorin antama laskelma lesken laskennallisesta eläkkeestä tule osaksi muun eläkelaitoksen antamaa päätöstä, eikä tästä laskelmasta siten voi valittaa samassa yhteydessä kun haetaan muutosta muun eläkelaitoksen antamaan leskeneläkettä koskevaan päätökseen. Siten voimassa olevien säännösten mukaan leskellä ei ole mahdollisuutta hakea muutosta valtion eläkelain mukaisen laskennallisen työeläkkeensä määrään, vaikka se vaikuttaa hänen muiden työeläkelakien mukaan myönnettävään perhe-eläkkeensä

suuruuteen. Tämän epäkohdan korjaamiseksi pykälän 4 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan leskellä on oikeus saada päätös siitä laskennallisen työeläkkeensä määrästä, jonka Valtiokonttori ilmoittaa muulle työeläkeläkien toimeenpanosta huolehtivalle eläkelaitokselle lesken hakiessa muun työeläkelain mukaista leskeneläkettä. Päätös annettaisiin lesken pyynnöstä. Pyyntönä saada päätös laskennallisesta eläkkeestä pidettäisiin myös sitä, että leski hakee muutosta muun työeläkelain mukaisen perhe-eläkkeen määrään. Laskennallisen eläkkeen määrää koskevaan päätökseen leski voisi hakea muutosta siten kuin tämän lain 12 luvussa säädetään.

87 §. Leskeneläkkeen vähennyksen peruste ja määrä. Pykälän 1 momentin mukaan leskeneläkettä vähennettäisiin, jos lesken ansiotyöhön perustuvat eläkkeet ylittävät tietyn rajamäärän, joka määräytyy edunjäntäjän eläkkeen määrän perusteella. Lesken eläkettä vähennettäisiin puolella siitä määrästä, jonka lesken omat työeläkkeet ylittävät eläkkeen vähentämisen perusteen. Eläkkeen vähentämisen peruste olisi 649,69 euroa kuukaudessa, jos edunjäntäjän tämän lain perusteella laskettu eläke ja muihin työeläkelakeihin perustuvat eläkkeet yhteensä ylittäisivät tämän rajamäärän. Jos edunjäntäjän eläkkeiden yhteismäärä jäisi sanotun rajamäärän alle, mutta ylittäisi 324,77 euroa, eläkkeen vähentämisen peruste olisi sanottujen eläkkeiden yhteismäärän suuruinen. Muussa tapauksessa eläkkeen vähentämisen peruste olisi 324,77 euroa. Edellä mainitut raha- ja rajamäärät ovat vuoden 2004 tasossa. Nykyisin asiasta säädetään VPEL:n 7 a §:n 1 momentissa. Voimassa olevaa säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi ulkomailta tai kansainvälisen järjestön palveluksessa työskentelyn osalta. Eläkkeen vähentämisen perustetta määrättäessä otettaisiin 2 momentin mukaan huomioon mainittuja eläkkeitä vastaava ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettava etuus. Jos ulkomaan eläketurvasta ei saataisi riittäviä tietoja, eläketurva määriteltäisiin samoin kuin lesken laskennallista työeläkettä määrättäessä menetellään.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin voimassa olevassa VPEL:n 7 a §:n 2 momentin sään-

nös. Jos leskellä olisi oikeus saada useamman työeläkelain mukaista leskeneläkettä, vähennys tehtäisiin suhteellisenä osuutena tämän lain ja lesken muiden työeläkeläkien mukaisesta perhe-eläkkeestä.

Leskeneläkettä vähennettäessä eläke muunnettaisiin eläkkeen vähentämivuodelle vahvistetulla 72 §:n mukaisella elinaikakertomella. Tämä todettaisiin 4 momentissa. Elin-aikakerroin vahvistetaan ensimmäisen kerran vuonna 2010. Vastaava säännös on voimassa olevan VPEL:n 5 b §:ssä.

88 §. Leskeneläkkeen vähentäminen erityis-tilanteissa. Pykälässä säädettäisiin leskeneläkkeen vähentämisestä silloin, kun leskellä ei ole oikeutta saada työeläkettä tai kun leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä. Samasta asiasta säädetään nykyisin VPEL:n 7 b §:ssä. Säännöksessä ehdotetaan vähäisiä muutoksia ja täsmennyksiä nykyisin voimassa olevaan säännöksiin.

Jos leski ei saisi omaan työhön perustuvaa työeläkettä tai jos leski saisi osatyökyvyttömyyseläkettä, lesken eläkettä vähennettäessä voitaisiin lesken hakemuksesta ottaa hänen laskennallisen eläkkeensä sijasta huomioon hänen saamansa keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke. Edellytyksenä olisi, että leski olisi tehnyt asiasta hakemuksen viiden vuoden kuluessa edunjäntäjän kuolemasta tai silloin, kun lesken eläkettä vähennetään ensimmäisen kerran. Lesken eläkkeen vähentäminen ensimmäisen kerran voisi tapahtua myöhemminkin kuin viiden vuoden kuluessa edunjäntäjän kuolemasta esimerkiksi silloin, kun edunjäntäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui 18 vuotta nuorempia lapsia. Lisäksi pykälän soveltamisen edellytyksenä olisi, että lesken ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke olisivat, kun ansiotuloista otetaan huomioon 60 prosenttia, yhteensä vähintään neljänneksen pienemmät kuin lesken 86 §:n mukaisesti määrätty työeläke.

Voimassa olevan VPEL:n 7 b §:n 1 momentin mukaan leskeneläkkeen määrä voidaan hakemuksesta tarkistaa, jos lesken olosuhteissa tapahtuu viiden vuoden kuluessa edunjäntäjän kuolemasta muutos, jonka vuoksi edellä kuvatut edellytykset täyttyvät. Tällaisesta tarkistamisesta ei ehdoteta enää otet-

tavaksi säännöstä. Lesken eläkkeen vähentäminen pykälässä tarkoitettulla tavalla määritellään tehtäväksi, jos tätä koskeva hakemus tehdään viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Siten aika, jonka kuluessa edunjättäjän kuolemasta lukien leskeneläkkeen vähentämistä pykälässä mainituilla perusteilla tulee hakea, lyhenisi nykyisin voimassa olevaan nähden.

Koska tarkistamistilanteet ehdotetaan yhdistettäväksi 1 momenttiin, ehdotetaan myös, että riippumatta siitä, haetaanko tämän pykälän mukaista eläkkeen vähentämistä heti, kun eläkettä ensimmäisen kerran vähennetään, vai myöhemmin, lesken ansiotulot laskettaisiin samalla tavoin. Lesken keskimääräinen ansiotulo laskettaisiin aina lesken kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen tekemistä saamista ansioista ja eläkkeen vähentäminen tehtäisiin aikaisintaan tämän kuuden kuukauden alusta lukien. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa

Pykälässä ehdotetulla tavalla vähennettyä leskeneläkettä maksettaisiin toistaiseksi. Kun lesken olosuhteet muuttuisivat siten, etteivät pykälän mukaiset edellytykset enää täytyisi, leskeneläkkeen määrä tarkistettaisiin. Lisäksi leskeneläkkeen vähentäminen tarkistettaisiin nykyistä VPEL:n 7 c §:n ensimmäistä virkettä vastaavasti, kun leskelle myönnettäisiin työeläkelakien mukainen eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä. Asiasta säädettäisiin 3 momentissa.

Pykälän 4 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VPEL:n 7 c §:n viimeinen virke. Sen mukaan leskeneläkkeen vähentämistä tarkistettaessa käytettäisiin samaa eläkevähennysperustetta kuin leskeneläkettä ensimmäisen kerran vähennettäessä.

89 §. Perhe-eläkkeen alkaminen ja takautuva maksaminen. Pykälän 1 momentin mukaan perhe-eläke alkaisi edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Kuitenkin lapselle, joka syntyy vasta edunjättäjän kuoleman jälkeen, maksettaisiin perhe-eläkettä syntymää seuraavan kuukauden alusta. Ilman pätevää syytä perhe-eläkettä ei maksettaisi takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Voimassa olevan säännöksen mukaan perhe-eläkettä ei suoriteta ilman eri-

tyistä syytä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Eläkkeen takautuva haku-aika yhdenmukaistettaisiin työkyvyttömyyseläkkeen takautuvan hakuajan kanssa. Perhe-eläkkeen alkamista ja takautuvaa maksamista koskevat säännökset ovat nykyisin VPEL:n 12 §:n 1 ja 2 momenteissa.

90 §. Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi. Pykälään otettaisiin nykyisen VPEL:n 18 §:n säännös täsmennettynä. Perhe-eläke voitaisiin myöntää määräajaksi, vaikka edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, jos edunjättäjän kuolema olisi todennäköistä hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn takia. Myöntäessään eläkkeen tämän pykälän perusteella Valtiokonttori arvioisi edunjättäjän kuolinhetken. Tätä arvioitua kuolinhetkeä noudatettaisiin tätä lakia sovellettaessa, vaikka tuomioistuimien vahvistaisi edunjättäjän kuolinhetkeksi muun myöhemmän päivän.

Kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 11 §:n mukaisesti tuomioistuimen on määrättävä kuolinpäiväksi se päivä, jona kadonnut henkilö todennäköisimmin on kuollut. Jollei sitä voida määrittää, kuolinpäiväksi on määrättävä se päivä, jona hän todennäköisesti on viimeistään kuollut. Kuolinpäiväksi on määrättävä kuitenkin viimeistään se päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun kadonnut henkilö on tietävästi viimeksi ollut elossa. Työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen tarkoituksena on säilyttää perheen toimeentulo kohtuullisella tasolla perheen huoltajan kuoleman jälkeen. Niissä tilanteissa, joissa perheen huoltaja katoaa ja hänen oletetaan kuolleen, perhe tarvitsee perhe-eläkettä heti oletetusta kuolinhetkestä lukien. Perhe-eläke myönnetään määräajaksi vain niissä tilanteissa, joissa on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi. Jos Valtiokonttori ei voisi arvioida kuolinpäivää, perhe saattaisi joutua tulemaan toimeen ilman perhe-eläkettä viisi vuotta. Tämän viiden vuoden aikana edunsaajien lukumäärä voisi pienentyä, koska perhe-eläkettä maksetaan lapselle vain siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lisäksi viiden vuoden odotusajan noudattaminen voisi johtaa perhe-eläkkeen määrän olennaiseen pie-

nenemiseen. Kun edunjättäjä ei ole ollut eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan eläke, jota edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään. Tämän työkyvyttömyyseläkkeen määrää laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan karttuneen eläkkeen lisäksi aika kuolinvuoden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana edunjättäjä olisi täyttänyt 63 vuotta. Tämä niin sanotun tulevan ajan eläkkeen määrä määräytyy työntekijän viimeisen viiden kalenterivuoden ansioiden perusteella. Jos edunjättäjä on kadoksissa viisi vuotta ja perhe-eläke määrättäisiin vasta sen jälkeen, perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen ei tulisi tätä niin sanottua tulevan ajan eläkettä lainkaan. Edunjättäjän iästä riippuen tällä tulevan ajan eläkkeellä voi olla merkittävä vaikutus perhe-eläkkeen määrään.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan edunjättäjän työeläke lakkautettaisiin perhe-eläkkeen alkamispäivään niissä tilanteissa, joissa perhe-eläke on myönnetty arvioidun kuolinpäivän perusteella. Samalta ajalta ei ole perusteltua maksaa perhe-eläkettä edunjättäjän edunsaajille ja edunjättäjän omaa eläkettä. Kuten perhe-eläkkeen alkamisaikaa, myöskään edunjättäjän oman eläkkeen lakkauttamisaikaa ei myöhemmin muutettaisi, vaikka tuomioistuimien vahvistaisi edunjättäjän kuolinpäiväksi muun myöhemmän päivän kuin sen päivän, jota Valtiokonttori on käyttänyt perhe-eläkettä määräaikaisesti myöntäessään.

91 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälään otettaisiin VEL:n 26 a §:n 5 momentin säännös VPEL:n mukaisista ilmoitusvelvollisuuksista sellaisenaan.

92 §. Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan lesken perhe-eläke lakkaisi, jos hän solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Nykyisin asiasta säädetään VPEL:n 16 §:n 1 momentissa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lapsen eläkkeen lakkaamisesta. Lapsen eläke lakkaisi, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lisäksi lapsen eläke lakkaisi, kun lapsi annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai lesken

uudelle puolisolle. Vastaava säännös on voimassa olevan VPEL:n 16 §:n 2 momentissa.

93 §. Leskeneläkkeen maksaminen kerta-suorituksena. Jos leski menee uudelleen naimisiin alle 50-vuotiaana ja hänen leskeneläkkeensä tällä perusteella lakkautetaan, leskelle maksettaisiin kerta-suorituksena leskeneläke kolmen vuoden ajalta. Maksun perusteena olisi viimeksi maksetun kuukausieläkkeen määrä. Jos perhe-eläke on myönnetty viimeisen eläkelaitoksen periaatetta noudattaen, maksun perusteena olisi viimeisen eläkelaitoksen maksaman päätösyhdistelmän mukainen eläkkeiden yhteismäärä. Säännös vastaa VPEL:n 16 §:n 3 momentin vastaavaa säännöstä.

94 §. Työnantajan ottaman vakuutuksen perusteella maksettavan perhe-eläkkeen vähentäminen. Ehdotetun säännöksen mukaan tämän lain mukaisesta perhe-eläkkeestä vähennettäisiin työnantajan ottaman vakuutuksen perusteella maksettava perhe-eläke. Vakuutuksen nojalla tuleva perhe-eläke vähennettäisiin siltä osin, kuin se on rahoitettu valtion kustannuksella. Tällaisia perhe-eläkevakuutuksia on aikanaan otettu esimerkiksi valtion polttoainokeskuksen toimesta. Säännös vastaa VPEL:n 13 §:n 2 momentin säännöstä.

5 luku. Sotilaseläkkeet

Sotilaille on valtion eläkejärjestelmässä alempi eläkeikä ja tästä johtuen nopeampi eläkkeen karttuminen kuin muilla tässä laissa tarkoitetuilla työntekijöillä. VaEL:ssa ehdotetaan nämä erot säilytettäväksi ja siksi lakiin ehdotetaan omaa lukua sotilaseläkkeistä siltä osin, kun ne eroavat muiden työntekijöiden eläkkeistä.

95 §. Sotilas. Pykälässä määriteltäisiin sotilas ja todettaisiin, että siltä osin kuin tämän luvun säännöksistä ei muuta johdu, sotilaseen sovelletaan VaEL:a. Puolustusvoimissa säädetyt sotilasvirkoja ovat tällä hetkellä:

- upseerin virat, joita ovat puolustusvoimien komentajan, pääesikunnan päällikön, kenraalin, amiraalin, everstin, kommodorin, everstiluutnantin, komentajan, majurin, komentajakapteenin, nuoremman upseerin virat ja määräaikaisen nuoremman upseerin virat;
- määräaikaisen reserviupseerin virat;

— opistoupseerin virat, joita ovat opistoupseerin perusvirka ja opistoupseerin ylempi virka;

— sotilasammattihenkilön ja määräaikaisen sotilasammattihenkilön virat. Puolustusvoimien virkarakennetta on tarkoitus kehittää siten, että erityisesti nykyisistä sotilasammattihenkilön ja määräaikaisen sotilasammattihenkilön viroista muodostetaan aliupseerin ja määräaikaisen aliupseerin virat;

— erikoisupseerin virat, joita ovat puolustusvoimien pääinsinöörin, sotilasyliinsinöörin, puolustusvoimien ylläkäärin ja sotilasyliiläkäärin virat sekä erikoisupseerin ja määräaikaisen erikoisupseerin virat; sekä

— sotilaspapin virat, joita ovat kenttäpiispan ja sotilaspapin virat.

Näiden virkojen lisäksi sotilaat voivat palvelella valtion virkamiehinä sotilaskoulutusta edellyttävissä tehtävissä kuten sopimusotilaina nimitettynä valtion virkamieslain 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Puolustusvoimien sotilasviroissa ja tehtävissä edellyttävistä kelpoisuusvaatimuksista ja tarvittavasta sotilaskoulutuksesta on voimassa mitä niistä erikseen säädetään tai määrätään. Kaikki säädetyt sotilasvirat lukuun ottamatta sotilasammattihenkilön virkoja edellyttävät vähintään suoritetun varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamista. Lisäksi sotilaallista osaamista ylläpidetään esimerkiksi erikoisupseerien ja sotilasammattihenkilöiden osalta perehdyttämiskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen avulla. Osa sotilasammattihenkilöstön tehtävistä on luonteeltaan sellaisia, että niissä voidaan käyttää henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet asepalvelusta. Tehtävän valmiudellinen ja sotilaallinen luonne rauhan ja sodan ajan kokoonpanossa on tuolloin kuitenkin sellainen, että se edellyttää sotilasvirassa palvelemista ja sen mukaista perehdyttämiskoulutusta.

Rajavartiolaitoksen sotilasvirkoja ovat tällä hetkellä:

— upseerin virat, joita ovat rajavartiolaitoksen päällikön, apulaispäällikön, kenraalin, amiraalin, everstin, kommodorin, esiupseerin ja nuoremman upseerin virat;

— opistoupseerin virat;

— erikoisupseerin virat; sekä

— rajavartijan ja merivartijan virat.

96 §. *Oikeus jäädä eläkkeelle.* Pykälään otettaisiin VEL:n 8 §:n 4 momentit säännökset sotilaan oikeudesta saada vanhuuseläke aikaisemmassa iässä kuin muulla henkilöstöllä. Sotilailla on pääsääntöisesti 55 vuoden eroamisikä ja viimeistään eroamisiässä sotilaalla olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen, mutta tässä pykälässä säädetyn tavoin aikaisemminkin. Sotilas saisi vanhuuseläkkeen 55 vuoden iässä, mikäli hänellä on 30 vuotta palvelusta sotilasvirassa. Upseerilla ja opistoupseerilla oikeus eläkkeeseen syntyisi jo 48 vuoden iässä, jos hänellä on tällöin palvelusaikaa 30 vuotta vähennettynä niillä täysillä kuukausilla, jotka hänellä oli jäljellä 55 vuoden ikään. Lentäjällä ikävaatimus olisi 45 vuotta ja häneltä edellytettäisiin 20 vuoden palvelusaikaa. Nykyisessä lainsäädännössä käytetään palvelusaika-sanana sijasta eläkeaikaa. Koska tätä termiä ei eläkelainsäädäntöön sisälly vuoden 2004 jälkeiseltä ajalta, ehdotetaan termi muutettavaksi. Ennen vuotta 2005 tapahtuneen palvelusajan osalta noudatetaan kuitenkin voimaanpanolain perusteella vanhoja säännöksiä. Tämä tarkoittaa sitä, että ennen vuotta 2005 tapahtuneen palvelusajan osalta 30 tai 20 vuoden palvelusaikavaatimuksen sijasta sovelletaan eläkeikäkäsitettä ja eläkeikä karttui tällöin vasta 23 vuoden iästä.

Pykälän 3 momentti tulee käytännössä harvoin sovellettavaksi, koska siinä mainitun henkilöstön eroamisikä on yleensä 50 vuotta. Vanhojen säännösten soveltamisen myötä joidenkin eroamisikä voi kuitenkin olla esimerkiksi 60 vuotta ja siksi säännöstä tarvitaan edelleen.

Edellä mainittujen edellytysten lisäksi eläkkeen perusteena olevia ansioita koskevien vaatimusten tulee täytyä eläkeoikeuden syntymiseksi. Sotilaalla ei edelleenkaan olisi oikeutta varhennettuun vanhuuseläkkeeseen eikä osa-aikaeläkkeeseen. Koska näiden ikäraajat ovat 62 ja 58 vuotta, ei sotilailla yleensä muutenkaan ole mahdollisuutta näihin.

97 §. *Eläkkeen perusteena oleva työansio.* Ehdotettu pykälä vastaisi VEL:n 7 f §:ää. Eläkkeen perusteena oleva työansio määräytyisi enintään 10 eläketapahtumaa edeltävän vuoden ajalta tai vastaavasti palveluksen päättymistä edeltävältä ajalta. Ellei tällaisia

ansioita ole, voidaan eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä käyttää eläketapahtumavuoden tai palveluksen päättämivuoden työansioita. Ansioina huomioidaan vain tulot sotilasvirassa. Eläkkeen perusteena olevat työansiot saadaan laskemalla palkkakertoimella korotetut ja työntekijäin eläkemaksulla vähennetyt tulot yhteen ja jakamalla saatu summa tarkasteluajankohdan sotilaseläkkeeseen oikeuttavien päivien lukumäärällä. Kyseinen luku kerrotaan 30:llä.

98 §. Eläkkeen karttuminen. Pykälä vastaisi VEL:n 10 §:n 3 momenttia. Eläkettä karttuisi 1/180 prosenttia päivässä (vastaa 2 prosentin karttumaa vuodessa) eläkkeen perusteena olevasta työansiosta. Kyseinen karttumisen edellyttää 12 000 euron keskimääräistä vuosittaista ansiota sotilasvirassa (1 000 euroa kuukaudessa, 33,33 euroa päivässä). Lisäksi edellytetään 12 000 euron ansiota sotilasvirassa viiden eläketapahtumaa tai eläkeoikeuden syntymistä edeltävän kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena. Jollei mainittu toteudu, noudatetaan yleisiä tämän lain mukaisia karttumia. Lentäjien eläke karttuu 1/120 prosenttia päivässä, joka vastaa 3 prosentin karttumaa vuodessa. Tässä pykälässä säädetty edellytykset täyttävillä sotilailta tulevan ajan eläke karttuisi kuten työstä siltä osin kuin eläkkeeseen lasketaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tämä tarkoittaisi muun muassa lentäjien osalta sitä, että mainittuun ikään saakka tulevan ajan eläke karttuisi heillä 3 prosenttia vuodessa.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdan loppukarenssisäännöstä ei sovellettaisi, jos myönnettäisiin työkyvyttömyyseläke, jossa on tuleva aika. Tämä johtuu siitä, että vasta vähän aikaa palveluksessa oleva sotilas ei voisi saada työkyvyttömyyseläkettä, elleivät loppukarenssivaatimukset täytyisi. Nyt ehdotettavalla säännöksellä sotilaseläkeoikeus syntyisi tulevan ajan oikeuden kautta.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin selkeyden vuoksi, että lain 52 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta eläkettä karttuisi samoin kuin siviilityöntekijöiltä. Tällä säilytettäisiin nykyinen järjestely, jolla erilaisten palkattomien keskeytysten eläketurva on eriytetty sotilaseläkkeen kartumisesta ja järjestetty sa-

manlaiseksi kuin siviilityöntekijöillä.

99 §. Eläkkeen enimmäismäärä. Pykälä vastaisi VEL:n 10 §:n 8 momenttia ja siinä säädettäisiin, että sotilaseläkkeen enimmäismäärä voi olla 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta työansiosta. Tämä on tarpeen sotilaseläkkeiden muita eläkkeitä nopeamman karttumisen vuoksi. Enimmäismäärä koskisi sotilaseläketapahtuman yhteydessä myönnettäviä etuuksia tai etuuksia, joihin työntekijälle syntyy tässä yhteydessä oikeus. Tällaisia etuuksia olisivat esimerkiksi palkattomilta ajoilta 62 §:n mukaan syntynyt eläketurva.

6 luku. **Eläkkeiden hakeminen ja ennakkopäätökset**

100 §. Eläkkeen hakeminen. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin tarkennettuna nykyisen VEL:n 3 b §:n 1 momentissa oleva säännös. Sen mukaan eläkettä on haettava Valtiokonttorilta Eläketurvakeskuksen sitä varten vahvistamalla lomakkeella. Lomakkeella tarkoitettaisiin myös sähköisessä muodossa olevaa lomaketta. Hakemukseen on liitettävä eläkeasian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Tarkemmat säännökset eläkkeen hakemiseen tarvittavasta selvityksestä annettaisiin valtiovaraministeriön asetuksella. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

101 §. Työkyvyttömyyseläkkeen hakijan selvitys terveydentilasta. Pykälän 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläkkeen hakijan olisi pääsääntöisesti toimitettava Valtiokonttorille terveydentilastaan laadittu lääkärintlausunto, joka sisältää hoito- tai kuntoutussuunnitelman. Hoito- tai kuntoutussuunnitelma olisi tarpeen erityisesti harkittaessa kuntoutustuen myöntämistä, mutta muissa tapauksissa muunkinlainen lääkärintlausunto voitaisiin hyväksyä. Lisäksi Valtiokonttori voisi hyväksyä myös muun vastaavan selvityksen kuin varsinaisen lääkärintlausunnon. Muu selvitys työkyvystä voitaisiin hyväksyä esimerkiksi silloin, kun kyse olisi kuntoutustuen jatkosta tai tilanteesta, jossa hakijan selkeästi työkyvyttömyyden aiheuttama sairaus olisi muutoinkin kuin lääkärintlausunnolla selvästi osoitettavissa. Jos hakija on sairaalassa tai on joku muu erityinen syy, Valtiokonttori voisi hankkia itsekin tarpeellisen lääkärintlausun-

non omalla kustannuksellaan. Nykyisin asiasta säädetään VEL:n 3 b §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 ja 3 momenteiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 3 b §:n 3 momentin säännökset. Työkyvyttömyyseläkkeenhakija olisi velvollinen käymään Valtiokonttorin osoituksesta työkyvyn heikentymisen selvittämistä varten tutkittavana Valtiokonttorin nimeämän laillistetun lääkärin luona tai Valtiokonttorin osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Jos Valtiokonttori velvoittaisi eläkkeenhakijan tällaiseen tutkimukseen, se olisi velvollinen korvaamaan tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset sekä kohtuullisen matkapäivärahan, jos henkilö joutuu matkustamaan toiselle paikkakunnalle. Voimassa olevia vastaavia säännöksiä täsmennettäisiin siten, että Valtiokonttorin nimeämän lääkärin tulisi olla laillistettu lääkäri.

102 §. Eläkkeen hakeminen työntekijän puolesta. Eläkettä voisi työntekijän puolesta hakea ja muutoinkin puhevaltaa eläkeasiassa käyttää Valtiokonttorin hyväksymä työntekijän lähiomainen tai työntekijästä huolehtinut henkilö, ellei työntekijällä ole edunvalvojaa ja työntekijä ei iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia itse kykenisi hakemaan eläkettä tai hoitamaan sitä koskevia asioitaan. Vastaava säännös on voimassa olevan VEL:n 17 §:n 1 momentissa.

103 §. Eläkehakemuksen vireilletulo. Pykälään otettaisiin sanamuodoltaan täsmennettynä voimassa olevan VEL:n 3 b §:n 4 momentin säännökset eläkehakemuksen vireilletulosta. Eläkehakemus katsottaisiin tehdyksi sinä päivänä, jona se on saapunut Valtiokonttorille tai jollekin julkisten alojen tai yksityisten alojen eläkejärjestelmän mukaiselle eläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle tai Eläketurvakeskuksen taikka eläkelaitoksen valtuuttamalle asiamiehelle. Eläketurvakeskuksen valtuuttamana asiamiehenä toimii tällä hetkellä Kansaneläkelaitos. Eläkelaitoksen valtuuttamana asiamiehenä voi toimia vahinkovakuutusyhtiö.

104 §. Päätöksenteko ja päätöksen tiedoksiantaminen. Koska Valtiokonttori on valtion viranomainen, sovelletaan siihen hallintolakia (434/2003). Hallintolain 23 ja 59 §:ssä on säännökset käsittelyn viivytyksettömyydestä

ja siitä kuinka päätökset annetaan tiedoksi. Siksi pykälän 1 momentissa viitattaisiin hallintolakiin.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkemmat säännökset Valtiokonttorin päätöksestä ja päätöksen allekirjoittamisesta annettaisiin tarvittaessa valtiovarainministeriön asetuksella.

105 §. Lääkärin osallistuminen päätöksentekoon Valtiokonttorissa. Pykälään otettaisiin voimassa olevan VEL:n 18 b §:n 8 momentin säännös Valtiokonttorin asiantuntijalääkärin osallistumisesta päätöksentekoon. Yhden tai useamman laillistetun lääkärin olisi osallistuttava asioiden valmisteluun Valtiokonttorissa silloin, kun kyseessä on työkyvyttömyys- tai kuntoutusasian tai muun lääketieteellisiä kysymyksiä sisältävän asian ratkaiseminen. Lääkäri voisi merkitä kannanottonsa asiakirjoihin noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa säädettyjä muotovaatimuksia.

106 §. Ennakkopäätös eläkeoikeudesta. Pykälään otettaisiin voimassa olevan VEL:n 22 §:n säännökset eläkeoikeuden ennakkopäätöksestä sanamuodoltaan täsmennettynä. Valtiokonttori voisi antaa 1 momentin mukaan valituskelpoisen päätöksen työntekijälle siitä, onko hakija tämän lain mukaisessa palveluksessa tai onko hän tiettyä ajankohtana ollut tällaisessa palveluksessa. Päätös voitaisiin antaa myös eläkeiästä sekä siitä, onko työntekijälle maksettava palkka tai muu vastike eläkettä kartuttavaa työansiota. Lisäksi päätös voitaisiin antaa muusta hakijalle nähin verrattavasta tärkeästä seikasta. Tarkoituksena olisi, että Valtiokonttori ei antaisi ennakkopäätöstä esimerkiksi vanhasta soveltamiskäytännöstään tai eläketurvaan vähäisessä määrin vaikuttavista seikoista. Pykälän 2 momentin mukaan Valtiokonttorin olisi noudatettava antamaansa ennakkopäätöstä, jos eläke myöhemmin myönnetään niiden säännösten perusteella, joiden mukaan ennakkopäätös on annettu. Ennakkopäätöksestä voitaisiin poiketa ainoastaan eläkkeenhakijan eduksi.

107 §. Ennakkopäätös oikeudesta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Pykälän 1 momentin mukaan työntekijällä olisi oikeus saada ennakkopäätös siitä, täytyvätkö osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset.

Myönteinen ennakkopäätös sitoisi Valtiokonttoria yhdeksän kuukauden ajan tai, jos työntekijä ja hänen työnantajansa sopisivat sitä pidemmästä ajasta, tämän sopimuksen mukaisen ajan. Asiasta säädettäisiin 2 momentissa. Vastaavat säännökset ovat nykyisin VEL:n 9 §:n 4 momentissa.

108 §. *Ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen.* Pykälään otettaisiin VEL:n 18 b §:n 7 momentin säännökset työeläkekuntoutuksen ennakkopäätöksestä ja sen sitovuudesta sanamuodoltaan tarkistettuna. Työntekijällä olisi oikeus saada ennakkopäätös siitä, täytyvätkö ammatillisen kuntoutuksen saamisedellytykset. Ennakkopäätös voitaisiin antaa, vaikka kuntoutussuunnitelma olisi vielä kesken tai työntekijä ei olisi vielä toimittanut Valtiokonttorille tämän hyväksymää kuntoutussuunnitelmaa. Myönteinen ennakkopäätös sitoisi Valtiokonttoria, jos työntekijä toimittaisi Valtiokonttorille yhdeksän kuukauden kuluessa ennakkopäätöksen lainvoimaiseksi tulosta sellaisen kuntoutussuunnitelman, jonka Valtiokonttori hyväksyy.

7 luku. Viimeinen eläkelaitos

109 §. *Viimeisen eläkelaitoksen tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mikä eläkelaitos käsittelee eläkehakemuksen niissä tilanteissa, kun työntekijä on työskennellyt sekä tämän lain mukaisen että muun julkisten tai yksityisten alojen eläkelain mukaisessa työssä. Viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan Valtiokonttori antaisi eläkkeenhakijalle tai -saajalle päätösyhdistelmän, joka sisältää myös yksityisen alojen sekä muiden julkisten alojen eläkelakien mukaiset eläkepäätökset sekä huolehtii myös päätösyhdistelmien mukaisen eläkkeiden maksamisesta ja muista eläkelaitoksen tehtävistä. Voimassa olevassa VEL:ssä asiasta säädetään VEL:n 3 a §:n 1 momentissa.

110 §. *Työskentelyä julkisten ja yksityisten alojen työeläkelakien piirissä.* Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tulevan ajan eläkelaitos käsittelee ja ratkaisisi eläkeasian viimeisenä eläkelaitoksena, jos työntekijän eläketurva oli järjestetty tässä eläkelaitoksessa eläketapahtumavuotta

edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen. Säännös täsmentää nykyistä VEL:n 3 a §:n 3 momentissa olevaa säännöstä, jonka mukaan viimeinen eläkelaitos niissä tilanteissa, joissa eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon tuleva aika, on se eläkelaitos, missä tulevaa aikaa koskeva tai sitä vastaava eläketurva on järjestetty.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä tilanteista, joissa ei sovelleta viimeisen eläkelaitoksen järjestelmää sen vuoksi, että tuleva aika tulee laskettavaksi eläkkeeseen Valtiokonttorin tai muun julkisen alan ja yksityisen alan eläkejärjestelmän mukaisena. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovellettaisi silloin, kun Valtiokonttori tai muu julkisen alan eläkelaitos on viimeinen eläkelaitos ja työntekijällä on yksityiseltä puolelta työansioita eläketapahtumavuotta edeltäneen kahden kalenterivuoden aikana vähintään 12 566,70 euroa vuoden 2004 indeksitasossa. Muissa tilanteissa viimeisen laitoksen periaatetta noudatettaisiin, vaikka tuleva aika tulisikin useammasta kuin yhdestä eläkejärjestelmästä. Kuitenkin jos työntekijä on siirtynyt yksityisestä tai muun julkisen alan palveluksesta toisen julkisen alan palvelukseen eläketapahtumavuonna ja hänen palveluksensa jatkuu siten, että häneen sovellettaisiin työkykyä arvioitaessa ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää, viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovellettaisi. Tämä johtuu siitä, että viimeinen eläkelaitos määräytyy 1 momentin mukaan eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopun tilanteen mukaan. Koska yksityisellä alalla ei ole ammatillisen työkyvyttömyyden määritelmää, ei asiaa voitaisi ratkaista tämän mukaisesti. Siksi pitää rajata viimeisen eläkelaitoksen periaatteen ulkopuolelle myös mainitut tilanteet, joissa työkyvyttömyyseläkeasia tulee julkisen puolen eläkelakien mukaan ratkaista ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää käyttäen. Voimassa olevan VEL:n 3 a §:n 6 momentin olevien säännösten mukaan eläkehakemuksen käsittelyyn ei sovelleta viimeisen eläkelaitoksen järjestelyä, jos muun kuin perhe-eläkkeen määrää laskettaessa on tai olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio sekä yksityisten alojen että julkisten alojen eläkelakien mukaisessa eläkkeessä.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 3 a §:n 6 momentissa oleva säännös, jonka mukaan viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovelleta myöskään tilanteissa, joissa osa-aikaeläke myönnetään useammasta kuin yhdestä eläkejärjestelmästä.

111 §. Neuvotteluvollisuus. Pykälässä säädettäisiin neuvotteluvollisuudesta silloin, kun Valtiokonttori on viimeisenä eläkelaitoksena ja käsittelee työkyvyttömyyseläkeasiasia. Jos Valtiokonttori ratkaisee työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen 35 §:n 1 momentin 1 kohdan ammatillisen työkyvyttömyysmäärittelyn mukaisesti, Valtiokonttorin olisi ennen työkyvyttömyyseläkepäättökseen antamista neuvoteltava yksityisten alojen eläkelaitoksen kanssa. Neuvottelu käytäisiin vain tilanteissa, joissa yksityisen puolen eläkkeen määrä on suurempi kuin 688,02 euroa kuukaudessa (vuoden 2004 tasossa). Jos Valtiokonttori ja yksityisten alojen eläkelaitos tällöin päätyisi erilaisiin ratkaisuihin, viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei noudatettaisi työkyvyttömyyseläkeasiasia. Nykyisin asiasta on säännös VEL:n 3 a §:n 4 momentissa.

112 §. Eläkettä maksava eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena. Pykälässä säädettäisiin eläkehakemuksen käsittelevästä viimeisestä eläkelaitoksesta silloin, kun työntekijä saa jo eläkettä. Kun vanhuus-, työkyvyttömyys- tai osa-aikaeläkettä saavalle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke, eläkkeen myöntävä viimeinen eläkelaitos olisi aikaisempaa eläkettä maksava eläkelaitos. Jos työkyvyttömyyseläkettä jo saava työntekijä hakisi uutta työkyvyttömyyseläkettä, työkyvyttömyyseläkettä maksava eläkelaitos toimisi viimeisenä eläkelaitoksena myös uuden työkyvyttömyyseläkkeen osalta. Nykyisin asiasta säädetään vastaavasti VEL:n 3 a §:n 5 momentissa. Lisäksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että osa-aikaeläkettä saavan osa-aikatyön vakuuttanut eläkelaitos määräytyisi viimeiseksi eläkelaitokseksi työkyvyttömyyseläkettä haettaessa samoilla perusteilla kuin viimeisen työn vakuuttanut laitos muutoinkin määräytyy. Tällöin osa-aikaeläkettä saavan työkyvyttömyyseläkeasian käsittelisi ja ratkaisisi aina osa-aikatyön vakuuttanut eläkelaitos.

113 §. Viimeisen eläkelaitoksen kustannukset. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kustannusten selvittämisestä niissä tilanteissa, joissa Valtiokonttori on viimeisenä eläkelaitoksena maksanut eläkettä muiden eläkelaitosten puolesta tai muut eläkelaitokset ovat maksaneet eläkkeitä Valtiokonttorin puolesta. Valtiokonttorin olisi selvitettävä, perittävä ja hyvittävä kustannukset eläkelaitosten välillä viimeistään maksuvuotta seuraavan kalenterivuoden aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että eläkekustannusten perimisestä ja hyvittämisestä sovittaisiin tarkemmin Valtiokonttorin, Eläketurvakeskuksen, kunnallisen eläkelaitoksen, evankelis-luterilaisen kirkon keskusrahaston ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Asiasisällöltään vastaavat säännökset ovat voimassa olevan VEL:n 16 b §:ssä.

114 §. Tarkemmat säännökset viimeisestä eläkelaitoksesta. Pykälän 1 momentin mukaan viimeisen eläkelaitoksen järjestelyyn kuuluvat eläkelaitokset voisivat sopia viimeisen eläkelaitoksen järjestelyn noudattamisesta niissäkin tilanteissa, joissa sitä ei lain mukaan tule noudattaa. Jos eläkelaitokset tällaisen sopimuksen yksittäistapauksessa tekisivät, eläkkeenhakijalle tulisi ilmoittaa se eläkelaitos, joka hänen eläkeasiansa hoitaa. Vastaava säännös on voimassa olevan VEL:n 3 a §:n 7 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan epäselvissä tilanteissa Eläketurvakeskus ratkaisisi Valtiokonttorin tai muun eläkelaitoksen pyynnöstä, mikä eläkelaitos on toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen. Asian käsittelyn viipymisen välttämiseksi tällaiseen päätökseen ei saisi hakea muutosta. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 3 a §:n 9 momentissa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyisen VEL:n 3 a §:n 8 momenttia vastaavasti, että tarkemmat säännökset toimivaltaisen eläkelaitoksen määräytymisestä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

8 luku. Eläkkeen maksaminen

115 §. Eläkkeen maksaminen. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin tarkennettuna nykyisin eräiden eläkkeiden myöntämisestä ja maksamisesta annetun asetuksen (415/1971) 7 §:n säännökset eläkkeen maksupaikasta ja

ajasta. Eläke maksettaisiin kuukausittain Valtiokonttorin päättämänä ajankohtana. Eläke maksettaisiin eläkkeensaajan ilmoittamaan rahalaitokseen Suomeen tai ulkomaille. Säännökseen lisättäisiin maininta mahdollisuudesta maksaa eläke myös eläkkeensaajan ulkomailla olevalle tilille. Käytännössä Valtiokonttori maksaa nykyisinkin eläkkeen myös eläkkeensaajan ulkomaiselle tilille.

Pykälän 2 momentiksi otettaisiin voimassa olevan VEL:n 15 §:n 4 momentin säännös eläkkeen ennakkomaksusta sanamuodoltaan tarkistettuna. Jos eläkepäätöksen teko viivästy eläkkeenhakijasta riippumattomista syistä, voisi Valtiokonttori maksaa eläkkeenhakijalle hänen pyynnöstään ennakkoa ennen eläkepäätöksen antamista. Maksettu ennakko vähennettäisiin myöhemmin tehdyn eläkepäätöksen perusteella maksettavasta eläkkeestä.

116 §. Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin voimassa olevan VEL:n 15 §:n 1 momentin säännökset sanamuodoltaan täsmennettynä. Eläkettä alettaisiin pääsääntöisesti maksaa sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt. Vanhuuseläkettä alettaisiin maksaa aikaisintaan palkan maksamisen päättymistä seuraavan kuukauden alusta. Palkkana pidettäisiin myös vakiintuneen palkan perusteella jaksotettua palkkaa vastaavaa etuutta tai korvausta kuten irtisanomisajan palkkaa. Eläkkeen maksaminen päättyisi sen kuukauden lopussa, jonka aikana oikeus eläkkeeseen on lakannut. Eläkkeen maksamisen päättymisestä säädetään nykyisin VEA:n 9 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentti olisi osittain uusi. Sen mukaan eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos Valtiokonttorilla olisi syytä epäillä, ettei eläkkeensaaja enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Edellytyksenä keskeyttämiselle olisi, ettei eläkkeensaaja Valtiokonttorin ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa esittäisi Valtiokonttorin pyytämää selvitystä siitä, että hän edelleen täyttää eläkkeen maksamisen edellytykset. Säännöksen avulla pyrittäisiin estämään niitä tilanteita, joissa eläkettä maksetaan pitkältikin ajalta aiheetta esimerkiksi sen vuoksi, ettei tieto eläkkeensaajan kuolemasta esimerkiksi ul-

komailta ole välittynyt Valtiokonttorille. Jos eläkkeen määrässä tapahtuu muutos tai jos eläke keskeytetään, muutos tehtäisiin syyn ilmaantumista seuraavan kalenterikuukauden alusta. Eläkkeen maksamisen keskeyttämisen ja määrän alentamisen ajankohdasta säädetään nykyisin VEA:n 9 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentti olisi uusi. Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voitaisi esittää selvitystä, mutta olisi todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettava syyn vuoksi, Valtiokonttori voisi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään. Kun henkilö julistetaan kuolleeksi, kuolinpäiväksi määrätään viimeistään se päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun henkilö on ollut tietyvästi viimeksi elossa. Jotta työeläkettä ei tulisi maksaa tällaisessa tilanteessa aiheetta näiltä viideltä vuodelta, Valtiokonttorilla olisi mahdollisuus lakkauttaa eläke siihen päivään, jolloin on todennäköistä, että eläkkeensaaja on kuollut.

117 §. Kertasuoritus. Pykälään otettaisiin osin muutettuna VEL:n 15 §:n 5 momentin säännökset eläkkeen kertasuorituksesta. Kertasuoritettavan eläkkeen rahamäärää ehdotetaan nostettavaksi nykyisestä 12,72 eurosta. Pykälän 1 momentin mukaan vanhuuseläke, perhe-eläke tai täysi työkyvyttömyyseläke voitaisiin maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä olisi pienempi kuin 20 euroa kuukaudessa. Kertasuoritus laskettaisiin kuten nykyisinkin sosiaali- ja terveystieteiden antamien kertasuorituskertoimien mukaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että eläke voitaisiin maksaa kertasuorituksena myös silloin, kun sen määrä on vähintään 20 euroa, mutta enintään 50 euroa kuukaudessa ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä. Tällöin kertasuorituksen edellytyksenä olisi, että eläkkeensaajalle on ilmoitettu esimerkiksi eläkepäätöksen yhteydessä eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena, ja hän ei sitä vastusta. Jos eläkkeensaaja vastustaisi vähintään 20 euron kuukausieläkkeen maksamista kertasuorituksena, eläkettä ei voitaisi maksaa kertasuorituksena. Rahamäärät on ilmoitettu vuoden 2004 tasossa.

Kertasuorituksena maksettu, toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke sisältäisi

sen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen. Jos eläkkeensaaja työskentelisi työkyvyttömyyseläkkeensä tai vanhuuseläkkeen aikana, tästä uudesta työskentelystä karttuisi uutta eläkettä. Eläkkeensaajalla ei olisi saman eläketapahtuman vuoksi oikeutta eläkkeeseen niiden ansioiden perusteella, joihin kertosuoritus perustui. Jos kuntoutustuki maksettaisiin kertosuoritukseksi, eläkkeensaajalle voitaisiin kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määräajan jälkeen jatkuu. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin osin nykyisin VEL:n 15 a §:n 7 momentissa oleva säännös. Sen mukaan kertosuoritukseksi maksettua eläkettä ei maksettaisi sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Sen sijaan ehdotetaan poistettavaksi nykyisin voimassa oleva säännös, jonka mukaan työkyvyttömyyseläkkeen ensisijaisuusaikaa ei noudateta maksettaessa eläke kertosuoritukseksi. Eläkettä ei vastaisuudessa nykyisestä poiketen myöskään maksettaisi kertosuoritukseksi siltä takautuvalta ajalta, jolta työntekijä saa työeläkelakien tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa tai ansiomenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Pykälän 5 momenttiin otettaisiin nykyisen VEL:n 15 §:n 5 momentissa oleva säännös, jonka mukaan sitä, mitä tässä pykälässä säädetään kertosuorituksesta, sovellettaisiin myös viimeisen eläkelaitoksen järjestelyä sovellettaessa annettavaan päätösyhdistelmän yhteismäärään kuukaudessa.

118 §. Viivästyskorotus. Lain 104 §:n mukaan eläkettä koskeva hakemus on ratkaistava viivytyksettä sen jälkeen, kun sen ratkaisemiseen tarvittavat tiedot ovat saapuneet Valtiokonttorille. Jos eläkkeen maksaminen jostain syystä viivästyy, Valtiokonttori olisi velvollinen suorittamaan hakijalle viivästyskorotusta eläkkeen maksamisen alkamisen ja sen ajankohdan, jona maksamisen olisi tullut alkaa, väliseltä ajalta. Viivästyskorotuksen määrä olisi vuotta kohden laskettuna korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua korkokannan mukainen. Velvollisuus maksaa viivästyskorotusta koskisi myös vii-

meisenä laitoksena annetun päätösyhdistelmän perusteella maksettavaa eläkettä. Vastavat säännökset ovat nykyisin VEL:n 14 §:n 1 ja 5 momenteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan velvollisuus maksaa viivästyskorotusta koskisi vain sitä eläkkeen osaa, joka maksetaan eläkkeensaajalle. Jos Valtiokonttori maksaa eläkettä toiselle vakuutus- tai eläkelaitokselle taikka kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle, viivästyskorotusta ei maksettaisi. Nykyisin asiasta säädetään VEL:n 14 §:n 1 momentissa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin korotuksen alarajasta. Korotusta ei tarvitsisi maksaa, jos se on pienempi kuin 5,39 euroa vuoden 2004 tasossa. Nykyisin viivästyskorotuksen alarajasta säädetään VEL:n 14 §:n 4 momentissa.

119 §. Viivästyskorotuksen laskeminen. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 14 §:n 2 momentin säännökset sananmuodoltaan täsmennettynä. Valtiokonttorin eläkehakemuksen käsittelyaika olisi kolme kuukautta ja tältä ajalta ei viivästyskorotusta laskettaisi. Käsittelyaika alkaisi sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana Valtiokonttorille on saapunut eläkehakemus ja sellainen eläkeasian ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys, jonka eläkkeenhakija voidaan kohtuudella velvoittaa toimittamaan Valtiokonttorille. Tämän käsittelyajan jälkeen korotus laskettaisiin jokaiselta päivältä, jolta eläkkeen maksaminen viivästyy. Saman päätöksen perusteella myöhemmin erääntyvälle eläke-erälle korotus laskettaisiin myöhemmästä erääntymispäivästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakuajan mahdollisuudesta määrätä jokin muu ajankohta korotuksen alkamisajankohdaksi. Sen edellytyksenä olisi, että Valtiokonttori pystyy esittämään muutoksenhaun aikana tapahtuneen oleellisen muutoksen eläkkeenhakijan olosuhteissa. Vastava säännös on voimassa olevan VEL:n 14 §:n 2 momentissa.

Jos se, että eläkettä ei voida jostain syystä maksaa, johtuu eläkkeenhakijasta, Valtiokonttori ei olisi velvollinen maksamaan eläkkeeseen viivästyskorotusta. Jos eläkkeen maksaminen viivästyy ylivoimaisen esteen takia, ei viivästyskorotusta tarvitsisi myöskään maksaa. Tällainen este on esimerkiksi

lain säännös, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyminen. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa nykyisen VEL:n 14 § 3 momenttia vastaavasti.

120 §. Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen työnantajalle tai sairauskassalle. Pykälän 1, 2 ja 5 momentteihin otettaisiin tarkennettuna nykyisin VEL:n 17 §:n 1 momentissa ja 18 f §:n 2 momentissa olevat säännökset eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksamisesta työnantajalle. Pykälässä säädettäisiin, että eläkkeensaajalla ei olisi oikeutta sekä palkkaan että eläkkeeseen samalta ajalta. Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti ja työnantaja on maksanut eläkkeensaajalle samaan aikaan kohdistuvaa sairausajan palkkaa, eläke maksettaisiin palkan maksua vastaavalta ajalta työnantajalle. Tämä edellyttäisi kuitenkin, että työnantaja hakee eläkkeen maksamista itselleen. Jos eläke on suurempi kuin maksettu palkka, maksettaisiin vain palkan määrä työnantajalle ja erotus eläkkeensaajalle itselleen. Asiasta säädettäisiin 1 momentissa. Säännöstä täsmennettäisiin siten, että eläke maksettaisiin vakuutuskassalaissa tarkoitetulle sairauskassalle siltä osin kuin sairausajan palkka on maksettu työntekijälle vakuutuskassalaissa tarkoitettuna sairauskassan täydennyspäivärahana. Pykälän 2 momentin mukaan myös kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotukseen sovellettaisiin samoja säännöksiä.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi säännös takautuvasti myönnetyn vanhuuseläkkeen maksamisesta työnantajalle siltä osin kuin työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta sairausajan palkkaa. Säännöksessä työnantajalla tarkoitettaisiin sen työsuhteen työnantajaa, jonka perusteella työntekijälle myönnetään vanhuuseläke. Vanhuuseläkettä ei siten maksettaisi sellaisen työsuhteen työnantajalle, jota työntekijän on tarkoitus jatkaa vanhuuseläkkeellä ollessaan. Vanhuuseläkkeen myöntäminen edellyttää, että työskentely, jonka perusteella vanhuuseläkettä haetaan, on päättynyt. Ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettu tilanne toteutuukin ainoastaan silloin, kun työkyvyttömyyseläkettä hakeneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijasta vanhuuseläke sen vuoksi, että työntekijä on täyttänyt 63 vuotta ennen sairausvakuutuslain mukaisen

ensisijaisuusajan täyttymistä. Tällöin vanhuuseläke myönnetään työntekijän 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vaikka työsuhte tuolloin olisi vielä voimassa.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin uusi säännös takautuvasti myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen, tai 3 momentissa tarkoitettuisa tilanteissa vanhuuseläkkeen, maksamisesta työnantajalle siltä osin kuin työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta irtisanomisajan palkkaa. Momentin säännöstä sovellettaisiin niissä tilanteissa, joissa työntekijä on irtisanomisaikanaan tullut tosiasiallisesti työkyvyttömäksi, mutta palkka maksetaan sairausajan palkan sijasta irtisanomisajan palkkana.

Pykälän 5 momentin mukaan työnantajalla ei olisi oikeutta eläkkeeseen, jos se on maksettu sairausvakuutusrahastolle tai, jos työnantaja on saanut korvauksen sairausajalta maksamastaan palkasta muun lain nojalla.

121 §. Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 17 b §:n 7 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan vanhuuseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairauspäivärahaa tai osasairuspäivärahaa. Aikaisempaan verrattuna säännökseen lisättäisiin osasairuspäiväraha sairausvakuutuslain osasairuspäivärahaa koskevan muutoksen vuoksi. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin VEL:n 15 a §:n 4 momentin säännös takautuvasti myönnetyn täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan takautuvasti myönnettävä kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai osasairuspäivärahaa. Käytännössä kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotukseen on nykyisinkin sovellettu VEL:n 15 a §:n 4 momentin säännöstä, joten 3 momenttiin ehdotettu uusi säännös ei muuttaisi nykyistä käytäntöä.

122 §. Eläkkeen maksaminen Kansaneläke-

laitokselle tai työttömyyskassalle. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin nykyisin VEL:n 17 b §:n 2 momentissa olevat säännökset takautuvan eläkkeen maksamisesta kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle. Jos eläke myönnetään takautuvasti ja eläkkeensaaja on saanut samalta ajalta työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea taikka koulutuspäivärahaa, takautuva eläke maksettaisiin kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan vaatimuksesta näitä etuuksia maksaneille tahoille. Eläke maksettaisiin kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle siltä osin, kuin se vastaa samalta ajalta maksettuja työttömyysetuuksia tai koulutuspäivärahaa.

Jos työntekijä olisi saanut väliaikaisesti kansaneläkettä tai kansaneläkettä ja eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään muutoksenhaun perusteella tämän lain mukainen eläke takautuvasti, tämän lain mukainen takautuvan ajan eläke voitaisiin maksaa Kansaneläkelaitokselle silti osin kuin se määrältään vastaa Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman etuuden määrää. Asiasta säädettäisiin 2 momentissa. Pykälän 3 momentin mukaan Valtiokonttori voisi maksaa takautuvasti myöntämänsä eläkkeen Kansaneläkelaitokselle myös silloin, kun Valtiokonttori jatkaa muutoksenhaun perusteella myönnettyä kuntoutustukea tai myöntää edunsaajalle tämän lain mukaisen perhe-eläkkeen. Takautuvalta ajalta myönnetty eläke voitaisiin maksaa Kansaneläkelaitokselle samalta ajalta liikaa maksetun kansaneläkkeen osalta myös silloin, kun Valtiokonttori oikaisee aikaisemman päätöksen tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän tai oikaisupäätöksen jälkeen myöntää kuntoutustuella jatkoa. Nykyisin pykälän 1 ja 2 momenttia vastaavat säännökset ovat VEL:n 17 b §:n 3 momentissa.

Pykälän 4 momentin mukaan eläkettä ei kuitenkaan maksettaisi Kansaneläkelaitokselle asumistuen liikamaksun korvaamiseksi, jos samalla ei tulisi maksettavaksi takautuvaa kansaneläkettä. Säännöksellä laajennettaisiin Valtiokonttorin oikeutta ja velvollisuutta maksaa takautuvasti myönnettävä eläke Kansaneläkelaitokselle samalta ajalta liikaa maksetun kansaneläkelain mukaisen etuuden korvaamiseksi. Laajennuksen tarkoituksena

on helpottaa takaisinperintää myös eläkkeensaajan kannalta. Kansaneläkelaitoksen ei näissä tilanteissa tarvitsisi vaatia liिकासuoritusta takaisin eläkkeensaajalta itseltään. Säännös olisi uusi.

Pykälän 5 momenttiin otettaisiin VEL:n 17 b §:n 6 momentissa oleva säännös muun kuin osatyökyvyttömyyseläkkeen maksamisesta Kansaneläkelaitokselle, jos työntekijä on saanut opintotukilain mukaista etuutta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti eläkettä.

123 §. *Eläkkeen maksaminen kunnalle tai sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle.* Takautuvasti myönnetty eläke maksettaisiin sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle, jos eläkkeensaaja olisi saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea ennakkona. Asiasta säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Säännös vastaa voimassa olevan VEL:n 17 b §:n 4 momenttia. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin VEL:n 17 b §:n 5 momentissa oleva säännös sanamuodoltaan täsmennettynä eläkkeen maksamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle asiakasmaksusta annetun lain (723/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla työntekijän saaman laitoshoidon, laitoshuollon tai perhehoidon ajalta.

124 §. *Takautumisvaatimuksen esittämisajaka.* Pykälään otettaisiin nykyisen VEL:n 17 b §:n 8 momentin säännös takautumisvaatimuksen esittämisajasta. Tämän lain mukainen vaatimus takautuvan eläkkeen maksamisesta 120 - 123 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa olisi tehtävä Valtiokonttorille vähintään kaksi viikkoa ennen maksupäivää.

125 §. *Eläkkeen maksaminen sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle suostumuksen perusteella.* Pykälään otettaisiin sanamuodoltaan tarkennettuna nykyisin VEL:n 17 §:n 3 momentissa oleva säännös Valtiokonttorin mahdollisuudesta maksaa eläke eläkkeensaajan asuinkunnan sosiaaliosiota hoitavalle sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle. Jos eläkkeen maksamista eläkkeensaajalle itselleen ei voida pitää tarkoituksenmukaisena hänen elämäntapojensa, sairauden tai muun vastaavan syyn takia eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, eläke voitaisiin maksaa kunnan sosiaaliosiota hoitavalle toimielimelle. Maksaminen edellyttäisi

aina eläkkeensaajan suostumusta ja eläke olisi käytettävä eläkkeensaajan ja hänen huollettaviensa huoltoon. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan esityksen siitä, että eläkettä ei makseta eläkkeensaajalle itselleen, voisi tehdä eläkkeensaaja, hänen puolisonsa, muu omainen, hänestä pääasiassa huolehtiva henkilö tai kunnan sosiaaliasioiden hoitava toimielin. Pykälän 3 momentin mukaan eläkettä ei saisi käyttää muuhun kuin eläkkeen maksamiskuukauden huoltoon ilman eläkkeensaajan suostumusta.

126 §. Eläkkeen maksamisjärjestys. Pykälä olisi uusi. Nykyisin työeläkelaeissa ei ole säännöstä siitä, missä järjestyksessä eläke on maksettava silloin, kun siihen lain mukaan on oikeus usealla taholla samanaikaisesti. Selvää säännöstä ei ole myöskään siitä, mikä osa eläkkeestä on ulosmitattavissa eläkkeensaajan muiden velkojen maksamiseen silloin, kun eläkettä on lain säännöksen mukaan maksettava muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi takautuvan eläkkeen maksujärjestyksestä silloin, kun takautuvaan eläkkeeseen on lain mukaan oikeus useammalla taholla. Säännös perustuu nykyisin noudatettuun käytäntöön, johon on päädytty eri laeissa olevia takautumissääntöjä tulkitsemalla. Koska eläkettä on lain säännöksen mukaan maksettava takautumissaatavana muille sosiaalivakuutusta hoitaville tahoille sillä perusteella, että ne ovat maksaneet sosiaalivakuutusetuutta eläkkeen kanssa päällekkäin, on katsottu, että näillä tahoilla on oikeus eläkkeeseen ennen eläkkeen ulosmittausta. Ulosottoviranomaiselle ja sitä kautta muille velkojille ei voisi syntyä parempaa oikeutta eläkkeeseen kuin mitä eläkkeensaajalle itsellään on.

127 §. Eläkkeen siirtäminen tai panttaaminen. Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tämän lain mukaista etuutta ei voi siirtää toiselle henkilölle. Voimassa oleva VEL:n 17 a § sallii eläkkeen siirtämisen toiselle, jos Valtiokonttori suostuu siihen. Käytännössä tällaisia eläkkeen siirtoja toiselle ei ole tehty, joten eläkkeen siirtokielto ehdotetaan säädettäväksi ehdottomana ja siten tarkennettuna, että se koskee eläkkeen siirtämistä toiselle henkilölle. Henkilöllä tarkoitettaisiin sekä luonnollisia henkilöitä että oikeus-

henkilöitä. Voimassa olevan lain mukaisesti eläkettä ei voisi myöskään pantata eikä tämän lain mukaista kustannusten korvausta voitaisi ulosmitata. Kustannusten korvauksella tarkoitettaisiin esimerkiksi niitä kustannustenkorvauksia, joita Valtiokonttori maksaa työkyvyttömyyseläkkeen hakijalle tai -saajalle sen vuoksi, että on velvoittanut tämän käymään tutkittavana nimeämänsä lailistetun lääkärin luona tai osoittamassaan kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa.

128 §. Takautuva oikeus korvaukseen vakuutuslaitokselta. Pykälässä säädettäisiin Valtiokonttorin oikeudesta takautuvalta ajalta maksettua tapaturmavakuutuslain mukaiseen päivärahaan tai eläkkeeseen, sotilavammalain mukaiseen elinkorkoon taikka liikennevakuutuslain mukaiseen jatkuvaan korvaukseen sekä tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaiseen ansionmenetyksen korvaukseen. Jotta eläke voitaisiin myöntää ja maksaa, vaikka eläkkeenhakijalla on vireillä edellä mainittuja etuuksia koskeva hakemus, säädettäisiin, että eläkkeensaajan oikeus näihin etuuksiin siirtyisi Valtiokonttorille siltä osin, kun Valtiokonttori on maksanut samalta ajalta eläkettä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastaavasta menettelystä, kun on kyse perhe-eläkkeestä. Vastavat säännökset ovat voimassa olevan VEL:n 16 a §:ssä.

129 §. Eläkkeen vanhentuminen. Pykälään otettaisiin nykyisin VEL:n 21 §:n 2 momentissa oleva säännös Valtiokonttorin päätökseen perustuvan etuuden saamisen vanhentumisesta muutettuna. Ehdotettu säännös tulisi sovellettavaksi esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa eläke olisi päätöksen mukaan pitänyt maksaa suurempana kuin se on maksettu. Tällaisen saatavan syntyhetki on se päivä, jolloin etuus olisi pitänyt maksaa. Tällainen saatava vanhentuisi nykyisen kymmenen vuoden sijasta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin se olisi pitänyt maksaa, jos vanhentumista ei olisi sitä ennen katkaistu. Vanhentuminen katkeaisi vanhentumisesta annetun lain (728/2003; vanhentumislaki) 10 §:n mukaisesti, jos etuuden saaja vaatisi maksua tai muutoin muistuttaisi Valtiokont-

toria siitä, jos Valtiokonttori maksaisi saatavaa tai muutoin tunnustaisi sen tai jos osapuolet sopisivat esimerkiksi saatavan maksujärjestelyistä. Saatavan vanhentuminen katkeaisi myös vanhentumislain 11 §:n mukaisilla oikeudellisilla keinoilla. Kun vanhentuminen olisi katkaistu, sen katkaisemista alkaisi kuluu uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Säännös tulisi voimaan asteittain siten, että vanhentumisaika olisi vuonna 2007 ja 2008 vielä kymmenen vuotta ja aika lyhenyisi vuosittain vuoden kerrallaan siten, että vuonna 2013 vanhentumisaika olisi viisi vuotta.

Voimassa olevan VEL:n 21 §:n 1 momentin säännös nostamattoman eläke-erän menettämisestä kolmen vuoden kuluessa erääntymisvuoden lopusta poistettaisiin tarpeettomana.

130 §. Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä. Pykälään otettaisiin sanamuodoltaan täsmennettynä VEL:n 25 §:n säännökset aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä. Aikaisempaan säännökseen verrattuna pykälän 2 momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luopua aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä myös siinä tapauksessa, kun takaisin perittävä määrä on vähäinen. Säännös otettaisiin tähän lakiin yhdenmukaisuuden vuoksi, koska vastaava säännös on TyEL:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin takaisinperinnän vanhentumisesta. Tältä osin säännöstä muutettaisiin nykyisestä. Päätös aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä olisi tehtävä nykyisen kymmenen vuoden sijaan viiden vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Kun takaisinperintäpäätös olisi tehty, saatava olisi perittävä viiden vuoden kuluessa päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista olisi sitä ennen katkaistu. Vanhentumisaajan katkaisemisesta alkaisi kuluu uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Säännös tulisi voimaan asteittain siten, että vuonna 2007 ja 2008 aiheetta maksetun eläkkeen voisi periä takaisin kymmeneltä vuodelta. Aika lyhenisi vuosittain vuodelta siten, että vuonna 2013 aiheetta maksetun eläkkeen voisi periä takaisin viideltä vuodelta.

131 §. Aiheettomasti maksetun eläkkeen kuittaus. Pykälän 1 momentiksi otettaisiin nykyisen VEL:n 25 §:n 3 momenttia vastaa-

va säännös, jonka mukaan aiheettomasti maksettu eläke voitaisiin periä takaisin kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin maksettavasta eläke-erästä ei kuitenkaan saisi ilman eläkkeensaajan suostumusta vähentää enempää kuin kuudesosan. Kun kyseessä on Valtiokonttorin viimeisenä eläkelaitoksena maksama eläkkeiden yhteismäärä, tällaisena eläke-eränä pidettäisiin mainittua eläkkeiden yhteismäärää. Asiasta säädettäisiin pykälän 2 momentissa vastaavasti kuin voimassa olevassa VEL:n 25 §:n 4 momentissa.

9 luku. Eläketurvan rahoitus

132 §. Eläketurvan rahoitus. Pykälän 1 momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi, että tämän lain mukainen eläketurva rahoitetaan valtion talousarviosta. Lisäksi momenttiin otettaisiin VERL 1 §:n säännös siitä, että valtion eläkerahasto on olemassa eläkkeiden maksamiseen varautumiseksi ja näistä eduista aiheutuvien menojen tasaamiseksi. Valtion eläkerahastosta säädetään VERL:ssä, joka ehdotetaan tässä hallituksen esityksessä säädettäväksi uudelleen.

133 §. Valtion eläkerahaston tulot. Pykälässä säädettäisiin siten kuin nyt VERL:n 3 §:n 1 ja 2 momentissa, että valtion eläkerahaston tuloja olisivat sille tuloutettavat eläkemaksut, näille saatavat tuotot sekä työttömyysvakuutusrahaston suoritukset.

134 §. Siirto valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon ja rahaston kartuttaminen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan VERL:n 5 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan rahastosta siirrettäisiin vuosittain talousarvioon määrä, joka on 40 prosenttia tämän lain piiriin kuuluvan palveluksen perusteella myönnettyjen eläkkeiden vuotuisista eläkemenoisista. Rahastointitavoitteen saavuttamisen jälkeen rahastosta valtion talousarvioon tehtävä siirto ei enää olisi sidottu 40 prosentin määrään eläkemenosta, vaan siirtomäärästä päätettäisiin vuosittain valtion talousarviossa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin VERL:n 5 §:n 2 momentin mukaisesti, että rahastoa kartutettaisiin sen vuoden loppuun, jolloin rahastoituna on 25 prosenttia tämän lain mukaisesta eläkevastuusta. Täsmällisen

rahastointitavoitteen saavuttamisajankohdan sijaan ehdotettu määrittely olisi joustava ja se mahdollistaisi rahaston koon vähäisen ylitymisen rahastoinnin päättymisvuoden aikana. Tämä tapahtuisi arvion mukaan vuoteen 2020 mennessä. Ehdotettu rahastointitavoite vastaisi lain alkuperäistä tavoitetta, jonka mukaan rahastointiaste olisi yhdenmukainen yksityisten alojen eläkejärjestelmän rahastointiasteen kanssa.

135 §. Työnantajan eläkemaksu. Pykälässä olisi VERL:n 4 §:n 1 momentin säännös työnantajan eläkemaksun suorittamisvelvollisuudesta. Säännöstä on kuitenkin huomattavasti tarkennettu nykyisestä. Pykälässä todettaisiin entisestä poiketen, mistä osista eläkemaksu koostuu. Näistä on säädetty valtioneuvoston asetuksella. Nykyiseen verrattuna uusi osa eläkemaksussa olisi hoitokuluosa. Tällä hetkellä valtion eläketurvan hoito rahoitetaan suoraan valtion talousarviosta. Ehdotuksen mukaan eläketurvan hoitokulut rahoitettaisiin työnantajan eläkemaksun yhteydessä perittävällä hoitokuluosalla. Hoitokuluosaan kuuluisivat kaikki Valtiokonttorille eläketurvan toimeenpanosta aiheutuvat kulut, mukaan lukien työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan toiminnan rahoittamiseksi maksettava oikeushallintomaksu.

Työnantajan eläkemaksu maksettaisiin nykyiseen tapaan Valtiokonttorille, joka tulouttaisi maksun valtion eläkerahastolle. Uusi hoitokuluosa jäisi kuitenkin Valtiokonttorin käyttöön. Työnantajan eläkemaksun perusteista ja sen siirrosta eläkerahastoon säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Hoitokuluosan suuruudesta päättäisi valtiovarainministeriö.

Eläkemaksuun sisältyvien muiden osien ja itse maksun suuruudesta päättäisi Valtiokonttori asiaa koskevien periaatteiden oltua sitä ennen valtion eläkerahaston hallituksen käsiteltävänä. Työnantajan eläkemaksun suuruudella ja siihen sisältyvillä omavastuuosuuksilla voidaan tehokkaasti edistää muun muassa työkyvyn säilymistä ja kuntoutusta tukevia toimenpiteitä. Näin niillä on ohjaavaa vaikutusta sekä eläketurvan sisältöön että palvelukseen. Siksi on pidetty asianmukaisena, että myös henkilöstöjärjestöt ovat mukana eläkemaksua koskevassa päätöksenteossa valtion eläkerahaston hallituksen kautta.

Pykälän lopuksi todettaisiin, että Valtiokonttori päättää työnantajan eläkemaksun suorittamisesta.

136 §. Työntekijän eläkemaksu. Pykälässä säädettäisiin työntekijän velvollisuudesta suorittaa työntekijän eläkemaksu ja sen pidättämisestä palkanmaksun yhteydessä. Nykyisin kyseiset säännökset ovat VERL:n 4 §:n 3 ja 4 momentissa. Kaikkien alojen työntekijöiltä on pidätetty työntekijän eläkemaksua vuodesta 1993. Vuosina 1993 ja 1994 maksun määrä oli kolme prosenttia. Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet, että vakuutusmaksun muutoksesta siirretään puolet työnantajien ja puolet työntekijöiden kustannettaviksi ja vuoden 1994 jälkeen kolmen prosentin maksuun on sopimuksen mukaisesti lisätty puolet keskimääräisen TEL-vakuutusmaksun noususta.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen täydennyssopimuksella vuonna 2002 on sovittu 53 vuotta täyttäneiden korotetusta maksusta. Työntekijän eläkemaksu on vakuutetun 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien edellisessä kappaleessa tarkoitettu työntekijän eläkemaksu kerrottuna luvulla 19/15. Korotettua maksua on pidätetty vuoden 2005 alusta lukien. Mainitulla 53 vuotta täyttäneiden korotetulla maksulla rahoitetaan osittain eläkkeen korkeampaa karttumaa 53 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Korotettu maksu kattaa noin kolmanneksen korkeamman karttuman aiheuttamista kustannuksista.

Valtion eläkelain piirissä olevien työntekijöiden eläkemaksu on aina ollut saman suuruisen kuin yksityisen alan työntekijäin työeläkevakuutusmaksu, johon on aina sisällynyt hoitokuluosuus. Siksi pykälän 1 momentissa viitataan maksun suuruuden osalta suoraan TyEL:iin. Maksun suuruuden on vahvistanut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantaja pidättäisi työntekijän eläkemaksun työntekijältä palkan maksun yhteydessä. Eläkemaksu pidätettäisiin kaikesta sellaisesta palkasta, josta karttuu tämän lain mukaista eläketurvaa. Muutenkin maksu pidätettäisiin samoin kuin TyEL:in 152 §:ssä ja sen nojalla annettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään.

137 §. Työntekijän eläkemaksun pidättäminen takautuvasti. Pykälä on uusi. Sen 1 mo-

mentissa säädettäisiin työntekijän eläkemaksun pidättämisestä jälkikäteen silloin, kun se olisi ilmeisen virheen takia jäänyt pidättämättä palkanmaksun yhteydessä. Maksu voi jäädä pidättämättä palkanmaksun yhteydessä esimerkiksi työnantajan palkanmaksujärjestelmissä olevan virheen takia. Tällaisessa tilanteessa työnantaja voisi pidättää maksun edellisen palkanmaksun yhteydessä maksaamistaan palkoista vielä enintään kahden seuraavan palkanmaksun yhteydessä.

Eräillä aloilla työntekijän palkka määräytyy työn tuloksen perusteella. Siten palkanmaksun yhteydessä maksettava rahapalkka voi vaihdella jopa niin, ettei palkanmaksun yhteydessä aina tule rahapalkkaa maksettavaksi. Työntekijällä voi kuitenkin olla työsuhteessaan esimerkiksi luontoisetuja, joiden perusteella hänelle karttuu eläketurvaa. Jos tällaisessa tilanteessa työntekijän eläkemaksua ei voitaisi pidättää sen vuoksi, ettei maksun pidättämiseen riittävä rahapalkkaa makseta, työnantaja voisi pykälän 2 momentin nojalla pidättää maksun myöhempien palkanmaksujen yhteydessä. Aika, jolta maksuja voitaisiin takautuvasti pidättää, olisi yksi vuosi.

138 §. Eläkemaksun vanhentuminen. Pykälän 1 momentin mukaan Valtiokonttorin olisi määrättävä eläkemaksu viiden vuoden kuluessa sen eräpäivästä. TyEL:ssä ehdotetaan vanhentumisajaksi viittä vuotta, vuoteen 2013 jatkuvan siirtymäajan kuluessa ja näin ehdotetaan säädettäväksi myös tässä laissa. Nykyään VERL:n 7 a §:n 1 momentissa on kymmenen vuoden vanhentumisaika.

Pykälän 2 momentti on uusi. Siinä ehdotetaan, että niissä tilanteissa, joissa työntekijälle lisättäisiin yli viisi vuotta vanhoja eläkkeeseen oikeuttavia työansioita, Valtiokonttori voisi määrätä näihin ansioihin perustuvan eläkemaksun kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona kyseisen työsuhteen eläkemaksu olisi erääntynyt maksettavaksi.

139 §. Eläkemaksun ulosottokelpoisuus. Pykälään siirrettäisiin VERL:n 7a §:n 1 ja 2 momentissa olevat säännökset, joiden mukaan tämän lain mukainen eläkemaksu ja sille määrätty viivästyskorko saadaan ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoon annettu laissa säädetään.

140 §. Aiheettomasti pidätetyn työntekijän eläkemaksun palautus. Pykälä on uusi. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä, joka velvoittaa työnantajan palauttamaan aiheettomasti pidätetyn työntekijän eläkemaksun työntekijälle. Sen takia muutoksenhakuasteet eivät ole voineet velvoittaa työnantajaa palauttamaan aiheettomasti pidätettyä maksua työntekijälle, vaikkakin ovat päätöksessään todenneet, että maksu on pidätetty aiheettomasti. Pykälään ehdotetulla säännöksellä pyritään korjaamaan tämä epäkohta. Ehdotetun säännöksen mukaan työnantajan olisi työntekijän vaatimuksesta palautettava työntekijälle tältä aiheettomasti tai määrältään liian suurena peritty työntekijän eläkemaksu. Säännöksen perusteella työntekijä saisi tämän lain mukaiselta muutoksenhakuelimeltä täytäntöönpanokelpoisen päätöksen eläkemaksun palauttamisesta.

141 §. Aiheettomasti maksetun eläkemaksun palautuksen vanhentuminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä ajassa aiheettomasti maksetun eläkemaksun tai aiheettomasti pidätetyn työntekijän eläkemaksun palautus saatava vanhentuu. Tämä aika ehdotetaan lyhennettäväksi nykyisestä kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen samoin perusteiden kuin 138 §:n 1 momentissa.

142 §. Eläkemaksun viivästyskorko. Pykälässä säädettäisiin kuten nykyisin VERL:n 7 a §:n 1 momentissa, että työnantajan laiminlyötyä eläkemaksun maksamisen määräajassa, maksetaan siitä korkolain mukainen viivästyskorko.

10 luku. **Hallinto**

143 §. Valtiokonttori. Valtion eläketurvan toimeenpanosta huolehtisi kuten nykyisinkin Valtiokonttori. Nykyään tästä säädetään VEL:in 3 §:n 1 momentissa. Valtiokonttorista ja sen tehtävistä säädetään tarkemmin siitä annetussa laissa (305/1991). Tämän lain mukaisia eläketurvan toimeenpanon kuuluvia tehtäviä ovat muun muassa palvelusten rekisteröinti, ennakkopalvelut ennen eläketapahuttamaa, eläkehakemusten ratkaisu, eläkkeiden myöntäminen ja maksaminen, Kaikutyöhyvinvointipalvelut ja työkyvyttömyysriskin torjunta, eläkemaksujen määrääminen, periminen ja tilitys sekä osallistuminen työ-

eläkelaitosten yhteistoimintaan. Valtion varoista voidaan maksaa erilaisten valtioneuvoston päätösten nojalla ylimääräisiä eläkkeitä. Näitä myöntävät valtiovarainministeriö, opetusministeriö ja Valtiokonttori. Näiden maksusta on huolehtinut Valtiokonttori ja ehdotetaan, että näin toimittaisiin myös jatkossa.

144 §. Valtion eläkeneuvottelukunta. Valtion eläkeneuvottelukunta toimii valtiovarainministeriössä. Siitä säädetään nykyisin VEL:n 3 §:n 3 momentissa. Neuvottelukunta toimii eläkeasioissa yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1988) ja sopimusten mukaisena neuvotteluelimenä. Siinä ovat edustettuina valtiovarainministeriö sekä henkilöstön edustavimmat keskusjärjestöt. Käytännössä neuvottelukunnassa on aina ollut myös Valtiokonttorin ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön edustus. Neuvottelukunnassa edustettuna olevista järjestöistä, neuvottelukunnan päätösvallasta ja muista työskentelytavoista säädetään tällä hetkellä erillisellä asetuksella. Se kumoutuu VEL:n kumoutumisen myötä. Valtiovarainministeriö on sopinut henkilöstön edustavimpien keskusjärjestöjen kanssa, että jatkossa asetusta ei tarvittaisi, vaan näistä asioista päätettäisiin neuvottelukunnan työjärjestyksessä, jonka se itselleen hyväksyy.

145 §. Valtion työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden neuvottelukunta. Neuvottelukunta toimii Valtiokonttorissa. Nykyisin siitä säädetään VEL:n 3 §:n 4 momentissa. Neuvottelukunnan tehtävänä on työkyvyn arvioinnin ja kuntoutuskysymysten soveltamiskäytännön ohjaus ja seuranta. Siinä ovat edustettuina valtiovarainministeriön nimeämät tahot eli valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin edustajat sekä puolueeton puheenjohtaja ja henkilöstön edustavimmat keskusjärjestöt. Neuvottelukunnassa edustettuna olevista järjestöistä, neuvottelukunnan päätösvallasta ja muista työskentelytavoista säädetään tällä hetkellä erillisellä asetuksella. Se kumoutuu VEL:n kumoutumisen myötä. Valtiovarainministeriö on sopinut henkilöstön edustavimpien keskusjärjestöjen kanssa, että jatkossa asetusta ei tarvittaisi, vaan näistä asioista päätettäisiin neuvottelukunnan työjärjestyksessä, jonka se itselleen hyväksyy.

11 luku. Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito

146 §. Työntekijän ja eläkkeenhakijan oikeus saada tietoja. Pykälän 1 momenttiin otettaisiin vastaava säännös työntekijän tietojen saantioikeudesta kuin on TyEL:n 193 §:n 1 momentissa. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisen VEL:n 26 f §:n säännös, joka vastaa TyEL:n 193 §:n 2 momenttia. Säännöksessä säädetään Valtiokonttorin velvollisuudesta antaa eläkkeenhakijalle etukäteen tieto siitä, mistä häntä koskevia tietoja voidaan hankkia ja mihin niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa. Tieto voitaisiin antaa eläkehakemuslomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla.

147 §. Työnantajan oikeus saada tietoja. Työnantajalla olisi oikeus saada kirjanpitoa ja tämän lain nojalla myönnettyistä etuudesta aiheutuvien vakuutusmaksujen määrittämistä varten tietoja työntekijälle myönnetystä tämän lain mukaisesta etuudesta sekä muut mainittuja tarkoituksia varten välttämättömät tiedot. Oikeus saada tiedot olisi vain sillä työnantajalla, jonka palveluksessa etuuden saanut työntekijä on tai jolle vastuut eläkkeestä ja kuntoutusrahasta tämän lain mukaan kuuluvat. Nykyisin asiasta on vastaavanlainen säännös VEL:n 26 c §:ssä.

148 §. Työnantajan velvollisuus antaa tietoja. Pykälän 1 momentin mukaan työnantaja olisi velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille vähintään neljännesvuosittain työntekijöitä koskevia tietoja. Säännös vastaa nykyistä VEL:n 26 b §:n 1 momenttia. Pykälän 2 momentin mukaan työnantaja olisi velvollinen antamaan Valtiokonttorille ja tämän lain mukaiselle muutoksenhakuelimelle näiden pyynnöstä työntekijän työskentelyä ja työolosuhteita koskevia tietoja, joita tarvitaan esimerkiksi eläkehakemuksen ratkaisemiseksi. Nykyisin asiasta säädetään VEL:n 26 b §:n 2 momentissa. Säännöstä yksinkertaistettaisiin ja siihen lisättäisiin velvollisuus antaa tietoja muutoksenhakuelimelle. Pykälän 3 momentissa rajattaisiin se, mitä työntekijää koskevia tietoja Valtiokonttori voi antaa työnantajalle pyytäessään työnantajalta eläkehakemuksen ratkaisemista varten tietoja. Valtiokonttori voisi antaa työnantajalle vain sellaiset salassa pidettävät työntekijää koske-

vat tiedot, joiden antaminen on siten välttämätöntä, että Valtiokonttorin tietopyyntö saadaan yksilöityä. Vastaava säännös on VEL:n 26 b §:n 3 momentissa. Pykälän 4 momentin mukaan Valtiokonttorilla olisi oikeus antaa määräyksiä työnantajille siitä, milloin ja missä muodossa tiedot ilmoitetaan. Vastaava säännös on nykyään VEL:n 26 b §:n 5 momentissa.

149 §. *Selvitys eläkkeensaajalta eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista.* Pykälään otettaisiin VEL:n 26 a §:n 6 momentin yleissäännös eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta. Siitä, minkälaisista muutoksista eläkkeensaajan olisi ilmoitettava Valtiokonttorille, säädettäisiin kyseisiä eläkelajeja koskevissa kohdissa.

150 §. *Oikeus saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanemiseksi.* Pykälän 1 momenttiin otettaisiin täsmennettynä VEL:n 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa oleva säännös Valtiokonttorin ja muutoksenhakuelimen oikeudesta saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanemiseksi. Sen nojalla Valtiokonttori saisi tietoja muun muassa yksityisten alojen työeläkelaitoksilta, kunnalliselta eläkelaitokselta ja Kansaneläkelaitokselta sekä lakisääteistä tapaturma- ja liikennevakuutusta toimeenpanevalta vakuutusyhtiöltä. Eläkelaitokset tarvitsevat muun muassa viimeisenä eläkelaitoksena toimiesaan tietoja esimerkiksi muiden eläkelaitosten eläkeratkaisuista ja eläkkeiden määrästä. Lisäksi ensisijaisen etuuden vähentämistä varten eläkelaitokset tarvitsevat tietoja tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaisista päivärahoista. Tietojen saamisella Kansaneläkelaitokselta on merkittävä vaikutus myös työeläkejärjestelmän ja Kansaneläkelaitoksen välillä noudatettavassa ennakoilmoitusmenettelyssä työkyvyttömyyseläkeasiaa käsiteltäessä. Ennakoilmoitusmenettelyn tarkoitus on estää perusteettomat ristikkäiset eläkeratkaisut työeläkejärjestelmän ja kansaneläkejärjestelmän välillä. Menettely edellyttää muun muassa hakemusten vireilläolotietojen ja hakijan terveydentilaa koskevien tietojen vaihtamista työeläkelaitoksen ja Kansaneläkelaitoksen välillä. Tietojensaantioikeus rajattaisiin koskemaan vain pykälässä tarkoitettuja tilanteita ja se rajattaisiin vain niihin tie-

toihin, jotka ovat välttämättömiä pykälässä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin täsmennettynä VEL:n 26 §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan Valtiokonttorilla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä olisi oikeus saada lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöltä sekä toimintayksiköltä, kuntoutusta toimeenpanevalta taholta sekä sosiaalipalvelujen tuottajalta ja hoitolaitokselta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten lausuntoja ja muita välttämättömiä tietoja työntekijän hoidosta, kuntoutuksesta ja terveydentilasta. Täsmennyksen mukaan oikeus saada edellä mainitulta taholta lausunto tarkoittaisi edellä mainitun tahon asiassa jo aikaisemmin laatimaa lausuntoa. Valtiokonttori tai muutoksenhakuelin ei siten voisi vaatia esimerkiksi yksityistä lääkäriä kirjoittamaan eläkeasiaa varten uutta lausuntoa, ellei Valtiokonttori määräisi työkyvyttömyyseläkkeen hakijaa tai saajaa uusiin tutkimuksiin kyseisen lääkärin luo.

151 §. *Valtiokonttorin tarkastusoikeus.* Valtiokonttorilla olisi oikeus tarkastaa työnantajan asiakirjoista tämän ilmoittamien tietojen oikeellisuus. Tarkastuksen tekemistä varten Valtiokonttorilla olisi oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta viranomaisilta. Säännökset vastaavat VEL:n 26 b §:n 4 momentin säännöksiä.

152 §. *Eläketurvan syntymisen kiertäminen ja väärinkäyttö.* Pykälään otettaisiin nykyisin VEL:n 3 §:n 2 momentissa oleva säännös laajennettuna. Nykyisin voimassa olevan säännöksen perusteella ei voida puuttua tapauksiin, joissa työnantaja on järjestänyt työntekijälleen eläketurvan tosiasialliseen työskentelyyn perustumattoman palkan perusteella. Myöskään sellaisia tilanteita ei ole säännelty, joissa eläketurvan perusteeksi on ilmoitettu palkka, jota ei tosiasiallisesti ole maksettu ja jota ei ole tarkoitus maksaa. Ehdotetun 1 momentin säännöksen mukaan Valtiokonttorin olisi tätä lakia soveltaessaan meneteltävä asian todellisen luonteen tai tarkoituksen mukaisesti, jos oikeustoimelle olisi eläketurvan syntymisen kiertämiseksi, eläkemaksun välttämiseksi, perusteettoman eläketurvan järjestämiseksi tai muusta syystä annettu sellainen muoto, joka ei vastaisi asian todellista luonnetta ja tarkoitusta. Väärin-

käyttötilanne on myös se, että työsuhde ilmoitetaan päätyneeksi eläkkeen saamiseksi, vaikka se todellisuudessa jatkuu muuttumattomana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin järjestelystä, jonka ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää työnantajan työkyvyttömyysvastuuta koskevia säännöksiä. Tällaisessakin tilanteessa Valtiokonttori voisi määrätä eläkemaksun ennen mainittuja järjestelyä vallineen tilanteen mukaan.

153 §. *Valtiokonttorin oikeus saada tietoja muilta eläkelaitoksilta ja Eläketurvakeskuksesta.* Pykälä on uusi. Ehdotetun säännöksen mukaan Valtiokonttorilla olisi oikeus saada toisilta työeläkelakien mukaista tehtävää hoitavilta eläkelaitoksilta ja Eläketurvakeskuksesta välttämättömät tiedot 151 §:n ja 152 §:n mukaista valvontaa varten. Tällaisia tietoina tulisivat kyseeseen esimerkiksi tiedot siitä, mihin eläketurva on järjestetty siinä tapauksessa, että työnantaja ei ole järjestänyt työntekijälle tämän lain mukaista eläketurvaa.

154 §. *Tietojen maksuttomuus.* Pykälään otettaisiin osin nykyisin VEL:n 26 §:ssä oleva säännös, jonka mukaan Valtiokonttorilla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada maksutta ne tiedot, jotka niillä on oikeus tämän lain mukaan saada. Jos tiedot tarvitaan tiettyssä muodossa, josta aiheutuu tietojen luovuttajalle olennaisia lisäkustannuksia, kustannukset olisi korvattava. Voimassa olevan VEL:n 26 §:ssä todetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa tarkoitettulla ammattihenkilöllä on oikeus saada antamastaan lausunnosta kohtuullinen korvaus. Terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta antaa lausunto ehdotetaan säädettäväksi 150 §:n 2 kohdassa. Tätä kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että Valtiokonttorilla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimen oikeus saada lausunto muun muassa terveydenhuollon ammattihenkilöltä koskee ainoastaan tämän jo aikaisemmin samassa asiassa kirjoittamaa lausuntoa. Tällainen lausunto tulisi antaa maksutta. Jos asiassa tarvittaisiin uusi lausunto, Valtiokonttori tulisi velvoittaa työntekijä laillistetun lääkärin tutkimuksiin. Laillistetun lääkärin oikeudesta saada palkkio kirjoittamastaan lausunnosta säädetään 44 §:ssä.

155 §. *Tietojen antaminen vapaaehtoista ryhmälisäeläketurvaa varten.* Työnantaja voi yksityisellä alalla täydentää työntekijöidensä lain mukaista eläketurvaa järjestämällä näille vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan henkivakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Lisäeläketurvan työsuhdetiedot päivitetään vuosittain. Myös lisäeläke lasketaan vuosittain, samoin kuin edellisen vuoden maksu ja kuluvan vuoden ennakkomaksu. Lisäeläketurvan työsuhdetietojen päivittämistä sekä lisäeläkkeen maksujen laskemista varten henkivakuutusyhtiö, eläkesäätiö tai eläkekassa tarvitsee vakuutettavien henkilöiden työeläketiedot sekä kuluvalta vuodelta että aikaisemmilta vuosilta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että Valtiokonttorilla olisi oikeus antaa edellisessä virkkeessä mainituille tahoille työntekijän eläkelain 204 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan hoitamista tai järjestämistä varten välttämättömät tiedot.

156 §. *Tietojen antaminen työntekijäin ryhmähenkivakuutusta varten.* Työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen korvaustoimintaa hoitavat laitokset tarvitsevat erilaisia Valtiokonttorilla olevia tietoja ryhmähenkivakuutuksen myöntöedellytysten täyttymistä ratkaistaessa. Valtiokonttorilla olisi ehdotetun säännöksen mukaan oikeus antaa säännöksessä mainitut tiedot näille laitoksille. Kyseinen säännös on nykyään VEL:n 26 d §:n 1 momentin 6 kohdassa.

157 §. *Tietojen antaminen rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi.* Pykälään otettaisiin VEL:n 26 d §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa oleva säännös kielellisesti tarkistettuna. Säännös olisi edelleen tarpeellinen. Sosiaaliturvaa toimeenpanevat vakuutusjärjestelmät muodostavat kokonaisuuden, jossa yhden järjestelmän maksamat etuudet vaikuttavat myös toisten järjestelmien etuuksiin ja vastuuseen ensisijaisten etuuksien vähentämisen ja takautumissäännösten kautta. Työntekijä saattaa saada päällekkäisiä korvauksia useasta eri järjestelmästä sen vuoksi, että hän on ilmoittanut väärin tai on syystä tai toisesta jättänyt kokonaan ilmoittamatta saamansa etuudet. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä tietoja Valtiokonttori voisi antaa poliisi- ja syyttäjäviranomaiselle, ministeriölle, verohallinnolle ja lakisäateistä sosiaaliturvajärjes-

telmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatointia varten. Säännös mahdollistaisi tämän lain mukaisten salassa pidettävien tietojen yhdistämisen muiden sosiaaliturvajärjestelmien etuudensaajia koskeviin rekisteritietoihin rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi. Lisäksi esimerkiksi edellä kuvatun henkilötietojen yhdistämisen perusteella ilmi tulleet väärinkäytös- ja rikospäilytilanteet henkilötietoineen voitaisiin tarvittaessa antaa poliisille rikostutkintaa ja syyttävöviranomaiselle syytteen nostamista varten.

158 §. *Tietojen antaminen viranomaisille ja luottotietotoimintaa harjoittavalle rekisterinpitäjälle.* Pykälään otettaisiin VEL:n 26 d §:n 1 momentin 1 ja 5 kohtien säännökset siitä, mitä tietoja voidaan antaa EY:n asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle ja verohallinnolle. EY:n sosiaaliturva-asetuksen ja sosiaaliturvasopimusten toimeenpano edellyttää tietojen vaihtamista vastaavan ulkomaisen viranomaisen tai laitoksen kanssa. Sen vuoksi säännös on edelleen tarpeellinen. Verohallinnolle voitaisiin edelleen antaa sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä ennakkoperintälaissa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavollisuuden täyttämiseksi. Lisäksi säädettäisiin yhdenmukaisesti TyEL:n kanssa, että luottotietoviranomaiselle voitaisiin antaa tietoja työnantajan tämän lain mukaisesta ulosottokelpoisesta eläkemaksusaataavasta.

159 §. *Tietojen luovuttaminen eteenpäin.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä Valtiokonttori voisi luovuttaa työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivilta eläkelaitoksilta saamiensa tietoja eteenpäin. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 26 d §:n 1 momentin 3 kohdassa. Pykälän 2 momentissa säädetään työnantajien tietojen luovuttamisesta eteenpäin siten kuin VEL:n 26 d §:n 1 momentin 2 kohdassa. Tietojen luovuttamisesta olisi pykälän 3 momentin mukaan sovittava siten kuin nyt säädetään VEL:n 26 d §:n 2 momentissa.

160 §. *Tietojen eteenpäin luovuttajan vastu.* Pykälään otettaisiin VEL:n 26 d §:n säännökset, joiden mukaan tietoja eteenpäin luovuttava taho vastaisi siitä, että luovutetta-

vien tietojen sisältö on sama kuin luovuttajan saadessa tiedot niiden antajalta. Ennen tietojen luovuttamista eteenpäin tietojen luovuttajan olisi varmistettava, että saajalla on oikeus tiedot saada.

161 §. *Tietojen antaminen teknisen käyttöyhteyden avulla.* Pykälään otettaisiin VEL:n 26 e §:ssä oleva säännös kuitenkin siten täsmennettynä, ettei teknistä käyttöyhteyttä olisi enää oikeus avata vapaaehtoista eläkevakuutusta harjoittavalle vakuutusyhtiölle tietoihin, jotka ovat välttämättömiä vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun perusteella verotuksessa tehtävän vähennyksen selvittämiseksi. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verokohtelu on muuttunut, joten säännös on käynyt tarpeettomaksi. Muilta osin säännöstä ei nykyiseen nähden muutettaisi.

12 luku. Muutoksenhaku

162 §. *Muutoksen hakeminen.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka 1 momentissa todettaisiin muutoksenhakuasteet siten, kuin VEL:n 23 §:n 1 momentissa nykyään. Ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimisi kuitenkin valtion eläkelautakunnan sijasta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan nimittämisestä ja toiminnasta säädettäisiin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetulla lailla.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että asianosainen saa hakea muutosta Valtiokonttorin päätökseen työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta, jollei tässä laissa erikseen toisin säädetä. Asianosaisella tarkoitettaisiin sitä luonnollista tai oikeushenkilöä, jonka edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta asiassa olisi päätetty tai jonka oikeudellisiin tai taloudellisiin etuihin ratkaisu välittömästi vaikuttaisi. Se, kuka on asianosainen, vaihtelee sen mukaan, mistä asiasta päätöksellä päätetään. Myös Valtiokonttori ja työnantaja ovat joissakin asioissa asianosaisia.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös asianosaisen oikeudesta hakea muutosta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätökseen vakuutus-oikeudelta. Valtiokonttorilla olisi myös muutoksenhakuoikeus, kuten nykyisinkin. Asiasisällöltään ehdotetut 2 ja 3

momentti vastaavat VEL:n 23 §:n 1 momenttia.

Pykälän 4 momentissa todettaisiin ne Valtiokonttorin ja Eläketurvakeskuksen antamat päätökset, joihin tämän lain nojalla ei saa hakea muutosta. Muutoksenhakuoikeutta ei olisi sellaisessa tapauksessa, jossa Valtiokonttori on kieltäytynyt antamasta eläkeoikeutta koskevan ennakkotiedon. Sen sijaan jos ennakkotieto annettaisiin, siitä olisi valitusoikeus. Muutoksenhakuoikeutta ei olisi myöskään sellaiseen Eläketurvakeskuksen antamaan päätökseen, jolla Eläketurvakeskus on ratkaissut sen, mikä eläkelaitos toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen. Vastava säännös on nykyisin VEL:n 3 a §:ssä. Siltä osin kuin asianosaisella olisi muutoksenhakuoikeus itseoikaisupäätöksiin tai väliaikaisiin päätöksiin, säädettäisiin tässä luvussa erikseen.

163 §. *Muutoksen hakeminen viimeisen eläkelaitoksen päätösyhdistelmään ja EU-päätösten yhteenvetoon.* Valtiokonttorin viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin päätöksiinkin. Siten muutoksenhakua, päätöksen täytäntöönpanoa ja päätöksen oikaisua sekä poistamista koskevat säännökset koskisivat myös päätösyhdistelmää, jonka Valtiokonttori viimeisenä eläkelaitoksena antaa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotettu säännös on uusi. Siinä säädettäisiin muutoksenhakemisesta silloin, kun asianosainen on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa. Tällöin työntekijän työkyvyttömyyseläkkeen määrä riippuu muiden EU-maiden vakuutuskausista. EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen (ETY) N:o 574/72 mukaan EU-maiden eläkelaitosten antamista päätöksistä annetaan yhteenveto, jonka liitteenä olevista päätöksistä on muutoksenhakuoikeus. Mainitun säännöksen mukaan muutoksenhakuaika laskeaan siitä, kun hakija saa yhteenvetona esitetyn selvityksen.

Koska eläkehakemusten käsittely ulkomaila kestää usein yli vuoden, jopa vuosia, on eläkkeenhakijan oikeusturvan kannalta välttämätöntä voida hakea muutosta työkyvyttömyyseläkeoikeudesta jo ennen päätösten yhteenvettoa. Tämä on tarpeen silloin, kun elä-

keoikeus on evätty tai eläke on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeenä, vaikka hakija on hakenut täyttää työkyvyttömyyseläkettä, tai kun eläke on myönnetty määräajaksi kuntoutustukena, vaikka eläkettä on haettu toistaiseksi. EY:n sosiaaliturva-asetuksessa ei säädetä työkyvyn arvioinnista, vaan se on puhtaasti kansallista lainsäädäntöä. Näin ollen voidaan EY:n sosiaaliturva-asetuksen estämättä säätää mahdollisuudesta antaa päätös työkyvyttömyyseläkeoikeudesta ja oikeudesta hakea tällaiseen päätökseen muutosta. Säännös on tarpeen yhdenmukaisen oikeuskäytännön varmistamiseksi.

164 §. *Muutoksenhakuaika.* Muutoksenhakuaika olisi 30 päivää siitä päivästä, jona asianosainen olisi saanut tiedon Valtiokonttorin tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä. Jos asianosainen ei muuta näyttäisi muutoksenhaun yhteydessä, hänen katsottaisiin saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Valtiokonttorin 30 päivän muutoksenhakuaika luettaisiin päätöksen tekemisestä. Vastaavat säännökset ovat nykyisin VEL:n 23 §:n 2 momentissa.

165 §. *Perustevalitus maksuunpanosta.* VEL:ssa ei ole perustevalitusta koskevaa säännöstöä. Yhdenmukaisesti TyEL:in kanssa tällainen säännöstö ehdotetaan otettavaksi lakiin. Pykälän 1 momentin mukaan perustevalituksen tekemahdollisuus olisi työntekijällä, joka katsoisi, että työnantaja on pidättänyt häneltä työntekijän eläkemaksun lain vastaisesti. Myös työnantaja voisi tehdä perustevalituksen eläkemaksun maksuunpanosta. Perustevalitus olisi aina tehtävä kirjallisesti ja se olisi toimitettava työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle viimeistään kahden vuoden sisällä maksuunpanovuoden jälkeen.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos perustevalitus tehdään ulosmittauksen takia, olisi lisäksi voimassa, mitä verojen ja maksujen perustevalituksesta säädetään. Näin perustevalituksen tekijä voi hakea täytäntöönpanon keskeytystä. Keskeytyslakemus toimitetaan ulosottomiehelle, joka toimittaa asiakirjat työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle.

166 §. *Valituskirjelmän jättäminen.* Pykälän mukaan valituskirjelmä toimitettaisiin

Valtiokonttorille sekä silloin, kun tämän päätöksestä valitetaan että silloin, kun valitetaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan samasta asiasta antamaan päätökseen. Nykyisin vastaava säännös on VEL:n 23 b §:n 1 momentissa.

167 §. Päätöksen oikaisu muutoksenhaun yhteydessä. Valitusasia käsiteltäisiin aina ensin itseoikaisuasiana Valtiokonttorissa. Jos vaatimukset voitaisiin kaikilta osin hyväksyä, Valtiokonttori antaisi asiasta oikaisupäätöksen. Tällaiseen päätökseen asianosaisella olisi muutoksenhakuoikeus. Jos Valtiokonttori hyväksyisi vaatimukset vain osin, se antaisi asiasta väliaikaisen päätöksen. Väliaikaiseen päätökseen ei saisi hakea muutosta. Nykyisin vastaava säännös on VEL:n 23 b §:n 2 ja 3 momentissa.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin menettelystä silloin, kun kyse olisi Valtiokonttorin viimeisenä eläkelaitoksena antamasta päätösyhdistelmästä. Valtiokonttorin olisi aina viimeisenä eläkelaitoksena pyydetävä ennen asian käsittelyä lausunto muilta eläkelaitoksilta, jos valitus koskisi näiden hoitamaa eläketurvaa. Jos kyse olisi yksinomaan työkyvyn arviosta, lausuntoa ei kuitenkaan tarvitsisi pyytää. Jos kaikki ne eläkelaitokset, joiden päätöksiä valitus koskee, hyväksyvät muutoksenhakijan vaatimukset, Valtiokonttori antaisi uuden, oikaistun päätösyhdistelmän. Myös silloin, kun valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia ja Valtiokonttori hyväksyy valituksessa esitetyt vaatimukset, Valtiokonttori antaisi uuden oikaistun päätösyhdistelmän. Tällaiseen oikaistuun päätösyhdistelmään asianosaisella olisi muutoksenhakuoikeus. Nykyisin vastaavat säännökset ovat VEL:n 23 b §:n 4 ja 5 momentissa.

168 §. Valituksen siirto muutoksenhakuelimelle. Jos Valtiokonttori ei oikaisisi valituksenalaista päätöstä, sen olisi siirrettävä valitus ja sitä koskeva lausuntonsa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Valituksella tarkoitettaisiin paitsi varsinaista muutoksenhakukirjelmää, myös valitukseen liittyviä asiakirjoja. Määräaika työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle siirtämiseen olisi 30 päivää valitusajan päättymisestä. Jos kyseessä olisi valitus työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä, va-

litus tulisi siirtää mainitussa ajassa vakuutus-oikeudelle. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 23 b §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa Valtiokonttori hyväksyisi valittajan vaatimukset sen jälkeen kun valituskirjelmä olisi toimitettu muutoksenhakuelimelle. Siltä osin, kuin Valtiokonttori hyväksyisi esitetyt vaatimukset, se voisi antaa väliaikaisen päätöksen. Antamastaan väliaikaisesta päätöksestä Valtiokonttorin olisi ilmoitettava viipymättä muutoksenhakuelimelle. Tällaiseen väliaikaiseen päätökseen ei voisi hakea erikseen muutosta. Valtiokonttori voisi poiketa 1 momentissa mainitusta 30 päivän määräajasta, jos valituksen käsittelyssä tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen edellyttäisi sitä. Valituskirjelmä ja lausunto olisi kuitenkin aina toimitettava muutoksenhakuelimelle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Koska viimeisen eläkelaitoksen tulee muissa kuin pelkästään työkyvyn arviointia koskevilla asioissa pyytää ennen asian käsittelemistä lausunto muilta eläkelaitoksilta siltä osin kuin valitus koskee näiden hoitamaa eläketurvaa, viimeisellä eläkelaitoksella olisi aikaa käsitellä tällaista asiaa 60 päivää. Jos jokin lausunnon antaneista eläkelaitoksista ei oikaisisi päätöstään muutoksenhakijan vaatimalla tavalla, valituskirjelmä ja siitä annetut lausunnot olisi toimitettava muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Nykyisin vastaavat säännökset ovat VEL:n 23 b §:n 6 momentissa.

169 §. Muutoksenhakuajan jälkeen tullut valitus. Valitus voitaisiin ottaa tutkittavaksi, vaikka se olisi saapunut määräajan jälkeen, jos myöhästymiselle olisi ollut painava syy. Nykyisin vastaavaa säännöstä ei ole VEL:ssä, vaikka tällaista käytäntöä onkin noudatettu.

170 §. Päätöksen täytäntöönpano. Pykälän 1 momentti olisi uusi säännös, joka lisättäisiin lakiin selvyuden vuoksi. Siinä säädettäisiin, vastaavasti kuin TyEL:ssä, että Valtiokonttorin päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on ratkaistu lainvoimaisella päätöksellä. Pykälän 2 momentissa olisi VEL:n 23 a §:n 6 momenttia vastaava säännös lainvoimaisen päätöksen täytäntöönpanosta.

171 §. *Kirjoitus- tai laskuvirheen korjaaminen.* Koska Valtiokonttori on valtion viranomaisena, sovelletaan siihen hallintolain (434/2003). Hallintolain 50 ja 51 §:ssä on säännökset asiavirheen ja kirjoitusvirheen korjaamisesta. Koska TyEL:iin on otettu vastaavat säännökset, ehdotetaan yhdenmukaisuuden vuoksi, että kyseiset säännökset otetaan myös VaEL:iin 171 ja 172 §:iin. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole rajoittaa hallintolain säännösten soveltamista miltään osin VaEL:n säännöksillä. Tähän pykälään otettaisiin siten säännös kirjoitus- tai laskuvirheen oikaisemisesta. Nykyään asiasta säädetään VEL:ssä yleisluontoisemmin. Päätöksessä oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe tai muu niihin verrattava selvä virhe olisi korjattava. Korjaamiseen ei kuitenkaan saisi ryhtyä, jos se johtaisi asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

172 §. *Asiavirheen korjaaminen.* Mitä edellisessä pykälässä todettiin hallintolain soveltamisesta, koskee myös tätä pykälää. Pykälään otettaisiin VEL:n 24 §:n 1 momentissa ja TyEL:n 138 §:ssä oleva säännös asiavirheen oikaisemisesta. Valtiokonttori voisi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos sen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, ilmeisen vääriin lain soveltamiseen tai päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe. Päätöstä ei kuitenkaan voisi oikaista asianosaisen vahingoksi ilman tämän suostumusta.

173 §. *Lainvoimaisen päätöksen oikaisu uuden selvityksen perusteella.* Valtiokonttorin olisi tutkittava lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu asia uudelleen, jos asiassa ilmenee uutta selvitystä. Aikaisempi lainvoimainen päätös ei tällöin estäisi edun myöntämistä tai jo myönnetyn eläkkeen myöntämistä aikaisempaa suurempana. Myös työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosasto voisivat valitusasiaa käsitellessään myöntää aikaisemmin lainvoimaisella päätöksellä hylätyn eläkkeen tai myöntää sen aikaisemmalta lainvoimaisella päätöksellä myönnettyä suurempana, jos asiassa ilmenisi sellaista uutta selvitystä, jonka perusteella tämä katsottaisiin perustelluksi. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 24 §:n 3 momentissa.

174 §. *Lainvoimaisen päätöksen poistami-*

nen. Pykälässä säädettäisiin Valtiokonttorin ja työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan lainvoimaisen päätöksen poistamisesta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan kuten TyEL:ssä, että työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta voisi poistaa lainvoimaisen Valtiokonttorin päätöksen. Nykyisin tämä toimivalta on vakuutusosastolla. Vakuutusosaston käsiteltäväksi tulee vuosittain yhteensä noin 2 500 poistohakemusta, joista vakuutusosasto hyväksyy noin 80 prosenttia. Suuri osa poistohakemusten hylkäämisestä johtuu siitä, että päätös olisi voitu oikaista päätöksen antaneessa eläkelaitoksessa hakeutumatta päätöksen poistamista. Prosessitaloudellisista syistä olisi tarkoituksenmukaista, että eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen poistohakemukset käsiteltäisiin ensimmäisessä muutoksenhakuasteessa eli työeläkeasiain muutoksenhakulautakunnassa. Asianosaisten oikeusturvan varmistamiseksi muutoksenhakulautakunnan poistovaatimukseen antamaan päätökseen saisi hakea muutosta vakuutusosastolta.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta voisi poistaa lainvoimaisen päätöksen, jos se olisi perustunut virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka olisi ilmeisesti lainvastainen. Päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen voisi tehdä eläkelaitos tai asianosainen. Päätöksen poistamista olisi haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätös voitaisiin kuitenkin poistaa myös silloin, kun hakemus on tehty yli viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Ennen päätöksen tekoa muutoksenhakulautakunnan olisi varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuuluksi. Vastaava säännös vakuutusosaston osalta on nykyisin VEL:n 24 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen poistamisesta. Säännös olisi uusi. Asianosainen voisi hakea vakuutusosastolta muutoksenhakulautakunnan päätöksen poistamista samoilla edellytyksillä kuin Valtiokonttorin päätöksen poistamista muutoksenhakulautakunnalta. Näin muutoksenhakulautakunta ei ratkaisisi oman päätöksensä poistamista koskevaa vaatimusta, vaan asian ratkaisisi työeläkeasioiden ylin muutoksenha-

kuelin vakuutusosoikeus. Edellä mainituilla perusteilla vakuutusosoikeus voi poistaa myös oman päätöksensä ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi.

Pykälän 3 momentin mukaan jos Valtiokonttori tekisi päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen, se voisi keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sitä esityksensä mukaisena siihen saakka, kunnes asia uudelleen ratkaistaan. Vastaava säännös on nykyisin VEL:n 24 §:n 1 momentissa.

13 luku. Voimaantulo

175 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin, että lain voimaantulosta säädettäisiin erikseen lailla. Tähän esitykseen sisältyy tämän lain voimaannpanolaki, jonka mukaan laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

1.2. Laki valtion eläkelain voimaannpanosta

1 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että valtion eläkelaki (VaEL) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen VaEL:n voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Näitä olisivat muun muassa lakia alemmanasteisten säädösten ja päätösten antaminen, tiedottaminen ja tietojärjestelmien uusiminen.

Pykälän 3 momentin mukaan tässä laissa VEL-lailla tarkoitettaisiin valtion eläkelakia (280/1966) ja VPEL-lailla valtion perheläkelakia (774/1968).

Pykälän 4 momentin mukaan VaEL:a sovellettaisiin myös VEL-lain ja VPEL-lain nojalla myönnettyihin eläkkeisiin ja etuuksiin. Siten VaEL:n säännökset eläkkeen maksamisesta, takaisinperinnästä, viivästyskorosta, tarkistamisesta, lakkauttamisesta muutoksenhausta ja eläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuudesta koskevat myös VEL-lain ja VPEL-lain mukaan myönnettyjä maksussa olevia eläkkeitä. Sama koskisi myös muita samantyyppisiä säännöksiä VaEL:ssa tai jotka siihen mahdollisesti myöhemmin säädetään. Säännös koskisi myös muiden lakien mukaan myönnettyjä eläkkeitä, joissa on viitattu

VEL-lakiin, VPEL-lakiin tai näiden mukaiseen valtion henkilöstölle järjestettävään eläketurvaan.

2 §. VaEL korvaa pykälän 1 momentissa mainitut lait. Siksi nämä ehdotetaan kumottaviksi.

Useissa eri laeissa viitataan kumottaviin lakeihin, erityisesti VEL-lakiin ja VPEL-lakiin. Siksi 2 momentissa ehdotetaan, että jos muussa laissa, säännöksessä, Euroopan yhteisöjen säädöksissä tai kansainvälisessä sosiaaliturvasopimuksessa viitataan kumottuihin lakeihin, viittauksen katsotaan tarkoittavan viittausta VaEL:iin. Tästä on poikkeuksena sellainen tilanne, jossa VaEL:ssa tai tässä laissa säädetään, että kumottuja säännöksiä on sovellettava.

Eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetun lain (jäljempänä VAL) mukaan valtionapulaitosten palveluksessa olevista on sellaisilla henkilöillä, joiden palkkaukseen ja eläkekustannuksiin saadaan laissa tai asetuksessa määrättyyn suhteelliseen osaan valtionapua, oikeus eläkkeeseen valtion varoista soveltuvin osin samojen säännösten mukaan kuin virka- tai työsuhteessa valtion olevalle henkilöllä. Eläkkeen perusteena oleva palkka määräytyy sen palveluksen perusteella, johon valtionapulaitoksella lain tai asetuksen nojalla on ollut oikeus saada valtionapua. Käytännössä maksettiin toisinaan kuitenkin suurempaa palkkaa ja tällöin tämä ylittävä palkka on tullut eläkevakuuttaa yksityisen alan työeläkelakien mukaan.

Vuosien 1993 ja 1994 alusta tapahtui valtionosuosjärjestelmässä huomattavia muutoksia. Tämän jälkeen henkilöiden eläkeoikeutta ei enää voitu määritellä entisin perustein ja niinpä suurimmassa osassa valtionapulaitoksia eläketurvasta säädettiin erillislainsäädännöllä, jolloin VAL ei enää tullut sovellettavaksi. Erillislainsäädännöllä säädettiin yleensä, että laitoksen palveluksessa muutoksen hetkellä ollut henkilöstö säilyi valtion eläketurvan piirissä ja uusi henkilöstö tuli yksityisen alan työeläketurvan piiriin.

Nykyisin VAL:n mukaisen eläketurvan piirissä olevaa henkilöstöä on enää 12 arkistossa, jotka saavat valtionapua yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaan. Näissä on VAL:n piiriin kuuluvaa henkilöstöä noin 80. Nämä arkistot

ovat:

- 1) Ammattiyhdistysarkisto,
- 2) Folkkultursarkivet, Svenska Litteratursällskapet i Finland,
- 3) Kansan arkisto,
- 4) Keskustan ja maaseudun arkisto,
- 5) Porvarillisen työn arkisto,
- 6) Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto,
- 7) Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto,
- 8) Suomen Urheiluarkisto,
- 9) Svenska Centralarkivet,
- 10) Toimihenkilöarkisto,
- 11) Työväen Arkisto,
- 12) Urho Kekkosen arkisto.

Koska VAL:n soveltamispiiriin kuuluva henkilömäärä on enää hyvin vähäinen, ehdotetaan, että laki kumottaisiin. VAL:in piirissä olevan henkilöstön eläketurva järjestyisi pykälän 3 momentin mukaan samoin kuin on tehty muiden vastaavien laitosten henkilöstön siirtyessä VEL-lain piiriin. VaEL:n voimaantullessa VEL-lain piiriin kuuluva henkilöstö tulisi VaEL:n piiriin koko eläketurvansa osalta niin kauan, kuin hänen palveluksensa kyseiseen laitokseen jatkuisi. Sama koskisi jos palvelus jatkuisi toisessa 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetussa laitoksessa tai 2 kohdassa tarkoitetussa Tieteellisten seurain valtuuskunnassa. Palveluksen olisi kuitenkin jatkuttava VEL-lain tarkoittamalla tavalla yhdenjaksoisesti. Uusi henkilöstö ja työntekijä, jonka palvelus on katkennut, olisivat yksityisen alan eläketurvan piirissä.

Tieteellisten seurain valtuuskunta ei ole VAL:n soveltamisen piirissä. Koska valtuuskunta saa suuren osan tuloistaan valtionapuna, on Valtiokonttori tulkinnut, että senkin henkilöstö on VEL-lain piirissä. Tieteellisten seurain valtuuskunnan henkilöstöön ehdotetaan samaa menettelyä kuin VAL-laitoksissa. Vanha henkilöstö tulisi VaEL:n piiriin ja uusi henkilöstö tulisi yksityisen alan eläketurvan piiriin. Vanha henkilöstö pysyisi VaEL:n piirissä myös siirtyessään momentin 1 kohdassa mainittujen entisten VAL-laitosten palvelukseen.

3 §. Pykälän 1 momentin mukaan VaEL:a sovellettaisiin työntekijöihin sen voimaantulosta lukien. Tässä laissa ja VaEL:ssa voidaan kuitenkin säätää vanhoja lakeja joiltakin

osin sovellettaviksi.

VaEL:a säädettäessä on tarkoituksena, että vaikka vanha lainsäädäntö kumotaan, eläkeetuuksia ei heikennetä. Siksi vanha lainsäädäntö on jätettävä eräiltä osin edelleen sovellettavaksi. Valtion eläkelainsäädäntöä, erityisesti VEL-lakia ja VPEL-lakia, on muutettu niiden voimassaolon ajan pitkälti toista sataa kertaa. Eläkelakeja muutettaessa ja varsinkin etuuksia heikennettäessä on yleensä vanha eläketurva jätettävä ennalleen ja muutos koskee vain tulevaisuutta. Usein myös tulevaisuutta koskevia muutoksia lievennetään siirtymäsäännöksin. Muutoslakien voimaantulosäännöksissä saattaa olla hyvin paljon siirtymäsäännöksiä. Esimerkiksi vuoden 2005 eläkeuudistus toteutettiin lailla 679/2005, jonka voimaantulosäännöksessä oli 38 momenttia. Tämän takia edelleen sovellettavia vanhoja siirtymäsäännöksiä on useita satoja.

Vaikka lait ovat 40 vuoden ikäisiä, voi suuri osa siirtymäsäännöksistä tulla edelleen sovellettavaksi, koska eläkelait säätelevät koko työuran eläketurvaa. Sen selvittäminen, kuuluuko yksittäisen siirtymäsäännöksen soveltamisen piiriin enää työntekijöitä, on mahdollista. Ei myöskään ole tarkoituksenmukaista lainsäädännössä tai edes sen perusteluissa todeta kaikkia siirtymäsäännöksiä koko lakien voimassaoloajalta. Siksi ehdotetaan, että noudatetaan samanlaista menettelyä, kuin säädettäessä kunnallista eläkelakia 549/2003. Lain voimaantulossa 550/2003 säädetään lyhyesti, että siirtymäsäännöksiä noudatetaan samanlaisella säännöksellä kuin nyt ehdotetaan pykälän 2 momenttiin. Eduskunnan perustuslakivaliokunta hyväksyi ratkaisun ja se on toiminut käytännössä hyvin.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen VaEL:n voimaantuloa palveltuun aikaan sovellettaisiin edelleen aikaisemmin voimassa olleita lakeja ja niiden muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännöksiä eläkeoikeuden määrittelevien säännösten osalta. Sen sijaan erilaiset eläkkeiden käsittelyä koskevat säännökset määräytyisivät VaEL:n mukaan siten kuin tämän lain 1 §:n 2 momentissa säädettäisiin. Sama koskisi myös erilaisia eläkkeiden rahoitukseen ja organisaatioon kohdistuvia säännöksiä. Eläkeoikeutta koskevia vanhoja säännöksiä sovellettaisiin sekä ennen VaEL:n voimaantuloa päättyneisiin

palveluksiin, että lain voimaantulohetkellä jatkuviin palveluksiin jo palvelun ajan osalta. Joissakin tapauksissa vanhat säännökset ulottavat vaikutuksensa myös tulevaisuuteen, kuten esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa säädetään eläkeistä.

Momentissa säädettäisiin, mitä asioita koskevat säännökset vanhassa lainsäädännössä olisivat tällaisia eläkeoikeutta määritteleviä säännöksiä. Tärkeimpiä edelleen sovellettavia muutoksia olisivat:

1) Joustavaa eläkekäjäjärjestelyä koskeva laki 103/1989, jossa siirtymäsäännöksillä mahdollistettiin vanhan ammatillisen eläkeiän säilyttäminen;

2) Niin sanotut VALTO-uudistukset, joilla valtion eläketurva muutettiin vastaamaan eduiltaan yksityisen alan eläketurvaa pitkillä siirtymäajoilla. Tätä koskevia lakeja ovat 1599/1992, 1600/1992, 1528/1993 ja 638/1994;

3) Eläkepalkan laskentasäännön muuttaminen neljästä vuodeksi kymmeneen vuoteen siirtymäsäännöksineen 1671/1995;

4) Vuoden 2005 eläkeuudistus lukuisine siirtymäsäännöksineen laeilla 679 - 682/2004 ja 1217 - 1219/2004.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palveluksen yhdenjaksoisuusvaatimuksen soveltamisesta VaEL:n voimaantulon jälkeiseen palvelukseen VEL-lain 1 §:n 4 momentin mukaisesti. VEL-lain 1 §:n 4 momentin mukaan palveluksen katsotaan jatkuvan yhdenjaksoisesti, jos palveluksesta saatu työansio kunakin vuonna on yhteensä vähintään 6 000 euroa vuoden 2004 indeksitasossa. Palveluksen päättymisvuonna vaadittavan työansion määrä kuukautta kohden saadaan jakamalla kyseinen rahamäärä 12:lla ja kertomalla saatu summa työssäolokuukausien lukumäärällä. Niissä tilanteissa, joissa vaadittu 6 000 euron vuosiansiovaatimus ei täyty, mutta työntekijä osoittaa, että palvelus on ollut katkeamatta voimassa, palveluksen katsottaisiin myös jatkuneen yhdenjaksoisesti. Tämä on tarpeen siksi, että työntekijä voi olla virkavapaalla esimerkiksi vanhempainvapaasta, sairaudesta tai muusta henkilökohtaisesta syystä johtuen. Lakkautuspalkalla olevalta työntekijältä ei 6 000 euron vuosiansiovaatimuksen täyttymistä kuitenkaan edellytettäisi, vaan pienempikin vuotta kohden ansaittu lakkautuspalkan

määrä pitäisi palveluksen yhdenjaksoisena. Kuntoutusraha-kausiksi katsottaisiin lainkohtaa sovellettaessa palvelukseksi. Vuosiansiovaatimusta seurattaisiin VEL-lain muuttamisesta annetun lain 679/2004 voimaantulosäännöksen 15 momentissa tarkoitettun henkilökohtaisen eläkeiän täyttämiseen asti. Jos vanhuuseläkeikä olisi valittu ammatillinen erityiseläkeikä tai eläkeikä olisi sama kuin pakollinen eroamisikä, työansioita seurattaisiin kyseisen eläkeiän tai eroamisiän täyttämiseen asti. Mikäli työntekijän palvelus ei edellä tarkoitettulla tavalla jatkuisi yhdenjaksoisena henkilökohtaiseen eläkeikään, valittuun ammatilliseen erityiseläkeikään tai pakolliseen eroamisikään saakka, eläkkeeseen tehtäisiin VEL-lain muuttamisesta annetun lain 679/2004 voimaantulosäännöksen 9 momentissa tarkoitettu muunto ennen vuotta 1960 syntyneiden työntekijöiden osalta.

4 §. Koska 3 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että kaikki palvelus VaEL:n voimaantulon jälkeen olisi sen mukaista palvelusta, säädettäisiin tässä pykälässä, että kumottuja säännöksiä sovellettaessa VaEL-palvelusta pidettäisiin kuitenkin vanhojen lakien mukaisena palveluksena. Aikaisempien säännösten mukaan karttunutta eläkettä sekä näiden mukaisista palvelusta pidettäisiin VaEL:a sovellettaessa VaEL-palveluksena. Tämä olisi tarpeen muun muassa laskettaessa erilaisia etuuden saamiseksi oikeuttavia aikoja.

5 §. Pykälässä säädetään viimeisen eläkelaitoksen periaatetta koskevien lainkohtien soveltamisesta. Viimeisen eläkelaitoksen periaate on tullut voimaan vuoden 2004 alusta. Sitä sovelletaan tilanteissa, joissa eläkehakemus tulee vireille 1 päivänä tammikuuta 2004 tai sen jälkeen. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta koskevien säännösten soveltamista on kuitenkin rajoitettu siten, että sitä ei sovelleta, jos eläkkeenhakija uutta eläkettä hakiessaan jo saa tai hänellä on oikeus saada ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella omaan työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa yksityisten alojen tai julkisten alojen eläkelain mukaista eläkettä. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovelleta myöskään silloin, kun ennen 1 päivänä tammikuuta 2004 myönnetty eläke on ollut keskeytetty ja sitä ryhdytään uudelleen maksamaan,

riippumatta siitä, milloin uudelleen maksaminen alkaa. Lisäksi perhe-eläkettä myönnettäessä viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovelleta, jos perhe-eläke perustuu edunjäntäjän kuollessaan saamaan sellaiseen eläkkeeseen, johon viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei ollut sovellettu. Rajoitukset viimeisen eläkelaitoksen periaatteen soveltamisesta koskevat myös sellaisia eläkehakemuksia, jotka tulevat vireille VaEL:n voimaantulon jälkeen. Sen vuoksi asiasta säädetään tässä voimaantulolaissa. Toimeenpanon selkeyttämiseksi ehdotetaan, että eläkkeenhakijan aikaisempi, ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnetty eläke estää viimeisen eläkelaitoksen periaatteen soveltamisen myöhempää eläkettä myönnettäessä riippumatta siitä, minkä lain mukainen aikaisempi eläke on. Ehdotettu pykälä vastaisi työntekijän eläkelain voimaantulolain 7 §:n säännöstä.

6 §. VaEL:n 129 §:n mukaan oikeus saada sen mukaista eläkettä vanhentuu viiden vuoden kuluttua siitä päivästä lukien, jona eläke olisi pitänyt maksaa, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vastaavasti myös aiheettomasti maksettu eläke on VaEL:n 130 §:n 4 momentin mukaan perittävä takaisin viiden vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Lisäksi VaEL:n 138 §:n 1 momentin mukaan VaEL:n mukainen eläkemaksu on määrättävä viiden vuoden kuluessa maksun eräpäivästä ja VaEL:n 141 §:n mukaan aiheettomasti maksetun eläkemaksun palautus saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua työnantajan eläkemaksun maksupäivästä tai työntekijän eläkemaksun pidätyspäivästä lukien, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Näillä säännöksillä lyhennetään voimassa olevien VEL-lain ja valtion eläkerahastosta annetun lain mukaisia, mainittujen saatavien vanhentumisaikoja 10 vuodesta viiteen vuoteen. Sen vuoksi ehdotetaan, että viiden vuoden määräaika tulee voimaan asteittain siten, että vuosina 2007 ja 2008 tämä vanhentumisaika on 10 vuotta. Vanhentumisaika lyhenee vuoden kerrallaan niin, että lakiin ehdotettua viiden vuoden vanhentumisaikaa sovelletaan vuoden 2013 alusta lukien. Näiden saatavien vanhentumisaikaa laskettaessa otetaan huomioon myös ennen lain voimaantuloa kulunut aika.

7 §. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleiden VEL-lain säännösten mukaan työkyvyttömyyseläkettä korotetaan sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea on maksettu yhteensä viideltä täydeltä kalenterivuodelta. Kyseistä lainmuutosta sovelletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu vuonna 2006 tai sen jälkeen. Mainitun lain voimaantulosäännöksen mukaan myös sellaista työkyvyttömyyseläkettä korotetaan, jonka eläketapahtuma on sattunut ennen lain voimaantuloa. Tällöin kertakorotus tehdään yhteen sovitettuun eläkkeeseen sen korotusprosentin mukaan, joka vastaa eläkkeensaajan ikää vuoden 2010 alussa. Myös silloin, kun perhe-eläke määrätään ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan, korotetaan yhteen sovitettua perhe-eläkettä. Mainittu säännös tulee sovellettavaksi myöhemmin kuin VaEL tulee voimaan. Sen vuoksi vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi voimaantulolain 7 §:ään.

8 §. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleiden VEL-lain säännösten mukaan eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen siten, että vanhuuseläkkeen alkaessa vanhuuseläke muunnetaan työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos vanhuuseläke alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta, vanhuuseläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Muunto elinaikakertoimella on rajattu koskemaan 1 päivänä tammikuuta 2010 tai sen jälkeen alkavia eläkkeitä. Koska säännös tulee sovellettavaksi myöhemmin kuin VaEL tulee voimaan, asiasta ehdotetaan säädettäväksi voimaantulolain 8 §:ssä.

9 §. Tulevan ajan ansion määräämistä muutettiin vuoden 2005 alusta voimaantulleella VEL-lain muutoksella 679/2004. Mainitun lainmuutoksen voimaantulosäännöksen 27 momentissa säädetään tulevan ajan määrittelystä, jos eläketapahtuma sattuu vuosina 2006 - 2009. Koska säännöksellä säädetään VaEL:n voimaantulon jälkeisestä ajasta, asiasta ehdotetaan otettavaksi säännös voimaantulolain 9 §:ään.

10 §. Ennen 1 päivää heinäkuuta 1990 voimassa olevan VPEL-lain mukaan sellaisella pitkäaikaisesti työkyvyttömällä lapsella, joka oli edunjäntäjän kuollessa alle 21-

vuotias, on oikeus saada perhe-eläkettä, jos työkyvyttömyys on alkanut ennen lapsen 18 vuoden ikää. Tällainen perhe-eläke ei lakkaa lapsen täytettyä 18 vuotta, vaan eri hakemuksesta perhe-eläkkeen maksaminen jatkuu niin kauan kuin työkyvyttömyys yhdenjaksoisesti jatkuu. Perhe-eläkejärjestelmän uudistuksen yhteydessä VPEL-laista poistettiin työkyvyttömän lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen 18 vuoden iän jälkeen (laki VPEL-lain muuttamisesta 103/1990). Lainmuutos tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1990, mutta sen voimaantulosäännöksen mukaan sitä sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. Siten pitkäaikaisesti työkyvyttömän lapsen oikeus saada perhe-eläkettä 18 vuoden iän jälkeenkin säilyy niissä tilanteissa, joissa edunjättäjä on kuollut ennen heinäkuuta 1990. Voimaanpanolain 10 §:ään otettavalla säännöksellä turvataan mainitun edellytyksen täyttävälle edunsaajille maksettavan perhe-eläkkeen jatkuminen myös VaEL:n tultua voimaan.

VaEL:n voimaantulon yhteydessä poistetaan mahdollisuus saada lapseneläkkeeseen täysorvon lisä. Jos tällainen täysorvon lisä on jo myönnetty ja se sisältyy lapseneläkkeeseen, oikeus täysorvon lisään ennen VaEL:n voimaantuloa voimassa olevien säännösten mukaisena säilyy myös silloin, kun lapseneläkkeen määrä tulisi tarkistettavaksi VaEL:n tultua voimaan.

11 §. Ennen 1 päivää heinäkuuta 1990 voimassa olevan VPEL-lain mukaan leskeneläkkeeseen oli oikeus edunjättäjän jälkeen leskellä, jos avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta, leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 40 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme vuotta. Perhe-eläkejärjestelmän uudistuksen yhteydessä leskeneläkeoikeuden lisäedellytykseksi asetettiin muun muassa se, että avioliiton tulee olla solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta. Tämä edellytys koskee tilanteita, joissa puolisoilla ei ole ollut yhteistä lasta. Mainitun lainmuutoksen voimaantulosäännöksen mukaan oikeus leskeneläkkeeseen kuitenkin säilyy sellaisella leskellä, joka on syntynyt 1 päivänä heinäkuuta 1950 tai sitä ennen, jos hän on ollut 1 päivästä tammikuuta 1990 tai sitä aikaisemmasta ajasta lukien avioliitossa edunjättäjän kanssa, avioliitto

on solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja avioliitto on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta. Näitä leskiä ei koske heinäkuun alusta 1990 voimaantullut vaatimus siitä, että avioliitto on tullut solmia ennen kuin leski täytti 50 vuotta. VaEL:n voimaantulon yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevia leskeneläkeoikeutta koskevia säännöksiä. Sen vuoksi vuoden 1990 perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä lakiin otettu voimaantulosäännös otetaan myös tämän lain 11 §:ään.

12 §. VaEL:n voimaantulon yhteydessä poistetaan säännös, jonka mukaan lesken solmiman uuden avioliiton takia lakkautettua leskeneläkettä voitaisiin ryhtyä maksamaan uudelleen, jos uusi avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa sen solmimisesta. Tämän vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että lesken eläkettä voidaan ryhtyä maksamaan uudelleen ennen VaEL:n voimaantuloa voimassa olevien säännösten mukaisesti, jos uusi avioliitto on purkautunut ennen VaEL:n voimaantuloa. Edellytyksenä kuitenkin olisi, että leski toimittaa hakemuksen leskeneläkkeen uudelleen maksamisesta Valtiokonttoriin kuuden kuukauden kuluessa VaEL:n voimaantulosta.

13 §. VaEL:n 24 §:n mukaan kuntoutusosikeuden edellytyksenä on muun muassa, että työntekijän tulevan ajan ansiot ovat vähintään 25 133,40 euroa vuoden 2004 tasossa. Jos kuntoutuksen hakija saa työkyvyttömyyseläkettä sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, jonka eläketapahtuma on sattunut ennen vuotta 2006, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä tuleva aika on määräytynyt ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaisesti. Pykälän mukaan tällaisenkin työntekijän osalta ammatillisen kuntoutuksen edellytyksenä oleva tulevan ajan oikeus täytyisi, jos työntekijälle ennen vuotta 2005 myönnetty työkyvyttömyyseläke sisältää tulevan ajan.

14 §. Työttömyyseläkeoikeutta ei ole vuonna 1950 ja sen jälkeen syntyneillä. Koska työttömyyseläke on poistuva eläke muoto, siitä on tarkoituksenmukaista säätää VaEL:n voimaanpanolaissa.

Työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä on muutettu muun muassa vuosina 1996, 2000 ja 2005 voimaan tulleilla lain muutok-

silla (1671/1995, 1229/1999 ja 679/2004). Näiden lakien voimaantulosäännöksillä on taattu tietyille ikäluokille oikeus työttömyyseläkkeeseen ennen lainmuutoksia voimassa olevien säännösten mukaan. Sen vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ennen vuotta 1950 syntyneellä pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä on oikeus työttömyyseläkkeeseen siten kuin edellä mainituissa säännöksissä ja niiden voimaantulosäännöksissä säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan työttömyyseläkkeeseen ja sen saajaan sovelletaan myös muilta osin, mitä työttömyyseläkkeestä VaEL:n voimaantullessa voimassa olevan VEL-lain 9 a §:ssä, 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 5 momentissa, 20 §:ssä ja 26 a §:n 3 momentissa säädetään. Tämän mukaisesti työttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää ja sen maksamista jatkaa samoin säännösin kuin nykyisinkin ja VaEL:n aikana myönnetyn työttömyyseläkkeen aikaisesta työskentelystä karttuu uutta eläkettä ja työttömyyseläkkeellä oloajalta karttuu uutta eläkettä. Edelleen työttömyyseläkkeen saajan on ilmoitettava oleskelustaan ulkomailla tai muusta syystä, minkä vuoksi hän ei voi ottaa vastaan työtä, ryhtymisestäään ansiotyöhön ja kieltäytymisestä vastaanottamasta hänelle osoitettua vähintään kuukauden jatkuvaa työtä.

Pykälän 2 momentin mukaan työntekijän oikeus tulevan ajan eläkkeeseen määräytyy samalla tavoin kuin se määräytyisi, jos työttömyyseläkkeen eläketapahtuma olisi 31 päivänä joulukuuta 2006. Edellä mainittuna päivänä voimassa olevan VEL-lain mukaan työttömyyseläkkeen tuleva aika määräytyy 2004 voimassa olleiden säännösten perusteella. Siten työttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkepalkka lasketaan työttömyyseläkettä myöhemminkin myönnettäessä vuoden 2004 VEL-lain säännösten perusteella vuoden 2006 lopun tilanteen mukaisena, eivätkä vuonna 2007 ja sen jälkeen tehdystä työstä saadut ansiot muuta työttömyyseläkkeen tulevan ajan palkkaa tai tulevan ajan eläkettä.

15 §. Maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annettu laki (1317/1990) ja maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annettu laki (1330/1992) ovat olleet voimassa vuoteen 1995 saakka. Kuitenkin näiden

lakien mukaista eläkettä tai korvausta voi tulla maksettavaksi aina vuoteen 2010 saakka, jolloin tällainen korvaus tai eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Koska mainittu korvaus tai eläke poistuu maksusta vuonna 2010, niitä koskevia säännöksiä ei ole tarkoituksenmukaista kirjoittaa VaEL:iin. Lisäksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annettu laki (1293/1994) on määräaikainen. Sen vuoksi voimaanpanolakiin ehdotetaan säännöstä niistä tilanteista, joissa mainittu korvaus tai eläke on huomioitava VaEL:a sovellettaessa.

Pykälän 1 momentin mukaan eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista työansioista, jotka työntekijä saa maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain mukaisen eläkkeen, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain mukaisen luopumiskorvauksen, luopumistuen tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain tai maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain mukaisen luopumistuen aikana. Muilta osin eläkkeen kartumisesta eläkkeen aikana tehdystä työstä säädetään VaEL:n 56 §:ssä. Vastaava säännös on nykyisin VEL-lain 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä otetaan huomioon voimassa olevan lain mukaan myös lesken mahdollisesti saama sukupolvenvaihdoseläke, luopumiskorvaus tai luopumistuki. Samoin mainittu eläke ja luopumiskorvaus tai luopumistuki otetaan huomioon voimassa olevan lain mukaan määriteltäessä sitä osuutta, joka maksetaan VEL-lain mukaan silloin, kun työntekijällä on oikeus saada sekä eläkettä useamman eri lain mukaan että ensisijaista etuutta. Palkattomalta ajalta saadun etuuden perusteena olevan tulon perusteella ei karttuisi eläkettä siltä ajalta, jolta työntekijä on saanut sukupolvenvaihdoseläketä, luopumiskorvausta tai luopumistukea. Lisäksi Maatalousyrittäjien eläkelaitos toimisi 112 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena, jos se maksaa eläkkeelle jäävälle sukupolvenvaihdoseläkettä, luopumiskorvausta tai luopumistukea. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan mainitut luopumiskorvaus, luopumistuki ja sukupolvenvaihdoseläke otetaan huomioon näitä VaEL:n säännöksiä sovellettaessa.

16 §. Jos työntekijä työskentelee muussa EU- tai ETA-maassa kuin Suomessa 53 vuotta täytettyään, teoreettiseen eläkkeeseen lisätään erillinen lisä, joka lasketaan VaEL:n 53 §:n mukaisten karttumisprosenttien perusteella. Jos työntekijä ei ole työskennellyt Suomessa 31 päivän joulukuuta 2004 jälkeen, tämä erillinen lisä lasketaan sen palveluksen palkan perusteella, jonka perusteella ennen 1 päivää tammikuuta 2005 myönnettävää eläkettä määrättäessä olisi otettava huomioon tuleva aika ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan VEL-lain perusteella.

17 §. VaEL:n 174 §:ään ehdotetun säännöksen mukaan Valtiokonttorin lainvoimaisen päätöksen purkuasiat siirrettäisiin vakuutusosoikeudelta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Säännöstä sovellettaisiin sellaisiin purkuasioihin, jotka tulevat vireille VaEL:n voimaantulon jälkeen. Ne poistohakemukset, jotka ovat vakuutusosoikeudessa vireillä 31 päivänä joulukuuta 2006, käsiteltäisiin vakuutusosoikeudessa.

18 §. VEL-lain 1 a §:n mukaisesti toiminnan kunnallistamisen yhteydessä VEL-lain piiristä kunnallisen eläkelain soveltamisalaan kuuluvaan palvelukseen siirtynyttä työntekijää pidetään VEL-lain tarkoittamana vanhana edunsaajana kunnallistamista edeltävän palveluksen osalta. Tämä tarkoittaa sitä, että edellä tarkoitettulla työntekijällä olisi oikeus 2,2 prosentin vuosikarttumaan 1 päivää tammikuuta 1995 edeltävältä ajalta ja hänen henkilökohtainen eläkeikänsä olisi porrastettu 63 - 65 vuoden iän välille. Edellytyksenä on, että kunnallisen eläkelain soveltamisalaan kuuluva palvelus jatkuu yhdenjaksoisesti VEL-laissa tarkoitettua henkilökohtaista eläkeikää vastaavaan eläkeikään. Ehdotetun säännöksen mukaan VEL-lain 1 a §:ää, sellaisena kuin se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2006 saakka, sovellettaisiin myös niihin kunnallistamisiin, jotka sattuvat VaEL:n tultua voimaan.

19 §. VaEL:n 95 §:ssä tarkoitetuilla sotilailta on lyhyempi työura kuin muilla VaEL:n piiriin kuuluvilla työntekijöillä ja lisäksi sotilaiden uran ansiotaso on loppua kohden nouseva. Sen vuoksi pykälässä ehdotetaan, että sotilailta eläkkeen perusteena olevan työansion laskenta-aika säilyisi seit-

semänä vuotena vuoteen 2007 saakka ja sen jälkeen laskenta-aika nousisi asteittain kymmeneksi vuodeksi.

20 §. Pykälässä säädettäisiin ennen 1 päivänä tammikuuta 2006 sattuneen eläketapah-tuman perusteella eläkkeelle siirtyneen sotilaan eläkettä korotettavaksi indeksillä, jossa ansiotasoindeksin paino on 50 prosenttia ja kuluttajahintaindeksin paino 50 prosenttia, kunnes eläkkeensaaja täyttää 60 vuotta, kuitenkin enintään vuoteen 2011 saakka. Säännöksen tarkoituksena on taata viimeisten viiden vuoden aikana ennen 60 vuoden ikää sotilaseläkkeelle siirtyneiden nykyisenkaltainen indeksi 60 vuoden ikään saakka. Se päättyy viimeistään vuonna 2011, jonka jälkeen nykyisenkaltaista alle 65-vuotiaiden eläkeindeksiä ei enää vahvisteta.

21 §. Pykälässä säädettäisiin valtiovarainministeriön oikeudesta yksittäistapauksissa valtion edun niin vaatiessa määrätä, että eläkeajaksi luetaan aika, jota ei muutoin VEL-lain säännösten mukaisesti luettaisi työntekijälle eläkeajaksi. Säännöstä on käytetty väliinpuotoamistilanteiden estämiseksi ajalla, jolloin eläketurva ei vielä ollut kattavaa. Säännöksen nojalla vuoden 2004 jälkeistä aikaa ei kuitenkaan enää luettaisi eläkeajaksi. Tähän ei olisi enää tarvetta, koska vuoden 2004 jälkeen eläkettä karttuu työntekijälle kaikesta työansioista.

22 §. Pykälässä säädettäisiin, että valtion eläkeneuvottelukunta ja valtion työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden neuvottelukunta jatkaisivat toimikautensa loppuun sillä kokoonpanolla, joka niillä on VaEL:n voimaantullessa. Valtion eläkeneuvottelukunnan toimikausi päättyy 31 päivänä heinäkuuta 2007 ja valtion työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden neuvottelukunnan toimikausi 31 päivänä joulukuuta 2007.

23 §. Valtion vuoden 2007 talousarviossa ehdotetaan, että valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon siirrettävä määrä olisi 800 miljoonaa euroa vähemmän kuin VaEL:n 134 §:n 1 momentin mukaan olisi mahdollista. Siksi eduskunnalle on annettu hallituksen esitys (HE 123/2006 vp) laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta. Tätä lakia sovellettaisiin vuonna 2007 ja sen jälkeen sovellettaisiin VaEL:ia.

24 §. Tämä laki ehdotetaan tulemaan voimaan ensi tilassa siten, että VaEL voisi tulla voimaan vuoden 2007 alusta lukien. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä jo ennen voimaantuloa. Muun muassa tiedottaminen ja tietojärjestelmien uusiminen on hoidettava ennen lain voimaantuloa.

1.3. Laki valtion eläkerahastosta

Valtion eläkerahastosta annettu laki (jäljempänä VERL) ehdotetaan kumottavaksi. Osa pykälistä siirrettäisiin valtion eläkelakiin (jäljempänä VaEL) ja sitten annettaisiin uusi laki valtion eläkerahastosta. Uudessa laissa ehdotetaan, että jäljellejäävät VERL:n pykälät järjestetään uudelleen ja täydennetään muutamalla uudella pykälällä. Tarkoitus ei ole millään tavalla muuten muuttaa valtion eläkerahastoa koskevaa sääntelyä.

1 §. *Valtion eläkerahaston tehtävä.* Pykälässä säädettäisiin valtion eläkerahaston (jäljempänä rahasto) tarkoituksesta ja todettaisiin, että eläketurva maksetaan valtion talousarviosta. Pykälä olisi täysin samansisältöinen kuin VaEL:n 132 § ja vastaisi VERL:n 1 §:n 1 momenttia.

2 §. *Valtion eläkerahaston ohjaus ja valvonta.* Pykälään otettaisiin VERL:n 1 §:n 2-4 momentin säännökset. Pykälässä säädettäisiin rahaston asemasta valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona sekä valtiovarainministeriön valvontavastuusta ja ministeriön oikeudesta saada rahastolta tarvitsemansa tiedot ja selvitykset.

Pykälän 1 momentin mukaan valtiovarainministeriöllä olisi oikeus antaa rahaston hallinnon järjestämistä, rahaston talouden hoitoa ja rahaston varojen sijoittamista koskevia yleisiä määräyksiä. Määräysten avulla ministeriö voisi toteuttaa valvontavastuutaan asettamalla rahastolle tilivelvollisuuden edellyttämiä tavoitteita, joissa otettaisiin huomioon toiminnan vaikuttavuus valtiontalouden kokonaisuuden näkökulmasta. Tarkoituksena ei ole, että ministeriö osallistuisi rahaston toiminnalliseen johtamiseen ja ottaisi tältä osin itselleen rahaston hallitukselle lain 3 §:ssä säädettyä vastuuta. Määräyksiä annettaisiin tarvittaessa tilanteessa, jossa ministeriö pitäisi sitä omistajaohjauksen kannalta välttämät-

tömänä. Määräykset voisivat koskea sijoitustoiminnassa noudatettavia periaatteita, erityisesti sijoitustoiminnan riskisyyttä. Määräyksiä voitaisiin antaa esimerkiksi sijoitusten jakautumisesta eri omaisuuslajeihin. Lisäksi ne voisivat koskea hyvän hallintotavan noudattamista sekä rahaston varojen käyttöä muuhun kuin sijoittamiseen. Määräysten avulla ministeriö voisi varmistaa, että rahasto ja sen hallitus toimivat valtiontalouden kokonaisuuden kannalta hyväksyttävällä ja tuloksellisella tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan rahaston toimintamenot käsittävästä vuotuisesta talousarviosta päättäisi valtiovarainministeriö. Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että rahaston varat ovat sen hallinnassa ja nimissä. Rahaston varat olisivat kuitenkin valtion varoja.

3 §. *Valtion eläkerahaston hallitus.* Pykälä vastaisi VERL:n 2 §:ää. Pykälässä säädettäisiin rahaston hallituksesta, sen tehtävistä ja toiminnasta. Säännöksessä korostettaisiin johtavan toimielimen vastuuta rahaston ohjauksen ja valvonnan järjestämisessä.

Pykälän 1 momentin mukaan rahastolla olisi hallitus, joka vastaa rahastosta. Hallitus päättäisi rahaston sijoitusperiaatteista ja ohjaisi rahaston henkilöstön toteuttamaa sijoitustoimintaa. Valtiovarainministeriöllä olisi ehdotetun 2 §:n 1 momentin nojalla oikeus antaa rahaston varojen sijoittamista koskevia yleisiä määräyksiä, joiden rajoissa hallituksen harjoittama sijoitustoiminnan ohjaus tapahtuisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtion eläkerahaston hallituksen keskeisistä tehtävistä. Hallituksella olisi valtiovarainministeriön 2 §:n 1 momentin nojalla antamien määräysten sallimissa rajoissa selkeästi määritelty toimivalta ja vastuu. Valtiovarainministeriö ei puuttuisi hallituksen yksittäisiin päätöksiin, mutta se voisi yleisin määräyksiin ohjata rahaston hallinnon järjestämistä, talouden hoitoa ja varojen sijoittamista.

Hallituksen tehtäviin kuuluisi momentin 1 kohdan mukaan rahaston hallinnon, talouden ja toiminnan asianmukainen järjestäminen. Momentin 2 kohdan mukaan hallitus päättäisi rahaston toiminnan ja talouden kannalta merkityksellisistä ja laajakantoisista asioista.

Rahaston hallituksen päätehtävä olisi sijoittaa rahastossa olevia varoja ammattimaisesti

huolehtimalla sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta. Tehtävä on ilmaistu momentin 3 kohdassa, jonka mukaan hallitus ohjaisi rahaston sijoitustoimintaa, päättäisi rahaston sijoitusperiaatteista ja laatisi lain 7 §:ssä tarkoitetun sijoitussuunnitelman. Sijoitustoimintaan liittyvät tehtävät ja niihin kuuluva hallituksen jäsenten vastuu edellyttävät hallitukselta riittävää sijoitustoiminnan asiantuntemusta. Tällä vaatimuksella korostettaisiin sijoitustoiminnan asiantuntemusta rahaston hallinnossa ja ohjauksessa. Riittävän asiantuntemuksen varmistaminen jo hallituksen jäseniä valittaessa on tärkeää paitsi toimivan sijoitustoiminnan ohjaamisen myös hallituksen jäsenten oikeusturvan kannalta.

Hallituksella on yleinen vastuu rahaston hallinnosta ja taloudesta. Hallituksen olisi huolehdittava rahaston kirjanpidon, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä (momentin 4 kohta), päätettävä rahaston toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä tehtävä valtiovarainministeriölle esitys rahaston vuotuiseksi talousarvioksi (momentin 5 kohta), huolehdittava rahaston maksuvalmiudesta (momentin 6 kohta) sekä hyväksyttävä rahaston tilinpäätös ja toimitettava se määräajassa valtiovarainministeriölle (momentin 7 kohta).

Pykälän 3 momentin mukaan hallitus olisi päätösvaltainen, kun sen kokouksessa on läsnä neljä jäsentä tai varajäsentä siten, että yksi läsnä olevista on hallituksen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Asiat ratkaistaisiin yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Äänen mennessä tasan ratkaisisi puheenjohtajan ääni.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että hallituksen puheenjohtajaa, jäsentä ja varajäsentä pidettäisiin hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikoslain mukaan virkavastuussa.

4 §. Valtion eläkerahaston henkilöstö. Pykälä vastaisi VERL:n 2 a §:ää. Pykälässä säädettäisiin rahaston toimitusjohtajasta ja muusta henkilöstöstä. Säännöksen mukaan rahastolla olisi virkasuhteinen toimitusjohtaja. Rahastolla voisi olla myös muuta virkasuhteista henkilöstöä.

5 §. Valtion eläkerahaston tulot. Pykälässä todettaisiin, että VaEL:ssa säädetään rahast-

ton tuloista. Näistä säädetään VaEL:n 133 §:ssä. Lisäksi VaEL:ssa säädetään tarkemmin eläkemaksuista.

6 §. Valtion eläkerahaston menot. Pykälässä todettaisiin, että VaEL:ssa säädettäisiin rahaston menoista, joita ovat valtion talousarvioon siirrettävä varat, siten kuin VaEL:n 134 §:ssä säädetään. Lisäksi rahaston toiminnasta aiheutuvat menot suoritettaisiin rahaston varoista.

7 §. Valtion eläkerahaston varojen sijoittaminen. Pykälä vastaisi VERL:n 5 §:n 4 momenttia. Pykälässä säädettäisiin rahaston varojen sijoittamisessa noudatettavista periaatteista. Rahaston johtokunnan olisi laadittava rahaston varojen sijoittamista koskeva sijoitussuunnitelma.

8 §. Valtion eläkerahaston tilinpäätös ja tilintarkastus. Pykälän 1 momenttiin sisältyy säännös VaEL:n piiriin kuuluvista eläkkeistä aiheutuvan eläkevastuun ilmoittamisesta rahaston taseessa. Säännös vastaa VERL:n 7 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa on säännös tilintarkastajien asettamisesta ja heiltä vaadittavasta kelpoisuudesta. Säännös vastaa VERL:n 7 §:n 2 momenttia.

Tilintarkastuksen suorittamisesta ja tilintarkastuskertomuksesta säädettäisiin pykälän 3 ja 4 momenteissa samalla tavoin kuin VERL:n 7 §:n 3 ja 4 momentissa. Ehdotetut säännökset ovat tarpeen, koska rahastoon ei sovelleta tilintarkastuslakia (936/1994). Momenteissa olisi perussäännökset tilintarkastajien tehtävistä ja tilintarkastuksen suorittamisesta. Tilintarkastus sisältäisi hallinnon, kirjanpidon, ja tilinpäätöksen tarkastuksen ja siitä annettaisiin tilintarkastuskertomus. Suoritusta tilintarkastuksesta tehtäisiin tilinpäätösmerkintä.

9 §. Valtion eläkerahaston tilinpäätöksen vahvistaminen. Pykälän mukaan valtiovarainministeriö päättäisi tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätös, tilintarkastuskertomus ja muut ministeriön hankkimat selvitykset ja arvioinnit rahaston taloudesta, toiminnasta ja tuloksellisuudesta antavat aihetta. Tältä osin edellytettäisiin, että ministeriö päättäisi hyväksytyyn tilinpäätöksen vahvistamisesta viimeistään huhtikuun 30 päivänä. Aikaraja olisi yhdenmukainen valtion talousarviosta an-

netun asetuksen (1243/1992) valtion tilinpäätösaikataulua koskevan 68 a §:n 2 momentin kanssa. Valtiovarainministeriö antaisi tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä rahastolle talousarvioasetuksen 66 i §:ssä säädetyn ministeriön tilinpäätöskannanottoa vastaavan tilinpäätöspalautteen. Kannanotto kohdistettaisiin rahastolle ja se sisältäisi ainakin tulospalautteen rahastolle, arvion rahaston raportoinnin asianmukaisuudesta, ministeriön kannan tarpeellisista toimenpiteistä rahastossa ja kuvauksen toimenpiteistä, joihin ministeriö aikoo ryhtyä.

10 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin, että laki tulisi voimaan vuoden 2007 alusta lukien ja että lailla kumottaisiin VERL, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Rahaston hallitus jatkaisi toimintaansa toimikautensa loppuun eli 28 helmikuuta 2009 saakka.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin työnantajan eläkemaksun perusteista ja valtiovarainministeriön asetuksella hoitokuolosuuruudesta.

3. Voimaantulo

Kaikki lait ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta lukien. VaEL:ssa ei ole säännöksiä siitä, miten vanhat eläke-edut turvataan, vaan tästä ja VaEL:n voimaantulosta säädetään voimaantulolailla.

4. Säättämisjärjestys

VaEL:in osalta esityksessä ei ehdoteta voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden sellaisia muutoksia, joilla olisi merkitystä arviotaessa esitystä perustuslain kannalta. Esityksellä on tarkoitus selkeyttää valtion työ-

eläkelainsäädäntöä ja siinä ei ehdoteta olennaisia muutoksia työntekijöiden tai eläkkeensaajien asemaan. Esityksessä on otettu huomioon perustuslain 80 §:ään sisältyvä säännös, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Esityksessä ehdotetaan vanhojen eläkeetuksien säilyminen turvattavaksi erillisellä voimaantulolailla. Ratkaisu on samanlainen kuin säädettäessä KuEL:a vuonna 2003. Eduskunnan perustuslakivaliokunta hyväksyi tällaisen ratkaisun lausunnossaan PeVL 55/2002 vp.

VERL:in osalta todetaan, että perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamista taikka tällaisen rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaisista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.

Perustuslain voimaantulo ei vaikuttanut lain voimaantullessa valtion talousarvion ulkopuolella toimivien rahastojen, kuten valtion eläkerahaston, asemaan, mutta mahdollisuus laajentaa tällaisen rahaston käyttötarkoitusta jäi riippuvaksi siitä, onko laajennusta pidettävä olennaisena vai ei. Hallituksen esitys ei sisällä ehdotusta valtion eläkerahaston käyttötarkoituksen laajentamisesta, joten laki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallituksen käsityksen mukaan lait voidaan käsitellä tavallisena lakina perustuslain 72 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Valtion eläkelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään valtion palveluksessa olevan työntekijän oikeudesta vanhuuseläkkeeseen, osa-aikaeläkkeeseen, kuntoutukseen ja työkyvyttömyyseläkkeeseen sekä työntekijän edunsaajan oikeudesta perhe-eläkkeeseen.

2 §

Yleiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *palveluksella* tämän lain piiriin kuuluvaa virka- tai työsuhdetta sekä toimeksianto- tai konsulttisopimuksen tai vastaavan järjestelyn perusteella tehtävää työtä;

2) *työntekijällä* kaikkia lain soveltamisen piiriin kuuluvia henkilöitä;

3) *työeläkeläillä* työntekijän eläkelain (395/2006) 3 §:ssä mainittuja lakeja ja eläkesääntöjä sekä muita niihin verrattavia säädöksiä, joissa määritellään työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke;

4) *työeläkkeellä* työeläkelain mukaisia eläkkeitä;

5) *julkisten alojen eläkeläillä* tätä eläkelakia ja työntekijän eläkelain 3 §:n 2 momentin 1, 3 ja 5 kohdassa mainittuja lakeja;

6) *yksityisten alojen eläkeläillä* työntekijän eläkelakia ja mainitun lain 3 §:n 1 momentissa mainittuja lakeja;

7) *julkisten alojen eläkelaitoksella* Valtiokonttoria, kunnallista eläkelaitosta, evankelis-luterilaisen kirkon keskusrahastoa ja Kansaneläkelaitosta sen henkilöstön eläkkeiden hoitajana;

8) *yksityisten alojen eläkelaitoksella* yksityisten alojen eläkelain mukaisesta eläketurvasta huolehtivaa eläkelaitosta;

9) *tulevalla ajalla* sen vuoden alun, jona työkyvyttömyys alkaa ja työntekijän 63 vuoden iän tai tätä alemman eläke- tai eroamisiän täyttämiskauden viimeisen päivän välistä aikaa; sekä

10) *EY:n sosiaaliturva-asetuksella* neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä.

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan virka- tai työsuhteessa valtioon olevaan työntekijään. Työntekijällä, joka ei ole virka- tai työsuhteessa valtioon, on kuitenkin oikeus tämän lain mukaiseen eläketurvaan, jos muussa laissa niin erikseen säädetään.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaiseen kirjalliseen tai suulliseen toimeksianto- tai konsulttisopimukseen tai vastaavan järjestelyn perusteella tehtävään työhön, jossa työnantajan antaa ja rahallisen vastikkeen saa luonnollinen henkilö toimimatta yrittäjänä eikä toimintaa harjoiteta yhtiön tai muun yhteisön nimissä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna työntekijänä pidetään myös eduskuntaan virka- tai

työsuhteessa olevaa henkilöä sekä eduskunnan oikeusasiamiestä ja eduskunnan apulaisoikeusasiamiestä.

4 §

Lain soveltamisalan rajoitukset

Palveluksesta karttuu eläkettä tämän lain mukaisesti. Tämä laki ei kuitenkaan koske:

1) palvelusta ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikuukautta, jona työntekijä täyttää 18 vuotta;

2) palvelusta sen kalenterikuukauden jälkeen, jona työntekijä täyttää 68 vuotta;

3) palvelusta, jonka perusteella on oikeus eläkkeeseen muun lain nojalla;

4) EY:n sosiaaliturva-asetuksen II osaston 13 artiklan 2 kohdan d-alakohdan mukaista virkamiestä eikä sellaisena pidettävää tämän lain mukaiseen palvelukseen Euroopan unionin, Euroopan talousalueen tai Sveitsin alueelle otetun muun kuin Suomen, Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtion taikka Sveitsin kansalaisen tai Euroopan unionin alueella laillisesti asuvan kolmannen maan kansalaisen palvelusta;

5) valtion palvelukseen Euroopan unionin, Euroopan talousalueen taikka Sveitsin alueen ulkopuolelle otetun muun kuin Suomen kansalaisen palvelusta.

5 §

Poikkeavan eläketurvan järjestäminen

Tämän lain piirissä oleville työntekijöille voidaan järjestää lakisääteistä eläketurvaa parempi eläketurva sen mukaan kuin valtiovarainministeriö määrää. Valtion liikelaitoksen palveluksessa oleville työntekijöille poikkeava eläketurva voidaan järjestää liikelaitoksen esityksestä.

6 §

Eläkeoikeuden siirto Euroopan yhteisöihin

Työntekijällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan

yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (165/1999) säädetään. Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain säännöksiä siltä osin kuin kyseisessä laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä.

7 §

Eläketurvan syntymisen tai eläkemaksujen maksuvelvollisuuden kiertämisen estäminen

Jos eläketurvan syntymisen tai eläkemaksujen maksuvelvollisuuden kiertämiseksi on oikeustoimelle annettu sellainen sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta, on eläketurvan olemassaoloa tai eläkemaksujen maksuvelvollisuutta ratkaistaessa meneteltävä asian todellisen luonteen ja tarkoituksen mukaisesti. Jos syntyy epäselvyyttä siitä, onko työntekijään sovellettava tätä lakia, ratkaisee asian asianomaisen työnantajan tai työntekijän hakemuksesta Valtiokonttori. Valtiokonttori ratkaisee asian myös tilanteessa, jossa voidaan epäillä kysymyksessä olevan eläketurvan syntymisen tai eläkemaksujen maksuvelvollisuuden kiertäminen. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 162 §:ssä säädetään.

2 luku

Eläke- ja kuntoutusetuudet*Vanhuuseläke*

8 §

Oikeus vanhuuseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63 - 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Työntekijällä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle jo mainittua aikaisemmin, jos hän on saavuttanut eroamisikänsä.

Työntekijällä on oikeus jäädä varhennetulle vanhuuseläkkeelle aikaisintaan 62 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden

alusta tai lykätylle vanhuuseläkkeelle 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden jälkeen.

Varhennettuun ja lykätyyn vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä vanhuuseläkkeestä tässä laissa säädetään.

Vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, ettei työntekijä enää ole siinä palveluksessa, josta hän jää eläkkeelle.

Jos työntekijä on kahdessa tai useammassa tämän lain mukaisessa palveluksessa ja hän päättää niistä yhden tai useamman jäädäkseen vanhuuseläkkeelle, hänelle myönnetään 4 momentin estämättä vanhuuseläkkeenä myös vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä jatkuvasta palveluksesta maksetuista työansioista karttunut eläke.

9 §

Vanhuuseläke varhennettuna samasta ajankohdasta muusta pohjoismaasta myönnetyn vanhuuseläkkeen kanssa

Sen estämättä, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään, työntekijälle voidaan hakemuksesta myöntää vanhuuseläke varhennettuna aikaisintaan 60 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, kuitenkin aikaisintaan eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta, jos työntekijällä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 62 vuotta alemmassa iässä Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisen valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamista koskevan sopimuksen (SopS 96/2002) perusteella. Tällöin eläkettä vähennetään 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen 63 vuoden iän täyttämiskaukua seuraavan kalenterikuukauden alkua.

10 §

Vanhuuseläkkeen määrä

Jos vanhuuseläke alkaa 63 - 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke.

Jos eläke myönnetään varhennettuna vanhuuseläkkeenä, eläkettä vähennetään pysy-

västi 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen 63 vuoden iän täyttämiskaukua seuraavan kalenterikuukauden alkua (*varhennusvähennys*). Varhennusvähennys lasketaan eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaitusta eläkkeestä.

Varhennusvähennystä ei tehdä, jos työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 9 §:n 2 momentin lisäpäiväoikeuden perusteella saanut työntekijä jää vanhuuseläkkeelle 62 vuoden iässä.

Vanhuuseläkettä lykättäessä eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua myöhemmäksi (*lykkäyskorotus*). Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämiskaukua loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä.

11 §

Vanhuuseläkkeen alkaminen

Vanhuuseläke ja varhennettu vanhuuseläke alkavat sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt vanhuuseläkkeen tai varhennetun vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän ja lopettanut palveluksen, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläketä. Vanhuuseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä ei kuitenkaan myönnetä ilman pätevää syytä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskaukua edeltäneeltä kolmelta kuukaudelta.

Jos työntekijä jatkaa työntekeä 68 vuotta täytettyään, vanhuuseläke myönnetään eläkkeen hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen maksetuista työansioista on hakemuksesta oikeus eläkkeeseen aikaisintaan työntekijän 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

12 §

Vanhuuseläkkeen lakkauttaminen

Työntekijä voi hakea vanhuuseläkkeensä lakkauttamista, jos hänelle on myönnetty

kuntoutustuki sellaisen määräaikaisen työkyvyttömyyden perusteella, jonka on kuntoutustukea myönnettäessä arvioitu jatkuvan sen jälkeen, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Vanhuuseläkkeen lakkauttamista on haettava kuukauden kuluessa työkyvyttömyyden päättymisestä ja vanhuuseläke lakkautetaan työkyvyttömyyden päättymiseen.

13 §

Vanhuuseläke julkisista eläkejärjestelmistä

Työntekijällä on oikeus tämän lain mukaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos hän ennen 63 vuoden iän täyttämistä on saanut vanhuuseläkkeen, joka ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 1995 on karttunut 11/60 prosenttia eläkeajaksi luetulta kuukaudelta:

- 1) valtion eläkelain voimaanpanosta annetun lain (xx/2006) nojalla;
- 2) kunnallisen eläkelain voimaanpanolain (550/2003) nojalla;
- 3) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 13 §:n nojalla;
- 4) Suomen Pankin eläkesäännön nojalla;
- 5) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (298/1966) nojalla;
- 6) ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain (521/1969) nojalla, tai
- 7) Ahvenanmaan maakunnan varoista soveltuvin osin valtion eläkesäännösten mukaisesti suoritettavaa eläketurvaa koskevan lain-säädännön nojalla.

Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä 1 momentin perusteella on, että työntekijän tämän lain mukainen palvelus ei jatku. Tällöin vanhuuseläkeikänä pidetään 1 momentissa mainittujen säännösten tai eläkesäännön mukaista eläkeikää.

Jos työntekijä on saanut 1 momentissa tarkoitettujen säännösten tai määräysten perusteella varhennetun vanhuuseläkkeen, joka on ennen 1 päivää tammikuuta 1995 karttunut 11/60 prosenttia eläkeajaksi luetulta kuukaudelta, tämän eläkkeen saamisen eläkeikää pidetään myös hänen tämän lain mukaisena eläkeikänään.

Osa-aikaeläke

14 §

Oikeus osa-aikaeläkkeeseen

Osa-aikatyöhön siirtyneellä 58–67-vuotiaalla työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä edellyttäen, että:

1) hän ei saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä tai vastaavaa ulkomaista tai kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuvaa etuutta;

2) hänellä on välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista tämän lain piiriin kuuluvaa kokoaikaista palvelua yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta ja hänellä on ennen osa-aikaeläkkeen alkamisvuotta välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana tämän lain alaisia työansioita kolmena kalenterivuonna vähintään 12 000 euroa vuodessa; kokoaikaisena palveluna pidetään sellaista työtä, jossa työansiot ovat vähintään 1 000 euroa kuukaudessa;

3) hänen palveluksensa työaika ja ansio on vähentynyt niin, että työansiot osa-aikatyössä ovat yhteensä vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia ennen vähentämistä hänellä olleesta vakiintuneesta ansiosta, kuitenkin vähintään 229,34 euroa kuukaudessa, jolloin työajan vähentyminen ei saa merkittävästi poiketa työansioiden vähenemisestä; sekä

4) hän ei ole yhdenjaksoisesti poissa työstä kuutta viikkoa pitempää aikaa, mihin ei lueta vuosilomaa tai muuta siihen verrattavaa aikaa eikä aikaa, jolta maksetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista päivärahaa, liikennevakuutuslain (279/1959) nojalla myönnettyä ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain (608/1948) säännöksiin perustuvaa päivärahaa siltä osin kuin työntekijä on saanut mainittuja päivärahoja ja sairausajan palkkaa yhteensä enintään 12 kuukauden ajalta.

Jos työntekijän ansiotulojen vähentyminen poikkeaa työajan lyhentymisestä sen vuoksi, että kokoaikaisen ansiotyön ansiotuloon on sisällynyt palkkaukseen kuuluvaa ylityökorvausta, sunnuntai-, yötyö- tai vuorolisää taikka muuta sellaista erityistä lisää tai kor-

vausta, jota ei sisälly osa-aikatyöstä saata-vaan ansiotuloon, tällainen lisä tai korvaus jätetään huomioon ottamatta 1 momentin 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymistä arvioitaessa.

Jos työntekijä on valtiollistamisen yhteydessä siirretty kunnallisesta tai yksityisestä palveluksesta valtion palvelukseen, otetaan 1 momentin 2 kohdassa mainittua kuuden kuukauden määräaika laskettaessa huomioon työntekijän valtiollistamista edeltänyt kunnallinen tai yksityinen palvelus ja kolmen vuoden ansioissa myös ansiot kunnallisesta tai yksityisestä palveluksesta.

15 §

Osa-aikaeläkkeen määrä

Osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia työeläkelakien alaisuuteen kuuluneen koko-aikatyön vakiintuneen ansion ja työeläkelakien alaisen osa-aikatyön ansion erotuksesta (*ansion alenema*).

Osa-aikaeläkettä määrättäessä vakiintuneena ansiona pidetään 63 §:ssä tarkoitettua tulevan ajan ansiota, jonka perusteella työntekijän työkyvyttömyyseläke laskettaisiin, jos työntekijä osa-aikaeläkkeen alkamishetkellä olisi tullut työkyvyttömäksi.

Jos työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä myös muun työeläkelain perusteella, tämän lain mukainen osa-aikaeläke on sama suhteellinen osuus 1 momentissa mainitusta ansiotulojen erotuksesta kuin tämän lain alaiset vakiintuneessa ansiossa huomioon otetut työansiot ovat niiden lakien vastaavista työansioista, joiden perusteella osa-aikaeläke myönnetään.

16 §

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä on 75 prosenttia työntekijälle osa-aikaeläkkeen alkamisajankohtaan mennessä karttuneista, työeläkelakien ja valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaisista eläkkeistä. Jos eläkkeestä on vähennettävä ensisijainen etuus

73 tai 74 §:ssä tarkoitetulla tavalla, osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä lasketaan näin vähennetystä eläkkeestä. Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä tarkistetaan, jos osa-aikaeläkkeen saajalle myönnetään 73 tai 74 §:ssä tarkoitettu ensisijainen etuus tai tällaisen etuuden määrä muuttuu.

Edellä 1 momentissa mainittuun eläkkeeseen rinnastetaan eläke, joka työntekijälle on karttunut Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa maassa (*EU- tai ETA-maa*). Jollei mainitusta eläkkeestä saada tietoa, osa-aikaeläkkeen enimmäismäärää laskettaessa huomioon otettavana eläkkeenä voidaan käyttää sellaista laskennallista eläkettä, joka työntekijälle olisi karttunut, jos hänen vieraassa valtiossa työskentelynsä olisi ollut tämän lain mukaista palvelusta (*teoreettinen eläke*).

Jos työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä myös muun työeläkelain mukaan ja 1 momentissa mainittu 75 prosentin enimmäismäärä vähentää osa-aikaeläkkeen määrää, vähennys tehdään näiden lakien kesken vakiintuneessa ansiotulossa huomioon otettujen työansioiden suhteessa.

17 §

Osa-aikaeläkkeen alkaminen

Osa-aikaeläke alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 14 §:ssä säädetyt edellytykset. Osa-aikaeläkettä ei kuitenkaan myönnetä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista seuraavaa kuukautta.

18 §

Osa-aikaeläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuus

Osa-aikaeläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille:

- 1) työaikajärjestelyjensä muutoksista;
- 2) muista kuin virka- tai työehtosopimusten mukaisista palkan tarkistuksista;
- 3) virka- tai työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättymisestä tai uuden alkamisesta;
- 4) muutoksista yrittäjätoiminnassa;

5) uuden työeläkkeen tai vastaavan EU- tai ETA-maasta myönnetyn etuuden alkamisesta;

6) yli kuuden viikon mittaisesta työstä poissaolosta, jos poissaolo ei johdu vuosilomasta tai sellaisesta sairaudesta, jonka perusteella osa-aikaeläkkeen saaja saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä ansionmenetykskorvausta; ja

7) ensisijaisen etuuden alkamisesta tai sen muuttumisesta.

tämiselle on edelleen olemassa. Maksettu osa-aikaeläke peritään takaisin 130 §:ssä säädettyllä tavalla ajalta, jolta osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset eivät ole täyttyneet.

Keskeytettyä osa-aikaeläkettä ryhdytään eläkkeensaajan ilmoituksesta maksamaan uudelleen siitä lukien, kun osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Jos keskeytetyn osa-aikaeläkkeen uudelleen maksamista ei ole pyydetty kuuden kuukauden kuluessa osa-aikaeläkkeen keskeyttämisestä, eläke lakkautetaan keskeyttämisajankohdasta lukien.

19 §

Osa-aikaeläkkeen määrän tarkistaminen

Osa-aikaeläkkeen määrä tarkistetaan, jos:

1) osa-aikaeläkkeen saajan osa-aikatyön aikaisissa ansiotuloissa on tapahtunut pysyvä muutos, joka olennaisesti poikkeaa yleisestä palkkakehityksestä; tai

2) osa-aikaeläkkeen saaja saa oikeuden osa-aikaeläkkeeseen sellaisen työeläkelain mukaan, jonka perusteella hänellä ei aiemmin ole ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen.

Tarkistaminen tehdään muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta tai, jos muutos tapahtuu kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, tästä päivästä.

Kun osa-aikaeläkkeen määrä tarkistetaan, vakiintuneena ansiotulona pidetään ansiotuloa, joka oli perusteena osa-aikaeläkettä ensimmäisen kerran määrättäessä.

20 §

Osa-aikaeläkkeen keskeyttäminen

Jos työntekijän osa-aikatyön ansio tai työstä poissaoloaika muuttuu tilapäisesti siten, etteivät osa-aikatyölle 14 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetty edellytykset täyty, keskeytetään osa-aikaeläkkeen maksaminen eläkkeensaajan ilmoituksesta tai Valtiokonttorin aloitteesta. Maksaminen keskeytetään seuraavasta mahdollisesta maksujaksosta alkaen edellyttäen, että syy eläkkeen keskeyt-

21 §

Osa-aikaeläkkeen lakkauttaminen ja uudelleen alkaminen

Osa-aikaeläke lakkautetaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä ei enää täytä 14 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä, jos 20 §:stä ei muuta johdu. Jos tämä päivä on kalenterikuukauden ensimmäinen päivä, osa-aikaeläke lakkautetaan kuitenkin tästä päivästä lukien. Osa-aikaeläke voidaan lakkauttaa myös takautuvasti.

Jos osa-aikaeläke on lakkautettu, työntekijällä on oikeus saada uudelleen osa-aikaeläke, kun hän täyttää sen saamisen edellytykset. Jos osa-aikaeläke on ollut lakkautettuna enintään kuusi kuukautta, lakkautetun osa-aikaeläkkeen jälkeistä uutta osa-aikaeläkettä määrättäessä käytetään vakiintuneena kokoaikatyön ansiona aikaisemman osa-aikaeläkkeen perusteena ollutta vakiintunutta ansiota.

22 §

Työkyvyttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen

Jos osa-aikaeläkettä saavalle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke samalle ajalle, jolta on jo maksettu osa-aikaeläkettä, osa-aikaeläke otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen osasuorituksena.

23 §

Siirtyminen osa-aikaeläkkeeltä vanhuuseläkkeelle

Osa-aikaeläkettä saavan työntekijän vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että osa-aikatyö on päättynyt ja että hän ennen osa-aikaeläkkeen lakkaamista ja osa-aikatyön päättymistä on saavuttanut iän, jolloin hänellä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle.

Jos työntekijä jatkaa osa-aikatyön tekemistä täytettyään 68 vuotta, osa-aikaeläke muutetaan 68 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. Kun työntekijä lopettaa osa-aikatyön, vanhuuseläke lasetaan hakemuksesta uudelleen.

Työeläkekuntoutus

24 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Alle 63-vuotiaalla työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos:

1) asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti aiheuttaa sellaisen uhkan, että hän tulee työkyvyttömäksi 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla,

2) työntekijällä on työskentelystä saatuja ansioita siten, että hänen 63 §:ssä tarkoitettujen tulevan ajan ansionsa ovat vähintään 25 133,40 euroa, ja

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuslain tai liikennevakuutuslain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, vakiintuminen työelämään sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Työkyvyttömyyden uhkalla tarkoitetaan ti-

lannetta, jossa on todennäköistä, että työntekijälle lähivuosina ilman ammatillista kuntoutusta tulisi myönnettäväksi työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke, vaikka hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen toteutuksen mahdollisuudet otetaan huomioon.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen tulevan ajan ansiot määräytyvät samoin kuin silloin, jos työntekijä olisi tullut työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille. Ansioita määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon palkattomilta ajoilta saatujen etuuskien perusteena olevia tuloja tai 63 §:n 4 momentissa tarkoitettuja tuloja.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin tulevan ajan ansiot määräytyvät samoin kuin ne määräytyivät hänen työkyvyttömyyseläkettään laskehtaessa.

25 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat ja kuntoutumista tukevat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

Ennen ammatillisen kuntoutuksen käynnistämistä työntekijällä on oltava kuntoutussuunnitelma, jonka laatimista Valtiokonttori voi tukea.

26 §

Korvaus työhön valmennuksessa sattuneesta tapaturmasta tai saadusta ammattitaudista

Sellaisessa 25 §:n 1 momentissa tarkoitettussa työhön valmennuksessa, jossa kuntoutukseen osallistuva ei ole palvelussuhteessa valmennuksen järjestäjään, sattuneesta tapaturmasta tai saadusta ammattitaudista suoritetaan kuntoutettavalle korvaus valtion varoista

soveltavin osin samojen perusteiden mukaan kuin tapaturmavakuutuslaissa säädetään työtapaturmasta suoritettavasta korvauksesta. Asian, joka koskee korvauksen suorittamista valtion varoista tämän pykälän nojalla, käsittelee ensimmäisenä asteena Valtiokonttori.

27 §

Kuntoutusraha

Työntekijällä on oikeus kuntoutusrahaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on kokonaan tai osittain estynyt tekemästä ansiotyötä ammatillisen kuntoutuksen vuoksi.

Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin niiden työeläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille.

Jos työntekijä on jäänyt sairauslomalle työsuhteessa ollessaan ja kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa, kuntoutusraha on kuitenkin yhtä suuri kuin niiden työeläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi sairausloman alkaessa.

28 §

Osakuntoutusraha

Jos työntekijä ansaitsee ammatillisen kuntoutuksen aikana enemmän kuin puolet vaikiintuneesta ansiostaan, kuntoutusrahan määrä on puolet 27 §:ssä tarkoitettusta kuntoutusrahasta.

29 §

Työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotus

Jos työntekijä saa tämän lain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, hänellä ei ole oikeutta 27 §:n mukaiseen kuntoutusrahaan. Työky-

vyttömyyseläkkeen saajalle maksetaan ammatillisen kuntoutuksen kestoajalta työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi kuntoutuskorotus. Kuntoutuskorotus on 33 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeen määrästä.

Osatyökyvyttömyyseläke voidaan maksaa ammatillisen kuntoutuksen ajalta täytenä eläkkeenä ja siten korotettuna kuin 1 momentissa säädetään.

30 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Työntekijälle voidaan myöntää kuntoutusrahaa työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena harkinnanvaraisena kuntoutusavustuksena kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus voidaan myöntää myös 25 §:n 2 momentissa tarkoitettun kuntoutussuunnitelman laatimista varten.

Kuntoutusavustusta maksetaan enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden erikseen laskettuna kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Kuntoutusavustusta voidaan kuitenkin maksaa pidemmältäkin ajalta, jos se on kuntoutuksen turvaamiseksi perusteltua.

31 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen

Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeensaajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

Työntekijällä ei ole oikeutta ilman pätevää syytä työkyvyttömyyseläkkeeseen ennen kuin hänen oikeutensa työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (565/2005) mukaiseen kuntoutusrahaan on päättynyt.

32 §

Valtiokonttorin ilmoitusvelvollisuus

Valtiokonttorin on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle ammatillisesta kuntoutuksesta sekä kuntoutusrahaa ja -korotusta koskevasta päätöksestään.

33 §

Kuntoutusta koskevat muut säännökset

Kuntoutusrahasta ja kuntoutuskorotuksesta sekä niiden saajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta tässä laissa säädetään.

Kuntoutusraha ja -korotus voidaan maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta. Sairausvakuutuslain mukainen ensisijaisuusaika ei vaikuta kuntoutusrahan alkamisaikaan. Kuntoutusraha-ajalta ei kartu eläkettä 57 §:n mukaisesti eikä kuntoutusetuuksia oteta perhe-eläkkeen perusteeksi. Kuntoutusraha-ajan aikaisesta työskentelystä karttuu uutta eläkettä siten kuin 53 §:ssä säädetään.

Työkyvyttömyyseläke

34 §

Työkyvyttömyysetuudet

Työntekijällä on oikeus heikentyneen työkyvyn perusteella työkyvyttömyyseläkkeeseen 63 vuoden iän täyttämiseen saakka, siten kuin tässä laissa säädetään. Työkyvyttömyyseläke myönnetään toistaiseksi tai kuntoutustukena määräajaksi.

Mitä tässä laissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta, sovelletaan kuntoutustukeen ja sen saajaan.

35 §

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hän on sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajaksi:

1) tullut palveluksen kestäessä kykenemättömäksi virkaansa tai työhönsä, työkyvyttömyyden alkamisesta kulunut aika mukaan luetuna;

2) tullut palveluksen päätyttyä kykenemättömäksi ottaen huomioon hänen jäljellä oleva työkykynsä hankkimaan itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän.

Sovellettaessa 1 momentin 2 kohtaa otetaan huomioon myös työntekijän koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat. Jos työkyky vaihtelee, otetaan huomioon työntekijän vuotuinen ansio.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään työkyvyn heikentymisen arvioinnissa huomioon otettavista tekijöistä, 60 vuotta täyttäneen työntekijän, jonka työura on pitkä, työkyvyttömyyseläkeoikeutta arvioitaessa otetaan huomioon myös työn aiheuttama raskuus ja kuluneisuus sekä työn vaativuus ja vastuullisuus, jos nämä seikat yhdistyneenä sairauteen, vikaan tai vammaan tekevät työntekijän jatkamisen kohtuuttomaksi.

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn voidaan arvioida ainakin vuoden ajaksi heikentyneen vähintään kolmella viidesosalla. Jos työkyky on heikentynyt tätä vähemmän, mutta kuitenkin vähintään kahdella viidesosalla, myönnetään eläke osatyökyvyttömyyseläkkeenä.

36 §

Työkyvyttömyyseläke muun työeläkelain mukaan myönnetyn eläkkeen perusteella

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hänelle on tämän lain mukaisen palveluksen päätyttyä myönnetty myöhempään virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva työkyvyttömyyseläke muun työeläkelain mukaan. Tällöin tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke myönnetään täytenä eläkkeenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä sen mukaan kuin sen perusteena oleva eläke on myönnetty.

37 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen

Ennen kuin Valtiokonttori tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on varmistuttava siitä, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty.

38 §

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja 55 §:n mukaisen tulevan ajan eläkeosan yhteismäärä. Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

39 §

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa aikaisintaan sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:ssä tarkoitetun päivärahan ensisijaisuusajan päättymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa kuitenkin työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta, jos:

1) eläkehakemus on tehty ennen kuin Kansaneläkelaitos on vahvistanut sairauspäivärahan ensisijaisuusajan ja eläkehakemuksen tekemistä seuraavan toisen kalenterikuukauden loppuun mennessä ei ole myönnetty vähintään kuukauden ajalta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan; tai

2) työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan kohdistuva päiväraha-hakemus on hylätty eikä työntekijälle ole myönnetty hylkäämisen jälkeiseen aikaan kohdistuvaa vähintään kuukaudelta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa.

Jos työntekijällä on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen alkamisaikaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, kui-

tenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusaikaan saakka.

40 §

Osatyökyvyttömyyseläkkeen alkaminen

Osatyökyvyttömyyseläke alkaa eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alusta.

41 §

Työkyvyttömyyseläkkeen takautuva maksaminen

Työkyvyttömyyseläkettä ei ilman pätevää syytä makseta takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneeltä kuudelta kuukaudelta.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti, sitä ei makseta ajalta, jolta työntekijä on saanut työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) perusteella.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti osatyökyvyttömyyseläkkeenä tai täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä 39 §:n 2 momentin perusteella ja samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai osasairauspäivärahaa, työkyvyttömyyseläkettä maksetaan tältä ajalta päivärahan määrän ylittävä osa.

42 §

Kuntoutustuen kesto aika

Jos työntekijän työkyky on heikentynyt määräaikaisesti ainakin vuoden ajaksi, hänellä on oikeus saada kuntoutustukea työkykyänsä palauttamiseksi niin pitkältä ajalta kuin hänen arvioidaan olevan työkyvytön tässä laissa tarkoitettulla tavalla.

Kuntoutustukea myöntäessään Valtiokonttorin on varmistuttava siitä, että työntekijälle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma.

Kuntoutustuki voidaan myöntää työkyvyttömälle työntekijälle myös hoito- tai kuntoutussuunnitelman valmistelun ajaksi.

43 §

Työkyvyttömyyseläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuus

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille työkykyä palautumisesta, ryhtymisestä ansio-työhön ja kuntoutuksen keskeytymisestä.

44 §

Selvitys työkyvyttömyyden jatkumisesta

Jos Valtiokonttorilla on perusteltua syytä olettaa, että työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky on palautunut, eläkkeensaaja on velvollinen käymään Valtiokonttorin määräyksestä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämistä varten tutkittavana Valtiokonttorin nimeämän laillistetun lääkärin luona tai Valtiokonttorin osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Valtiokonttorin on tällöin korvattava tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

45 §

Työkyvyttömyyseläkeoikeuden tarkistaminen

Jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky muuttuu, hänen oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeeseen tarkistetaan hänen hakemuksestaan tai Valtiokonttorin aloitteesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyn muuttumista tai palautumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän työansioissa tapahtuneet muutokset. Työntekijällä ei ole oikeutta täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen aikana, jolloin hänen työansionsa ovat enemmän kuin 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta eikä osatyökyvyttömyyseläkkeeseen aikana, jolloin hänen työansionsa ovat enemmän kuin 60 prosenttia mainitusta keskiansiosta.

46 §

Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttaminen

Jos täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuu siten, että hänellä on oikeus saada osatyökyvyttömyyseläkettä ja muutoksen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden, täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta.

Jos osatyökyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuu siten, että hänellä on oikeus saada täyttä työkyvyttömyyseläkettä ja muutoksen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden, osatyökyvyttömyyseläke muutetaan täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa siten kuin 39 §:ssä säädetään. Osatyökyvyttömyyseläkettä maksetaan täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkamiseen saakka.

47 §

Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen

Jos työkyvyttömyyseläkkeensaajan työkyky palautuu siinä määrin, ettei hän enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä, työkyvyttömyyseläke lakkautetaan työkyvyn palautumista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Jos työkyvyttömyyseläke lakkautetaan tai kuntoutustuki päättyy, eläkettä voidaan työhön paluun tukemiseksi jatkaa osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena kuntoutustukena vuotta lyhyemmältäkin ajalta.

48 §

Työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttäminen

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää, jos eläkkeensaaja:

1) on ansiotyössä ja tästä työstä saadut työansiot ovat tilapäisesti yli 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta;

2) ei suostu Valtiokonttorin 44 §:n mukaan määräämään tutkimukseen; ei kuitenkaan, jos kieltäytymiseen on hyväksyttävä syy;

3) ei toimita 44 §:ssä tarkoitettujen tutkimusten tuloksia Valtiokonttorille sen määräämässä kohtuullisessa ajassa; tai

4) kieltäytyy Valtiokonttorin järjestämästä kuntoutuksesta tai koulutuksesta ilman pätevää syytä.

49 §

Työkyvyttömyyseläkkeen takautuva tarkistaminen, lakkauttaminen tai keskeyttäminen

Eläke voidaan lakkauttaa tai tarkistaa taikka sen maksaminen voidaan keskeyttää takautuvasti enintään vuoden ajalta. Tämä vuoden aika lasketaan eläkkeensaajan tarkistushakemusta tai Valtiokonttorin tarkistus-toimenpiteisiin ryhtymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Jos työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen on ollut keskeyttynä, eläke kuitenkin tarkistetaan tai lakkautetaan keskeyttämisajankohdasta lukien.

50 §

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ja oikeus työkyvyttömyyseläkkeen aikana karttuneeseen uuteen eläkkeeseen

Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyttää työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona eläkkeensaaja täyttää 63 vuotta tai tätä alemman eläkeiän, virkasuhteessa olevan eläkkeen saajan osalta kuitenkin viimeistään hänen saavuttaessaan eroamisikänsä.

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdyn työn perusteella ansaittuun eläkkeeseen hakemuksesta aikaisin-taan siitä ajankohdasta, jona työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, jolloin edellytyksenä on, ettei työntekijä ole enää siinä palveluksessa, josta hän on siirtymässä eläkkeelle.

Eläke lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä, mutta myönnetään vanhuuseläkkeenä 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, jos:

1) työntekijä on täyttänyt 63 vuotta ennen sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ensisijaisuusajan päättymistä, tai

2) työntekijälle ei vahvisteta sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:n 2 momentin perusteella ensisijaisuusaikaa, koska työntekijä on täyttänyt 63 vuotta.

51 §

Ohjaus kuntoutukseen

Jos työkyvyttömyyseläkettä tai työeläkekuntoutusta koskeva hakemus hylätään, Valtiokonttorin on huolehdittava siitä, että työntekijälle annetaan tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista ja että hänet ohjataan kuntoutustarvettaan vastaavaan muuhun kuntoutukseen tai muihin palveluihin yhteistyössä niitä järjestävien tahojen kanssa. Lisäksi Valtiokonttorin on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

3 luku

Eläkkeen määräytyminen

52 §

Eläkkeen karttuman perusteet

Eläkettä karttuu:

1) 59 §:n mukaisista työansioista, jotka työntekijä on ansainnut 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 68 vuotta;

2) 62 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta; ja

3) tämän lain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen ajalta.

Eläkkeeseen eivät oikeuta työkyvyttömyyden alkamisvuoden työansiot, jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä tuleva aika on luettu eläkkeeseen oikeuttavaksi siten kuin 55 §:ssä säädetään.

53 §

Eläkkeen karttumisprosentit

Eläkettä karttuu 59 §:ssä tarkoitetuista kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (*vuosiansio*):

1) 1,5 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 53 vuotta;

2) 1,9 prosenttia sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 53 vuotta, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta;

3) 4,5 prosenttia sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 63 vuotta, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 68 vuotta.

Jos 1 momentissa mainittu karttumisprosentti muuttuu kalenterivuoden aikana, eläkkeen karttuminen määräytyy keskimääräisen karttumisprosentin mukaan muista kuin vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen ansaituista ansioista. Keskimääräinen karttumisprosentti lasketaan ottamalla 1 momentissa mainitut karttumisprosentit huomioon niiden kalenterivuoteen sisältyvien kalenterikuukausien lukumäärän suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat.

Jos työntekijä työskentelee muussa EU- tai ETA-maassa kuin Suomessa 53 vuotta täytettyään, teoreettiseen eläkkeeseen lisätään 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun karttumisprosentin ja 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun karttumisprosentin erotuksen perusteella laskettu erillinen lisä. Erillinen lisä lasketaan Suomessa ansaittujen työansioiden perusteella.

54 §

Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia siitä 62 §:ssä tarkoitetun etuuden perusteena olevasta tuloista, jonka työntekijä saa kunakin kalenterivuonna palkattomalta ajalta.

55 §

Eläkkeen määräytyminen tulevalta ajalta

Työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä

eläkkeeseen oikeuttaa aika sen kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuoden iän tai tätä alemman eläkeiän tai eroamisiän (*tuleva aika*). Tulevan ajan eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijällä on työeläkelaikien mukaisia työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden aikana.

Tulevan ajan eläke on 63 §:ssä tarkoitetusta tulevan ajan eläkkeen perusteena olevasta ansiosta:

1) 1,5 prosenttia vuotta kohden siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun;

2) 1,3 prosenttia vuotta kohden siltä osin kuin tuleva aika luetaan 50 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alun ja 63 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun väliseltä ajalta.

56 §

Eläkkeen karttuminen eläkkeen aikana tehdystä työstä

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista, jotka eläkkeensaaja ansaitsee työeläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen tai vanhuuseläkkeen taikka niitä vastaavan ulkomailta maksettavan eläkkeen aikana.

57 §

Eläkkeen karttuminen päättyneeltä työkyvyttömyyseläkeajalta

Jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään vanhuuden tai työkyvyttömyyden perusteella uusin perustein eläke, eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan myös aika, jona työntekijä sai työkyvyttömyyseläkettä. Tältä ajalta eläkettä laskettaessa käytetään perusteena päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansioita.

Edellä 1 momentin perusteella eläkettä karttuu työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta työkyvyttömyyseläkkeen päättymis-

kuukauden loppuun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkkeen perusteena olevasta ansiosta:

1) 1,5 prosenttia vuodessa siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun;

2) 1,3 prosenttia vuodessa siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan 50 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alun ja 63 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun välinen aika.

Jos työntekijä sai tämän lain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi muun työeläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen tämän lain mukainen tulevan ajan ansio on sama suhteellinen osuus työntekijän saamien työkyvyttömyyseläkkeiden tulevan ajan ansioista kuin tämän lain mukaisten työansioiden osuus on työeläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä 63 ja 65 §:n mukaisena tarkasteluajana.

Uutta eläkettä laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavaksi ei lueta eläkkeellä oloaika, jolta työntekijä on saanut työkyvyttömyyseläkettä aiheuttomasti.

58 §

Eläkkeen karttuminen osa-aikatyöstä ja osa-aikaeläkkeen ajalta

Osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdyn osa-aikatyön ansioista sekä osa-aikatyön aikaisilta palkattomilta ajoilta saatujen 62 §:ssä tarkoitettujen etuuksien perusteena olevista tuloista karttuu eläkettä 53 ja 54 §:n mukaisesti.

Osa-aikaeläkeajalta karttuu vanhuuseläkettä 0,75 prosenttia vuodessa siitä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua ansion alenemasta, jonka perusteella työntekijän osa-aikaeläke on ensimmäisen kerran laskettu.

Kun työkyvyttömyyseläke lasketaan osa-aikaeläkkeen aikana alkaneen työkyvyttömyyden perusteella, osa-aikaeläkeajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa ansion alenemasta. Jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdystä osa-aikatyöstä karttuvaan eläkkeeseen luetaan mukaan myös tulevan ajan eläke, eläke lasketaan tulevalta ajalta 55 §:ssä sää-

dettyjen karttumisprosenttien mukaan myös ansion alenemasta.

59 §

Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä otetaan huomioon palkka tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Tällainen vastike katsotaan eläkkeen perusteena olevaan työansioon kuuluvaksi myös silloin, kun sen suorittaa työntekijälle työnantajan sijasta konkurssipesä, palkkaturvalaissa (866/1998) tarkoitettu palkkaturvasta huolehtiva viranomainen tai muu maksaja (*sijaismaksaja*).

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna vastikkeena ei pidetä:

- 1) työnantajalta saatua henkilökuntaetua;
- 2) virka- tai työmatkasta saatua päivärahaa tai muuta kustannusten korvausta;
- 3) työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua odotusajan palkkaa;
- 4) työsopimuksen tai virkasuhteen päättämisestä maksettavaa korvausta tai muuta vahingonkorvausta;
- 5) työntekijälle suoritettua ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erikoisolosuhteiden perusteella suoritettavista korvauksista sekä muista etuuksista annetussa laissa (651/1993) tarkoitettuja korvauksia ja muita etuuksia sekä ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erikoisolosuhteiden perusteella maksettavista korvauksista annetussa asetuksessa (652/1993) mainittuja paikalliskorotusta ja korvauksia; tai
- 6) muuta palveluksen perusteella annettavaa etua tai suoritusta, joka ei ole työstä sovittua vastiketta.

60 §

Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ulkomaantyössä

Jos työntekijä lähetetään Suomesta ulkomaille työskentelemään, eläkkeen perusteena olevana työansiona on 59 §:ssä säädetyistä poiketen pidettävä sitä palkkaa, jota vastaa-

vasta työstä Suomessa olisi maksettava. Jos vastaavaa työtä Suomessa ei ole, työansiona pidetään sitä palkkaa, jonka muutoin voidaan katsoa vastaavan sanottua työtä.

61 §

Työntekijän eläkemaxsun vähentäminen vuosiansiosta

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä kunkin vuoden työansioista vähennetään määrä, joka vastaa sanotulle vuodelle vahvistettua 136 §:ssä tarkoitettua työntekijän eläkemaxsua.

62 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattomat ajat oikeuttavat eläkkeeseen, jos työntekijällä on ennen eläketapahtumavuoden alkua työeläkelakien mukaisia vakuutettuja työansioita vähintään 12 566,70 euroa.

Eläkkeeseen oikeuttaa työntekijän 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun saakka palkattomalta ajalta saaman etuuden perusteena oleva tulo 3 momentissa tarkoitettulla tavalla. Vanhuuseläkettä laskettaessa työntekijän saaman etuuden perusteena oleva tulo otetaan kuitenkin huomioon vanhuuseläketapahtumakuukauden loppuun.

Palkattoman ajan etuuksien perusteena olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

1) 117 prosenttia äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahan perusteena olevasta sairausvakuutuslain mukaisesta työtulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle ja 17 prosenttia siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työnantajalle;

2) 75 prosenttia vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen perusteena olevasta ansiosta;

3) 75 prosenttia työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevasta ansiosta siltä

osin kuin päivärahaa on saatu 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä;

4) 65 prosenttia julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisen ansiotuen perusteena olevasta ansiosta;

5) 65 prosenttia työttömyysturvalain 10 luvussa tarkoitettun koulutuspäivärahan perusteena olevasta ansiosta;

6) 65 prosenttia aikuiskoulutustuesta annetun lain (1267/2000) mukaisen aikuiskoulutustuen perusteena olevasta ansiosta;

7) 65 prosenttia työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisen kuntoutusrahan tai tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella myönnetyn ansionmenetykskorvauksen perusteena olevasta työansioista siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, ei kuitenkaan, jos kuntoutusraha on maksettu eläkkeen lisänä;

8) 65 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan ja erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitettua työtulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta työtulosta;

9) 65 prosenttia tapaturma-, liikenne- tai sotilastapaturmavakuutusta koskevien säännösten mukaisen ansionmenetykskorvauksen perusteena olevasta työansioista siltä ajalta, jolta päiväraha on maksettu työntekijälle, ei kuitenkaan siltä osin, kuin eläkettä karttuu samasta syystä 8 kohdan mukaisesti.

Jos 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, eläkkeen perusteena on 523,61 euroa kuukaudessa. Jos etuus on työhön paluun vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, etuuden perusteena olevana tulona pidetään työntekijälle maksetun vähimmäispäivärahan määrää.

Etuuden perusteena olevan tulon perusteella ei kartu eläkettä siltä ajalta, jolta työntekijä on saanut työeläkelakien mukaista muuta eläkettä kuin osa-aika- tai perhe-eläkettä.

Jos eläkkeensaajalla on oikeus eläkkeeseen kahden tai useamman työeläkelain mukaan, 1-4 momentissa mainituista ansioista karttuu

neen eläkkeen osan käsittelee ja ratkaisee 109 §:ssä tarkoitettu viimeinen eläkelaitos tai jos viimeistä eläkelaitosta koskevia säännöksiä ei sovelleta, työntekijän eläkelain 106 §:ssä tarkoitettu eläkelaitos tai jos työntekijällä ei ole yksityisten eläkelakien mukaisia työansioita, se eläkelaitos, jossa eläketurva on järjestetty viimeisen ansiotyön perusteella. Vastuu näiden etuuksien perusteella karttuneesta eläkkeestä jaetaan eläkelaitosten kesken siten kuin työntekijän eläkelain 178 §:ssä säädetään.

63 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat työansiot (*tulevan ajan ansiot*) määrätään niiden työeläkelakien mukaisten työansioiden ja 62 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana (*tarkasteluajaka*). Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkasteluajana saatujen työansioiden, palkattoman ajan etuuksien perusteena olevien tulojen ja 4 momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuna kuudellakymmenellä.

Tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan huomioon:

1) äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahan perusteena oleva tulo 62 §:n 3 momentissa mainitun suuruisena; ja

2) muut 62 §:ssä tarkoitettujen palkattomalta ajalta saatujen etuuksien perusteena olevat tulot 100 prosentin suuruisena.

Jos 1 momentissa tarkoitettu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan huomioon 523,61 euroa kuukaudessa. Jos etuus on työhön paluun vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan huomioon työntekijälle maksettu vähimmäispäiväraha.

Tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan tulona huomioon 1 047,22 euroa jokaiselta

täydeltä kuukaudelta, jolta työntekijälle on tarkasteluajana maksettu:

1) työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa, työmarkkinatukea tai peruspäivärahan suuruista koulutuspäivärahaa; tai

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea perustukena.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha otetaan huomioon 4 momentissa tarkoitettulla tavalla, jos se on myönnetty työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan suuruisena.

Jos työntekijällä ei ole tarkasteluajana eläkkeeseen oikeuttavia työansioita, tulevan ajan eläkkeenosaa ei lueta eläkkeeseen myöskään 62 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen tai 4 momentissa tarkoitettujen tulojen perusteella.

64 §

Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan eläkkeeseen

Jos työntekijän työansiot ovat 63 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tarkasteluajana hänen vakiintunutta ansiotasoaan pienemmät alle kolmivuotiaan lapsen hoitamisen vuoksi ja jos tällä seikalla olisi vähintään 20 prosentin vaikutus hänen työeläkelakien mukaisen eläkkeensä määrään, pidetään työntekijän hakemuksesta hänen 63 §:n 1 momentin mukaisena työansiona sitä työansiota, jota lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt. Tällöin työansioita otetaan kuitenkin huomioon enintään kymmeneltä viimeiseltä vuodelta.

65 §

Tulevan ajan eläkkeen määräytyminen alle viiden vuoden ansioiden perusteella

Jos työntekijällä on eläkkeeseen oikeuttavia työansioita, palkattomilta ajoilta saadun etuuden perusteena olevia tuloja tai 63 §:ssä tarkoitettuja tulevan ajan ansioita vain työkyvyttömyyden alkamisvuonna tai sitä edeltävänä vuonna, tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan huomioon myös työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot sen kuukauden loppuun asti, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi.

Jos työntekijä on tullut työkyvyttömäksi ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jona hän täyttää 23 vuotta, tarkastelu-aika on 18 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alkamisen ja työkyvyttömyyden alkamiskuukauden päättymisen välinen aika. Tällöin tulevan ajan ansio kuukautta kohden on tänä tarkastelu-aikana saatujen 63 §:ssä tarkoitettujen tulevan ajan ansioiden summa, joka jaetaan samaan ajanjaksoon sisältyvien kuukausien lukumäärällä, kuitenkin enintään 60:llä.

66 §

Tulevan ajan ansion jakautuminen

Jos työntekijän eläkkeessä otetaan huomioon tuleva aika useamman eri työeläkelain perusteella, tämän lain alainen tulevan ajan ansio on yhtä suuri osa tulevan ajan ansioiden yhteismäärästä kuin tämän lain alaisten työansioiden osuus on työeläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä 63 tai 65 §:n mukaisena tarkastelu-aikana.

67 §

Eläke entisin perustein

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, työkyvyttömyyseläke määrätään siten kuin se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutusrahakauden alkaessa.

Jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen uuden työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin ensiksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, uusi työkyvyttömyyseläke määrätään samoin perustein kuin ensiksi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Samoin menetellään myöhemminkin, jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aikaisempi työkyvyttömyyseläke.

Jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke, joka alkaa ennen kuin työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, vanhuuseläke määrätään samoin perustein kuin edellä mainittu työkyvyttömyyseläke.

68 §

Ulkomaisen eläkkeen tai sitä vastaavan etuuden vähentäminen

Tämän lain mukaisesta eläkkeestä vähennetään valtion palvelukseen ulkomailta otetuna työntekijänä toimimisen perusteella ulkomailta tuleva eläke tai sitä vastaava etuus, jonka kustannuksiin valtio on osallistunut, siltä osin kuin se perustuu samaan työansioon kuin tämän lain mukainen eläke.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu eläkettä vastaava etuus vähennetään tämän lain mukaisesta eläkkeestä valtiovarainministeriön vahvistamien laskentaperusteiden mukaisesti.

69 §

Eläkkeen karttuminen eläketapahtumavuodelta

Jos työntekijällä on tämän lain mukaisia ansioita vähintään kolmena perättäisenä kalenterivuotena ennen eläketapahtumavuotta kunakin vuonna vähintään 6 000 euroa, eläke karttuu eläketapahtumavuodelta eläketapahtumavuotta edeltäneen vuoden ansioista. Edellisen vuoden ansiot kerrotaan eläketapahtumavuoden alusta eläketapahtumakuukauden loppuun olevien kuukausien määrällä ja jaetaan luvulla 12.

Jos eläketapahtumavuotta edeltäneen vuoden ansiot kuitenkin poikkeavat kahden sitä edeltäneen vuoden keskiansioista yli 10 prosenttia tai jos työntekijällä on eläketapahtumavuoden aikana ollut oikeus 62 §:n tai valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain mukaisiin etuuksiin, ei sovelleta, mitä 1 momentissa säädetään, vaan eläke karttuu eläketapahtumavuodelta eläketapahtumaan mennessä maksetuista tämän lain mukaisista ansioista.

70 §

Palkkakerroin

Tässä laissa säädetty ansiorajat ja rahamäärät tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta lukien kertoimella, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,8 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,2 (*palkkakerroin*). Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa palkkakertoimen vuosittain työntekijän eläkelain 100 §:n nojalla.

Eläkettä laskettaessa vuosiansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Tämän lain ansiorajat ja rahamäärät vastaavat 1 momentissa tarkoitetun palkkakertoimen arvoa yksi (1.000) vuonna 2004.

71 §

Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Työntekijän työkyvyttömyyseläkkeeseen ja kuntoutustukeen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta.

Kertakorotus lasketaan työntekijälle myönnetyn tämän lain mukaisen eläkkeen määrän perusteella. Korotus määrätään työntekijän iän mukaan korotusvuoden alussa siten, että korotusprosentti on 21, jos työntekijä on korotusvuoden alussa 24–26-vuotias. Korotusprosentti pienenee kutakin ikävuotta kohden 0,7 prosenttiyksiköllä. Korotusta ei lisätä, jos työntekijä on korotusvuoden alussa täyttänyt 55 vuotta. Kertakorotusta ei lisätä kuntoutuskorotukseen.

72 §

Elinaikakerroin

Eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen vuoden 2009 jälkeen siten, että vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnetaan 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos vanhuuseläke alkaa ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta,

vanhuuseläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 62 vuoden iässä tai sen jälkeen, eläke tarkistetaan työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodeksi vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ennen 62 vuoden iän täyttämivuotta, eläke tarkistetaan kuitenkin elinaikakertoimella, joka on vahvistettu sille vuodelle, jona eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Elinaikakertoimena käytetään sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain työntekijän eläkelain 83 §:n nojalla vahvistamaa elinaikakerrointa.

73 §

Eläkkeestä vähennettävät ensisijaiset etuudet

Tämän lain mukaisesta eläkkeestä vähennetään seuraavat ensisijaiset etuudet:

- 1) tapaturmavakuutuslakiin perustuva päiväraha tai tapaturmaeläke;
- 2) liikennevakuutuslain nojalla myönnetty omaan vammaan perustuva ansionmenetykskorvaus tai eläke;
- 3) tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetykskorvaus;
- 4) liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetykskorvaus;
- 5) sotilasvammalain (404/1948) nojalla myönnetty elinkorko; ja
- 6) sotilastapaturmalain (1211/1990) nojalla myönnetty päiväraha tai tapaturmaeläke.

Jos työntekijällä on oikeus 1 momentissa mainittuun etuuteen, tämän lain mukaisena eläkkeenä maksetaan kaikkien työeläkkeiden yhteismäärän ja 1 momentissa mainitun etuuden erotuksesta yhtä suuri osa kuin tämän lain mukainen eläke on kaikista työeläkkeistä.

Ensisijaisena etuutena pidetään myös 1 momentissa tarkoitettua etuutta vastaavaa muusta valtiosta maksettavaa etuutta. Jos työntekijän eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika kahden tai useamman EU- tai ETA- taikka sosiaaliturvasopimus-

maan eläkelainsäädännön mukaan, tulevan ajan päällekkäisyys estetään siten, että tulevaa aikaa myönnetään tämän lain mukaan siinä suhteessa kuin työntekijän työeläkelakien mukainen vakuutusaika on kaikkien tulevan ajan myöntävien maiden vakuutusaikaan.

74 §

Ensisijaisen etuuden muutoksen vaikutus eläkkeen määrään

Jos eläkkeensaajalle myönnetään ensisijainen etuus tai jos ensisijaisen etuuden tai tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin 75 §:ssä säädetyn indeksitarkistuksen vuoksi, eläkkeen määrä tarkistetaan. Eläkkeen määrä tarkistetaan myös, jos tämän lain mukaisesta eläkkeestä on vähennetty ensisijainen etuus ja eläkkeensaajalle myönnetään muu työeläke. Osatyökyvyttömyyseläkkeestä ei kuitenkaan vähennetä tapaturmavakuutuslain, liikennevakuutuslain tai sotilastapaturmalain mukaista päivärahaa tai ansionmenetykskorvausta, jos se on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana sattuneen tapaturman tai liikennevahingon perusteella.

Eläke tarkistetaan siitä ajankohdasta, josta 1 momentissa tarkoitettu etuus myönnetään tai josta etuuden tai tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuu. Jos eläkkeensaajalle myönnetään 73 §:n 3 momentissa tarkoitettu etuus ulkomailta tai sen määrä muuttuu, eläkkeen määrä tarkistetaan sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jonka aikana Valtiokonttori saa tiedon tällaisen etuuden myöntämisestä tai muuttumisesta.

Eläkkeen määrää ei tarkisteta, jos ensisijainen etuus myönnetään tai sen määrä muuttuu enintään neljän kuukauden ajaksi etuuden alkamisesta tai sen muuttumisesta laskettuna.

75 §

Eläkkeen indeksitarkistus

Tämän lain mukaista eläkettä tarkistetaan kalenterivuositain siten kuin työntekijän eläkelain 98 §:ssä säädetään.

4 luku

Perhe-eläke

76 §

Oikeus perhe-eläkkeeseen

Työntekijän kuoltua suoritetaan hänen edunsaajilleen hakemuksesta perhe-eläkettä sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Perhe-eläkkeen suorittamisen edellytyksenä on, että työntekijällä (*edunjättäjällä*) oli oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen tai että hän sai sitä.

77 §

Edunsaajat

Edunsaajia ovat leski, entinen puoliso ja lapset. Perhe-eläke maksetaan leskeneläkkeenä ja lapseneläkkeenä.

Perhe-eläkkeeseen ei ole oikeutta henkilöllä, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjättäjän kuoleman.

78 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos:

1) hän oli solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta; ja

2) hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

Leskeneläkkeeseen on oikeus myös sellaisella leskellä, jonka avioliitto on solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta, jos avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta, jos:

1) leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta; tai

2) leski sai edunjättäjän kuollessa työeläkelain tai kansaneläkelain (347/1956) mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan.

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen 1 momentin nojalla, jos lapsi on annettu ottop lapseksi perheen ulkopuolelle ennen edunjättäjän kuolemaa, eikä sellaisen edunjättäjän

lapsen perusteella, jonka leski on ottanut otolapsekseen edunjättäjän kuoltua. Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

79 §

Entisen puolison eläkeoikeus

Edunjättäjän entisellä puolisoilla on oikeus leskeneläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen määräjoihin maksamaan hänelle elatusapua. Entisestä puolisoista ja hänen oikeudestaan leskeneläkkeeseen on soveltuvin osin voimassa, mitä leskestä ja lesken oikeudesta leskeneläkkeeseen säädetään.

80 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

81 §

Perhe-eläkkeen peruste

Perhe-eläke määrätään edunjättäjän kuollessaan saaman tämän lain mukaisen van-

huuseläkkeen tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen perusteella. Kun perhe-eläkkeen perusteena on vanhuuseläke, se otetaan huomioon 72 §:n mukaisella elinaikakertoimella muuntamattomana. Perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän eläkkeellä ollessaan ansaitsema uusi eläke.

Jos edunjättäjä ei kuollessaan saanut 1 momentissa mainittua eläkettä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan eläke, jota edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään.

Perhe-eläkkeen perusteessa ei oteta huomioon 73 §:n mukaista edunjättäjän eläkkeen vähennystä.

Jos edunjättäjä oli kuollessaan työkyvyttömyyseläkkeellä, johon ei sisällynyt 71 §:ssä tarkoitettua kertakorotusta, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän työkyvyttömyyseläke ja sen perusteella myönnetty perhe-eläke yhdessä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos edunjättäjä ei ollut kuollessaan eläkkeellä, kertakorotus lisätään perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä perhe-eläke on jatkunut viisi kalenterivuotta. Kertakorotusprosentti määrätään 71 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla sen mukaan, mikä edunjättäjän ikä olisi korotushetkellä.

82 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen määrä perhe-eläkkeen perusteesta on, jollei 2 momentista tai 85 - 88 §:stä muuta johdu:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski yksin tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Edunjättäjän entisen puolison perhe-eläkkeen suuruus määrätään siten, että sen osuus 1 momentin mukaisesti lasketusta leskeneläkkeen määrästä on sama kuin mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta elatusavusta on 81 §:ssä tarkoitettua edunjättäjän eläkkeestä. Jos edunsaajana on myös leski, entisten puolisoitten perhe-eläkkeiden yhteismäärä on enintään puolet leskeneläkkeestä. Yhteismäärä vähennetään leskeneläkkeestä ja jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa.

83 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeen yhteismäärä perhe-eläkkeen perusteesta on, jollei 85 §:stä muuta johdu:

- 1) 4/12, jos lapsia on yksi;
- 2) 7/12, jos lapsia on kaksi;
- 3) 9/12, jos lapsia on kolme; sekä
- 4) 10/12, jos lapsia on neljä tai useampia.

Lapseneläkkeen yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

84 §

Perhe-eläkkeen tarkistaminen

Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistetaan, jos edunsaajien lukumäärä muuttuu. Tarkistaminen tehdään muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan myös, kun perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään 81 §:n 4 momentin mukaisesti kertakorotus. Tällöin perhe-eläke tarkistetaan samasta ajankohdasta kuin kertakorotus lisätään.

85 §

Perhe-eläkkeestä vähennettävät etuudet

Perhe-eläkkeestä vähennetään 73 §:ssä tarkoitettuja ensisijaisia etuuksia vastaava per-

he-eläke tai korvaus. Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan, jos edunsaajalle myönnetään ensisijaisia etuuksia vastaava perhe-eläke tai työeläkelakien mukainen perhe-eläke ja tämän lain mukaisesta perhe-eläkkeestä on vähennetty ensisijainen etuus. Muutoin noudetaan soveltuvin osin, mitä 73 ja 74 §:ssä säädetään.

86 §

Leskeneläkkeen vähentäminen

Työeläkelakeihin perustuvat eläkkeet, joita leski saa ansiotyön perusteella vähentävät leskeneläkettä. Leskeneläkettä vähennettäessä lesken saamat eläkkeet otetaan huomioon vähentämättä niistä 73 §:ssä tarkoitettuja ensisijaisia etuuksia ja lesken saama osatyökyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräisenä. Lisäksi leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon edellä mainittua eläkettä vastaava etuus, joka maksetaan tai olisi maksettava leskelle ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella.

Leskeneläkettä vähennetään edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Kuitenkin, jos leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken eläkettä vähennetään edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, leskeneläkettä ei vähennetä ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken työeläkkeenä pidetään kuitenkin sitä laskennallista eläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta (*lesken laskennallinen eläke*). Jos leski on työskennellyt ulkomailla tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksessa, lesken työeläkkeenä pidetään sitä laskennallista eläkettä, joka leskelle olisi

myönnetty, jos hänen ulkomailla työskentelynsä taikka Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palvelukseen perustuvaan vakuutusaikaan luettava työskentelynsä olisi tämän lain mukaista.

Jos Valtiokonttori antaa lesken laskennallisen eläkkeen määrän tiedoksi muulle eläkelaitokselle muun työeläkelain mukaisen leskeneläkkeen määräämistä varten, leskellä on oikeus pyynnöstä saada Valtiokonttorilta päätös laskennallisen eläkkeensä määrästä.

87 §

Leskeneläkkeen vähennyksen peruste ja määrä

Leskeneläkettä vähennetään, jos lesken 86 §:ssä tarkoitetut työeläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Eläkkeen vähennys on 50 prosenttia lesken 86 §:ssä tarkoitettujen työeläkkeiden ja eläkkeen vähennyksen perusteen erotuksesta. Eläkkeen vähennyksen peruste on:

1) 649,69 euroa kuukaudessa, jos edunjättäjän 81 §:n perusteella laskettu eläke ja muut työeläkkeet yhteensä ylittävät sanotun rahamäärän;

2) edunjättäjän 81 §:n perusteella lasketun eläkkeen ja muiden työeläkkeiden yhteismäärän suuruinen, jos näiden työeläkkeiden yhteismäärä ylittää 324,77 euroa ja on enintään 649,69 euroa;

3) 324,77 euroa, jos 1 kohdassa mainitut työeläkkeet yhteensä ovat enintään 324,77 euroa.

Eläkkeen vähentämisen perustetta määrätessä otetaan huomioon työeläkkeitä vastaava ulkomailta taikka Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettava etuus siten kuin 86 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään.

Jos leskellä on oikeus saada tämän lain mukaisen leskeneläkkeen lisäksi muun työeläkelain mukaista leskeneläkettä, tämän lain mukaisesta leskeneläkkeestä vähennetään määrä, joka on yhtä suuri osa edellä tarkoitettusta vähennyksestä kuin tämän lain mukainen leskeneläke on kaikista työeläkelakien mukaisista leskeneläkkeistä.

Leskeneläkettä vähennettäessä leskeneläke

muunnetaan 72 §:n mukaisella elinaikaker-toimella, joka on vahvistettu sille vuodelle, jona leskeneläkettä vähennetään.

88 §

Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteissa

Leskeneläkettä vähennettäessä otetaan lesken hakemuksesta työeläkkeiden asemesta huomioon hänen saamansa keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke, jos:

1) leski ei saa omaan työhön perustuvaa työeläkettä tai jos leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä;

2) leski on tehnyt asiasta hakemuksen viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta tai silloin, kun leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran; ja

3) mainitut ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke, kun ansiotuloista otetaan huomioon 60 prosenttia, ovat yhteensä vähintään 25 prosenttia pienemmät kuin lesken 86 §:n mukaisesti määrätty eläke.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu keskimääräinen ansiotulo lasketaan lesken kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen tekemistä saamista ansioista ja eläkkeen vähentäminen 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tehdään aikaisintaan tämän takautuvan jakson alusta.

Leskeneläke tarkistetaan, jos lesken olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, jonka takia 1 momentissa tarkoitettut edellytykset eivät enää täyty. Lisäksi leskeneläke tarkistetaan, jos leskelle myönnetään työeläkelakien mukainen eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä.

Leskeneläkettä tarkistettaessa käytetään samaa eläkkeen vähennyksen perustetta kuin leskeneläkettä ensimmäisen kerran vähennettäessä.

89 §

Perhe-eläkkeen alkaminen ja takautuva maksaminen

Perhe-eläkettä maksetaan edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyneelle lapselle perhe-eläkettä maksetaan lapsen syntymää seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Perhe-eläkettä ei makseta takautuvasti ilman pätevää syytä pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta.

90 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

91 §

Ilmoitusvelvollisuus

Leskeneläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille solmimastaan avioliitosta.

Jos lapseneläkettä saava lapsi annetaan otolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän puolisolle, lapsen ottovanhemmat ovat velvolliset ilmoittamaan ottolapseksi ottamisesta Valtiokonttorille.

92 §

Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen

Oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta.

Oikeus lapseneläkkeen saamiseen lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

93 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 92 §:n 1 momentin mukaisesti, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos Valtiokonttori toimii 7 luvun mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

94 §

Työnantajan ottaman vakuutuksen perusteella maksettavan perhe-eläkkeen vähentäminen

Jos edunsaajalla on oikeus saada työnantajan ottaman vakuutuksen perusteella perhe-eläkettä, vähennetään tämän lain mukaisesta perhe-eläkkeestä valtion kustannuksella rahoitetuksi katsottava osa vakuutuksen perusteella tulevasta perhe-eläkkeestä.

5 luku

Sotilaseläkkeet

95 §

Sotilas

Tässä luvussa tarkoitetaan *sotilaalla* sotilaskoulutusta vaativassa virassa tai tehtävässä tai erikseen säädettyssä sotilasvirassa palvelevaa virkamiestä.

Sotilaaseen sovelletaan mitä tässä laissa säädetään, ellei tämän luvun säännöksistä muuta johdu.

96 §

Oikeus jäädä eläkkeelle

Sotilaalla on oikeus saada vanhuuseläke, vaikka hän ei olisikaan saavuttanut tässä laissa tarkoitettua eläkeikää, jos hän on saavuttanut eroamisikänsä.

Sotilaalla, joka on sellaisessa upseerin tai opistoupseerin virassa, johon ehdottomana kelpoisuusvaatimuksena on upseerin tai opistoupseerin virkatutkinto, on lisäksi oikeus saada vanhuuseläke jos:

- 1) hänellä on sotilasarvo;
- 2) hän on palveluksen päättyessä täyttänyt 48 vuotta ja ennen eläkkeen alkamista 55 vuotta tai lentäjätutkintoa edellyttävässä virassa palveleva virkamies on palveluksen päättyessä ja ennen eläkkeen alkamista täyttänyt 45 vuotta;
- 3) hänellä on 95 §:ssä tarkoitetuissa sotilasviroissa tai tehtävissä palvelusaikaa vähintään 30 vuotta vähennettynä niillä täysillä kuukausilla, jotka hänellä oli jäljellä 55 vuoden ikään ja lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen osalta palvelusaikaa lentäjän tutkintoa edellyttävässä virassa vähintään 20 vuotta, kun hän erosi palveluksesta; ja
- 4) tämän lain 98 §:ssä säädetty, eläkkeen perusteena olevia työansioita koskevat edellytykset täyttyvät.

Sotilaalla, joka on puolustusvoimien erikoisupseerin, sotilaspapin, aliupseerin tai sotilasammattihenkilön taikka rajavartiolaitoksen erikoisupseerin, rajavartijan tai merivartijan virassa, on lisäksi oikeus saada vanhuuseläke jos:

- 1) hän on palveluksen päättyessä täyttänyt 55 vuotta;
- 2) hänellä on 95 §:ssä tarkoitetuissa sotilasviroissa tai tehtävissä palvelusaikaa vähintään 30 vuotta; ja
- 3) jos tämän lain 98 §:ssä säädetty, eläkkeen perusteena olevia työansioita koskevat edellytykset täyttyvät.

Sotilaalla ei ole oikeutta varhennettuun vanhuuseläkkeeseen tai osa-aikaeläkkeeseen.

97 §

Eläkkeen perusteena oleva työansio

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota laskettaessa otetaan sotilaalla huomioon ainoastaan 98 §:n mukaiset ansiot enintään 10 eläketapahtumaa edeltävän vuoden ajalta tai vastaavasti palveluksen päättymistä edeltävältä ajalta. Eläkkeen perusteena oleva työansio lasketaan ottaen huomioon mitä 61 ja 70 §:ssä säädetään ja saatu summa jaetaan

tarkasteluajan sotilaseläkkeeseen oikeuttavien päivien lukumäärällä. Kyseinen luku kerrotaan 30:llä.

98 §

Eläkkeen karttuminen

Sotilaalla eläkettä karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/180 prosenttia, kuitenkin enintään 2 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen eläke karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/120 prosenttia, kuitenkin enintään 3 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Sotilaan tulevan ajan eläke karttuu kuten työstä siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tätä momenttia sovelletaan vain:

1) jos sotilaalla on sotilasvirassa eläkkeen perusteena olevia ansioita vähintään keskimäärin 12 000 euroa vuodessa ja hänellä on säädetyn eläkeiän saavuttamista tai palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena tällaisessa virassa eläkkeen perusteena olevia ansioita edellä mainittu määrä; tai

2) jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 55 §:ää soveltaen.

Tämän lain 62 §:ssä tarkoitetuilta palkatomilta ajoilta sotilaan eläke karttuu samoin kuin muissa kuin sotilasvirassa olevilla työntekijöillä.

99 §

Eläkkeen enimmäismäärä

Sotilaan eläkkeen enimmäismäärä saa olla enintään 60 prosenttia tässä luvussa tarkoitusta eläkkeen perusteena olevasta työansiosista. Enimmäismäärä koskee sotilaseläketapahtuman yhteydessä myönnettäviä etuuksia tai etuuksia, joihin työntekijälle syntyy tässä yhteydessä oikeus. Vähennys tehdään sotilaseläkkeestä.

6 luku

Eläkkeiden hakeminen ja ennakkopäätökset

100 §

Eläkkeen hakeminen

Eläkettä on haettava Valtiokonttorilta sitä varten vahvistetulla lomakkeella. Hakemukseen on liitettävä eläkeasian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys.

Tarkemmat säännökset eläkkeen hakemiseen tarvittavista lomakkeista ja todistuksista annetaan valtiovarainministeriön asetuksella.

101 §

Työkyvyttömyyseläkkeen hakijan selvitys terveydentilasta

Työkyvyttömyyseläkkeen hakijan on toimitettava Valtiokonttorille terveydentilasta laadittu lääkärinlausunto, joka sisältää hoito- tai kuntoutussuunnitelman. Valtiokonttori voi kuitenkin hyväksyä muunkinlaisen lääkärinlausunnon tai sitä vastaavan selvityksen. Jos hakija on hoidettavana sairaalassa tai jos siihen on muu erityinen syy, Valtiokonttori voi myös omalla kustannuksellaan hankkia lääkärinlausunnon.

Työkyvyttömyyseläkkeen hakija on velvolinen Valtiokonttorin määräyksestä käymään työkyvyn heikentymisen selvittämistä varten tutkittavana Valtiokonttorin nimeämän laillistetun lääkärin luona tai Valtiokonttorin nimeämässä kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Jos hakija ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy tutkimuksesta, eläkehakemus voidaan ratkaista Valtiokonttorin käytettävissä olevan selvityksen nojalla.

Valtiokonttorin on korvattava 2 momentissa tarkoitettu tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset, joihin luetaan myös kohtuulliset matkakustannukset ja kohtuullinen matkapäiväraha matkustettaessa toiselle paikkakunnalle määräyksen mukaan tehdystä matkasta.

102 §

Eläkkeen hakeminen työntekijän puolesta

Jos työntekijä ei itse pysty hakemaan eläkettä tai muuten hoitamaan eläkettään koskevia asioitaan iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia eikä hänellä ole edunvalvojaa, Valtiokonttorin hyväksymä työntekijän lähiomainen tai muu henkilö, joka on pääasiallisesti huolehtinut työntekijästä, voi hakea työntekijän puolesta eläkettä ja muutoinkin käyttää puhevaltaa hänen puolestaan tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa.

103 §

Eläkehakemuksen vireilletulo

Eläkehakemus katsotaan tehdyksi sinä päivänä, jona se on saapunut Valtiokonttorille, jollekin työeläkelaisa tarkoitetulle eläkelaitokselle tai Eläketurvakeskukselle taikka eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen sitä varten valtuuttamalle asiamiehelle.

104 §

Päätöksenteko ja päätöksen tiedoksiantaminen

Valtiokonttorin päätös annetaan tiedoksi siten kuin hallintolain (434/2003) 59 §:ssä säädetään.

Tarkemmat säännökset Valtiokonttorin päätöksestä ja päätöksen allekirjoittamisesta annetaan tarvittaessa valtiovarainministeriön asetuksella.

105 §

Lääkärin osallistuminen päätöksentekoon Valtiokonttorissa

Yhden tai useamman laillistetun lääkärin on osallistuttava työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden sekä muiden lääketieteellisiä kysymyksiä sisältävien asioiden valmisteluun Valtiokonttorissa. Valtiokonttorin lääkäri voi merkitä kannanottonsa asiakirjoihin noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 §:ssä säädettyjä

lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevia muotovaatimuksia.

106 §

Ennakkopäätös eläkeoikeudesta

Valtiokonttori voi antaa ennakkopäätöksen siitä:

1) onko hakija tämän lain mukaisessa palveluksessa tai onko hän tietynä ajankohtana ollut sellaisessa palveluksessa;

2) mikä on työntekijän vanhuuseläkeikä;

3) onko työntekijälle maksettava palkka tai muu vastike 59 §:ssä tarkoitettua eläkettä kartuttavaa työansiota; sekä

4) muusta hakijalle näihin verrattavasta tärkeästä seikasta.

Ennakkopäätöstä on noudatettava annettaessa eläkepäätös henkilölle, jota ennakkopäätös koskee, edellyttäen, että eläke myönnetään niiden säännösten nojalla, joihin ennakkopäätös perustuu. Ennakkopäätöksestä saadaan kuitenkin poiketa eläkkeenhakijan eduksi.

107 §

Ennakkopäätös oikeudesta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 35 §:n 4 momentissa mainitut osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset. Ennakkopäätöksen antaa Valtiokonttori, jos se olisi toimivaltainen ratkaisemaan eläkehakemuksen siinä tapauksessa, että työntekijä hakisi ennakkopäätöksen sijasta eläkettä.

Myönteinen ennakkopäätös on Valtiokonttoria sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään yhdeksän kuukauden tai työntekijän ja hänen työnantajansa sopiman sitä pidemmän ajan kuluessa siitä, kun ennakkopäätös on tullut lainvoimaiseksi.

108 §

Ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 24 §:ssä säädettyt työeläkekuntoutuksen saamisen edellytykset. Myönteinen ennakkopäätös on Valtiokonttoria sitova, jos työntekijä toimittaa Valtiokonttorille kuntoutussuunnitelman yhdeksän kuukauden kuluessa siitä, kun ennakkopäätös on tullut lainvoimaiseksi.

tös siitä, täyttääkö hän 24 §:ssä säädettyt työeläkekuntoutuksen saamisen edellytykset. Myönteinen ennakkopäätös on Valtiokonttoria sitova, jos työntekijä toimittaa Valtiokonttorille kuntoutussuunnitelman yhdeksän kuukauden kuluessa siitä, kun ennakkopäätös on tullut lainvoimaiseksi.

7 luku

Viimeinen eläkelaitos

109 §

Viimeisen eläkelaitoksen tehtävät

Jos työntekijä on ollut sekä tämän lain että muun julkisten tai yksityisten alojen eläkelain mukaisen eläketurvan piirissä ja jos hän eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa oli tämän lain piiriin kuuluvassa palveluksessa, Valtiokonttori viimeisenä eläkelaitoksena:

1) antaa omasta päätöksestään sekä muiden julkisten ja yksityisten alojen eläkelakien mukaisesta eläketurvasta ja vastaavasta perhe-eläketurvasta huolehtivien eläkelaitosten päätöksistä päätösyhdistelmän; ja

2) maksaa päätösyhdistelmän mukaiset eläkkeet ja hoitaa eläkkeisiin liittyvät muut tehtävät.

110 §

Työskentelyä julkisten ja yksityisten alojen työeläkelakien piirissä

Jos eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika, 109 §:ssä tarkoitettut tehtävät viimeisenä eläkelaitoksena hoitaa se julkisten tai yksityisten alojen eläkelaitos, jossa työntekijän eläketurva oli järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen.

Mitä 1 momentissa ja 109 §:ssä säädetään viimeisestä eläkelaitoksesta, ei sovelleta työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos työntekijän eläketurva on järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen Valtiokonttorissa tai muussa julkisten alojen eläkelaitoksessa ja työntekijällä on työntekijän eläkelain ja meri-

mieseläkelain mukaisia ansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa eläketapahtumavuotta edeltäneen kahden kalenterivuoden aikana. Mitä 1 momentissa ja 109 §:ssä säädetään viimeisestä eläkelaitoksesta, ei sovelleta työkyvyttömyyseläkkeeseen myöskään, jos työntekijällä on eläketapahtumavuonna alkanut jatkuva tämän lain mukainen palvelus ja hänen eläketurvansa oli järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen yksityisten alojen eläkelaitoksessa tai muun julkisen alan eläkelaitoksessa kuin Valtiokonttorissa.

Jos osa-aikaeläke myönnetään samanaikaisesti sekä tämän lain että muiden julkisten tai yksityisten alojen eläkelain mukaisena, eläkkeen myöntävät eläkelaitokset erikseen.

111 §

Neuvotteluvollisuus

Jos Valtiokonttori toimii viimeisenä eläkelaitoksena sen on ennen päätöstään pyydyttävä yksityisten alojen eläkelaitoksen arvio työntekijän työkyvystä, jos yksityisten alojen eläkelaitoksen eläkkeen määrä ylittää 688,02 euroa kuukaudessa ja Valtiokonttori viimeisenä eläkelaitoksena ratkaisee työntekijän oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen tämän lain 35 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan.

Jos Valtiokonttori ja yksityisten alojen eläkelaitos ovat tällöin eri mieltä työntekijän työkyvyn arvioinnista, ne ratkaisevat eläkeasian erikseen.

112 §

Eläkettä maksava eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena

Eläkkeensaajalle vanhuus-, työkyvyttömyys- tai osa-aikaeläkettä maksavaa eläkelaitosta pidetään viimeisenä eläkelaitoksena silloinkin, kun eläkkeensaajalle myönnetään vanhuuseläke. Eläkkeensaajalle osa-aikaeläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä maksavaa eläkelaitosta pidetään viimeisenä eläkelaitoksena myös silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi työkyvyttömyyseläke, jollei tämän lain 110 §:n 2 momentista muuta johdu. Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettä-

vää työkyvyttömyyseläkeasiaa käsiteltäessä viimeinen eläkelaitos määräytyy kuitenkin siten kuin 109 ja 110 §:ssä säädetään.

113 §

Viimeisen eläkelaitoksen kustannukset

Jos Valtiokonttori on viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan maksanut muiden työeläkelakien mukaista eläkettä tai perhe-eläkettä, tai jos muu eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan maksanut tämän lain mukaista eläkettä, Valtiokonttori selvittää kustannukset eläkelaitosten välillä, perii eläkelaitokselta tai hyvittää eläkelaitokselle nämä eläkekustannukset korkoineen viimeistään maksuvuotta seuraavan kalenterivuoden aikana. Tätä varten voidaan suorittaa myös ennakkoa.

Eläkekustannukset peritään ja hyvitetään siten kuin Valtiokonttori, Eläketurvakeskus, kunnallinen eläkelaitos, evankelisluterilaisen kirkon keskusrahasto ja Kansaneläkelaitos asiasta erikseen tarkemmin sopivat.

114 §

Tarkemmat säännökset viimeisestä eläkelaitoksesta

Eläkelaitokset voivat sopia, että viimeisen eläkelaitoksen järjestelyä noudatetaan myös 110 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tai muussa tilanteessa, jossa sitä ei lain säännöksen mukaan olisi noudatettava. Eläkkeenhakijalle on tällöin ilmoitettava, missä eläkelaitoksessa hänen eläkeasiansa hoidetaan.

Jos syntyy epäselvyyttä siitä, mikä eläkelaitos on toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen, Eläketurvakeskus ratkaisee asian eläkelaitoksen pyynnöstä. Eläketurvakeskuksen tässä asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Edellä 109 ja 112 §:ssä tarkoitettu toimivaltaisen eläkelaitoksen määräytymisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

8 luku

Eläkkeen maksaminen

115 §

Eläkkeen maksaminen

Eläke maksetaan kuukausittain Valtiokonttorin päättämänä aikana eläkkeensaajan ilmoittaman Suomessa toimivan rahalaitoksen välityksellä. Eläke voidaan maksaa myös eläkkeensaajan ulkomailla olevalle tilille.

Eläkkeenhakijalle voidaan hänen pyynnöstään maksaa ennakkoa ennen eläkepäätöksen antamista, jos asian ratkaisu viivästyy hänestä riippumattomista syistä. Maksettu ennakko vähennetään myöhemmin tehdyn eläkepäätöksen mukaisesta eläkkeestä sitä maksettaessa.

116 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Eläkettä aletaan maksaa sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, ellei 2 luvun säännöksistä muuta johdu. Vanhuuseläkettä maksetaan aikaisintaan palkan saamisen päättymistä seuraavan kuukauden alusta. Tämän lain mukaista eläkettä ei kuitenkaan makseta siltä ajalta, jolta työntekijällä on oikeus saada lain tai työehtosopimuksen taikka työsopimuksen mukaista irtisanomisajan palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta taikka jolle ajalle hänen muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella työnantajalta saamansa taloudellinen etuus, lukuun ottamatta työnantajan järjestämää tai hankkimaa koulutusta, voidaan jaksottaa työntekijän vakiintuneena pidettävän palkan perusteella. Eläkettä maksetaan sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on lakannut.

Jos Valtiokonttorilla on syytä epäillä, että eläkkeensaaja ei enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä, Valtiokonttori voi keskeyttää eläkkeen maksamisen. Edellytyksenä on, että Valtiokonttori on pyytänyt eläkkeensaa-

jalta selvityksen eläkkeen määrään tai eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista, mutta eläkkeensaaja ei tällaista selvitystä Valtiokonttorin ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa esitä. Eläkkeen maksaminen keskeytetään tai maksettavaa määrää alennetaan sen kalenterikuukauden alusta, joka lähinnä seuraa sitä kuukautta, jonka aikana keskeyttämisen tai alentamisen syy on ilmaantunut.

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, Valtiokonttori voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

117 §

Kertasuoritus

Jos vanhuuseläke, perhe-eläke tai täysi työkyvyttömyyseläke on ennen 73, 74 ja 85 §:n mukaisen ensisijaisen etuuden vähentämistä pienempi kuin 20 euroa kuukaudessa, Valtiokonttori voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena. Kertasuoritus lasketaan työntekijän eläkelain 114 §:n 6 momentissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettävien kertasuorituskertoimien mukaan.

Jos 1 momentissa tarkoitettun eläkkeen määrä on vähintään 20 euroa, mutta enintään 50 euroa kuukaudessa, Valtiokonttori voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena, jos eläkkeensaajalle on ilmoitettu eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena eikä eläkkeensaaja ole vastustanut sitä Valtiokonttorin ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa.

Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus sisältää myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen.

Kun työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuorituksena, takautuvaa eläkettä ei makseta sairausvakuutusrahastolle.

Jos Valtiokonttori maksaa 109 §:ssä tarkoitettun päätösyhdistelmän mukaisen eläkkeen, 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla eläkkeen määrällä tarkoitetaan päätösyhdistelmään sisältyvien eläkkeiden yhteismäärää.

118 §

Viivästyskorotus

Jos tämän lain mukaisen eläkkeen maksaminen viivästyy, Valtiokonttorin on maksettava viivästynyt eläke viivästysajalta korotettuna. Eläkkeen korotus on vuotta kohden laskettuna korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen. Velvollisuus maksaa eläke korotettuna koskee myös niitä eläkkeitä, jotka Valtiokonttori maksaa 7 luvun nojalla viimeisenä eläkelaitoksena.

Velvollisuus maksaa eläke 1 momentin mukaan korotettuna ei koske sitä osaa eläkkeestä, joka maksetaan toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle tämän takautumisvaatimuksen vuoksi.

Viivästyskorotusta ei makseta, jos sen määrä on pienempi kuin 5,39 euroa.

119 §

Viivästyskorotuksen laskeminen

Eläkkeen korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä, ei kuitenkaan ennen kuin kolme kuukautta on kulunut sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana työntekijä on hakenut eläkettä sekä esittänyt eläkkeen perustetta koskevan sellaisen selvityksen, joka häneltä voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon myös Valtiokonttorin mahdollisuudet hankkia selvitys. Viivästyskorotus lasketaan eräpäivästä saman päätöksen perusteella myöhemmin maksettavalle eläke-erälle.

Jos Valtiokonttorin antamaan päätökseen on haettu muutosta, voi muutoksenhakuelin määrätä, että korotus lasketaan myöhäisemmästä ajankohdasta. Edellytyksenä on, että Valtiokonttori osoittaa muutoksenhaun aikana tapahtuneen oleellisen muutoksen työntekijän olosuhteissa.

Jos eläkkeen maksaminen viivästyy eläkkeensaajasta johtuvasta syystä, Valtiokonttori ei ole velvollinen maksamaan eläkettä korotettuna pidemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona Valtiokonttori on saanut tietää esteen

lakkaamisesta. Jos eläkkeen maksaminen viivästyy lain säännöksen tai maksuliikkeen keskeytymisen tai muun sen kaltaisen yleisen esteen takia, Valtiokonttori ei ole velvollinen maksamaan eläkettä korotettuna tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

120 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen työnantajalle tai sairauskassalle

Jos Valtiokonttori on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Vakuutuskassalaissa (1164/1992) tarkoitetun sairauskassan maksama täydennyspäiväraha vastaa työnantajan maksamaa palkkaa, ja eläke maksetaan hakemuksesta sairauskassalle samoin kuin työnantajalle.

Jos työnantaja maksaa työntekijälle palkkaa samalta ajalta, jolta työntekijä saa kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, menetellään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen maksamisessa samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta 1 momentissa säädetään.

Jos työntekijälle on myönnetty työkyvyttömyyseläkkeen sijasta vanhuuseläke 50 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla takautuvasti 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan työkyvyttömyysajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä.

Jos Valtiokonttori on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen tai 3 momentissa tarkoitetussa tilanteessa vanhuuseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkan sijasta irtisanomisajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä.

Eläkettä, kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta ei makseta työnantajalle tai sairauskas-

salle siltä osin kuin se on 121 §:n perusteella maksettava sairausvakuutusrahastolle eikä silloin, kun työnantaja tai sairauskassa on saanut korvauksen maksamastaan palkasta muun lain mukaan.

121 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään vanhuuseläke, vanhuuseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua sairauspäivärahaa.

Jos täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti 39 §:n 1 momentissa tarkoitetun ensisijaisuusajan jälkeen ja samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, työkyvyttömyyseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai osasairauspäivärahaa.

Jos kuntoutusraha tai -korotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai osasairauspäivärahaa.

122 §

Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvain lain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai koulutuspäivärahaa taikka julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, Valtiokonttorin on työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle siltä

osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, koulutustukea tai koulutuspäivärahaa.

Jos työntekijä on saanut väliaikaisesti Kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 70 §:n mukaan tai edellä mainittua eläkettä ja eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) 1 §:n mukaista asumistukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään muutoksenhaun perusteella tämän lain mukainen eläke takautuvasti, Valtiokonttorin on maksettava takautuva eläke Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta sille siltä osin kuin se vastaa määrältään Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman etuuden määrää.

Valtiokonttori voi maksaa takautuvasti myöntämänsä eläkkeen 2 momentissa säädettyllä tavalla Kansaneläkelaitokselle myös silloin, kun Valtiokonttori jatkaa muutoksenhaun perusteella myönnettyä kuntoutustukea, myöntää edunsaajalle tämän lain mukaisen perhe-eläkkeen, oikaisee 173 §:n mukaisesti aikaisemman päätöksen, tarkistaa muutoin myönnetyn eläkkeen määrän tai myöntää oikaisupäätöksen jälkeen kuntoutustuelle jatkoa.

Eläkettä ei kuitenkaan makseta Kansaneläkelaitokselle sen liikaa maksaman asumistuen korvaamiseksi, jos samalla ei makseta takautuvaa eläkettä Kansaneläkelaitoksen liikaa maksaman eläkkeen korvaamiseksi.

Jos työntekijä on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, Valtiokonttorin on Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua opintotukea.

123 §

Eläkkeen maksaminen kunnalle tai sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle

Jos työntekijä on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitettua toimeentulotukea ennakkona, Valtiokonttorin on maksettava samalta ajalta takautu-

vasti myönnettävä eläke siltä osin kuin se vastaa määrältään maksettua toimeentulotuen ennakkoa sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle tämän vaatimuksesta.

Jos kunta tai kuntayhtymä on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoidon tai -huoltoa tai perhehoitoa, Valtiokonttorin on kunnan tai kuntayhtymän vaatimuksesta maksettava eläke laitoshoidon tai -huollon tai perhehoidon ajalta kunnalle tai kuntayhtymälle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

124 §

Takautumisvaatimuksen esittämisaika

Eläke maksetaan 120 - 123 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa työnantajalle, sairauskassalle, sairausvakuutusrahastolle, Kansaneläkelaitokselle, työttömyyskassalle, kunnalle, kuntayhtymälle tai sosiaalihuoltolaissa (710/1982) tarkoitettulle toimielimelle vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva vaatimus on tehty Valtiokonttorille vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

125 §

Eläkkeen maksaminen sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle suostumuksen perusteella

Valtiokonttori voi eläkkeensaajan suostumuksella päättää, että tämän lain mukainen eläke maksetaan eläkkeensaajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle niin, että se käytetään eläkkeensaajan ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka eläkkeensaaja on toimeentulotuesta annetun lain 2 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan. Edellytyksenä on, ettei eläkkeen maksamista sen saajalle itselleen voida pitää tarkoituksenmukaisena hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa.

Esityksen etuuden maksamisesta 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle voi tehdä eläkkeensaaja, hänen puolisonsa, muu omainsensa tai henkilö, joka hänestä pääasiallisesti huolehtii, tai kunnan asianomainen toimielin.

Eläkettä ei saa käyttää vastoin eläkkeensaajan suostumusta muuhun kuin sen kuukauden aikana annettavaan huoltoon, jolta eläke on maksettu.

126 §

Eläkkeen maksamisjärjestys

Jos eläke on maksettava muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen tämän tai muun lain perusteella, ja kahdella tai useammalla viranomaisella, kunnalla, laitoksella tai toimielimellä taikka muulla taholla on oikeus siihen, eläke maksetaan seuraavassa järjestyksessä:

- 1) sairausvakuutusrahastolle 121 §:n mukaan;
- 2) eläkelaitokselle yrittäjien eläkelain (xx/2006) xx §:n mukaan tai maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maatalousyrittäjien eläkelain (xx/2006) xx §:n mukaan maksamattomina vakuutusmaksuina;
- 3) eläkelaitokselle aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintänä 130 §:n mukaan;
- 4) työnantajalle tai sairauskassalle 120 §:n mukaan;
- 5) työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle 122 §:n 1 momentin mukaan;
- 6) Kansaneläkelaitokselle 122 §:n 2 tai 3 momentin mukaan;
- 7) sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle 123 §:n 1 momentin mukaan;
- 8) kunnalle tai kuntayhtymälle 123 §:n 2 momentin mukaan;
- 9) Kansaneläkelaitokselle 122 §:n 5 momentin mukaan;
- 10) Potilasvakuutuskeskukselle potilasvahinkolain (585/1986) 9 §:n mukaan;
- 11) EU- tai ETA-maan laitokselle ja Sveitsille eläkkeen aiheeton maksu sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72

(EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanoasetus) 111 artiklan 1 kohdan mukaan;

12) ulosottoviranomaiselle ulosottolain (37/1895) 4 luvun 7 §:n mukaan;

13) EU- tai ETA-maan laitokselle ja Sveitsille muun etuuden kuin eläkkeen aiheeton maksu EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanoasetuksen 111 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaan;

14) sosiaaliturvasopimusten mukaisille sosiaaliturvasopimusmaiden laitoksille eläkkeen ja muun etuuden aiheeton maksu sosiaaliturvasopimuksen määräysten mukaan; sekä

15) sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle 125 §:n mukaan.

127 §

Eläkkeen siirtäminen tai panttaaminen

Tämän lain mukaista eläkettä ei saa siirtää toiselle henkilölle. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus on mitätön.

Tämän lain mukaan maksettavaa kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

128 §

Takautuva oikeus korvaukseen vakuutuslaitokselta

Jos työntekijällä on oikeus saada tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, sotilasvammalakiin perustuvaa elinkorkoa tai liikennevakuutuslain nojalla omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta taikka tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla ansionmenetykskorvausta, voidaan tämän lain mukainen eläke sen estämättä, mitä 73 §:ssä säädetään, suorittaa täysimääräisenä, kunnes päivärahan, tapaturmaeläkkeen, elinkoron, korvauksen tai ansionmenetykskorvauksen määrä on lopullisesti ratkaistu. Työntekijän oikeus mainittuun päivärahaan, tapaturmaeläkkeeseen, elinkorkoon, korvaukseen tai ansionmenetykskorva-

ukseen siirtyy Valtiokonttorille siltä osin kuin Valtiokonttori on maksanut samalta ajalta eläkettä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti työntekijän jälkeen hänen edunsaajilleen maksettavaan tapaturmavakuutuslain mukaiseen perhe-eläkkeeseen tai sotilasvammalain mukaiseen huoltoeläkkeeseen tai liikennevakuutuslain nojalla maksettavaan jatkuvaan korvaukseen, jos Valtiokonttori on maksanut myöntämänsä perhe-eläkkeen täysimääräisenä.

129 §

Eläkkeen vanhentuminen

Oikeus saada eläkettä vanhentuu viiden vuoden kuluttua siitä päivästä lukien, jona eläke olisi pitänyt maksaa, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 ja 11 §:ssä säädetään. Vanhentumisaika voi pidentyä siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

130 §

Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä

Jos eläkettä on maksettu enemmän kuin mihin sen saajalla on oikeus, Valtiokonttorin on perittävä aiheettomasti maksettu eläke takaisin.

Valtiokonttori voi luopua aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperimisestä kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä eläkkeen maksaminen ole johtunut eläkkeensaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Valtiokonttori voi luopua aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperimisestä myös silloin, kun takaisinperittävä määrä on vähäinen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun Valtiokonttori on 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitokse-

na toimiessaan maksanut tämän lain mukaisia eläkkeitä aiheuttomasti. Siltä osin kuin Valtiokonttori on maksanut aiheuttomasti kunnallisen eläkelain, evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain, Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 13 §:ään perustuvien eläkesääntösten tai yksityisten alojen eläkelakien mukaista eläkettä, takaisinperinnästä päättää asianomainen eläkelaitos siten kuin sitä koskevassa laissa säädetään. Valtiokonttori antaa kuitenkin viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan takaisinperittävistä eläkkeistä päätösyhdistelmän ja perii takaisin perittävän määrän.

Päätös aiheuttomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä on tehtävä viiden vuoden kuluessa eläkkeen maksupäivästä lukien. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistetun saatavan vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 10 ja 11 §:ssä säädetään. Vanhentumisaajan katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Viiden vuoden vanhentumisaika voi pidentyä siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

131 §

Aiheuttomasti maksetun eläkkeen kuittaus

Valtiokonttori voi periä aiheuttomasti maksamansa eläkkeen myös kuittaamalla sen vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Ilman eläkkeensaajan suostumusta kulloinkin maksettavasta eläke-erästä saa vähentää enintään kuudesosan siitä eläke-erän osasta, joka jää sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakkoperintälain (1118/1996) nojalla pidätetty veron ennakko.

Jos Valtiokonttori 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena perii takaisinperittävän määrän kuittaamalla, 1 momentissa tarkoitettuna eläke-eränä pidetään Valtiokonttorin viimeisenä eläkelaitoksena maksettavana olevien eläke-erien yhteismäärää.

9 luku

Eläketurvan rahoitus

132 §

Eläketurvan rahoitus

Tämän lain mukainen eläketurva maksetaan valtion talousarviosta. Lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden, perhe-eläkkeiden ja niihin verrattavien muiden etujen maksamiseen varautumiseksi ja näistä eduista valtiolle aiheutuvien menojen tasaamiseksi on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion eläkerahasto, josta säädetään lailla.

133 §

Valtion eläkerahaston tulot

Valtion eläkerahaston tuloja ovat rahastolle tuloutettavat valtion virastojen ja laitosten, liikelaitosten ja muiden yhteisöjen eläkemaksut, työntekijäin eläkemaksut sekä rahaston varoille saatavat tuotot. Lisäksi tuloja ovat 5 §:ssä tarkoitetun eläketurvan järjestämisestä aiheutuvat maksut ja muut maksut, jotka erikseen säädetään rahaston tuloiksi.

Työttömyysvakuutusrahasto suorittaa valtion eläkerahastolle maksun, jolla katetaan työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvaa vastuuta ja kuluja soveltuvin osin siten kuin työntekijän eläkelain 182 §:ssä säädetään.

134 §

Siirto valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon ja rahaston karttuminen

Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 prosenttia tämän lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta. Sen jälkeen kun rahasto on karttunut täyteen määräänsä, rahastosta valtion talousarvioon siirrettävästä määrästä päätetään vuosittain valtion talousarviossa.

Valtion eläkerahasto on karttunut täyteen määräänsä sen varainhoitovuoden lopussa,

jonka aikana rahastoidut varat ovat saavuttaneet määrän, joka on 25 prosenttia tämän lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta eläkevastuusta. Rahaston varojen käytöstä, sen jälkeen kun rahastointitavoite on saavutettu, säädetään erikseen.

135 §

Työnantajan eläkemaksu

Valtion virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä yhteisöt ja laitokset, joiden henkilöstö kuuluu tämän lain mukaisen eläketurvan piiriin, maksavat työnantajan eläkemaksun, joka muodostuu vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkeosasta sekä eläketurvan toimeenpanosta aiheutuvasta hoitokuluosasta. Työnantajan eläkemaksu maksetaan Valtiokonttorille, joka tulouttaa maksut, hoitokuluosaa lukuun ottamatta, valtion eläkerahastolle.

Työnantajan eläkemaksun perusteista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Hoitokuluosan suuruudesta päättää valtiovarainministeriö.

Työnantajan eläkemaksun perusteena olevien vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkeosien suuruudesta päättää Valtiokonttori asiaa koskevien periaatteiden oltua sitä ennen eläkerahaston hallituksen käsiteltävänä. Valtiokonttori päättää työnantajan eläkemaksun suorittamisesta.

136 §

Työntekijän eläkemaksu

Valtion palveluksessa olevat työntekijät sekä työntekijät, jotka kuuluvat tämän lain mukaisen eläketurvan piiriin, suorittavat työntekijän eläkemaksun. Työntekijän eläkemaksu on yhtä suuri kuin työntekijän työeläkevakuutusmaksu, josta säädetään työntekijän eläkelain 153 §:ssä. Työntekijän eläkemaksua suorittavat myös kansanedustajat, Suomesta Euroopan parlamenttiin valitut jäsenet ja valtioneuvoston jäsenet.

Työnantaja pidättää työntekijältä työntekijän eläkemaksun maksamistaan palkasta

(*työansio*) sen maksamisen yhteydessä siten kuin työntekijän eläkelain 152 §:ssä ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Eläkemaksu tilitetään Valtiokonttorille sen määräämällä tavalla. Valtiokonttori tulouttaa maksut valtion eläkerahastolle.

137 §

Työntekijän eläkemaksun pidättäminen takautuvasti

Jos työntekijän eläkemaksu on ilmeisen virheen vuoksi jäänyt palkanmaksun yhteydessä pidättämättä, työnantaja voi pidättää maksun enintään kahden seuraavan palkanmaksun yhteydessä.

Jos työntekijälle ei palkanmaksun yhteydessä ole maksettu työntekijän eläkemaksun pidättämiseen riittävää rahapalkkaa ja hänelle kuitenkin kertyy eläketurvaa, työnantaja voi pidättää työntekijän eläkemaksun vuoden kuluessa seuraavien palkanmaksujen yhteydessä.

138 §

Eläkemaksun vanhentuminen

Valtiokonttorin on määrättävä tähän lakiin perustuva eläkemaksu maksettavaksi viiden vuoden kuluessa maksun eräpäivästä.

Jos työntekijälle lisätään takautuvasti yli viisi vuotta vanhoja eläkkeeseen oikeuttavia työansioita, Valtiokonttorin on määrättävä eläkemaksu näiden työansioiden perusteella maksettavaksi kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona kyseiseen palvelukseen perustuva eläkemaksu olisi eräänäntynyt maksettavaksi.

139 §

Eläkemaksun ulosottokelpoisuus

Valtiokonttorin tämän lain perusteella maksettavaksi määräämä eläkemaksu viivästyskorkoineen saadaan ulosmitata ilman tuomioita tai päätöksiä niin kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

140 §

Aiheettomasti pidätetyn työntekijän eläkemaksun palautus

Työnantajan on työntekijän vaatimuksesta palautettava työntekijälle tältä aiheettomasti pidättämänsä työntekijän eläkemaksu.

141 §

Aiheettomasti maksetun eläkemaksun palautuksen vanhentuminen

Aiheettomasti maksetun eläkemaksun palautus vanhentuu viiden vuoden kuluttua työnantajan eläkemaksun maksupäivästä tai työntekijän eläkemaksun pidätyspäivästä lukien, jollei vanhentumisesta ole sitä ennen katkaistu. Vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 10 ja 11 §:ssä säädetään. Vanhentumisajan katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Viiden vuoden vanhentumisaika voi pidentyä siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

142 §

Eläkemaksun viivästyskorko

Jos työnantaja on laiminlyönyt eläkemaksun maksamisen määräajassa, työnantajan on maksettava korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen viivästyskorko.

10 luku

Hallinto

143 §

Valtiokonttori

Valtion eläketurvan toimeenpanosta huolehtii Valtiokonttori. Valtiokonttori huolehtii myös valtion varoista suoritettavien ylimääräisten eläkkeiden maksamisesta.

144 §

Valtion eläkeneuvottelukunta

Valtiovarainministeriössä on valtion eläkeneuvottelukunta, jonka jäsenet valtiovarainministeriö määrää kolmeksi vuodeksi kerrallaan valtiovarainministeriön sekä valtion virkamiesten ja työntekijöiden keskustason edustavimpien järjestöjen ehdottamista henkilöistä. Neuvottelukunnan tehtävänä on toimia yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1998) ja yhteistoimintasopimusten mukaisena neuvotteluelimenä, tehdä esityksiä, antaa lausuntoja sekä toimia neuvoa-antavana toimielimenä eläkekysymyksissä.

145 §

Valtion työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden neuvottelukunta

Valtiokonttorissa on valtion työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden neuvottelukunta, jonka jäsenet valtiovarainministeriö määrää kolmeksi vuodeksi kerrallaan valtiovarainministeriön sekä valtion virkamiesten ja työntekijöiden keskustason edustavimpien järjestöjen ehdottamista henkilöistä. Neuvottelukunnan tehtävänä on työkyvyn arvioinnin ja kuntoutuskysymysten soveltamiskäytännön ohjaus ja seuranta.

11 luku

Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito

146 §

Työntekijän ja eläkkeenhakijan oikeus saada tietoja

Valtiokonttorin on annettava työntekijälle tämän pyynnöstä hallussaan olevat työntekijän eläkeoikeutta koskevat tiedot. Asianosaisen tiedonsaantioikeudesta, oikeudesta saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta sekä oikeudesta tarkastaa itsestään rekisteriin talletetut tiedot on muutoin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa

laissa (621/1999, *julkisuuslaki*) ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Valtiokonttorin on annettava eläkkeenhakijalle etukäteen eläkehakemuslomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla tiedot siitä, mistä tätä koskevia tietoja voidaan hankkia ja mihin tarkoitukseen niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa.

147 §

Työnantajan oikeus saada tietoja

Työnantajalla on oikeus saada Valtiokonttorilta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä kirjanpitoaan, palkkahallintoaan ja eläkemaksun tarkastamista varten välttämättömät tiedot tämän lain mukaan myönnetystä eläkkeestä ja muut edellä mainittuja tarkoituksia varten välttämättömät tiedot. Työnantajalla, jonka palveluksesta työntekijä siirtyy eläkkeelle, on myös oikeus saada tiedot Valtiokonttorin myöntämän eläkkeen lajista ja alkamis- ja päättymisajankohdasta työnantajan palveluksen päättämistä varten.

148 §

Työnantajan velvollisuus antaa tietoja

Työnantaja on velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille vähintään neljännesvuositain tämän lain piiriin kuuluvien työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen palvelusten alkamis- ja päättymispäivät, palkka- ja palkkiotiedot sekä palvelusaikoja ja keskeytyksiä koskevat tiedot. Lisäksi työnantaja on velvollinen antamaan Valtiokonttorille palkka- ja palkkiotiedot kalenterivuoden päättyessä jatkuvista edellä mainituista palveluksista sekä muut työntekijöiden eläkeoikeuteen ja työnantajan maksuvelvollisuuteen liittyvät tiedot. Jos työnantaja jättää ilmoittamatta Valtiokonttorille edellä tarkoitettuja tietoja tai ilmoittaa ne myöhemmin kuin Valtiokonttorin 4 momentin perusteella antamissa määräyksissä edellytetään, voidaan 135 §:ssä tarkoitettu eläkemaksu määrätä suoritettavaksi kohtuul-

lisesti korotettuna, kuitenkin enintään kaksinkertaisena.

Jos käsiteltävänä olevan eläke- tai kuntoutusasian ratkaisemiseksi tai muuten tämän lain mukaisten tehtävien toimeenpanossa tarvitaan tietoja työntekijän työskentelystä ja työolosuhteista tai muista vastaavista seikoista, työnantaja on velvollinen antamaan tiedot Valtiokonttorille ja tämän lain mukaiselle muutoksenhakuelimelle.

Pyydettyä työntekijän eläke- tai kuntoutusasian käsittelyä varten tarvittavia tietoja, työnantajalle saa ilman työntekijän suostumusta ilmoittaa vain ne työntekijää koskevat salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä työnantajalta pyydettyjen tietojen yksilöimiseksi.

Valtiokonttori pitää rekisteriä tämän lain piiriin kuuluvien työntekijöiden eläkeoikeuteen vaikuttavista tämän pykälän ja 150 §:n perusteella saamista tiedoista. Valtiokonttorilla on oikeus antaa määräyksiä työnantajille siitä, milloin ja missä muodossa tiedot ilmoitetaan Valtiokonttorille.

149 §

Selvitys eläkkeensaajalta eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista

Valtiokonttori voi sen lisäksi, mitä eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta tässä laissa säädetään, vaatia eläkkeensaajalta selvityksen eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen vaikuttavista seikoista, jos on aihetta epäillä, että näissä seikoissa on tapahtunut muutoksia.

150 §

Oikeus saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisäätteisten tehtävien toimeenpanemiseksi

Valtiokonttorilla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta, lakisäätteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sovelle-

taan, tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan eläke- tai etuusasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa, EY:n sosiaaliturvasäätelyssä tai sen täytäntöönpanoasetuksessa taikka sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Valtiokonttorilla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on lisäksi oikeus saada lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettua ammattihenkilöltä, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua terveydenhuollon toimintayksiköltä sekä kuntoutusta toimeenpanevalta taholta ja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä, sosiaalipalvelujen tuottajalta tai hoitolaitokselta pyynnöstä tämän laatima lausunto ja muut 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien toimeenpanemiseksi välttämättömät tiedot eläkkeenhakijan potilasasiakirjoista, kuntoutuksesta, terveydentilasta, hoidosta sekä työkyvystä, jollei hakija itse niitä toimita.

151 §

Valtiokonttorin tarkastusoikeus

Valtiokonttorilla on oikeus tarkastaa työntekijän asiakirjoista 148 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen oikeellisuus.

Tarkastuksen tekemistä varten Valtiokonttorilla on oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta viranomaisilta.

152 §

Eläketurvan syntymisen kiertäminen ja väärinkäyttö

Jos oikeustoimelle on annettu eläketurvan syntymisen kiertämiseksi, eläkemaksun välttämiseksi, perusteettoman eläketurvan järjestämiseksi tai muusta vastaavasta syystä sellainen sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta, on eläketurvan syntymistä ratkaistaessa, eläkemaksua määrättäessä tai eläkeasiaa käsiteltäessä meneteltävä asian todellisen luonteen tai tarkoituksen mukaisesti.

Jos tapahtuneen järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää työntekijän työkyvyttömyysvastuuta koskevia säännöksiä, Valtiokonttori voi määrätä eläkemaksun ennen mainittua järjestelyä vallinneen tilanteen mukaan.

153 §

Valtiokonttorin oikeus saada tietoja muilta eläkelaitoksilta ja Eläketurvakeskukselta

Valtiokonttorilla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada 151 ja 152 §:ssä tarkoitettua valvontaa varten välttämättömät tiedot toisilta työeläkelakien mukaista tehtävää hoitavilta eläkelaitoksilta ja Eläketurvakeskukselta.

154 §

Tietojen maksuttomuus

Valtiokonttorilla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada maksutta ne tiedot, jotka niillä on tämän lain mukaan oikeus saada. Jos tiedot tarvitaan tietyssä muodossa ja siitä aiheutuu tietojen luovuttajalle olennaisia lisäkustannuksia, kustannukset on kuitenkin korvattava.

155 §

Tietojen antaminen vapaaehtoista ryhmälisäeläketurvaa varten

Valtiokonttorilla on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle ja eläkesäätiölle työntekijöiden nimet ja osoitteet, heidän henkilötunnuksensa, tiedot eläkkeiden määrästä ja eläkkeen määrään vaikuttavista tekijöistä sekä muut työntekijän eläkelain 204 §:ssä tarkoitettujen mainitun lain mukaiseen eläketurvaan liittyvän vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan hoitamista tai järjestämistä varten välttämättömät tiedot.

156 §

Tietojen antaminen työntekijäin ryhmähenkivakuutusta varten

Työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen korvaustoimintaa henkivakuutus- ja tapaturmavakuutusyhtiöiden valtuuttamana hoitavalla työntekijäin henkivakuutuspoolilla ja maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Valtiokonttorilta tämän lain mukaisessa palveluksessa työskennelleiden, kuolleiden työntekijöiden nimet, henkilötunnukset ja kuolinpäivät, heidän edunsaajiensa nimet ja henkilötunnukset sekä muut vastaavat tiedot, joita tarvitaan ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman myöntöedellytysten täyttymistä ratkaistaessa.

Myös Valtiokonttorilla ja kunnallisella eläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä 1 momentissa tarkoitettut tiedot ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen käsittelemiseksi.

157 §

Tietojen antaminen rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi

Valtiokonttorilla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja ministeriölle, verohallinnolle ja sellaiselle lakisäateistä sosiaaliturvajärjestelmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle, jonka hoidettavaksi kuuluvaan sosiaaliturvaetuuteen tämän lain mukainen eläke vaikuttaa.

Annettavia tietoja ovat tämän lain mukaista eläkettä saavan tai saaneen henkilön:

- 1) henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot;
- 2) tiedot maksetuista eläkkeistä;
- 3) tiedot työnantajasta; ja
- 4) muut näihin rinnastettavat tiedot, jotka ovat välttämättömiä sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi tehtävää henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatoimintaa varten.

Valtiokonttorilla on 1 momentissa tarkoitettu oikeus antaa 2 momentissa mainittuja tietoja myös poliisi- ja syyttäväviranomaiselle siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä rikosten selvittämistä ja syytteeseen panoa varten.

Tässä pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa ei kuitenkaan saa antaa työntekijän terveydentilaa koskevia tietoja tai tietoja, jotka ovat tarkoitettuja kuvaamaan työntekijän sosiaalihuollon tarpeen perusteita.

158 §

Tietojen antaminen viranomaisille ja luottotietotoimintaa harjoittavalle rekisterinpitäjälle

Valtiokonttorilla on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja seuraavasti:

1) asianomaiselle viranomaiselle ja toimielimelle ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisten tehtävien toimeenpanossa;

2) verohallinnolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille ennakkoperintälaissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi silloin, kun on aihetta epäillä, että työnantaja ei ole täyttänyt ennakonpidätysvelvollisuuttaan;

3) luottotietotoimintaa harjoittavalle rekisterinpitäjälle sellaiset tiedot työnantajan maksamatta jättämistä tähän lakiin perustuvista ulosottokelpoisista eläkemaksuista, jotka luottotietorekisterin pitäjällä lain mukaan on oikeus tallettaa luottotietorekisteriin.

159 §

Tietojen luovuttaminen eteenpäin

Sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, Valtiokonttorilla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa Eläketurvakeskuksesta ja työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivalta eläkelaitokselta saadut eläkettä, eläkeoikeutta tai vakuuttamista koskevat tiedot Kansaneläkelaitokselle tai muulle sellai-

selle tietojen vastaanottajalle, jolla on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella.

Valtiokonttorilla on 1 momentissa mainittu oikeus antaa 148 §:n 1-3 momentin nojalla työnantajalta saamansa tiedot ja 150 §:n nojalla työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, vero- ja muulta viranomaiselta sekä muulta julkisuuslain soveltamisalaan kuuluvalla taholta saamansa tiedot työeläkelakien toimeenpanosta huolehtiville sellaisille eläkelaitoksille, joilla on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella mainittujen tietojen antajilta tai Eläketurvakeskukselta.

Valtiokonttorin on ennen 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen antamista sovittava Eläketurvakeskuksen ja asianomaisten eläkelaitosten kanssa siitä, mitä edellä tarkoitettuihin tiedoista voidaan luovuttaa edelleen ja kelle niitä voidaan edelleen luovuttaa.

160 §

Tietojen eteenpäin luovuttajan vastuu

Ennen kuin Valtiokonttori luovuttaa tietoja eteenpäin, sen on varmistettava, että tietojen saajalla on lain mukaan oikeus saada luovutettavat tiedot niiden alkuperäiseltä antajalta.

Kun Valtiokonttori luovuttaa tässä luvussa säädetyillä perusteilla tietoja eteenpäin, se on vastuussa siitä, että luovutettavien tietojen sisältö vastaa tietojen antajalta saatuja tietoja.

161 §

Tietojen antaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Valtiokonttorilla on oikeus avata tekninen käyttöyhteys sen lisäksi, mitä tietojen antamisesta teknisellä käyttöyhteydellä säädetään julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa:

1) lakisääteistä sosiaalivakuutusta toimeenpanevalle yhteisölle tai laitokselle sekä tämän lain mukaiselle muutoksenhakuelimelle henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka sillä on tämän tai muun lain perusteella oikeus saada tehtäviensä toimeenpanoa varten;

2) EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisten tehtävien toi-

meenpanosta huolehtivalle viranomaiselle sellaisiin tietoihin, jotka sillä on 158 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus saada;

3) Kansaneläkelaitokselle sekä muulle sellaiselle tietojen vastaanottajalle, jolla on oikeus saada työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivalta eläkelaitokselta eläkettä, eläkeoikeutta ja vakuuttamista koskevat tiedot, 159 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin;

4) henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle 155 §:ssä tarkoitettuihin ryhmälisäeläketurvan hoitamista tai järjestämistä varten välttämättömiin tietoihin sekä työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolille, maatalousyrittäjien eläkelaitokselle tai kunnalliselle eläkelaitokselle 156 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin; ja

5) työnantajalle 148 §:ssä tarkoitettun tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseksi.

Tekninen käyttöyhteys on kuitenkin oikeus avata 159 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin vain, jos tästä on 159 §:n 3 momentin mukaisesti sovittu.

Valtiokonttorilla on myös oikeus avata tekninen käyttöyhteys Eläketurvakeskukselle ja muille eläkelaitoksille tietojen antamista varten työntekijälle hänen tämän lain mukaisesta eläketurvastaan.

Tämän pykälän perusteella avatun teknisen käyttöyhteyden avulla saa hakea myös salassa pidettäviä tietoja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietojen pyytäjän on esitettävä käyttöyhteyden avaajalle selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

12 luku

Muutoksenhaku

162 §

Muutoksen hakeminen

Muutoksenhakua varten on työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutus-oikeus. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta ja sen jäsenistä säädetään lais-

sa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta (677/2005) ja vakuutusosoikeudesta vakuutusosoikeuslaissa (132/2003).

Asianosainen saa hakea valittamalla muutosta Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamaan päätökseen työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta siten kuin tässä laissa ja hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Asianosainen ja Valtiokonttori saavat hakea valittamalla muutosta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan muutoksenhakusiassa antamaan päätökseen vakuutusosoikeudelta siten kuin tässä laissa ja hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valtiokonttorin päätökseen, jolla Valtiokonttori on kieltäytynyt antamasta 106 §:ssä tarkoitettua ennakkopäätöksen eläkeoikeudesta tai Eläketurvakeskuksen päätökseen, joka koskee 114 §:n 2 momentissa tarkoitettua eläkehakemuksen käsittelyyn toimivaltaista eläkelaitosta, ei saa hakea muutosta valittamalla.

163 §

Muutoksen hakeminen viimeisen eläkelaitoksen päätösyhdistelmään ja EU-päätösten yhteenvetoon

Valtiokonttorin 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään päätöksestä.

Asianosainen, joka on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa ja joka ei tyydy Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamaan päätökseen, voi hakea siihen muutosta saatuaan EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanoasetuksen 48 artiklassa tarkoitettua yhteenvetoon, johon on liitetty kaikkien EU-maiden päätökset. Työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksiä koskevaan Valtiokonttorin päätökseen haetaan kuitenkin muutosta siten kuin tässä laissa säädetään.

164 §

Muutoksenhakuaika

Muutoksenhakuaika on 30 päivää siitä päivästä lukien, jona asianosainen on saanut tie-

don Valtiokonttorin tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu hänen ilmoittamaansa osoitteeseen, jos muutoksenhaun yhteydessä ei muuta näytetä. Valtiokonttorin muutoksenhakuaika luetaan päätöksen tekemisestä.

165 §

Perustevalitus maksuunpanosta

Asianosainen saa tehdä maksuunpanoa koskevan perustevalituksen, jos hän katsoo, että Valtiokonttorin tämän lain perusteella määräämä maksuunpano tai työnantajan 136 tai 137 §:n perusteella tekemä työntekijän eläkemaksun pidätys on ollut lain tai sopimuksen vastainen. Perustevalitus on tehtävä kirjallisesti ja se on toimitettava työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle kahden vuoden kuluessa sitä seuraavan vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu.

Jos perustevalitus tehdään ulosmittauksen takia, on lisäksi voimassa, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoihin annettussa laissa säädetään perustevalituksesta.

166 §

Valituskirjelmän jättäminen

Asianosaisen on toimitettava Valtiokonttorin tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä tehty valituskirjelämä muutoksenhakuajassa Valtiokonttorille.

167 §

Päätöksen oikaisu muutoksenhaun yhteydessä

Valtiokonttori tutkii, voiko se itse oikaista päätöksensä. Jos Valtiokonttori hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten kuin tässä luvussa säädetään.

Jos Valtiokonttori on antanut päätösyhdistelmän viimeisenä eläkelaitoksena, sen on pyydettyvä lausunto muilta eläkelaitoksilta ennen asian käsittelemistä siltä osin kuin valitus koskee näiden hoitamaa eläketurvaa. Lausuntoa ei kuitenkaan pyydetä, jos valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia.

Jos kaikki ne eläkelaitokset, joiden päätöksiä valitus koskee, hyväksyvät muutoksenhakijan vaatimukset, Valtiokonttori antaa uuden, oikaistun päätösyhdistelmän. Näin oikaistuun päätösyhdistelmään saa hakea muutosta siten kuin tässä luvussa säädetään.

Jos Valtiokonttori oikaisee aikaisemman päätöksensä vain osin, sen on annettava asiasta väliaikainen päätös. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

168 §

Valituksen siirto muutoksenhakuelimelle

Jos Valtiokonttori ei hyväksy muutoksenhakijan vaatimuksia kaikilta osin, sen on toimitettava valituskirjelmä sekä valitusta koskeva lausuntonsa 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Jos valitus koskee työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöstä, Valtiokonttorin on toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa mainitussa ajassa vakuutusosikeudelle.

Jos Valtiokonttori hyväksyy valituksessa esitetyt vaatimukset osin tai kokonaan sen jälkeen, kun valituskirjelmä on toimitettu muutoksenhakuelimelle, Valtiokonttori voi antaa asiasta väliaikaisen päätöksen. Väliaikaisesta päätöksestä on ilmoitettava viipymättä muutoksenhakuelimelle. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta. Valtiokonttori voi poiketa 1 momentissa mainitusta määräajasta, jos valituksen käsittelyssä tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava asianomaiselle muutoksenhakuelimelle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

Jos Valtiokonttori päätösyhdistelmän antaneena viimeisenä eläkelaitoksena on pyytänyt lausunnon muilta eläkelaitoksilta eikä se

oikaise päätöstään muutoksenhakijan vaatimalla tavalla, Valtiokonttorin on toimitettava valituskirjelmä ja siitä annetut lausunnot 1 momentissa tarkoitettulle muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

169 §

Muutoksenhakuajan jälkeen tullut valitus

Jos työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusosikeudelle annettava valitus on saapunut Valtiokonttorille tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusosikeudelle 164 tai 165 §:ssä säädetyn määräajan jälkeen, valitus voidaan tästä huolimatta ottaa tutkittavaksi, jos myöhästyminen on ollut painava syy.

170 §

Päätöksen täytäntöönpano

Valtiokonttorin päätöstä on muutoksenhakuasta huolimatta noudatettava, kunnes asia on ratkaistu lainvoimaisella päätöksellä.

Valtiokonttorin ja työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiaassa annettu lainvoimainen tuomio.

171 §

Kirjoitus- tai laskuvirheen korjaaminen

Valtiokonttorin on korjattava antamassaan päätöksessä oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin verrattava selvä virhe. Virhettä ei kuitenkaan saa korjata, jos sen korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

172 §

Asiavirheen korjaaminen

Valtiokonttori voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, ilmeisen vääriin lain

soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe.

Valtiokonttori ei saa muuttaa päätöstään tai poistaa sitä asianosaisen vahingoksi, jollei asianosainen ole suostunut siihen.

173 §

Lainvoimaisen päätöksen oikaisu uuden selvityksen perusteella

Jos asiassa ilmenee uutta selvitystä, Valtiokonttorin on tutkittava lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu asia uudelleen. Valtiokonttori voi tällöin aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn eläkkeen tai tarkistaa jo myönnetyn eläkkeen aikaisempaa suuremmaksi. Myös työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosoikeus voivat menetellä samoin muutoksenhakuasiaa käsitellessään. Tällaiseen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 162 - 164 §:ssä säädetään.

174 §

Lainvoimaisen päätöksen poistaminen

Jos Valtiokonttorin tämän lain perusteella antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti lain vastainen, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai Valtiokonttorin vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Päätöksen poistamista on haettava

viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätös voidaan poistaa määräajan jälkeenkin tehdystä hakemuksesta. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista.

Jos työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan tämän lain perusteella antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti lain vastainen, vakuutusosoikeus voi asianosaisen tai Valtiokonttorin vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Vakuutusosoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista. Edellä mainituin perustein vakuutusosoikeus voi poistaa myös oman päätöksensä ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi.

Jos Valtiokonttori tekee päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen, se voi keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen vaatimuksensa mukaisena siihen asti kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

13 luku

Voimaantulo

175 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Laki**valtion eläkelain voimaantuloa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtion eläkelaki (xxx/2006) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

Ennen valtion eläkelain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tässä laissa tarkoitetaan VEL-lailla valtion eläkelakia (280/1966) ja VPEL-lailla valtion perhe-eläkelakia (774/1968).

Valtion eläkelakia sovelletaan VEL-lain ja VPEL-lain nojalla myönnettyihin eläkkeisiin ja etuuksiin.

2 §

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

- 1) VEL-laki;
- 2) valtion eläkelain voimaantulolaki (281/1966);
- 3) VPEL-laki;
- 4) valtion perhe-eläkelain voimaantulolaki (775/1968);
- 5) laki eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä (382/1969); sekä
- 6) laki ennakkotiedosta ja muutoksenhausta eräissä eläkeasioissa (272/1971).

Jos muussa laissa, sen nojalla annetussa säännöksessä, Euroopan yhteisöjen säädöksissä tai kansainvälisessä sosiaaliturvasopimuksessa viitataan 1 momentissa tarkoitettuihin lakeihin, viittaus tarkoittaa valtion eläkelain mukaisia vastaavia säännöksiä, jollei valtion eläkelain tai tästä laista muuta johdu.

Työntekijällä on oikeus eläkkeeseen valtion eläkelain mukaan siten kuin valtion palveluksessa olevalla työntekijällä, jos hänen oikeutensa eläketurvaan määräytyi valtion eläkelain voimaantullessa VEL-lain mukaan palveluksesta:

1) eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetun lain soveltamispiiriin kuuluvassa laitoksessa, tai

2) Tieteellisten seurain valtuuskunnasta annetun lain (xxx/2006) mukaisessa valtuuskunnassa.

3 §

Valtion eläkelakia sovelletaan lain soveltamisen piiriin kuuluviin työntekijöihin lain voimaantulosta lukien.

Ennen valtion eläkelain voimaantuloa päättyneisiin ja lain voimaan tullessa jatkuviin palveluksiin sovelletaan ajalta ennen lain voimaantuloa eläketurvan piiriin kuulumisen, eläkkeeseen oikeuttavan ajan, eläkkeen, eläkeiän, eläkkeen karttuman ja eläkkeen laskennan osalta VEL-lakia, VPEL-lakia ja mainittujen lakien voimaantuloa lakeja sekä niiden muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännöksiä, sellaisina kuin ne olivat voimassa valtion eläkelain voimaantullessa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, VEL-lain 1 §:n 4 momenttia sovelletaan myös valtion eläkelain voimaantulon jälkeiseen palvelukseen, jos palvelus on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

4 §

Valtion eläkelain mukaista palvelusta pidetään VEL-lakia, VPEL-lakia sekä mainittujen lakien voimaantuloa lakeja ja mainittujen lakien muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännöksiä sovellettaessa niiden mukaisena palveluksena. Valtion eläkelain tarkoitetulla eläkkeellä ja sen mukaisella palveluksella tarkoitetaan myös ennen lain voimaantuloa edellä mainittujen lakien perusteella karttunutta eläkettä sekä näiden mukaista palvelusta.

5 §

Mitä valtion eläkelain 7 luvussa säädetään viimeisen eläkelaitoksen järjestelystä, ei sovelleta silloin, jos eläkkeenhakija saa tai hänellä on oikeus saada ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella omaan työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa eläkettä taikka maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaista eläkettä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) mukaista luopumiskorvausta tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaista luopumistukea ja hän hakee uutta tai hänelle aikaisemmin myönnettyä eläkkeen jatkamista. Mainittuja säännöksiä ei sovelleta myöskään, jos ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnettyä ja sittemmin keskeytettyä eläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen. Jos edunjättäjä sai kuollessaan sellaista eläkettä, johon ei ole sovellettu tämän pykälän ensimmäisessä virkkeessä mainittuja säännöksiä, niitä ei sovelleta myöskään hänen jälkeensä myönnettävään perhe-eläkkeeseen.

6 §

Valtion eläkelain 129 §:n, 130 §:n 4 momentin, 138 §:n 1 momentin ja 141 §:n mukaista viiden vuoden vanhentumisaikaa sovelletaan vuoden 2013 alusta lukien. Vuosina 2007 ja 2008 mainittu vanhentumisaika on kymmenen vuotta, vuonna 2009 yhdeksän, vuonna 2010 kahdeksan, vuonna 2011 seitsemän ja vuonna 2012 kuusi vuotta. Mainittuja vanhentumisaikoja laskettaessa otetaan huomioon myös ennen lain voimaantuloa kulunut aika.

7 §

Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus lisätään eläkkeeseen ensimmäisen kerran 1 päivänä tammikuuta 2010. Kertakorotus lisätään myös sellaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, jossa eläketapahtuma on sattunut ennen 1 päivää tammikuuta 2006. Tällöin kertakorotus lisätään sen korotusprosentin mukaisesti, joka vastaa työntekijän ikää vuoden 2010 alussa, edellyttäen, että työkyvyt-

tömyyseläkkeen alkamisesta on tuolloin kulunut vähintään viisi kalenterivuotta.

Jos työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on sattunut ennen 1 päivää tammikuuta 2006, kertakorotus lisätään VEL-lain 11 - 13 §:n, sellaisina kuin ne olivat voimassa valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (679/2004) tullessa voimaan, mukaisesti yhteensovitettuun eläkkeeseen. Jos perhe-eläke määrätään tämän lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaan, kertakorotus lisätään VPEL-lain 6 ja 8 §:n, sellaisina kuin ne olivat voimassa valtion perhe-eläkelain muuttamisesta annetun lain (680/2004) tullessa voimaan, mukaan yhteensovitettuun perhe-eläkkeeseen.

8 §

Vuonna 2010 ja sen jälkeen alkavat vanhuuseläkkeet muunnetaan elinaikakertoimella valtion eläkelain 72 §:n mukaisesti. Elin-aikakerroin vahvistetaan ensimmäisen kerran vuodelle 2009.

9 §

Jos eläketapahtuma sattuu vuosina 2006 - 2009, tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan vuoden 2004 työansiona huomioon vuosiansioksi muutettuna se eläkepalkka, jonka perusteella tulevan ajan eläkeosuus olisi laskettu, jos työntekijä olisi tullut työkyvyttömäksi 31 päivänä joulukuuta 2004, ja vuoden 2005 työansiot otetaan huomioon siten kuin valtion eläkelain 63 - 65 §:ssä säädetään. Tällöin tarkasteluaikana käytetään vastaavasti tulevan ajan ansion perusteena huomioon otettavien vuosien määrää. Jos eläketapahtuma sattuu vuonna 2010, otetaan vuoden 2005 työansiot huomioon siten kuin valtion eläkelain 57 §:ssä, 63 - 65 §:ssä ja 67 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään ja tarkasteluaika määrätään vastaavasti vuosien 2005 - 2010 perusteella. Valtion eläkelain 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua ansioedellytystä määrättäessä otetaan huomioon työansioita kuntoutushakemuksen vireille tuloa edeltävän viiden kalenterivuoden ajalta.

10 §

Ennen 1 päivää heinäkuuta vuonna 1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä

saavalla pitkäaikaisesti työkyvyttömällä lapsella on oikeus saada perhe-eläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys yhdenjaksoisesti jatkuu. Perhe-eläkkeen maksamisen jatkaminen sen jälkeen, kun lapsi täyttää 18 vuotta, edellyttää uutta hakemusta.

Perhe-eläkkeen saajan oikeus täysorvon lisään määräytyy valtion eläkelain voimaantullessa voimassa olleen VPEL-lain mukaisesti silloinkin, kun perhe-eläkkeen määrä tulee tarkistettavaksi valtion eläkelain tultua voimaan.

11 §

Oikeus leskeneläkkeeseen on 1 päivänä heinäkuuta 1950 tai sitä ennen syntyneellä leskellä siten kuin valtion perhe-eläkelain muuttamisesta annetun lain (103/1990) voimaantulosäännöksen 2 momentissa säädetään.

12 §

Lesken uuden avioliiton takia lakkautettua leskeneläkettä aletaan maksaa lesken hakemuksesta uudelleen tämän lain voimaantullessa voimassa olleen VPEL-lain mukaisesti, jos lesken uusi avioliitto purkautuu ennen valtion eläkelain voimaantuloa ja hakemus uudelleen maksamisesta toimitetaan Valtiokonttorille kuuden kuukauden kuluessa valtion eläkelain voimaantulosta.

13 §

Ammatillisen kuntoutuksen edellytyksenä oleva tulevan ajan ansioiden edellytys täyttyy, kun työntekijän eläkkeessä on otettu huomioon tuleva aika VEL-lain 5 a §:n ja 5 b §:n, sellaisina kuin ne olivat valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (679/2004) tullessa voimaan, mukaisena.

14 §

Ennen vuotta 1950 syntyneellä pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä on oikeus työttömyyseläkkeeseen valtion eläkelain voimaan tullessa voimassa olleen VEL-lain mukaan. Muilta osin työttömyyseläkkeeseen ja sen saajaan sovelletaan, mitä valtion eläkelain voimaan tullessa voimassa olleen VEL-lain 9 a §:ssä, 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 5 momentissa, 18 a §:ssä, 20 §:ssä ja 26 a §:n 3 momentissa säädetään sekä seuraavien

VEL-lain muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten mukaan:

- 1) 1671/1995;
- 2) 1229/1999;
- 3) 679/2004.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, työntekijän oikeus tulevan ajan eläkkeeseen määräytyy samalla tavoin kuin se määräytyisi, jos työttömyyseläkkeen eläketauhtuma olisi 31 päivänä joulukuuta 2006. Tällöin tulevan ajan eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa ansiot otetaan huomioon 31 päivään joulukuuta 2006 saakka.

15 §

Jos työntekijä saa maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain mukaista eläkettä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain mukaista luopumiskorvausta, maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaista luopumistukea tai maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaista luopumistukea, eläkettä karttuu mainittujen lakien mukaisen eläkkeen aikaisesta työskentelystä 1,5 prosenttia vuodessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun sukupolvenvaihdoseläkkeen, luopumiskorvauksen ja luopumistuen perusmäärä otetaan huomioon:

- 1) eläkkeenä, jota saavalla ei ole oikeutta osa-aikaeläkkeeseen;
- 2) lesken eläkettä määrättäessä lesken ansiotyön perusteella saamana eläkkeenä;
- 3) valtion eläkelain 62 §:n 5 momentissa tarkoitettuna eläkkeenä;
- 4) valtion eläkelain 73 §:n 2 momentissa tarkoitettuna eläkkeenä; ja
- 5) valtion eläkelain 112 §:ssä tarkoitettuna eläkkeenä.

16 §

Jos työntekijä on työskennellyt Suomessa ennen 1 päivää tammikuuta 2005, valtion eläkelain 53 §:n 3 momentissa tarkoitettu teoreettiseen eläkkeeseen tuleva erillinen lisä lasketaan sen palveluksen palkan perusteella, jonka perusteella ennen 1 päivää tammikuuta 2005 myönnettävää eläkettä määrättäessä olisi otettava huomioon tuleva aika VEL-lain perusteella, sellaisena kuin se oli voimassa

valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (679/2004) tullessa voimaan.

17 §

Valtion eläkelain 174 §:ää sovelletaan poistohakemuksiin, jotka tulevat vireille 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen.

18 §

VEL-lain 1 a §:ää, sellaisena kuin se oli voimassa valtion eläkelain tullessa voimaan, sovelletaan myös niihin valtion toiminnan kunnallistamistapauksiin, jotka sattuvat valtion eläkelain voimaantultua.

19 §

Sen estämättä, mitä valtion eläkelain 97 §:ssä säädetään, mainitun lain 95 §:ssä tarkoitetun sotilaan eläkkeen perusteena oleva työansio lasketaan enintään seitsemän kalenterivuoden työansioista, jos palvelus päättyy ennen vuotta 2008, enintään kahdeksan vuoden työansioista, jos palvelus päättyy vuonna 2008 ja enintään yhdeksän vuoden työansioista, jos palvelus päättyy vuonna 2009.

20 §

Ennen 1 päivää tammikuuta 2006 sattuneen eläketapahtuman perusteella valtion eläkelain 95 §:n mukaisesta sotilaan tehtävästä eläkkeelle siirtyneen työntekijän eläkettä korotetaan vuosittain indeksillä, jossa ansiotasoindeksin paino on 50 prosenttia ja kuluttajahintaindeksin paino 50 prosenttia, kunnes eläk-

keensaaaja täyttää 60 vuotta, kuitenkin enintään vuoteen 2011 saakka.

21 §

Valtiovarainministeriö voi yksittäistapauksissa valtion edun niin vaatiessa määrätä, että eläkeajaksi luetaan kokonaan tai osaksi aika, jota ei muutoin luettaisi eläkeajaksi, työntekijän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen, ei kuitenkaan 31 päivän joulukuuta 2004 jälkeiseltä ajalta.

22 §

Valtion eläkeneuvottelukunta ja valtion työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden neuvottelukunta jatkavat toimikautensa loppuun sillä kokoonpanolla, joka niillä on valtion eläkelain voimaantullessa.

23 §

Valtion eläkelain 134 §:n 1 momenttia ei sovelleta vuonna 2007. Vuonna 2007 sovelletaan valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon siirrettävään määrään lakia valtion eläkerahastosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (xxx/2006).

24 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**valtion eläkerahastosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtion eläkerahaston tehtävä

Valtion eläkelain (xxx/2006) piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden, perhe-eläkkeiden ja niihin verrattavien muiden etujen maksamiseen varautumiseksi ja näistä eduista valtiolle aiheutuvien menojen tasaamiseksi on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion eläkerahasto.

2 §

Valtion eläkerahaston ohjaus ja valvonta

Valtion eläkerahasto on valtiovarainministeriön valvonnassa. Ministeriöllä on oikeus antaa rahaston hallinnon järjestämistä, rahaston talouden hoitoa ja rahaston varojen sijoittamista koskevia yleisiä määräyksiä. Ministeriöllä on oikeus saada rahastolta tarvitseman tiedot ja selvitykset.

Valtiovarainministeriö hyväksyy rahaston vuotuisen talousarvion.

Rahaston varat ovat rahaston hallinnassa ja nimissä.

3 §

Valtion eläkerahaston hallitus

Valtion eläkerahastolla on hallitus, joka vastaa rahastosta. Hallituksen määrää valtiovarainministeriö kolmeksi vuodeksi kerral-

laan. Hallituksessa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä. Hallituksessa on oltava riittävä sijoitustoiminnan asiantuntemus. Jäsenillä on puheenjohtajaa lukuun ottamatta henkilökohtainen varajäsen. Kolme jäsentä sekä heidän henkilökohtaiset varajäsenensä on määrättävä valtion virkamiesten ja työntekijäin keskustason henkilöstöjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Valtiovarainministeriö voi vapauttaa hallituksen jäsenen tehtävästään. Valtiovarainministeriö vahvistaa jäsenten palkkiot sekä hallituksen esityksestä rahaston työjärjestyksen.

Hallituksen tehtävänä on, ottaen huomioon valtiovarainministeriön 2 §:n 1 momentin nojalla antamat määräykset:

1) huolehtia rahaston hallinnosta sekä talouden ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä;

2) päättää rahaston talouden ja toiminnan kannalta merkityksellisistä ja laajakantoisista asioista;

3) ohjata rahaston sijoitustoimintaa, päättää rahaston sijoitusperiaatteista sekä laatia ja hyväksyä 7 §:ssä tarkoitettu sijoitussuunnitelma;

4) huolehtia rahaston kirjanpidon, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä;

5) päättää rahaston toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä tehdä valtiovarainministeriölle esitys rahaston vuotuisesti talousarvioksi;

6) huolehtia rahaston maksuvalmiudesta; sekä

7) hyväksyä ja allekirjoittaa rahaston tilinpäätös ja siihen kuuluva toimintakertomus

sekä toimittaa se määrääjassa valtiovarainministeriölle.

Hallitus on päätösvaltainen neljän jäsenen tai varajäsenen ollessa läsnä. Läsnä olevista yhden on oltava puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Asiat ratkaistaan yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee kokouksen puheenjohtajan ääni.

Rahaston hallituksen puheenjohtajaa, jäsentä ja varajäsentä pidetään hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikoslain 40 luvun 11 §:n 2 kohdan mukaisena henkilönä.

4 §

Valtion eläkerahaston henkilöstö

Valtion eläkerahastolla on virkasuhteinen toimitusjohtaja. Rahastolla voi olla myös muuta virkasuhteista henkilöstöä.

5 §

Valtion eläkerahaston tulot

Valtion eläkerahaston tuloja ovat rahastolle tuloutettavat eläkemaksut, rahaston varoille saadut tuotot sekä muut tulot, siten kuin valtion eläkelaisissa säädetään.

6 §

Valtion eläkerahaston menot

Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain varoja valtion talousarvioon siten, kuin valtion eläkelaisissa säädetään. Rahaston toiminnasta aiheutuvat menot suoritetaan rahaston varoista.

7 §

Valtion eläkerahaston varojen sijoittaminen

Se osuus valtion eläkerahaston varoista, jota ei siirretä valtion talousarvioon, voidaan sijoittaa. Rahaston sijoituksia tehtäessä on huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta. Rahaston hallituksen on laadit-

tava rahaston varojen sijoittamista koskeva suunnitelma (*sijoitussuunnitelma*). Sijoitussuunnitelmassa on erityisesti otettava huomioon rahaston luonne ja sijoitustoiminnan vaatimukset. Sijoitussuunnitelmasta on käytävä ilmi, minkälainen hajautussuunnitelma rahastolla on, miten rahaston omistuksista muissa yhteisöissä johtuvia oikeuksia käytetään ja ne periaatteet, joita noudatetaan valittaessa omaisuudenhoidtajia.

8 §

Valtion eläkerahaston tilinpäätös ja tilintarkastus

Valtion eläkerahaston taseessa tai sen liitetiedoissa on ilmoitettava 1 §:ssä tarkoitettuun palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuva eläkevastuu sekä eläkevastuun kattamaton osa.

Valtiovarainministeriö asettaa vuosittain rahaston hallintoa, taloutta ja tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastajaa, joiden molempien tulee olla joko Keskuskauppakamarin hyväksymiä tilintarkastajia (KHT) tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajia (JHTT).

Tilintarkastajien on tarkastettava rahaston hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Tilintarkastajien on annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus, jossa on erityisesti lausuttava:

1) onko tilinpäätös laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti;

2) antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot rahaston toiminnan tuloksesta ja tuloksellisuudesta sekä taloudellisesta asemasta;

3) onko rahaston hallintoa ja toimintaa hoidettu sitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti;

4) tilinpäätöksen vahvistamisesta; sekä

5) rahaston tuloksen käsittelystä rahaston hallituksen ehdottamalla tavalla.

Tilintarkastajien on tehtävä toimitetusta tilintarkastuksesta tilinpäätökseen merkintä, jossa viitataan tilintarkastuskertomukseen sekä lausutaan siitä, onko tilinpäätös laadittu hyvän kirjanpitotavan mukaisesti. Jos tilintarkastaja kesken tilikauden havaitsee merkittävää huomauttamista rahaston hallinnosta ja taloudesta, on asiasta viipymättä ilmoitettava

rahaston hallitukselle ja valtiovarainministeriölle. Rahaston hallitus ja henkilöstö ovat velvollisia avustamaan tarvittaessa tilintarkastajaa tarkastuksen suorittamisessa.

9 §

Valtion eläkerahaston tilinpäätöksen vahvistaminen

Valtion eläkerahaston tilinpäätöksen vahvistaa valtiovarainministeriö, joka päättää siinä yhteydessä niistä toimenpiteistä, joihin rahaston tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus sekä muut ministeriön hankkimat selvitykset ja arvioinnit rahaston taloudesta, toiminnasta ja tuloksellisuudesta antavat aiheita. Valtio-

varainministeriön on päätettävä rahaston tilinpäätöksen vahvistamisesta viimeistään varainhoitovuotta seuraavan huhtikuun 30 päivänä.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2007.

Tällä lailla kumotaan valtion eläkerahastosta annettu laki (1372/1989) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa asetettu rahaston hallitus jatkaa toimintaansa toimikautensa loppuun.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Toinen valtiovarainministeri *Ulla-Maj Wideroos*